

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ»**

(7-8 грудня 2018 року)

Рівне
2018

УДК 37.01(063)
О-75

Основні напрями розвитку педагогічної науки. Матеріали
О-75 III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне,
7-8 грудня року 2018 року). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений»,
2018. – 188 с.
ISBN 978-617-7640-36-2

У збірнику представлені матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Основні напрями розвитку педагогічної науки». Розглядаються загальні питання педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики навчання, теорії і методики професійної освіти та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться педагогічною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 37.01(063)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Бешлей М.Ю. ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ У НАУКОВО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВОЛИНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ	8
Данилюк М. О. ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ	11
Домуші Т.П. ВИКОРИСТАННЯ ФО ПРИ ВИВЧЕННІ ГРАМАТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ПОРІВНЯННЯ.....	14
Івах М.С. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ЕТНОПЕДАГОГІКИ.....	17
Калініченко Т.М. ГЕНЕЗИС ВИЩОЇ ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ В НАДДНІПРЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ НА ЗЛАМІ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ.....	20
Павлова В.Ю. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОСЛІДОВНОСТІ ВИКОНАННЯ ЛІНІЙНО-КОНСТРУКТИВНОЇ ПОБУДОВИ НАТЮРМОРТУ	24
Приходько Д.В., Біліченко П.Г. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ГУМАНІСТИЧНІЙ ШКОЛІ «БУДИНОК РАДОСТІ» ВІТТОРІНО ДА ФЕЛЬТРЕ	27
Сірант Н.П. МУЗИКА ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	29
Скорозвон К.В., Біліченко П.Г. ХАРАКТЕРИСТИКА ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ЗМІСТУ КУРТУАЗНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІІ-ХV СТ.....	32
Starodubtseva L.G. COMPARATIVE ANALYSIS OF COMPUTER-AIDED SELF-STUDY AND SKYPE LESSONS AS DISTANT TRAINING FORMS IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	35
Федотов В.В. МЕТОДИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН КРЕМЕНЕЦЬКОГО ПЕДУЧИЛИЩА ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА	38

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Балан М.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ	42
Баранник О.О. КЕЙС-МЕТОД ЯК ФОРМА РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ НА УРОКАХ ХІМІЇ	44
Бірюкова Ю.А. МЕТОДИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ У СТУДЕНТІВ ХУДОЖНІХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	48
Заволінковська Н.І. ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ РОЗВ'ЯЗУВАТИ ЗАДАЧІ З ХІМІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ РОЗДІЛУ: «РОЗЧИНИ» У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ І-ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ	51

Кічата С.Л. ПОЛІХУДОЖНЄ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ	53
Кулінська В.В. ПОНЯТТЯ ВІДЕОФІЛЬМУ ТА ПЕРЕВАГИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	57
Матвійчук Ю.В. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА УРОКАХ ХІМІЇ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	59
Нігаметзянова К.Р. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ	62
Олещенко О.С. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ КНИЖКОВОЇ ІЛЮСТРАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	65
Пахомова О.В., Буяло Т.Є. МОЖЛИВОСТІ ЕКСКУРСІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ХІМІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ.....	68
Салі О.В. ІНШОМОВНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	71
Стецюк Н.О. ВПЛИВ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ТА ПРОЕКТІВ НА ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК	74
Турчин О.А. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ В 9-МУ КЛАСІ.....	77
Чижикова О.В. СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ.....	80
Щепанський О.С. ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	83

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Аль-Мряят О.Б. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ	86
---	----

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Андрушко В.О. ФОРМИ НАВЧАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	89
Андрющенко А.А. РОЗВИТОК КОЛОРИСТИЧНОГО БАЧЕННЯ У РОБОТІ НАД ЖИВОПИСОМ ПОРТРЕТА.....	92
Боднарук І.М. ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ (НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ МАГІСТРАНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»	95
Бонь Л.М., Бонь І.І. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ НОТ З АРКУША – ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА ЗРОСТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МУЗИКАНТА-ВИКОНАВЦЯ	97

Волошенко А.В. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПАСТЕЛЬНОГО ЖИВОПИСУ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	99
Грицун А.В. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ ПЛЕНЕРНОЇ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	102
Дерстуганова Н.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-РЕФЛЕКСИВНОГО КОМПОНЕНТА У СТРУКТУРІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ІЗ ТЕОЛОГІЇ ДО КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	105
Дзекун Ю.О. ПРИНЦИП КОНСТРУКТИВНОСТІ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ....	107
Добровольська А.М. ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ	109
Досужий В.А. ДУАЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БЕЗПЛОТНОЇ АВІАЦІЇ	111
Жумбей М.М. МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ	113
Зубко В.С. ПІДГОТОВКА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В УНІВЕРСИТЕТІ	117
Іванова А.В. ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ.....	119
Клименко С.І. ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ	121
Костюк Т.В. ВПЛИВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА НА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА.....	124
Мазур О.І. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ СТУДЕНТАМ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗАСАДАХ ТЕОРІЇ ДИДАКТИЧНОГО УТИЛІТАРИЗМУ.....	127
Мосьпан Н.В. РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	129
Пологовська Ю.Ю. НОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	132
Рабінович А.О. ОСНОВНІ ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НАД ФЕНТЕЗІ-ОБРАЗАМИ НА ЗАНЯТТЯХ З КОМПОЗИЦІЇ.....	135
Слухай А.С. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕХНІКАМ ГОБЕЛЕНУ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	138
Тymoshchuk N.M. INDEPENDENT EXTRACURRICULAR WORK AT THE AGRARIAN COLLEGES OF THE USA	141

Туряниця Ю. С. ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЕКТУВАННЯ КУРСУ «ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ» ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	143
Удот В.Ф. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З РОДИНАМИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	146
Чубукчі С.О. КОЛОРИСТИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА.....	149

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Репка М. В. ТЕЗИ ДО НАУКОВОЇ РОБОТИ «ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ»	152
Сойнова Н.І. ОБДАРОВАНА ДИТИНА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	154

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Гудзовська Ю.В. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	158
Скорнякова О.В. ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ	160
Яковлєва О.М., Дармостук Є.Ю. ІМІДЖ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	164

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Кравчук С.І. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КАЗКОТЕРАПІЇ В РОБОТІ ГУРТКА З ПАПЕРОПЛАСТИКИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	166
Машошина Л.А. РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	168

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

Ходунова В.Л. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПРАЦІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	170
Шегера М.Д. ВНЕСОК ГНАТА ХОТКЕВИЧА В РОЗВИТОК КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ	172

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Зінчук Ю.В. МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	175
Мельниченко Н.В., Лебединець Г.М. ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ ОСВІТИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ	178

Назаренко О.І., Жигжитова Л.М. ТЕХНОЛОГІЇ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ.....	180
Пінчук Л.А. ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ЯК ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	182
Ямницька Т.О. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА	184

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Бешлей М.Ю.

студент,

Науковий керівник: Приймач Н.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ У НАУКОВО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВОЛИНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

Заснування у Кременці Волинської гімназії було результатом освітньої реформи, проведеної в Росії на початку XIX ст. На території тогочасної Росії було створено навчальні округи з університетами в кожному з них, які були школами найвищого рівня й водночас виконували адміністративні та освітні функції. Однією із таких одиниць став Віленський навчальний округ. Для трьох губерній, найбільше віддалених від Віленського університету – Волинської, Подільської та Київської – запровадили посаду інспектора. Ним став Тадеуш Чацький.

Дослідники історії гімназії М. Василенко, І. Огієнко, М. Данілевич-Зелінська, С. Коляденко В. Шульгіна, та ін. звертають увагу на яскраву постать Т. Чацького. Волинський шляхтич, економіст, юрист, історик, видатний науковець громадський діяч, засновник Волинської гімназії. За короткий час Тадеушу Чацькому вдалося створити зразковий навчально-виховний потенціал, який завдяки міністру П. Завадському отримав назву «Волинські Афіни» [5, с. 23].

На думку Івана Огієнка Тадеуш Чацький був патріотом своєї справи та своєї держави. Він не шкодував коштів на освіту, намагався всіма можливостями підтримувати її рівень. Одночасно Волинська гімназія, а згодом і ліцей акцентували свою увагу на моральному та громадянському вихованні, на підготовці вихованців до публічного життя та формування в них свідомих громадян [2, с. 95].

Вирішальною для подальшого напрямку діяльності Волинської Гімназії стала зустріч Тадеуша Чацького із Гуго Коллонтаєм, який схвалив ці реформаторські починання.

Істотним елементом освіти за задумом Коллонтая мало бути виховання в молоді культури праці і науки, розвиток її зацікавленості практичним дослідженням. Коллонтай продумує створення програм для різного обсягу та рівня освіти, щоб заохотити молодь до обрання вчительської професії, та подбав про стипендії і привілеї для тих, хто буде сумлінно працювати [4, с. 41].

Волинська гімназія мала стати добре організованим осередком навчання і виховання. Під час добору педагогічних кадрів Т. Чацький і Г. Коллонтай виходили з того, які наукові праці мали майбутні викладачі, які їх методичні досягнення та наскільки творчо вони підходять до навчально-освітнього процесу [6, с. 74].

Метою створення Волинської гімназії, як центру польської освіти – була підготовка необхідних фахівців. Цьому сприяв високий науково-методичний рівень навчально-виховного процесу, ретельний відбір викладацького складу, розвинена матеріальна база [1, с. 76].

Слід зазначити, що головною метою навчально-освітньої діяльності у Волинській гімназії було виховання особистості та підготовка майбутнього спеціаліста в різних галузях виробництва та соціальної сфери. Кременецька гімназія поступово стала центром усіх навчальних закладів Волинського Краю. Як свідчить аналіз кадрового потенціалу викладачів Волинської гімназії на першому етапі Гуго Коллонтаєм до навчального закладу запрошувалися виключно науковці й педагоги з різних країн Європи: поляки, чехи, німці, австрійці, ірландці, французи, англійці [2, с. 94]. Розглянувши лише декілька постатей ми може стверджувати про високий професіоналізм і педагогічні ідеї викладачів Волинської гімназії, які сприяли розвитку особистості учнів.

Францишек Шейдт, викладач хімії і природи, відзначився, як перший організатор ботанічного саду в Кременці. У своїй педагогічній діяльності цей учитель спирався на досвід роботи ботанічних садів Вільно і Кракова. Із навчально-виховною метою в межах обов'язкових занять він передбачив працю учнів у саду. Заняття цього типу мали сприяти кращому опануванню ботаніки і викликати захоплення в учнів мистецтвом садівництва [2, с. 99]. Юзеф Чех, філософ і прекрасний математик, талановитий учитель і перший директор школи зумів пробудити інтерес молоді до точних наук. Велику увагу творці Кременецького ліцею приділяли викладанню історії й географії. Причому, якщо у Віленському університеті ці дисципліни було занедбано, то в Кременецькому ліцеї одним з найважливіших предметів була загальна історія, для викладання якої був запрошений випускник Краківської академії Карол Міровський [3, с. 213]. Гімназійні документи свідчать, що Міровський дотримувався певного порядку викладання: спочатку сучасна історія, а на наступний рік – стародавня, що свідчить про своєрідний підхід до методики викладання даного предмету, коли учні застосовують поняття сучасних історичних реалій в контексті минулих подій. Однак він акцентував увагу учнів на політичних подіях, що заважало висвітленню інших сторін розвитку суспільства. Міровський наполягав, щоб учні досконало володіли фактологією. Тому вихованці були прекрасно обізнані з подіями минулого, але не виробляли історичного мислення. Міровський дотримувався традиційного навчання, не розуміючи новітньої концепції історії.

Його спадкоємцем в гімназії став Ю. Левель – видатний історик того часу. Педагог не без підстав вважав, що історія несе в собі багатий виховний потенціал, тому повинна бути знана кожним. Історія, на його думку, включає все, що колись відбувалося з людьми, і тому при її викладанні треба звертати увагу не лише на політичні події, суперечки династій або війни, але і на господарство, правознавство, звичаї, науку, освіту [2, с. 103].

За Левелем, вчитель повинен показувати учням безперервний ланцюг причин і наслідків, виділяти головне і закономірне в історичному процесі. Аналізуючи педагогічні ідеї Левеля звертаємо увагу на його педагогічну думку, про те, що лише тоді можна добре пізнати історію будь-якого народу, коли знаєш і розумієш причини його народження, піднесення, ослаблення, занепаду і відродження. Концепція Левеля знайшла підтримку серед генерації молодих науковців і вчителів історії. Серед них був його наступник Ю.Улдинський. У своїй діяльності він опирався на найновітнішу літературу,

дотримувався історичної правди, турбувався про виховний бік свого викладання. За методикою Улдинського вивчення історії починалося з підручника Бредова, де висвітлювалися події у Вавілоні, Персії, Асирії, країнах Малої Азії. Далі розглядалися події у Греції і Римі, а потім – середньовічна і сучасна історія (до XVII ст.) [5, с. 25].

Естетичне виховання в Кременецькій гімназії здійснювалось з допомогою лекції з малювання і музики, заняття були індивідуальними і платними. Програма з малювання дуже різноманітна – від каліграфії в молодших класах до архітектури – у старших. Для викладання Т. Чацький запросив вихованців Віленської Академії Грасса і Лампа. Але задавав художній тон в гімназії, запрошений зі Львова у 1806 р., вчитель малювання Юзеф Пітсхман (1758–1834). Своїм талантом він завоював любов та повагу учнів. Вже у 1807 р. на його курсі навчалося 152 слухачі [4, с. 43].

Також зазначається, що в гімназії проводилися заняття з музики, співів, танцю. Завдяки внескам обивателів вдалося закупити музичні інструменти і створити учнівський оркестр, яким керував колишній диригент імператорського театру Я. Лензі. Грі на скрипці навчали В. Вайер і Я. Ролле; співам – Ю. Ваняушек. Бали і карнавали, які проводилися в Кременці, вимагали від учнів вміння танцювати, тому балетмейстер Варшавського театру Ф. Шланцовський проводив платні курси танцю [2, с. 98].

Варто зазначити Кременецький ліцей сприяв підготовці таких талановитих діячів, що своєю працею на теренах України сприяли розвитку прогресивної суспільної громадської думки, відродженню української мови, національної свідомості, культури, освіти в XIX–XX ст. (В. Бессер, М. Гославський, Ю. Кращевський, А. Осинський, Т. Падура, А. Фелінський).

Отже, Кременецька гімназія заснована з ініціативи видатних польських політичних та освітніх діячів Т. Чацького та Г. Коллонтая, стала помітним не лише освітнім, але й науковим осередком громадського життя на Волині першої половини XIX ст. Перш за все поява гімназії сприяла піднесенню освітньо-культурного рівня населення, що породжувало духовну потребу літературних та наукових творів у цьому середовищі, це в свою чергу підвищувало рівень інтелектуальних запитів не лише польських шляхтичів, але й інших соціальних верств. Навколо гімназії згуртувалася яскрава плеяда науковців: засновники гімназії Т. Чацький і Г. Коллонтай, А. Анжейовський, В. Бессер, М. Гославський, Ю. Кращевський, Й. Левель, А. Осинський, Т. Падура А. Фелінський педагогічні ідеї яких, сприяли розвитку особистості в тогочасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Кирчів Р. Кременець як літературно-мистецький осередок першої третини XIX ст. / Р. Кирчів // Волинські Афіни. 1805-1833. – Тернопіль: Богдан, 2006. – С. 75-88.
2. Коляденко С. Кременецький ліцей у системі освіти Волині (XIX – 30-ті рр. XX ст.) / С. Коляденко. – Житомир, 2003. – 136 с.
3. Ролле М. Афіни Волинські. Нарис з історії освіти у Польщі / М. Ролле. – К.: Либідь, 2007. – 307 с.
4. Фаб'яновський А. Гуго Коллонтай і Тадеуш Чацький – творці Волинської гімназії / А. Фаб'яновський // Волинські Афіни. 1805-1833. – Тернопіль: Богдан, 2006. – С. 41-45.
5. Ходаковська Я. Волинська гімназія та Волинський ліцей (1805-1833) / Я. Ходаковська // Волинські Афіни. 1805-1833. – Тернопіль: Богдан, 2006. – С. 23-40.
6. Чуйко С. Ліцеї України (XIX–XX ст.) / С. Чуйко. – Тернопіль.: Ліком, 1996. – 140 с.

Данилюк М. О.

студент,

*Кременецька обласна гуманітарна-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

Одним із напрямів державної політики України в галузі освіти є спрямування системи національної освіти на розвиток і становлення творчої особистості, максимальне розкриття її природного потенціалу, здібностей та задатків. Школа покликана навчити учнів орієнтуватися в культурному середовищі сьогодення серед постійно мінливого інформаційного простору, емоційно відгукуватися на високохудожні твори мистецтва. Основою має стати художня культура учнів, яка актуалізує естетичні, мистецтвознавчі та культурологічні знання, отримані ними під час ознайомлення з творами мистецтва.

Музика як один з видів мистецтва відображає дійсність і є засобом пізнання життя. Кожний музичний твір має певний зміст, виражає певні ідеї, почуття, настрої людини. Людина звертається до мистецтва у пошуках істини й сенсу життя. У процесі сприймання та осмислення трагічного і комічного, прекрасного і потворного, піднесеного і низького виховується і розвивається особистість. Проблема формування художньої культури учнів стає сьогодні особливо актуальною. Вона вимагає максимальної мобілізації внутрішніх можливостей і вчителя і учня, педагогічної підтримки кожного школяра, його творчих можливостей і потреб.

Теоретичну основу дослідження становлять ідеї гармонійного розвитку особистості (М. Демков, С. Русова, В. Сухомлинський); теорії музичного виховання (Н. Ветлугіна, З. Кодай, Д. Кабалевський); філософські основи формування світоглядної свідомості особистості (Є. Бистрицький, В. Іванов, В. Табачковський); педагогічні концепції формування особистості в закладі загальної середньої освіти засобами мистецтва (В. Раєвський, М. Скаткін); питання естетичного виховання й культурологічної освіти школярів (О. Белкіна, Л. Печко, О. Щолокова).

Термін «культура» латинського походження: *cultura* (суміжно – *cultivo*) означає *догляд, оброблення, обробка*. Спочатку цей термін був пов'язаний з уявленнями про дію, зусилля, спрямовані на зміну чогось і тому вживався з певним доповненням, позначаючи завжди культуру чогось: культуру духу, культуру розуму тощо. Він вживався для визначення процесу обробки людиною природи, потім він став означати процес обробки самої людини, ним стали називати все, створене людиною.

Складовою культури є мистецтво, що передає й «програмує» особистісне емоційне ставлення до суспільства, людей, оточуючого світу, самого себе. У мистецтві кожна людина відкриває для себе нові смисли. Здатність сприймати цю перспективу необмеженого розкриття ідей, почуттів, переживань ми відносимо до художньої культури особистості. Ставлення до мистецтва – важлива характеристика людини, живе свідectво того рівня, на

якому вона знаходиться. Цінність мистецтва у тому і полягає, що воно часто зображає ті сторони дійсності, побачити які сама людина часто не має змоги.

Одним із найважливіших компонентів культури як сукупності створених людством цінностей є художня культура.

Саме значення слова «художня культура» пов'язано з мистецтвом і діяльністю, що заснована на творенні і сприйнятті. О. Лосєв тлумачив художнє як «доцільну діяльність, притаманну і творам ремісничим, і творам художнім у власному смислі слова». Він вважав, що культурою є будь-яке «проявлення», виявлення, вираження людини, його енергійно-особистісного начала, або Духу, виражено міфологічно, тобто явлену авторську особистісну життєву історію...» [3, с. 355].

Мета художньої культури – духовно-естетичний розвиток особистості, формування та задоволення її духовних та естетичних потреб, збагачення її художньої діяльності. Структура художньої культури є досить складним і багатограним явищем, де всі складові елементи взаємодіють між собою, утворюючи єдину систему. Саме через художню культуру пізнається людина як суспільна істота і соціально-діяльна особа та реалізується людське «Я».

Ознайомлюючи учнів старшого шкільного віку з національною спадщиною українських композиторів, учитель музики повинен виробити в них навички не поверхового, а змістовного вивчення творів, глибокого занурення у їх образний зміст, розкриваючи багатство людських почуттів та отримуючи від цього процесу естетичну насолоду. У протилежному випадку, як вважав А. Макаренко: «... діти звикають до пасивного задоволення, художні враження пробігають поверхово, не зачіпаючи особистість, не викликаючи думок, не ставлячи перед нею ніяких запитань».

Заглиблення в інтонаційний лад музики дозволяє учням відчувати особливості художнього сприймання світу українським народом, психологічні риси, типові характери його героїв, характерні «слова – речення» української музичної мови.

Сприймання учнями української музики визначається змістом та близькістю її тематики їхнім інтересам, їх ментальним і фізіологічним можливостям. На думку Л. Кузнецової, «музика українських композиторів – класиків глибоко реалістична і народна,...проста за формою і є хорошим матеріалом для початкового виховання дитини» [2, с. 5].

Учні основної школи на уроках музичного мистецтва знайомляться з творчою спадщиною відомих композиторів: Д. Бортнянського, С. Гулака-Артемівського, Ф. Колесси, М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Нижанківського, Л. Ревуцького, Я. Степового, К. Стеценка та ін.

Умови формування художньої культури учнів:

1. Використання у навчальному процесі української класичної музики зумовлене потребами повноцінного виховання особистості учня на національно-культурному ґрунті.

2. Твори українських композиторів є необхідними для створення повноцінних умов інтелектуального, духовного та морально-естетичного становлення особистості школяра.

3. Необхідними педагогічними умовами, що забезпечують формування художньої культури підлітків, є:

а) врахування вікових особливостей учнів, їх музичного розвитку, здібностей та пізнавальних музичних інтересів;

б) диференційований підхід до організації освітнього процесу;

в) залучення учнів до активної художньо-естетичної діяльності, перетворення шкільних занять на уроки творчості та мистецтва;

г) цілеспрямоване формування естетичних потреб учнів у сфері мистецтва, активного ставлення до музично-творчої діяльності;

д) послідовне і систематичне збагачення музичного досвіду учнів, активне залучення їх до різних видів художньо-творчої освітньої діяльності;

е) формування у школярів володіння прийомами та способами творчої діяльності при ознайомленні з українським класичним музичним мистецтвом [5, с. 198].

Художня культура учня – це складне і багатопланове особистісне утворення, важлива характеристика його загальної культури. Її успішне становлення передбачає дотримання важливих педагогічних умов.

Під педагогічними умовами формування художньої культури учнів ми розуміємо взаємозумовлену сукупність перерахованих компонентів, що забезпечує успішну реалізацію педагогічного процесу.

Зацікавити старшокласників творчою спадщиною українських композиторів допомагають і наочно-технічні засоби навчання – демонстрація слайдів (репродукцій портретів композиторів, архітектурних споруд, в яких жили і працювали митці, скановані зразки партитур їх творів тощо); демонстрації з музично-електронної енциклопедії; демонстрація порт-фоліо проекту (перегляд фотоматеріалів про композиторів, змістовні та стислі відомості з їх творчості); перегляд відео-уривків концертів, кліпів, музичних фільмів, архівних матеріалів з життя та творчості українських композиторів.

Важливою є виховна функція українського музичного мистецтва. Вона закладена у самому змісті творів композиторів, які пропагують гуманістичні цінності і пріоритети, важливі моральні якості особистості – патріотизм, доброту, дружбу, любов, повагу до людей, батьків, родини. Вчителеві потрібно розкривати ідейний зміст творів українського класичного мистецтва, на їх основі формувати ціннісні художні орієнтації учнів, їх художню культуру.

Художня культура особистості – поняття, що містить у собі інтелектуальне, духовне, моральне, особистісно-діяльнісне. Як невід’ємна частина духовної культури людини, вона передбачає широку художню ерудицію, розвиток чуттєво-емоційної сфери, реальну продуктивну, творчу діяльність, під час якої відбувається художнє становлення людини.

Список використаних джерел:

1. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: методичний посібник / О. О. Гумінська. – Тернопіль: Навчальна книга: Богдан, 2007. – 104 с.
2. Кузнецова Л. М. Українська класична музика в школі: посібник [для вчителів співів і музики] / Л. М. Кузнецова. – К.: Музична Україна, 1969. – 148 с.
3. Лосев А. История античной эстетики / А. Лосев. – М.: Искусство, 1975. – 355 с.
4. Маленицька О. А. Формування естетичного смаку старшокласників засобами народних звичаїв та обрядів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Маленицька О. А.; АПН України, Інститут Педагогіки. – К., 1995. – 180 с.
5. Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання: навч. посіб. / [Н. Миропольська [та ін.]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 240 с.

Домущі Т.П.

студентка,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ВИКОРИСТАННЯ ФО ПРИ ВИВЧЕННІ ГРАМАТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ПОРІВНЯННЯ

Єдність плану вираження і плану змісту фразеологічної одиниці визначає необхідність вивчення залежності будови фразеологічної системи від іншої субсистеми мови, зокрема граматичної. Так, про це писав ще В. В. Виноградов: «Тим часом знання правил складання змістів, частково спирається на дослідження законів взаємодій граматичних і семантичних рівнів слова, з одного боку, і законів словосполучень, а також єдність словосполучень і фраз, з іншого, допомогло б ясніше і точніше відтворити систему функціонування і співвідношення всіх цих мовних одиниць в структурі мови і мовної комунікації» [5].

Структурно-граматична організація фразеологічної системи мови безпосередньо пов'язана з особливостями граматичної організації вільних поєднань слів, оскільки фразеологізми є поєднання двох або більше слів. Структурне оформлення слів-компонентів ґрунтується на законах граматики мови. У зв'язку з цим необхідно відзначити, що особливості семантики ФО залежать не в останню чергу від граматичних категорій і граматичних форм компонентів, особливо граматично-стиржневих, які можуть бути виражені різними частинами мови.

При навчанні учнів іноземної мови у навчальному закладі необхідно стежити за змінами в мові і появою нових фразеологізмів. Оскільки знання фразеологізмів відноситься до загальної компетенції в комунікації, і їх вивчення утворює основну передумову для розширення лексики і здатності до комунікації, як в усному, так і в письмовому вигляді.

Важливість вивчення фразеологізмів на занятті підкреслює також Вольфганг Флейшер: «Те, що особливе значення варто приділяти фразеології на занятті з іноземної мови, не підлягає сумніву.

Здатність до комунікації іноземною мовою без мінімального володіння фразеологією неможливо» [4, с. 25].

Іноді, часто використовувані фразеологізми важко зрозуміти носителів мови. Виходячи з визначення фразеологізму, впливає, що фразеологізми утворюють стійкі вирази, які на семантичному рівні вказують на те, що вони розуміються як незалежні мікротексти [3, с. 108]. Це означає, що фразеологізми зрозумілі поза контекстом. Вони описують, перш за все, людський досвід. Тому фразеологізми відображають культуру народу. ФО, відображаючи в своїй семантиці тривалий процес розвитку культури народу, фіксують і передають з покоління в покоління культурні установки і стереотипи, еталони і архетипи [1, с. 226]. Наприклад: «*Kein Geld, kein Schweizer!*» («Нічого не роблю даром» (досл. Немає грошей, немає швейцарців)) [1, с. 227].

Прислів'я одні з найбільш яскравих представників фразеологізмів. Прислів'я часто використовуються в текстах, тому учні повинні працювати зі справжніми або частково адаптованими текстами. Учень ідентифікує і розшифровує фразеологізм і шукає аналог. Заняття з іноземної мови

найефективніше тоді, коли фразеологізм розуміється як єдине ціле, як лексична одиниця. Найчастіше до безеквівалентного фразеологізму учню необхідно знайти аналог.

Ми представимо кілька методів відповідно до збірки «*Phraseologismen und Sprichwörter in der modernen deutschen Sprache*» (Фразеологізми і прислів'я на сучасній німецькій мові) [4, с. 44-55]:

Метод образів. Цей метод відноситься до метафоричності ФО. Метафора це і є образність. Це найважливіша якість прислів'я: «*Der Spatz in der Hand ist besser als die Taube auf dem Dach; Der Krug geht so lange zum Brunnen, bis er bricht; Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm*» («Горобця в руці краще мати, ніж голуба на даху; Кувшин іде до колодязя, поки він не розбивається; Яблуко від яблуні недалеко падає»). Даний метод підходить майже для всіх типів вправ. Картинка іноді більше говорить, ніж слова. Це може бути фотографія, карикатура, піктограма і т.д. Спочатку доцільно представити картинку, а учні говорять самі, з якою ФО асоціюється у них дана картинка. Це знак того, що вони розуміють задумане. Наступні фази роботи з картинами можуть мати форму головоломки, або з обрізаними фотографіями або карикатурами, що стимулює фантазію учнів.

Ігровий метод. Фразеологізми починають застосовуватися абсолютно усвідомлено і в усній і письмовій комунікації [1, с. 5]. Вправи в ігровій формі можна використовувати в якості гри-розрядки. Дуже часто гра з мовою використовується також в загадках. І загадки можна зустріти в багатьох мовних навчальних іграх. Обходитися майстерно з мовою, означає розробляти нову точку зору на нього. Такі завдання і вправи зміцнюють мовної матеріал, зокрема, лексику та словотвір.

Коментуючий метод. Даний метод стимулює учнів. Спочатку учні працюють з одним ФО, обговорюють і з'ясовують її значення. Потім вони шукають протилежні прислів'я. В кінці вирішують застаріле воно чи ні, порівняйте: «*Ehrlich währt am längsten; Ohne Arbeit, kein Erfolg; Ohne Fleiß kein Preis; Wie die Arbeit, so der Lohn*» («Чесність триває довше; Без роботи, немає успіху; Без зусиль немає ціни; Яка робота, так і нагорода»). Тут працює логічне мислення учнів і проявляється мовна компетентність.

Метод обговорення. Учням показують фразеологізм і 3 аналога рідною мовою. Потім вони обговорюють, який фразеологізм рідної мови підходить. Потім обговорюють з вчителем, доводячи свою точку зору. При цьому методи учні вчать вільному і критичному мисленню, а також ідентифікувати важливе в темі.

Метод «мозкового штурму». Даний метод підходить для учнів можуть вільно розмовляють іноземною мовою. ФО пишеться на дошці, і учні вступають в діалог, кожен пропонуючи все нову і нову ідею. Також можна запропонувати учням записувати це на дошці по черзі. Метод «мозкового штурму» – це метод діалогу, де учень повинен висловлювати свої ідеї. Існує також безліч інших методів. Тож вчителі часто вважають за краще комбінацію з різних методів. Вчителю часто доводиться самому складати дидактичний матеріал і завдання з навчання учнів фразеологізмам.

Аналіз мовного матеріалу переконливо свідчить, що найбільш продуктивною конструкцією при вивченні порівняльних зворотів німецької мови слід вважати однослівне іменникове порівняння, яке може мати як непоширену, так і поширену форму. Розглянемо зазначену конструкцію більш детально:

1) *wie* + іменник у називному відмінку: *arbeiten wie ein Pferd* – працювати як кінь [7, с. 47].

2) *wie* + іменник у називному відмінку із препозитивним прикметником, дієсловом, займенником: *wie ein begossener Pudel* – як мокрий пудель [6, с. 60].

3) *wie* + іменник у непрямому відмінку з прийменником чи без нього: *wie ein Schraubstock* – як в тиски [7, с. 97].

4) *wie* + одиничний прикметник: *wie angegosen* – як влитий [7, с. 78].

5) *wie* + прикметник з іменником у називному відмінку: *klar wie der lichte Tag* – ясно як день [7, с. 88].

6) *wie* + прикметник у непрямому відмінку: *wie weggewischt* – як рукою зняло [6, с. 35].

7) *wie* + числівник з залежним іменником: *gleichen wie zwei Tropfen Wasser* – однакові, як дві краплі води [7, с. 79].

8) повні двоскладні непоширені речення з прийменником *wie*: *die Sonne ist wie im Sommer* – сонце як у літку [6, с. 109].

9) повні двоскладні речення, поширені другорядними членами: *Er schl- äft wie eine Ratte bei Sonnenschein* – він спить як пацюк на сонячному світлі [7, с. 170].

10) неповні речення-еліпси: *wie ein Standbild* – стоїть як статуя [7, с. 300].

Тож, не випадково компаративні фразеологізми німецької мови часто є найефективнішими при вивченні німецьких ФО, бо за допомогою фразеологізмів, більш краще запом'ятовується матеріал, проводячи асоціації.

Список використаних джерел:

1. Барышников Н. В. Методика обучения второму иностранному языку в школе / Н. В. Барышников. – М.: Просвещение, 2003. – С. 159.
2. Артемова, А. Ф. Значение фразеологических единиц и их прагматический потенциал / А. Ф. Артемова. – С. – Пб.: Наука, 1991. – С. 308.
3. Ахмадеева А. У. Особенности перевода безэквивалентной фразеологии на материале разноструктурных языков // Фундаментальные исследования. – 2015. – № 2-15. – С. 3408-3412.
4. Бим И. Л. Концепция обучения второму иностранному языку (на базе английского): учеб. пособие / И.Л. Бим. – Обнинск: Титул, 2001. – 48 с.
5. Білоус Ю. В. Валентні зв'язки між компонентами фразеологічного звороту з соматизмами у німецькій мові // Сучасна філологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: Міжнародна науково-практична конференція, Москва-Одеса, 26 червня 2015 року. Одеса, 2015. С. 31-35.
6. Большой немецко-русский словарь. В 2-х т. / сост. Е. И. Лепинг, Н. Г. Стахова, Н. И. Фитчев и др.; Под рук. О. И. Москальской. – 2-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1980. Т. 1. А – К. С. 760.
7. Большой русско-немецкий словарь, около 53000 слов, под редакцией К. Лейна, 19-е издание, стереотипное, Москва, русский язык, Медия 2005.

Івах М.С.

магістр, викладач,

Одеський коледж комп'ютерних технологій

Одеського державного екологічного університету

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

Важлива роль у вихованні гармонійної особистості відводиться національно-патріотичному вихованню, метою якого є утвердження в свідомості і почуттях людини патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурно-історичного минулого України, а також толерантного ставлення до інших народів і їх культур. Однією з домінант національно-патріотичного виховання є відродження серед представників сучасної молоді кращих рис української ментальності: працелюбності, свободолюбивості, справедливості, гідності, щирості, людяності.

Особливої уваги потребує питання усвідомлення підростаючим поколінням своєї громадянської ролі саме сьогодні, в умовах трагічних українських реалій. Тривалий час наша національна свідомість була приспана нападами ворогів, кріпацтвом, патронатом Речі Посполитої та Московії, заборонами використання мови, голодомором, війнами... Чимало поколінь були виховані в ідеях відчуження від Батьківщини та національного самозречення. Як наслідок, отримали право на існування почуття національної меншовартості, комплекс неповноцінності, позбавлення відчуття національної гордості й духовно-культурної самостійності.

Варто зазначити, що поняття патріотизму в наш час трактують по-різному: від адекватного сприйняття цього явища, як прояву любові й поваги до рідної землі до появи бунтарства, розколу на націоналістичні та антинаціональні табори, зародження псевдопатріотизму.

Сучасній молоді особливо важливо розуміти, що патріотизм проявляється не в мітингах, не в протестах, не в носінні зображення прапора чи герба на грудях, а насамперед з усвідомлення себе, як частини великого механізму – держави. Патріотизм починається з поваги до себе та розвитку індивідуальної культури кожного. Саме виховання особистості як носія певної індивідуальної і національної культур формує в подальшому цілу систему ціннісних орієнтирів.

Одним з найбільших надбань нашого народу є його народна педагогіка. У 60х роках ХХ століття Генадієм Волковим введено на її позначення термін «етнопедагогіка» [2]. Загалом, етнопедагогіка направлена на пошук ефективних шляхів введення в сучасний педагогічний простір прогресивних ідей народного виховання, пов'язаних з певними конкретними етнічними традиціями. Власне, міць народної педагогіки полягає, в першу чергу, в масовості та ідеї встановлення духовного зв'язку між поколіннями, адже найпродуктивніший інструментарій цієї науки залишається тим самим, дещо видозмінюючись залежно від вимог певної епохи.

Українська етнопедагогіка «виросла з виховних традицій слов'янського світу, її генетичну основу становить народна педагогіка Київської Русі» [11, с. 195]. У традиційних формах і засобах виховної роботи в контексті етнопедагогіки частково збереглися виховні ідеали, відомі з часів Козацької

України, згідно з якими ідеальна особистість найбільшою мірою мусить відповідати інтересам народу. Прообразом такого загальнонаціонального ідеалу був козак, головними рисами якого були любов до свободи та прагнення соціальної справедливості. Саме їх тоді культивувала народна педагогічна наука.

У ХХ столітті сформувався ще один виховний ідеал – борець за самостійність і незалежність країни. Поряд з ним, на ґрунті хліборобського устрою життя з'являється модель «людина-громадянин-господар». Саме ця модель втілює у собі такі риси, як працелюбність, любов і повага до землі, праця задля особистого й суспільного блага.

Зміст і методи етнопедагогіки будуються на народному світобаченні й народній психології, тобто українська народна педагогічна наука розвивалась паралельно зі становленням української душі, ментальності. Враховуючи усі ментальні риси нашого народу, основною рисою цієї науки можна впевнено назвати гуманність.

Проблема національно-патріотичного виховання у різні часи досліджувалася українськими педагогами: Г. Ващенком, А. Макаренком, С. Русовою, В. Сухомином, М. Стельмаховичем. Значну увагу вихованню любові до Батьківщини приділяли їх попередники – Г. Сковорода, О. Духнович, К. Ушинський, Я. Чепіга.

Може здатися, що засоби етнопедагогіки не будуть ефективними в умовах сучасного науково-технічного, емпіричного, ідейного прогресу і не матимуть впливу на підлітків з усіма психолого-віковими особливостями становлення його особистості. Порівнюючи ціннісні картини хоча б поколінь дітей, народжених в 1990-х роках і дітей, народжених в 2000-х роках стає очевидним, що їх життєві пріоритети досить сильно змінилися, а отже застосовувати ті ж методи виховання буде не раціонально. Сьогодні підростає покоління часто нівелізує значення освіти, саморозвитку, тим паче значення наявності певної (особливо – патріотичної) громадянської позиції. Звісно, це можна пов'язати з не менш важливим соціально-економічним чинником – ситуацією в Україні, яка поки, на жаль, не дає привабливих соціальних гарантій для молоді та масовою трудовою міграцією через це. Проте, якщо порівняти це з, наприклад, найближчою до нас європейською країною Польщею, то зауважимо, що при наявній трудовій міграції рівень національної свідомості поляків куди вищий. Принаймні, юнацтво знає хто такий Адам Міцкевич і що важливого він зробив для свого народу. Коли ж запитати українського підлітка про Т. Шевченка, І. Франка, М. Драгоманова, М. Кропивницького, М. Міхновського, Р. Шухевича, А. Шептицького, то не кожен зможе сказати хто це чи яке його значення в історико-культурному процесі України. В цьому й полягає головна проблема сьогодення – варто впроваджувати можливі засоби пізнання власного народу, адже ми вже маємо гіркий досвід руйнації національної свідомості протягом століть.

Для того, щоб молодь була зацікавлена у пізнанні надбань української культури варто виокремити ті методи, які будуть найбільш актуальними. Приміром, українська поезія з притаманним їй ліризмом, естетизмом і дидактизмом – це те, що ніколи не втрачає своєї актуальності і здатності впливати на реципієнта. Тому впроваджувати певні моральні ідеали можна через метод, який умовно назовемо «дотик словом». Звісно, варто звертати увагу на те, що фундаментом для патріотизму є загальнолюдські моральні якості й чесноти, тому, зауважимо, в рамках патріотичного виховання не

обов'язково опрацьовувати лише патріотичну поезію. Важливо при цьому використовувати державну мову, особливо, в умовах білінгвізму. Однією з умов використання цього методу є поступовість, тобто поступово, звикаючи, студенти цікавитимуться українською поезією різного тематичного й жанрового спрямування. 21 квітня відзначаємо Всесвітній День Поезії. В нашому навчальному закладі (ОККТ ОДЕКУ) це стало доброю традицією. Вперше ми святкували його три роки тому і варто відзначити, що за цей час студентський інтерес до вивчення україномовної поезії значно зріс.

Однією з форм втілення етнопедагогіки можуть бути вистави українською («Кайдашева сім'я» за І. Нечуєм, «Тополя» за Т.Шевченком, «Лісова пісня» за Л. Українкою, «Андріївські вечорниці» за М. Гоголем та ін.). Це на всі часи – золота копальня українських традицій, пісенності, гумору, української духовності. Крім того, здатні зацікавити юнацтво свята календарного циклу («Зустріч весни», «Водіння кози» або «Маланка», «Обжинки», «День урожаю» і т.д.). Звичайно, в умовах сучасної міжкультурної комунікації підлітки піддаються впливу інших культур (західноєвропейських, американських), тому вдало приживаються святкування Хеллоуїну чи Масляної, Дня Вдячності чи Дня Сім'ї, що сприяє вихованню поваги до інших народів та їх традицій.

Одним з дієвих та актуальних засобів етнопедагогіки є народний танець. Як стверджував професор В. Верховинець у своїй праці «Весняночка», саме «у процесі занять народним танцем формуються духовні цінності громадянина-патріота України». Народний танець, як ніщо інше сприяє ознайомленню з кращими зразками української культурної спадщини: від понять про елементи танцю до символіки вишивки на одязі в різних етнічних районах України. Процес вивчення танцю – це можливість опанувати не лише певні рухи, а й поняття про історію того чи іншого танцю та про історію нашої держави в цілому. Тобто, займаючись народною хореографією можна вивчити гопак, плескач, польку і разом з тим мати уяву про життя козаків-характерників, побут та звичаї гуцулів.

Важливо, як впливає танець на свідомість особистості підлітка, зокрема, він сприяє формуванню шанобливого ставлення до батьківської землі. Народна хореографія одночасно є засобом не тільки етнопедагогіки, а й ключовим елементом естетичного та культурного розвитку, точніше, культурно-творчого аспекту розвитку, креативного начала, спрямованого на створення базової культури майбутнього громадянина.

Патріотична спрямованість виховного процесу через народний танець вибудовує в людині здатність протидіяти проявам громадянської аморальності, бездуховності і є одним із дієвих шляхів до перемоги над комплексом меншовартості. Як зазначав В. Сухомлинський у праці «Народження громадянина», основою почуття людської гідності є «патріотичні думки, почуття, тривоги, патріотичний обов'язок та громадянська відповідальність». Відомо, що гідність і честь – провідні риси української моралі, які, по суті, є фундаментом для всіх інших чеснот – щирості, оптимістичної вдачі, гостинності і ввічливості, здатності до допомоги та взаємовиручки.

Народна хореографія – саме той інструмент етнопедагогіки, який здатен прищепити людині розуміння й усвідомлення того, що любов і повага до Батьківщини, її традицій є вектором пробудження нашої державності та єдності. Саме глибина етико-естетичних засад українських традицій споконвіку втримувала наш народ на щаблі високої духовності і була мотивацією для боротьби у найважчих випробуваннях.

Танець виховує згуртованість, дружелюбність, повагу один до одного, а ці риси важливі для кожного індивіда не лише в колективі, у родинних стосунках, а й, звісно, в громадянських.

Варто підкреслити, що мистецтво народного танцю – це чудова можливість для сучасного підлітка відкрити в собі українця, ідентифікувати себе як носія української культури, а також популяризувати цю культуру серед однолітків, поступово розвінчуючи міф, що «модно» – наслідувати чужі, адже справжню цінність має розвиток і примноження здобутків рідного народу.

Список використаних джерел:

1. Верховинець В. Весняночка / В. Верховинець. – Харків, 1923.
2. Волков Г.Н. Этнопедагогика: учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений / Г.Н. Волков. – М.: Издательский центр «Академия», 1999. – 168 с.
3. Гевко О. Формування національно-патріотичних рис у студентів / О. Гевко // Рідна школа. – 2001. – № 11.
4. Гнатенко С. Виховання громадянськості у студентів в системі вищої освіти / С.А. Гнатенко. – К, 2003. – С. 177-182.
5. Забуранна М.С. Формування ціннісних орієнтацій школярів засобами етнопедагогіки // Путь в педагогическую науку. «Теория и практика этнопедагогических исследований»: м-лы научно-практической конференции. – Симферополь, 2016. – С. 220-227.
6. Концепція НПВ від 16.06.2015 року
7. Мосіяненко В.А. Українська етнопедагогіка: навч. посіб. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 176 с.
8. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка / М. Стельмахович. – К.: ІЗМН, 1997. – 232 с.
9. Сухомлинський В.О. Как воспитать настоящего человека. / В. О. Сухомлинський // К.: Рад. шк., 1979. – 235 с.
10. Сявавко Є.І. Українська етнопедагогіка: навч.-метод. посібник. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 159 с.
11. Українське народознавство: Навч. посібник / С.П. Павлюк [та ін.]; ред. С.П. Павлюк. – 3. вид., випр. – Київ: Знання, 2006. – 568 с.

Калініченко Т.М.

аспірант,

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ГЕНЕЗИС ВИЩОЇ ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ В НАДДНІПРЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ НА ЗЛАМІ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ

Події 1905 року поклали початок процесу широкого залучення жіноцтва до здобуття вищої освіти, на необхідності якого постійно наполягала прогресивна громадськість. Про це, зокрема, свідчить і висновок комісії щодо реформування закладів вищої освіти під керівництвом Г. Зенгера (1902 р.), яка прийняла ухвалу «клопотати перед міністерством про надання особам жіночої статі якомога більшого доступу до вищої освіти шляхом заснування Вищих жіночих курсів» у великих містах (зокрема, Києві, Харкові та Одесі) «на тих же засадах, на яких такі курси створені в столицях» (малися на увазі чинні Вищі жіночі курси В. Герье в Москві та Бестужевські в Петербурзі) [1, с. 133].

Підставою для цього послугувало «Височайше повеління» від 3 грудня 1905 р., яким міністру народної освіти делегувалося право вирішувати питання про заснування приватних курсів «з програмами викладання вище, ніж у середніх навчальних закладах, але без надання їм будь-яких прав». Утім, як засвідчила практика, установи такого роду у переважній більшості відкривалися в першу чергу в тих містах, де функціонували університети або вищі спеціальні навчальні заклади, що дозволяло без особливих ускладнень розв'язати проблему добору професорсько-викладацького складу (на умовах роботи за сумісництвом). Серед них найбільш потужними виявилися Київські, Одеські та Харківські [10, с. 13].

Зазначимо, що Київські вищі жіночі курси, відкриті 1878 р., припинили роботу 1889 року. Свою діяльність вони поновили 1906 р. на тих же засадах, що і в попередній період («Положення...» 1881 р.). Це був приватний заклад, що існував на внески слухачок та пожертвування благодійників; його призначення полягало в «наданні жінкам вищої освіти університетського характеру і, зокрема, в підготовці їх до діяльності викладацької і педагогічної». Очолювала курси рада професорів, яка від самого початку прагнула зробити викладання аналогічним університетському. На час поновлення діяльності курсів вони мали два відділення – історико-філологічне і фізико-математичне. У 1907 р. до них були додані медичне і юридичне, а у 1909 р. – економічно-комерційне. Випускницям курсів надавалися такі ж права, «як і тим, що закінчили Санкт-Петербурзькі і Московські вищі жіночі курси» (право викладати у старших класах жіночих гімназій «предмети своєї спеціальності», а також працювати в перших чотирьох класах чоловічих гімназій) [10, с. 6, 15].

1906 р. було відкрито й Одеські вищі жіночі курси. На зразок Київських – це був приватний навчальний заклад «загального (університетського) характеру «з чотирирічним терміном навчання». Курси функціонували переважно на кошти слухачок; управління здійснювала рада та обраний нею (і затверджений міністром народної освіти) директор. На початку існування курси склалися з двох відділень (факультетів): історико-філологічного і фізико-математичного. Через два роки до них було додане юридичне, а в 1910 р. – медичне [10, с. 16].

На відміну від Київських і Одеських, Харківські вищі жіночі курси були не приватним, а громадським навчальним закладом, заснованим у 1907 р. Товариством взаємної допомоги працюючих жінок. Метою курсів було «надання... можливості завершити повний університетський курс... в обсязі програм і навчальних планів Імператорських російських університетів». Відкрилися вони у складі двох відділень (факультетів): історико-філологічного і фізико-математичного; дещо пізніше було додане юридичне. Право вступу на курси мали молоді жінки, які завершили навчання в жіночих гімназіях «або в рівних по курсу інших середніх жіночих навчальних закладах»; викладання доручалося переважно професорам університету, а також «особам, що мають право викладати в університеті». На час відкриття курсів було встановлено дворічний термін навчання. Однак виявилось, що цього недостатньо для засвоєння університетської програми. Тому в подальшому термін навчання було подовжено до 3-х, а згодом до 4-х років [9, с. 66-67].

Крім вищезазначених, на початку ХХ століття в Наддніпрянській Україні було відкрито й інші вищі жіночі навчальні заклади, зокрема: а) університетського

типу – Київські вищі жіночі історико-філологічні курси; Київські вищі чоторирічні вечірні курси при гімназії А.В. Жекуліної; Харківські вищі загальноосвітні жіночі курси Н.І. Невіандт; Київські жіночі загальноосвітні курси (існували до 1908 р.); б) педагогічні навчальні заклади – Київський жіночий фребелівський інститут; Київські лікувально-педагогічні курси Карницького «Мати і дитя» (закриті 1908 р.); в) медичні – Харківський жіночий медичний інститут; г) навчальні заклади для сумісного навчання чоловіків і жінок – Одеські вищі комерційні курси А.В. Федорова і Г.Ф. Файга; Київські комерційні курси (перетворені згодом у комерційний інститут); Сімферопольські практичні загальноосвітні курси Фоміна [1, с. 274-297].

Поряд зі становленням приватних і громадських Вищих жіночих курсів, у межах досліджуваного періоду стала простежуватися тенденція «допущення жінок до здобуття вищої освіти в державних університетах та інститутах. Але, як зазначають дослідники, «це мало допомогло справі, ... оскільки таке право виявилось надто короткочасним і швидко було відібране» [10, с. 1]. Зокрема, у циркулярі від 1 серпня 1907 р. зазначалося, що «у 1906/1907 навч. році особи жіночої статі приймалися до університетів як сторонні слухачки», і «деякі з них вирішили, що таким чином... вони здобувають і всі права, надані студентам, у той час як чинним університетським статутом вступ осіб жіночої статі в студенти не передбачений». У зв'язку з цим міністр народної освіти зобов'язав керівництво університетів «неодмінно попереджати таких слухачок, ... що вони не можуть ні одержати випускне свідоцтво, ні бути допущені до завершальних іспитів в екзаменаційних комісіях» [4, с. 16]. Більше того, в іншому міністерському циркулярі пояснювалося, що хоча «до слухання лекцій... в університетах і деяких інших вищих навчальних закладах... за статутом допускаються і сторонні особи», але «особи жіночої статі до числа вільних слухачів ні в якому разі не приймаються» [8, с. 106].

Що ж до тієї незначної кількості жіноцтва, яка на той час вже перебувала в статусі вільних слухачок, то спочатку, їм як «допущеним... унаслідок неправильного тлумачення закону у вищі навчальні заклади», було дозволено «завершити курс навчання на однакових із вільними слухачами умовах» (тобто без видачі випускного свідоцтва і без допуску до випускних екзаменів), але згодом, як виняток, «височайшим повелінням» цьому обмеженому контингенту все-таки було надано право скласти завершальні іспити та одержати відповідний диплом згідно зі спеціально розробленими на цей випадок правилами [6].

Кардинальні зміни в підходах до розв'язання питання про вищу жіночу освіту відбулися на підставі ухваленого положення «Про іспити осіб жіночої статі на знання курсу вищих навчальних закладів і про порядок здобуття ними вчених ступенів і звання вчительки середніх навчальних закладів», затвердженого 19 грудня 1911 р. Цим документом установлювалося, що такі випробування мають проходити, як правило, в тих же комісіях, де екзаменуються випускники вищих навчальних закладів з числа осіб чоловічої статі; право участі в таких іспитах надавалося жінкам, «які подадуть... посвідчення про завершення... курсу наук на тих із Вищих жіночих курсів, де постановка викладання буде визнана міністром народної освіти рівною університетській»; при цьому передбачалося, що випробування претенденток слід проводити «з усіх предметів, що... входять до курсу навчання обраного навчального закладу». До того ж у ст. 9-ій (вперше в історії вищої жіночої освіти Російської імперії) зазначалося: особи, «що успішно витримали

випробування,... одержують дипломи і звання, передбачені статутами відповідних вищих навчальних закладів». Одержавши диплом, вони набували право, «якщо виявлять бажання», здобувати «звання вчительки середніх навчальних закладів (як жіночих, так і чоловічих) за одним із предметів, зазначених у дипломі» (за результатами окремого випробування), а також «вчені ступені магістра і доктора» у відповідності з правилами, «встановленими у статутах університетів для осіб чоловічої статі» [7].

Зауважимо, що перелік Вищих жіночих курсів, віднесених до розряду «університетських», був визначений міністерським циркуляром від 21 березня 1913 р. Цим же документом вони поділялося на три групи. Так, випускниці декількох елітних курсів Російської імперії, зокрема і Київських вищих жіночих курсів «з медичним при них відділенням», допускалися до іспитів в екзаменаційних комісіях «безпосередньо їхніми головами, без особливого на те дозволу міністерства,... на тих же підставах, що і особи чоловічої статі, які одержали випускне свідоцтво від університетів». Вихованкам «університетських» курсів середнього рівня, зокрема Одеських та Харківських, окремий дозвіл міністерства також не був потрібний, однак вони мали екзаменуватися з усіх навчальних дисциплін, «що входять до складу курсу навчального закладу, факультету або відділення». Що ж до слухачок інших жіночих курсів, віднесених до «університетських», то вони могли брати участь в університетських або інститутських завершальних випробуваннях «не інакше, як з особливого в кожному окремому випадку дозволу міністерства» [1, с. 104].

Показово, що після детальнішого розгляду навчальних планів жіночих курсів, Міністерство народної освіти визнало можливим прирівняти Харківські вищі жіночі курси Товариства працюючих жінок до числа елітних, а Київські приватні вищі чотирирічні вечірні жіночі курси А.В. Жекуліної та заснований у 1910 р. Харківський жіночий медичний інститут Харківського медичного товариства – до вищих жіночих навчальних закладів середнього рівня [3].

Водночас, знаковою подією в розвитку вищої жіночої освіти в Наддніпрянській Україні початку ХХ ст. стало відкриття доступу жіноцтву до навчання безпосередньо в державних вищих навчальних закладах. Про це свідчить постанова Ради міністрів Російської імперії від 17 серпня 1915 р. про надання міністру народної освіти права «дозволяти, за клопотанням університетських рад, зарахування осіб жіночої статі на окремі факультети всіх Імператорських російських університетів... на вільні по завершенні прийому студентів вакансії» (що було обумовлене призовом значної кількості юнаків на військову службу після початку Першої світової війни); при цьому зараховані в число студенток підпорядковувалися в повному обсязі «чинним правилам, установленим для студентів» [5, с. 7].

Зазначене вище дає підстави стверджувати, що не дивлячись на домінування приватних ініціатив і громадських організацій у розбудові закладів вищої освіти для осіб жіночої статі, на зламі ХІХ – ХХ ст. стала простежуватися тенденція до посилення ролі держави у розв'язанні питання організації вищої освіти жінок.

Список використаних джерел:

1. Высшее образование в России (очерк истории до 1917 года) / Савельев А.Я., Момот А.И., Хотеевков В.Ф. и др. М.: НИИ ВО, 1995. 352 с.

2. Иванов А.Е. Высшая школа в России в конце XIX – начале XX века. М.: Тип. № 7, 1991. 392 с.
3. К ворсу о допущении лиц женского пола, окончивших курс Харьковских высших женских курсов Общества трудящихся женщин, к экзаменам в испытательных комиссиях при университетах. Циркуляр по Харьковскому учебному округу. 1914. № 2. С. 24-25.
4. О непременном предупреждении вольнослушательниц университета и в особенности принимаемых прямо на последний курс медицинского факультета, что они не могут ни получить выпускных свидетельств, ни быть допущены к окончательным экзаменам в испытательных комиссиях. Циркуляр по Харьковскому учебному округу. 1907. № 9. С. 16-17.
5. О приеме лиц женского пола на отдельные факультеты некоторых Императорских Российских университетов. Журнал Министерства Народного Просвещения. 1916. Ч. 61. С. 6-7.
6. О разрешении лицам женского пола, допущенным в высшие учебные заведения, в качестве посторонних слушательниц, окончания слушания курса на одинаковых с посторонними слушателями условиях. Журнал Министерства Народного Просвещения. 1908. Ч.18. С. 42.
7. Об испытаниях лиц женского пола в знании курса высших учебных заведений и о порядке приобретения ими ученых степеней и звания учительницы средних учебных заведений. Полное собрание Законов Российской империи (собрание третье). СПб.: Гос. тип., 1914. Т. XXXI. Отд. I. С. 1297-1300.
8. Об условиях приема в студенты и вольнослушатели университетов и других высших учебных заведений. Журнал Министерства Народного Просвещения. 1908. Ч. 17. С. 104-106.
9. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Харківщині. Х.: ХДПУ ім. Г.С. Сковороди, 1992. 334 с.
10. Шokol K. К вопросу о развитии высшего женского образования в России. Журнал Министерства Народного Просвещения. 1913. Ч. 46. С. 1-58.

Павлова В.Ю.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОСЛІДОВНОСТІ ВИКОНАННЯ ЛІНІЙНО-КОНСТРУКТИВНОЇ ПОБУДОВИ НАТЮРМОРТУ

Реформування освіти в Україні вимагає оновлення та удосконалення змісту навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти. Сучасний художник-педагог має бути не лише фахівцем образотворчої галузі, володіючи ґрунтовними спеціальними знаннями й навичками, а й вміти передати їх своїм учням.

Натюрморт є одним з провідних жанрів у творчості видатних світових й українських митців К. Білокур, В. Класа, П. Кончаловського, А. Матісса, І. Машкова, П. Сезана та інших. Тема «натюрморт» всебічно вивчається студентами художньо-педагогічних закладів вищої освіти на заняттях з живопису, рисунку, композиції, теорії та історії мистецтва.

Головною метою навчання майбутніх учителів-художників основам образотворчої грамоти є досконале вивчення послідовності роботи над завданням, зокрема, натюрмортом. Це в свою чергу вимагає чіткого

дотримання основних стадій роботи, починаючи з компоунвання та лінійно-конструктивної побудови всіх об'єктів зображення.

Теоретичний аналіз наукових джерел останніх років виявив, що проблемі дослідження методики навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва у закладі вищої освіти присвячені праці М. Кириченка [6], О. Шевнюк [5] та інших. Питання методичної послідовності роботи над зображенням натюрморту вивчали такі вчені як Г. Беда [1], А. Пучков [2], Л. Царева [4] та інші.

Г. Беда [1] стверджував, що роботу над натюрмортом слід починати із його постановки. Постановка натюрморту – акт творчий. Натюрморт не може бути складений з випадково набраних предметів, вони мають бути тематично об'єднані. Предмети слід розташовувати не довільно, кожен предмет має бути пов'язаний за змістом з іншими. Розташування предметів у цілому має являти собою групу, що знаходиться в осмисленому зв'язку. Предмети у натюрморті мають відповідати одному з головних принципів естетичної виразності зображення: різноманітність форм, матеріалу, фактури, кольору, тону. Розташування предметів у натюрморті має бути підпорядковане єдиному задуму, мати композиційний центр. У всій групі обов'язково слід виокремити основний предмет, якому підпорядковуються інші.

А. Пучков [3] підкреслював, що процес створення натюрморту починається задовго до його практичного виконання. Основна робота відбувається під час обдумування змісту майбутньої постановки, конкретного завдання. У кожного натюрморту воно своє, в залежності від вивчення актуального навчального матеріалу й оволодіння певними вміннями і навичками. Потім обирається сюжет, композиційна схема, тобто, створюється майбутній образ натюрморту. Після того як складеться остаточний задум і конкретне уявлення про те, яким має бути натюрморт, приступають до його постановки.

Метою статті визначено розробку методики навчання студентів виконанню лінійно-конструктивної побудови натюрморту на основі аналізу будови форми предметів та їх пропорційних співвідношень.

Навчання студентів основам академічного рисунку і живопису спирається на необхідність формування у них уміння відображати образотворчими засобами тривимірні форми предметів у просторі на двовимірній площині [5]. В основі навчання образотворчої грамоти лежить метод роботи з натури. Довготривала робота з натури дозволяє вдумливо і наполегливо вивчати кожен етап побудови реалістичного зображення, обґрунтовано застосовувати його правила і закони.

Цілісне сприймання всього образу натури служить не тільки вихідним положенням для детального розгляду досліджуваного об'єкта, а й постійним фоном, на якому виділяється і вивчається кожна частина окремо. Тому в академічному рисунку аналіз у зображенні натури слід починати з основної загальної характеристики натури з поступовим і послідовним переходом до деталей і поверненням до загальної «великої» форми, інакше кажучи, від загального через детальне розуміння натури до образного вираження [4].

Зображення з натури натюрморту передбачає чотири основні етапи роботи:

- а) композиційне розміщення зображення на площині аркуша паперу і визначення загального характеру форми;
- б) лінійно-конструктивна побудова предметів;
- в) пластичне моделювання форми світлотінню і детальна характеристика натури;

г) підведення підсумків всієї виконаної роботи (метод узагальнення).

Успішне виконання натюрморту з натури залежить від грамотної роботи на етапі лінійно-конструктивної побудови зображення.

На початку роботи над натюрмортом важливо вирішити, за умов якого освітлення (бічного або прямого, денного або вечірнього) вигідніше його зображати.

Розмір зображення всієї групи предметів має відповідати формату. Предметам не повинно бути тісно на площині паперу, але і тло не має переважати над зображенням. Предмети варто розташовувати так, щоб вони не загороджували один одного та проявляли свої характерні властивості. Для цього треба обрати найбільш вигідну точку зору та лінію горизонту, що дозволить домогтися великої виразності композиції і натюрморту [1].

Як зазначає Ж. Волкова [3], у процесі роботи студенту необхідно усвідомити, що формат є невід'ємною частиною композиційного рішення зображення натюрморту, і кожна постановка вимагає свого певного формату – горизонтального чи вертикального.

Наступним логічним кроком буде виконання пошукового ескізу-начерку у правому верхньому куті аркуша паперу або на окремому невеликому аркуші. Він виконується узагальнено без деталізації абрису предметів. На цьому етапі віднаходиться композиційний центр – виділяється головний предмет натюрморту, а всі інші підпорядковуються йому.

На основі ескізного начерку виконують компоновання на чистовому аркуші паперу. На початку роботи розміщують узагальнену велику форму на папері та визначають її розміри. Слід легкими лініями окреслити всю модель постановки, намітити загальну висоту і ширину – схопити загальні пропорції і добре розташувати на площині паперу [1].

Предмети натюрморту характеризуються не тільки своєю конструкцією (будовою), а й пропорційним співвідношенням. За допомогою методу обрубкування, легко торкаючись олівцем паперу, потрібно намітити загальний характер форми предметів, їх пропорції. Коли всі предмети знайдено за пропорційним співвідношенням, можна переходити до лінійно-конструктивної побудови кожного з предметів.

Далі обирається модуль – одиниця виміру окремо взятого зображуваного об'єкту. Провівши серединну лінію і лінію основи, тобто відбиток на площині зображуваного предмета і загальну форму, студентові необхідно виконати ряд вимірів кожного з предметів і їх пропорції (по висоті, ширині, глибині). При цьому використовується візуальний метод виміру предметів (за допомогою олівця). Спочатку визначаються загальні пропорції предметів. Потім проводиться уточнення пропорцій прийомом допоміжних ліній. Уточнюється кут нахилу осьових (серединних) ліній форми по відношенню до прямої вертикальної допоміжної лінії або горизонтальної лінії, перевіряється за наявності, стан і кут нахилу однієї частини форми тіла по відношенню до іншої.

У зображенні предметів необхідно намітити легкими лініями всі його площини, грані, видимі й невидимі для перевірки пропорцій (метод зображення дротяних моделей). При зображенні першого плану об'ємної форми предмета посилюється натиск на олівець. Розвиток сюжету в зображенні натюрморту ведеться від першого плану, тому тут здійснюється детальне прорисовування предметів.

Після прорисовування предметів натюрморту й уточнення їх пропорцій, переходять до роботи над світлотінню, виявлення освітлених і тінювих місць,

рефлексів, плям натурального кольору предмета (тобто до розділів «світло», «полутінь», «тінь», «рефлекс»). Тонкими лініями намічаємо ці межі [2].

Отже, нами виокремлено основні методичні рекомендації щодо методично грамотного ведення натюрморту на заняттях для студентів, які навчаються у художньо-педагогічних закладах вищої освіти. Запропонована найбільш вдала послідовність лінійно-конструктивного зображення натюрморту. Ефективність представленої методики перевірена у власній художньо-педагогічній практиці, що підтверджено покращенням якості виконання робіт студентів.

Список використаних джерел:

1. Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты. Пособие для студентов худож.-граф. фак-тов пед. ин-тов. М., «Просвещение», 1969. – 239 с.
2. Пучков А.С., Триселев А.В. Методика работы над натюрмортом: Учеб. пособие для студентов худож.-граф. фак. пед. ин-тов по спец. № 2109 «Черчение, рисование и труд». – М.: Просвещение, 1982. – 160 с.
3. Волкова Ж.Н. Общая последовательность выполнения линейно-конструктивного рисунка натюрморта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://learn-draw.jimdo.com/уроки-рисования-1/линейно-конструктивный-рисунок-натюрморта/>
4. Царева Л.Н. Рисунок натюрморта: учебное пособие / Л.Н. Царева, А.И. Царев; 2-е изд. М-во образования и науки Рос. Федерации, Моск. гос. стро-ит. ун-т. Москва: МГСУ, 2015. – 172 с.
5. Шевнюк О.Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах: Навч. посіб. / О.Л. Шевнюк. – Київ: Освіта України, 2017. – 311 с.
6. Кириченко М.А. Основы образотворческой грамоты / М.А. Кириченко. – Київ: Вища школа, 1982. – 167 с.

Приходько Д.В.

студентка;

Біліченко П.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Глухівський національний педагогічний університет

імені Олександра Довженка

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ГУМАНІСТИЧНІЙ ШКОЛІ

«БУДИНОК РАДОСТІ» ВІТТОРІНО ДА ФЕЛЬТРЕ

Визначення найважливіших перспектив розвитку освіти і виховання у ХХІ столітті потребує орієнтації на певні гуманістичні цінності. Ідея всебічного й гармонійного виховання співзвучна нашому часові оновлення та подолання застарілих стереотипів, динамічних змін у всіх сферах суспільного життя. Нові потреби в сфері педагогічної діяльності призвели до необхідності модернізації системи освіти. Це стосується змісту освіти, методів і форм навчання та виховання, організації та управління роботи освітніх установ. Педагогічні нововведення, якими б привабливими і опрацьованими вони не були, не можуть бути ефективно реалізовані без якісного опанування позитивного історичного досвіду.

Всі науковці зазначають, що багато плідних педагогічних ідей виникло в епоху Відродження. Гуманісти пропонували нові варіанти організації шкіл

різного типу, розробляли сміливі педагогічні ідеї, пов'язані з освітою і вихованням дітей. Яскраво виділяється з їх числа постать італійського гуманіста Вітторіно да Фельтре і його школа «Будинок радості». У своїй творчості він прогресивно підійшов до розв'язання багатьох педагогічних проблем. Вважаємо, що цінним для педагогічної теорії та практики, зокрема, є його погляди на проблему фізичного виховання особистості.

Цей напрям виховання у період Відродження став предметом обговорення і турботи провідних гуманістів, лікарів, педагогів. Якщо в середньовічних школах ігри дітей викликали роздратування вихователів, заборонялися і вважалися «справами диявола», що відволікають від навчання, то прогресивні люди того часу інакше ставилися до процесу фізичного виховання. Одним з перших італійських педагогів, який звернув увагу на необхідність фізичного виховання дітей, був саме Вітторіно да Фельтре (італ. *Vittorino da Feltre*, 1378 – 1446). Відомо, що його справжнє ім'я – Вітторіно Рамбольдіні (італ. *Vittorino Ramboldini*).

Вітторіно да Фельтре – представник раннього італійського гуманізму. На кошти герцога Гонзаги (італ. *Gonzaga*) в Мантуї (північна Італія) він організував школу і назвав її «Будинок радості» (італ. «*Casa Giocosa*»). Самою назвою педагог підкреслював відмінність своєї школи від середньовічної аскетичної школи. Метою виховання Вітторіно да Фельтре убачав у формуванні гармонійно розвиненої особистості і намагався досягти всебічного розвитку учнів. Всебічний розвиток, у свою чергу, передбачає повноцінне фізичне виховання як невід'ємну складову і передумову цілісності педагогічного процесу [4].

На противагу похмурих середньовічним школам, «Будинок радості» мав великі світлі кімнати, які постійно провітрювалися, а широкі коридори були освітлені природним світлом. Будівля школи була оточена з трьох сторін прекрасним великим лугом, що виходив до річки. В. да Фельтре дуже цінував цей луг, так як він слугував для ігор вихованців. Він залучав їх до рухливих ігор на природі, організовував купання і навчав плаванню. Влітку відправляв їх на певний термін до екологічно чистих і мальовничих місць в інших регіонах Італії. Нами з'ясовано, що у школі всіляко заохочувалася фізична активність дітей [3].

На думку педагогів-гуманістів епохи Відродження, турбота про дитяче здоров'я була важливою метою фізичного виховання. Такої ж думки був і В. да Фельтре. З цією метою він встановив у «Будинку радості» розпорядок дня, що сприяв здоровому способу життя. Вчитель привчав дітей до простого, скромного і корисного харчування, нормував споживання їжі з метою запобігання переїданню. Вітторіно використовував прийоми загартування, не дозволяючи вихованцям ніжитися біля вогню: вважав, що жар від нього шкідливий, бо породжує ліню, кволість, викликає сухість шкіри, подразнює очі. І навпаки, тепло від руху корисне і приємне, воно додає сил, збуджує розум, покращує здоров'я та покращує обмін речовин, підіймає настрій [1, с.28]. Він також стежив за чистотою та охайністю одягу учнів.

У школі практикувалася часта зміна видів діяльності: спочатку діти займалися навчальними заняттями, потім переходили до фізичних вправ. У гуманістичних школах В. да Фельтре вони були введені до обов'язкової навчально-виховної програми, оскільки, на думку педагогів, сприяли зміцненню здоров'я, загартуванню тіла та духу, а також були передумовою більш ефективних розумових занять [2].

Фізичне виховання в цій школі базувалося як на роз'ясненні його доцільності, так і на особистому прикладі вихователів. Сучасники Вітторіно згадували: «Заради свого здоров'я він багато приділяв часу тілесним вправам. Йому подобалося змагатися в стрибках, грати в м'яча, бігати, тому що такі вправи зміцнювали і тіло, і розум. Після фізичної перерви він з більшою готовністю повертався до навчальних занять» [1, с. 278].

Отже, фізичне виховання у «Будинку радості» не зводилося лише до спортивної («античної») гімнастики. Організовувалися спортивні ігри, дітей навчали фехтуванню, стрільбі з лука. У них виховували силу, спроможність зносити біль і незручності. Вітторіно да Фельтре звертав увагу на виконання фізичних вправ за будь-якої погоди. Також організовував змагання з бігу та стрибків на свіжому повітрі. Окрім цього, учні займалися ще їздою верхи, боротьбою, гімнастикою, танцями. Ці заняття були спрямовані на розвиток гнучкості, спритності, краси та грації рухів.

На нашу думку, рухливості дітей і фізичному розвитку приділялася також особлива увага, оскільки це було обумовлено історичною епохою. Багато хто із його вихованців у майбутній кар'єрі обирали фах військового. Добра фізична підготовка була основою для цього [2].

Педагоги-гуманісти вчили дітей цінувати здоров'я, розумно користуватися ним, зміцнюючи тілесні й душевні сили не лише фізичними вправами, але й раціональним харчуванням, дотриманням режиму праці та відпочинку, відмовою від шкідливих звичок тощо.

Принципи навчання да Фельтре, що враховували взаємозв'язок розумового і фізичного виховання, перейняли багато інших італійських педагогів. Таким чином, педагогічна діяльність Вітторіно да Фельтре сприяла подальшому розвитку ідей фізичного вдосконалення людини у змісті виховання.

Список використаних джерел:

1. Вітторіно да Фельтре в свідельствах учеників і сучасників. М: Російська політична енциклопедія (РОССПЭН), 2007.
2. Данте А. Малі твори. – М., 1986 Італійський гуманіст і педагог.
3. Міжуєв П. Г. Головні моменти в розвитку західноєвропейської школи. Хрестоматія по історії педагогіки / Сост. І.Ф. Свядковський. – М., 1936. – Т. 1. – С. 105-107.
4. Салімова К. І., Безрогов Б. Г. Гуманістическа думка, школа і педагогіка епохи середньовіччя і початку Нового часу (дослідження і матеріали): Зб. наук. тр. / К. І. Салімової, Б. Г. Безрогова. – М.:1990. – 200 с.

Сірант Н.П.

асистент,

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

МУЗИКА ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Удосконалення музичної освіти вимагає від нас постійного підвищення її якості, оновлення змісту і організаційних форм, а також є найважливішим чинником інтеграції інноваційних технологій, спрямованих на підвищення результативності навчання.

Пошук удосконалення шляхів естетичного виховання засобами музики завжди був і залишається предметом музично-педагогічних наукових досліджень. Значний внесок в успішне вирішення проблеми музично-естетичного виховання у загальноосвітніх школах і позашкільних закладах зробили видатні вчені-педагоги О. Апраксина, Б. Асаф'єв, П. Блонський, Н. Брюсова, Д. Кабалевський, В. Сухомлинський, В. Шацька, С. Шацький, Б. Яворський та інші в розвитку духовного потенціалу особистості – О. Олексюк, М. Ткач, Г. Шевченко.

Мета статті – охарактеризувати вплив дитячої музики на музично-естетичне виховання дітей у початковій школі.

Естетичне почуття, яке виникає при сприйнятті чи виконанні музики, є ознака формування музично-естетичного смаку. Про розвиненості музичного смаку говорить те, яку музику і як глибоко сприймає дитина. Формувати справжній музично-естетичний смак можливо лише із зосередженням величезної уваги слухання, сприйняття музики дитиною. Починати становлення процесу музичного сприйняття у здобувачів слід з чуттєвого аспекту, з пробудження емоцій, формування емоційної чуйності як частини музично-естетичної культури. Діти повинні поступово знайомитися з різними жанрами, стилями, виразністю музики, вивчати творчість композиторів. Учитель дає необхідні музично-естетичні уявлення, систематично поповнюючи коло вже наявних знань, тим самим він має на меті виховання естетично розвиненого слухача музики, що володіє певною мірою сформованим музично-естетичним смаком.

Формування музично-естетичних смаків дитини – це процес складний і вимагає від учителя об'єктивності і власних музичних поглядів.

Основні методи естетичного виховання можна об'єднати в такі групи:

1. Методи і прийоми формування елементів естетичного сприйняття, оцінок, смаків, почуттів, інтересів і т.д. Наприклад, слухання музичного твору, розглядання ілюстрації, бесіди і т.д.

При використанні цієї групи методів педагог повинен пам'ятати, що естетичне сприйняття можливе лише при відносній незалежності людини від матеріальних нестатків, потреб, що необхідний особливий настрій на сприйняття естетичного, особливу очікування емоційного впливу, спрямованість уваги на естетичні якості об'єкта, опора на емоції та почуття з спонуканням до співпереживання.

2. Методи, спрямовані на залучення дітей до естетичної та художньої діяльності, на розвиток їх умінь і навичок художньо відтворювати навколишній, освоювати елементарні засоби художньої виразності в залежності від виду мистецтва: музики, малювання, співу, танцю, ліплення, аплікації, художнього слова. Це можуть бути поєднання різних наочних, практичних і словесних методів і прийомів.

3. Ця група методів і прийомів спрямована на розвиток естетичних і художніх здібностей, творчих умінь і навичок дітей. Ці методи передбачають необхідність створення пошукових, «проблемних» ситуацій, диференційованого підходу до кожної дитини з урахуванням її індивідуальних здібностей. Конкретні прийоми будуть дещо відрізнятися в залежності від того, зв'язуються чи вони тільки з сприйняттям або відтворенням, виконавством або творчістю. Таким чином, дитина вчиться думати, шукати, пробувати, знаходити рішення. Творчі зусилля дітей направляються на пошуки в художній діяльності нових засобів, варіантів, комбінацій. Методи, які

використовуються на заняттях, при цьому носять характер управління діяльністю дітей.

Розвиток естетичного сприйняття неможливий без збагачення здобувачем естетичними враженнями, без формування у них емоційного, особистого ставлення до творів, що сприймають. Необхідно виховувати в дітей емоційну чуйність, звертати увагу на прекрасне в навколишньому житті та побуті, у творах мистецтва. Цінність естетичних почуттів і переживань має полягати не в кількості, а в їх глибині і стійкості. Глибоке почуття має визначити всю поведінку і діяльність людини, має свідчити про цілісність його натури, принциповість і ідейну спрямованість. Необхідно привчати дітей чути в музиці передусім почуття, думки, настрої, характер людини, доводити їм, що попри всю різноманітність музики її мета полягає в передачі почуттів людини, її особистісного ставлення до дійсності. Таке акцентування на психологічному і естетичному змісті музики має позитивно позначитися на розвитку музичного сприймання школярів. Від розвитку її емоційного внутрішнього світу, безмежної фантазії, уяви, уваги, від формування системи естетичних знань і вмінь має залежати ефективність естетичного виховання особистості.

Якщо молодші школярі в переважній більшості відзначаються готовністю до емоційного контакту в умовах ігрової діяльності на уроках музики, то учителі не завжди відрізняються умінням використати елементи музично-ігрової драматизації. Тому такий факт, як емоційність учителя початкових класів, має бути одним із найважливіших у процесі активізації емоційно-оцінювального мислення молодших школярів. Завдяки емоційності учителя, здатного до відповідних контактів з учнями, мають сформуватися спонукальні механізми до пізнавальної активності і самостійності молодших школярів. У разі відсутності емоційного контакту учителя і учнів, сформується лише інтелектуальні навички, але не спонукальні механізми інтелектуальної діяльності учнів.

Ознаки незаперечного авторитету у царині музичної творчості за свій особливий внесок до національної культурної скарбниці ще за своє життя отримав М. Лисенко. Як єдина лінія історично детермінованого романтизму в творчості сприймається українська композиторська традиція від М. Лисенка, С. Людкевича, Б. Лятошинського, Л. Ревуцького до В. Сильвестрова, М. Скорика, Є. Станковича і далі. М. Лисенку не тільки вдалося створити свій особливий стиль у музичній творчості, що виростає з національного фольклору і є ніби його майстерним органічним продовженням, не тільки започаткувати професійну музичну освіту і українську композиторську школу і підняти значення української народної творчості на високий щабель. М. Лисенко став більш ніж музикант: він виріс у Громадянина, виразника надій та сподівань українського народу. І в цьому він закономірно порівнюється з І. Франком та Т. Шевченком. Основною проблемою, що стояла перед М. Лисенком, було здійснення перелому величезної ваги: створення національної музичної школи, втілення в музиці народності, піднесення музики до рівня передової, утвердження реалізму як провідного методу творчості. Основні зусилля М. Лисенка були спрямовані на творче засвоєння типових національних образів і мови української народної пісні [4, с. 330].

При слуханні дитячої опери М. Лисенка «Зима і весна» важливо, щоб учні відчували естетичну красу відображення народного пантеїстичного сприйняття природи з персоніфікацією різних її явищ, що виступають як живі істоти в основі сюжету. Яскравий народний колорит музики опер, формують його

світогляд на засадах поваги до національного мистецтва, національної самобутності та художньої значущості. Навіть фантастичні герої казкових опер мають реальні людські риси, а їхні вчинки такі ж природні, як вчинки живих людей. Без осмислення власної історичної долі національна свідомість розмивається та розкладається, і такий народ рано чи пізно приречений зійти з історичної арени. Тому першочерговим завданням початкової музичної освіти є виховання нового покоління в Україні з національним складом мислення.

Естетико-виховний потенціал української музики полягає у високій духовності та гуманістичній спрямованості її художніх образів (у романтичного оспівування героя-борця за національне визволення); у використанні широкої палітри національно-стильового та жанрового формотворення з опорою професійної музики на фольклор. Близькість інтонаційно-ладових барв національно-естетичному сприйманню учнів, мелодична орієнтація виражальних засобів, притаманна кращим зразкам вітчизняної музики, становлять музично-ментальне підґрунтя розвитку естетичної культури майбутніх громадян України. Заглиблення в інтонаційний лад музики дозволяє дітям відчувати особливості художнього сприймання світу конкретним народом, психологічні риси, типові характери його героїв, характерні «слова – речення» музичної мови даного народу.

Розучування пісень корисне і для формування співацьких навичок звучання. Крім того, пісні, мабуть, більше, ніж все інше, можуть бути використані в побуті: дитина проспівує їх, заколисуючи молодшого братика або сестричку. Виховне значення мають пісеньки. Вони допомагають сформувати естетичний смак, виховати любов до української мови, сприяють розвиткові дитячої творчості.

Список використаних джерел:

1. Гавриловец К.В. Морально-естетичне виховання школярів. / К.В. Гавриловец – Мінськ, 1988. – С. 24-27.
2. Ольховський Ю. Нарис історії української музики / Ю. Ольховский. – К.: Муз. Україна, 2003. – 512 с.
3. Кушвеава М. Основи естетичного виховання / під. ред. М.А. Кушвеава. – М., 1986. – 125 с.

Скорозвон К.В.

студент;

Біліченко П.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ХАРАКТЕРИСТИКА ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ЗМІСТУ КУРТУАЗНОЇ ЛІТЕРАТУРИ XII-XV СТ.

У XI-XII ст. з'явилася необхідність в новій ідеології. У більш ранні століття, коли феодальні відносини ще тільки встановлювалися, причому нерідко за допомогою грубої військової сили, від лицарів були потрібні лише

військові вміння, мужність, васальна вірність. Однак виявилася необхідність ідеологічно обґрунтувати існуючий порядок речей, зокрема, панівне становище лицарства. Виникає новий лицарський ідеал людини, новий куртуазний кодекс поведінки.

На основі войовничого і шляхетного життя, формувався так званий «ідеальний лицар». Це був зв'язок ідеалу чоловічої мужності та справедливості, який не розривається між визнанням і гідністю. На нашу думку, найбільш яскраво образ справжнього лицаря розкривається в лицарській (куртуазній) літературі.

Виникнення лицарської, або куртуазної (фр. *Courtois* – ввічливий, чемний), літератури було пов'язано з двома обставинами. По-перше, підвищилася культура лицарів, особливо завдяки їх далеким походам. По-друге, в умовах наростаючого опору народу феодалам потрібно було створення специфічно феодалної, «оновленої», світської, а не церковної ідеології, в чому чималу роль мала відіграти література. Звідси – і створення ідеалу справжнього лицаря, до якого входять не лише якості воїна, але і чесноти естетичного характеру: обізнаність у мистецтві, зокрема в поезії, вміння красиво залицятися до жінки, що вилилося у своєрідний «культ дами»[1].

У лицарських романах і лицарських повістях, як і у ліриці поетів-лицарів, широко розроблено тему військових подвигів і кохання. Першим найбільш популярним та захоплюючим твором в XIII столітті існувала «Книга про лицарський орден» (фр. «*Livre de l'orde de cavalleria*») Раймунда Луллія (лат. *Raymundus Lullius*). Автор цієї книги розглядав шляхетну людину тобто лицаря, перш за все як справедливого, який міцно тримає зброю у своїх руках. Шляхетні лицарі вірні своєму господарю, та Богові, захищали державну гідність і католицьку віру. Але найважливіша їх місія – це служити суспільному благу, яке виявлялося не лише на військовій, а і на державній службі. Тому лицар повинен слугувати прикладом всім, у наслідуванні гідності, шляхетності, каяття та побожності. Раймунд наполягав на тому щоб усі були сповнені благородним духом, вважаючи, що кожен може ним оволодіти [2].

Не менш цікавим та захоплюючим був роман Кретьєна де Труа (фр. *Chrétien de Troyes*) про Трістана, але, на жаль, до наших часів він не дійшов. Однак під назвою «Роман про Трістана та Ізольду» (анг. «*Tristan & Isolde*») він дійшов в інших варіантах, віршованих і прозових, і є одним із кращих лицарських романів. Вихід за межі вузької лицарської ідеології, використання народного джерела – кельтських сказань – визначали загальнолюдський характер його змісту. Стилізований переказ сюжету даного роману, дійшов до нас від французького ученого Жозефа Бедьє (фр. *Joseph Bédier*). Головний герой роману – юнак, потім зрілий чоловік Трістан, відчуває надзвичайне за силою пристрасті і постійності, кохання до ірландської королеви, білявки Ізольди, при цьому він, виявляє надзвичайну хоробрість, здійснює подвиги в ім'я блага людей (знищення ним Морольда, який збирав данину з людей). Кохання Трістана не минає і тоді, коли Ізольда стає дружиною короля Марка, його дядька і сюзерена, і коли сам Трістан у розпачі одружується на іншій Ізольді, залишаючись вірним своєму першому коханню. Твір закінчується трагічною смертю обох закоханих, але тим не менш, цей роман звучить як гімн щирого, природного почуття кохання.

Ще один лицарський роман французького письменника Кретьєна де Труа (фр. *Chrétien de Troyes*) «Івейн, або Лицар з левом» (фр. «*Yvain, le Chevalier au Lion*»). Входить до числа так званих «артуровських романів» або романів «Круглого столу». У цьому творі сюжет будується навколо пригод лицарів

короля Артура. Образ цей сходиться до історичної постаті Арторіуса – одного з вождів бриттів (V-VI ст.), який захищав західні області Англії від англосаксів, але вже в кельтських легендах та усних переказах Артур постає правителем «всього західного світу». Образ короля Артура відтворений ще й як узагальнення ідеального лицарства, як школа куртуазного виховання. «Король» і його дванадцять наблнжених лицарів збираються за круглим столом (символом їх рівності) і проводять час в дружніх бенкетах і розповідях про славні подвиги. Цей роман став основою для багатьох бретонських романів XII-XIII ст. [3].

«Роман про Олександра» (анг. «*Le Roman d'Alexandre*»). Тема життя і подвигів знаменитого полководця Олександра Македонського ввійшла до літератури вже у древності. У Середньовіччі до нього зверталось декілька поетів, кожний з яких вносив у вже складене легендарне життєписання Олександра свої доповнення і трактування. Повністю зберігся пізніший варіант лицарського роману (бл. 1175 р.) Ламбера Ле-Тора (анг. *Lambert Le Tors*) і Олександра Паризького (анг. *Alexandre de Paris*).

«Роман про Олександра» є міфологізованим оповіданням з надзвичайно малою часткою історичної достовірності. Олександр зображений як ідеальний лицар, у змалюванні образу якого використані казкові прийоми: одне око у нього блакитне, як у дракона, інше чорне, як у грифа; фея подарувала йому чарівну одягу – одна сорочка захищала його від холоду і спеки, інша – від ран тощо. Головним призначенням роману було задоволення зростаючого зацікавленості та допитливості середньовічної людини. Олександр здійснює свої подвиги не тільки з метою завоювання світу, а й керуючись бажанням пізнати його. Мандрі і походи змалювалися не лише на землі; прагнення збагнути невідоме змушує його в скляній бочці спуститися на дно моря і за допомогою птахів піднятися у піднебесся [4].

Отже, можна зробити висновок, що лицарська (куртуазна) література доби Середньовіччя, займала чільне місце у формуванні виховного ідеалу лицарства. Глибокий аналіз такої творчості надасть можливість більш детально з'ясувати основні компоненти освітньо-виховної підготовки лицарства в епоху пізнього Середньовіччя.

Список використаних джерел:

1. Михайлов А. Д. Французький лицарський роман. м. Київ, 1976, с. 114
2. Жильсон, Етьен. От Александра Гэльского до Раймунда Луллия. – В кн.: Жильсон, Етьен. Философия в Средние века. От истоков патристики до конца XIV века. М.: «Республика», 2004. – 678 с.
3. Література західноєвропейського середньовіччя / За редакцією Н. О. Висоцької. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 464 с.
4. Михайлов А. Д. Французький лицарський роман і питання типології жанру в середньовічній літературі, 1976. – 446 с.

Starodubtseva L.G.

Assistant Teacher,

National Aerospace University named after M.Ye. Zhukovskiy

«Kharkiv Aviation Institute»

COMPARATIVE ANALYSIS OF COMPUTER-AIDED SELF-STUDY AND SKYPE LESSONS AS DISTANT TRAINING FORMS IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

The Internet is undoubtedly one of the greatest achievements of scientific and technical progress of the humanity. Furthermore, being crucially important tools for information search and data exchange among those who already know foreign languages the World Wide Web and computer technologies can render substantial aid for people proceeding along the path of language learning.

The most affordable method of computer-aided distant language learning is a method of self-study by means of various computer programmes and Internet sites. Students who give their preference to this method just have to choose suitable Internet resources. Some resources can be in a form of a ready complex distant-training course helping to learn grammar, vocabulary and develop all language skills: listening and reading comprehension, speaking and writing. Such courses also enable language learners to carry out self-assessment. The sites which can be given as examples of useful sources for learning English are the following: www.englisch-hilfen.de, www.agendaweb.org, www.learnenglish.britishcouncil.org, www.linvaLeo, etc.

At the same time, it is quite possible for students to compile a set of necessary materials themselves, on the basis of reviews and comments of other language learners on different Internet-forums. For example, a student selects texts on the topics they are interested in to learn new words and develop reading skills, sites for practising specific skills (listening, writing), Internet-forums to establish contacts with other foreign language learners or with foreign colleagues to discuss issues of common interest. A modern stage of technology development allows communicating with native speakers not only by texting, but also in person with the help of such popular applications as Viber, Messenger, Telegram, Skype and some others. Undoubtedly, speech practice of the kind will make a great contribution to pronunciation improvement, and, what is of vital importance, to overcoming a language barrier, which otherwise can be eliminated only in a language medium, i.e. in the country of the language being learned. In this case, learning a foreign language will not be a boring burden, but will become interesting and exciting, which along with motivation is the main condition of successful study.

Apart from the fact that new acquaintances may become useful interlocutors to practise speaking skills and achieve fluency in a foreign language, they may help to receive new necessary data in the professional sphere or even just to have close relationships to spend time together.

Special attention should be paid to the fact that the suggested method has a number of very important advantages compared to learning a foreign language with a teacher, either distantly (via Skype) or in a special educational institution, such as language courses, a school, a higher school, etc.

Firstly, language learners choose by themselves what and when to learn adjusting to their own needs, goals, mood, health condition and a daily routine.

Secondly, the given method allows saving substantial sums of money – a person does not need to pay for tuitions.

Thirdly, in addition to mastering a foreign language a person may gain a lot of useful necessary knowledge about various computer programmes and applications, which will definitely be of great use in a future study or career.

Distant learning at home on one's own (without a teacher) is quite an effective method of acquiring knowledge. However, not every person is able to make themselves study a foreign language systematically, have language practice at short regular intervals of time and cope with all difficulties, such as failing to understand grammar rules or context of using certain phrasal verbs, etc. A vast number of people require an external encouragement or a disciplining factor which can be provided for them only by another person, a teacher. At the same time, distant learning as any other method of education should be oriented to a systematic approach to lead to positive results.

As for lessons by means of the Skype programme we should note that in this case the teacher is an integral part of the education process, and even despite the fact that the teacher is far away and training completely depends on technology, and namely computer equipment, high quality Internet connection, and of course, power supply, a strict control of the learning process is provided. In this case, despite the fact the teacher can be called virtual, he/she makes study active, has an opportunity to organize a high quality process of learning.

A special emphasis should be put on the fact that lessons can be in real time and in a non-active mode. However, distant training in real time brings much more positive results, as direct communication between a teacher and a student allows instant creation of language immersion, and, if problems arise due to the fact that a student may fail to understand a certain topic being studied, there is always a possibility to turn to the teacher for help. Moreover, a student can have an immediate response and remarks on mistakes, if there are some.

Therefore, close informational interaction facilitates an effective study process, since, on the one hand, all skills are practiced during the lesson, knowledge of grammar is acquired and improved, as well as vocabulary is enriched; and on the other hand, the process of study is less time-consuming and tiring, because neither a student nor a teacher spends time on travel to a place of study. The time saved allows a teacher to concentrate on the methods of teaching and pay more attention to students, which is also one of the undoubted advantages of Skype lessons.

According to the English teacher, Anna Kotova who has done a survey on advantages and disadvantages of learning with the help of Internet-based technologies, Skype lessons can be conventionally divided into two types. The first one is when the lessons almost do not differ from traditional forms. The other one involves inclusion of only speech practice [1, c. 1].

A typical Skype lesson of the first type consists of revision of the previous material and introduction of a new topic with practice in the form of various vocabulary and grammar exercises, etc. However, the lesson time is not spent on checking home assignment, as it is usually sent to the teacher by the students in advance via e-mail or to the chat. Consequently, more time is left for practice, which can sometimes be a problem in a real class.

The second type of Skype lessons is supported by those teachers who claim that learning a foreign language via the Internet is, first of all, interesting for those whose aim is to master or practise a spoken language. Therefore the majority of the

language learners at such schools are young people travelling much, using the Internet actively and being on the way of making a career.

It should be noted that as any other method of study, Skype lessons have their disadvantages compared to other types of learning a foreign language. The first and most frequent problem which is faced by absolutely all participants of the Skype study process is technical troubles, such as

- a sudden disconnection with the World Wide Web due to absence of electricity for different reasons;
- a poor connection when the participants of the study process fail to hear or see each other properly;
- a failure to go to necessary electronic on-line resources (a site is out of order, etc.);
- troubles with electronic devices and computer hardware, etc.

Troubleshooting may sometimes be rather time-consuming and involve replacement of the equipment, therefore it becomes difficult to adjust to a new schedule, or even to new equipment in case the old devices are completely out of order.

One more issue that should not be left aside concerns groups of people who are unlikely to find this type of lessons convenient and acceptable. These are elderly people and children under the age of 10 years old.

As for the first group, elderly people tend to be conservative and prefer to do without any up-to-date technologies in any field of their activity, including education. They often find the way they were taught in their childhood and at a young age to be the most adequate and reasonable.

Concerning children, it is quite obvious that they need only a real teacher staying beside them in the room, because their attention must be grabbed and held all the time as they are too easily distracted from the lesson by external factors, such as noises, other people who may accidentally enter the room, various advertisements on the Internet, which may seem more interesting to a child than the information offered to them by the teacher.

The third group of people who cannot be advised to learn a foreign language with the application of the Skype programme includes those people who like studying together with others. Since it is a proved fact that when more than two people are sitting in front of the display it is hard for them to concentrate on the lesson itself and not to interfere with the others trying to focus on the topic of the lesson. Skype lessons are ideal for a conversation or acceptable for maximum two students having a lesson at one and the same time.

To sum up, it is necessary to say that despite the fact that currently the number of people who prefer study via Skype in Ukraine is still not very high, and they are mainly residents of the cities, the prospectives of this method are quite optimistic and depend on the speed of the Internet spreading over the whole territory including small villages where there are no native speakers and which are experiencing a lack of highly qualified teachers. The main point of study is a strong motivation, and if it is available a person does not have any difficulty learning to use necessary computer programmes and allocating one hour in their schedule several days a week to study a foreign language quickly and successfully.

References:

1. Котова А. На дистанции. Как выучить иностранный язык в интернете. [Электронный ресурс] / А. Котова // Журнал «Фокус»; Загальний доступ до інформації. – Електрон. дані. –

Фокус 2008–2017. – Режим доступу: <https://focus.ua/society/110282/>, вільний (дата звернення: 20.04.2018). – Мова рос.

2. Маршева В. Англійська мова по Skype: плюси і мінуси. [Електронний ресурс] / В.Маршева // Сайт Освіта.ua; Загальний доступ до інформації. – Електрон. дані. – Освіта.ua, 22.09.2013. – Режим доступу: <http://osvita.ua/languages/how-to-learn/37113/>, вільний (дата звернення: 25.04.2018). – Мова укр.

3. Ресурси відкритого доступу [Електронний ресурс] // Журнал «Enguide». – Електрон. дані. – Enguide 2010–2018. – Режим доступу: <https://enguide.ua/magazine/izuchenie-angliyskogo-po-skype-trata-vremeni-ili-deystvennyu-sposob>, вільний (дата звернення: 28.04.2018). – Изучение английского по Skype – трата времени или действенный способ? – Мова рос.

4. Ресурси відкритого доступу [Електронний ресурс] // Сайт Освіта.ua; Загальний доступ до інформації. – Електрон. дані. – Освіта.ua, 23.11.2009. – Режим доступу: <http://osvita.ua/languages/tehnol/5751/>, вільний (дата звернення: 03.06.2018). – Дистанційний метод вивчення англійської мови. – Мова укр.

Федотов В.В.

студент,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія імені Тараса Шевченка*

МЕТОДИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН КРЕМЕНЕЦЬКОГО ПЕДУЧИЛИЩА ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА

У збірнику «Програми з трудового навчання за профілем народних художніх промислів» подано апробовані педагогічною практикою програми: «Трудове навчання з елементами художньої обробки деревини та металу», «Гуцульська різьба по дереву та інструкція», «Петриківський декоративний розпис», «Токар по дереву», «Основи художньої кераміки», «Українська народна вишивка», «Ручна художня вишивка», «Художнє килимарство».

У багатьох школах та міжшкільних навчально-виробничих комбінатах навчання за профілями народних промислів здійснювали фахівці, творчі майстри, художники підприємств місцевої промисловості. Опрацьовані навчальні програми з урахуванням особливостей промислу. Школам, де навчали складної технології дозволялось вносити зміни до програм трудового навчання в 5-7 класах.

У зв'язку з специфікою народних промислів, їх традицій, технічних прийомів, навчальні програми розроблялись безпосередньо у школі або міжшкільному навчально-виробничому комбінаті.

Крім учителя, майстра, в роботі над програмою обов'язково брали участь художники, технологи, творчі майстри базового підприємства.

Згідно з встановленими правилами ці програми розроблені спеціалістами, погоджені з обласними інститутами удосконалення вчителів та затверджені обласними управліннями народної освіти.

Кожна програма передбачала ознайомлення учнів з основами декоративно-прикладного мистецтва, історією розвитку народних промислів, з видатними майстрами, організацією, плануванням й економікою виробництва в системі народних промислів на прикладі базового підприємства; оволодіння

технічними прийомами роботи; реалізацією творчих можливостей учнів; екскурсії профорієнтаційного змісту [7].

Д.О. Тхоржевський «Методика викладання загально-технічних дисциплін і трудового навчання». Ця книга є другим виданням навчального посібника «Методика викладання трудового навчання» для студентів факультетів загально технічних дисциплін педагогічних інститутів.

Друге видання значно доповнене у зв'язку з тим, що змінилась навчальна програма і назва самого предмету. У новому навчальному плані об'єднано методика трудового навчання та методика креслення в один навчальний предмет, який названо «Методика викладання загально-технічних дисциплін і трудового навчання».

При підготовці другого видання книги було приділено увагу актуальним завданням політехнічного навчання, поставленим розвитком нашого суспільства, до певної міри враховано передовий досвід роботи вчителів трудового навчання останніх років. [8].

А.Д. Пилипенко, Н.С. Симоненко «Столярна справа».

Автори стверджували, що вивчення столярної справи повинна дати майбутньому вчителю теоретичні знання і практичні навички самостійно конструювати і виготовляти моделі, технічні пристрої, нескладні фізичні прилади, наочні посібники.

Основним завданням деревообробної промисловості є краще використання деревини за рахунок зменшення відходів, виробництва з відходів різних виробів[6].

Жаховський В.С., Мартин В.М., Вихрущ А.В. «Лабораторний практикум з деталей машин».

Серйозну увагу приділено розвитку у студентів дослідницького мислення, завдяки введеного обов'язкового, для всіх студентів, пункту «Елементи учбово-дослідної роботи». Тут на основі теоретичних знань конкретного матеріалу та експериментів, по знаходженню тих чи інших параметрів, студентам пропонується встановити теоретично чи експериментально, входячи з можливостей даної установки, взаємозв'язок між тими чи іншими параметрами; запропонувати, орієнтуючись на роботу лабораторного обладнання, раціональну схему проведення подібного експерименту, можливого для постановки під час уроків [1].

Л.О. Пивоваров, В.П. Степенко, О.Я. Задніпровський «Основи обробки деревини і пластмас».

Особлива увага приділялась в постанові трудовій підготовці учнів загальноосвітніх шкіл, вихованню в молоді любові до праці, глибокої поваги до трудівників і готовності працювати у сфері матеріального виробництва.

Завдання, які стояли перед радянською школою, здійснювались творчо і з великим ентузіазмом. Кожний учитель прагнув зробити свій внесок у загальну справу вдосконалення навчання і виховання молоді, в справу підготовки молодих громадян до праці, до свідомого вибору професії. Але найважливіша роль, у трудовій підготовці учнів загальноосвітніх шкіл належала учителям трудового навчання.

У цьому посібнику, авторами було висвітлено всі питання технології обробки деревини та пластичних мас, передбачені програмою трудового навчання [5].

А.Е. Левенсон «Основи технічної механіки».

Подальше прискорення зростання науково-технічного потенціалу нашої країни потребує від інженерно-технічних працівників всіх галузей народного господарства постійно вирішувати складні задачі, зв'язані з введенням в склад нових та реконструктивних діючих промислових підприємств, приймати участь у розробці, виготовленні і експлуатації різного автоматизованого обладнання, яке відповідає вимогам міжнародних стандартів. З підвищенням амортизації зростають вимоги не тільки до досвіду і практичним навичкам, але й до загально-технічних і спеціальних знань сучасного робітника, до його здатностей засвоювати нові знання і інформацію.

Предмет «Основи технічної механіки» є важливим загально-технічним, призначення якого – дати майбутнім працівникам основні відомості про закони рівноваги і рух матеріальних тіл; про методи розрахунку машин і будівель на стійкість та жорсткість [4].

Л.П. Карелина «Технічна механіка. Методичні вказівки».

Предмет технічна механіка для механічних спеціальностей технікумів складається з трьох частин: теоретичної механіки, опору матеріалів і деталей машин. Навчальна програма технічної механіки передбачає вивчення загальних законів рівноваги і руху матеріальних тіл; основних методів розрахунку на міцність, жорсткість і стійкість окремих деталей, вузлів машин або будівельних конструкцій. Знання, вміння і навички, отримані в результаті вивчення цього предмету, являються основними для вивчення сумісних спеціальних дисциплін, а також в процесі практичної роботи при проектуванні виготовлення і експлуатації різних машин і обладнання. Тому необхідно мати фізико-математичну і загально-технічну підготовку [2].

С.М. Кулешов, Ю.П. Аверичев «Збірник документів по трудовому і професійному навчанню».

Соціально-економічний і науково-технічний процес на сучасному етапі історичного розвитку радянського суспільства вимагає підвищенні вимоги до до підготовки кваліфікованих кадрів для народного господарства. Від них вимагався і вимагається високий професіоналізм, свідомість, організованість і чіткість в роботі, суворе дотримання трудової та виробничої дисципліни, глибоке поняття важливості вкладу кожного у вирішенні загальних задач підвищення ефективності виготовлення. Велика роль у формуванні всіх цих якостей належить загальноосвітній школі. Саме через це, одним з перших кроків КПСС по реалізації курсу на прискорення соціально-економічного розвитку країни стала реформа загальноосвітньої і професійної школи. Основне направлення шкільної реформи – покращення трудового навчання, виховання і профорієнтація учнів. З цією метою реформа передбачає включення учнів в систематичний, організований, посильний для їх здоров'я і віку суспільно-корисна праця [3].

Список використаних джерел:

1. Жаховський В.С. Лабораторний практикум з деталей машин: метод. вказівки для вик. лабораторних робіт / В.С. Жаховський, В.М. Мартин, А.В. Вихрущ. – Тернопіль, 1978. – 150 с.
2. Карелина Л.П. Техническая механика: Методические указания / Л.П. Карелина. – Москва, 1990. – 111 с.
3. Кулешов С.М., Аверичев Ю.П. Сборник документов по трудовому и профессиональному обучению/ Сост. С.М. Кулешов, Ю.П. Аверичев. – М.: Просвещение, 1987. – 208 с.

4. Левенсон А.Е. Основы технической механики: Контрольные задания с метод. указаниями для учащихся-заочников средних специальных учебных заведений / А.Е. Левенсон. – 3-е изд. / А.Е. Левенсон. – М.: Высш. шк., 1986. – 111 с.
5. Пивоваров Л.О., Степенко В.П., Задніпровський О.Я. Основы обработки древесины і пластмас.; За ред. Л.О. Пивоварова. – 2 видання, перероб. и доп.– К.: Радянська школа, 1979. – 215 с.
6. Пилипенко А.Д., Симоненко Н.С. Столярна справа: Навч. посібник для вузів / А.Д. Пилипенко, Н.С. Симоненко.. – Київ: Вища школа, 1975. – 184 с.
7. Програми з трудового навчання за профілем народних художніх промислів / О.П. Иващенко. – К.: КПИ, 1992. – 60 с.
8. Тхоржевський Д.О. Методика викладання загально-технічних дисциплін і трудового навчання: Навч. посібник для вузів / Д.О. Тхоржевський. – 2 видання., перероб. і доп. – Київ: Вища школа. Головне видання, 1980. – 352 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Балан М.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Боднарук І.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

В системі шкільної освіти країн Західної Європи чільне місце відводиться заняттям музикою, адже формування особистості засобами різних видів мистецтв вважають одним із важливих чинників духовного розвитку. Кожна країна має свою специфіку організації шкільної музичної освіти, що складається упродовж сотні років. Вивчення освітніх систем різних країн дозволяє педагогу-музиканту значно розширити свій кругозір, поглибити знання щодо методики викладання предмету та успішно використовувати набутий досвід у власній професійній діяльності.

Німеччина – країна давніх музичних традицій, де ще з часів зародження держави музика була присутня і в церковних співах, і в палацах королів, і в лицарських музикуваннях. Величезна фольклорна спадщина, що передається від батьків до дітей, була доступною простому народу. Ця країна дала світу Й. Баха, Л. Бетховена, Р. Вагнера, Й. Штрауса, Р. Шумана та багато інших відомих на весь світ композиторів. І зараз в цій країні велике значення надається музичній освіті підростаючого покоління.

Цілісно та докладно висвітлив свою концепцію музичного навчання та виховання відомий німецький педагог-музикант К. Орф. Питання, пов'язані з функціонуванням системи музичної освіти у Німеччині, розглядали у своїх наукових працях Н. Біла, В. Брайнін, Ф. Булкін, І. Гляйсберг, Р. Нойманн, Я. Ростовський, В. Черкасов, Н. Штурман та інші дослідники.

Згідно ст. 7 Основного закону, вся система шкільної освіти знаходиться під контролем країни. У зв'язку з федеральним розподілом країни компетенції в системі освіти поділені між федерацією і землями. Законодавство і управління в системі навчання знаходиться в основному в компетенції земель [2, с. 16-17].

Можливість набути музичного досвіду в період дитинства та юності всім без винятку членам німецького суспільства надають загальноосвітні школи різних типів: початкова, реальна, головна, об'єднана (інтегрована), спеціальна школи, гімназія та альтернативні навчальні заклади (школи Монтесорі, вальдорфські школи тощо). Найважливішими нормативними документами з питань організації шкільного музично-освітнього процесу у Німеччині є навчальні плани (назви на різних землях можуть варіюватися: навчальний план, освітній план, рамкові директиви, основний куррикулум, рамковий план та ін.), розроблювані спеціальною комісією, членами якої є провідні педагоги, науковці й міністерські службовці, затверджені міністерствами федераль-

них земель. Ці плани є диференційованими відповідно до типу навчального закладу й віку учнів [1, с. 26].

У початковій школі предмет «Художнє виховання, музика, праця» має різну кількість годин. Навчальним планом 1-го класу передбачено 3 години на тиждень, у 2-4 класах – по 4 години на вивчення цієї дисципліни. У 5-10 класах учні вивчають предмет «Музика» 1 годину на тиждень. На уроках учителі реалізують принцип інтегрованого навчання, взаємозв'язку музики з літературою, образотворчим мистецтвом, дизайном. Для кожного класу для учнів і учителів, німецькими науковцями розроблено робочі зошити, де відповідно до визначених змістових блоків міститься дидактичний матеріал до кожного уроку. За такого підходу учні свідомо сприймають різний за змістом матеріал (літературний та нотний тексти пісень, ключові поняття з теорії музики, інформацію про композиторів і виконавців, характеристику їхньої творчості тощо) [4, с. 225].

У початковій школі на уроках діти слухають музику, рухаються під неї, вивчають елементарну теорію музики, ознайомлюються з біографіями композиторів та багато співають. Спів вважається основним видом музично-творчої діяльності. Насамперед діти вивчають пісні до релігійних свят, які потім виконують на святковому богослужінні, шкільних концертах, у будинках для літніх людей та в родинному колі. Це формує в учнів духовність і повагу до суспільних цінностей. Діти співають як по нотах, повторюють за вчителем, музикують за ритмічними партитурами, складеними за елементарною системою К. Орфа. Не забувають німецькі вчителі й про розвиток у дітей почуття ритму. Це відбувається природно, з ініціативи самих дітей [4].

Практично у кожній німецькій школі існують фольклорні колективи, інструментальні та вокальні ансамблі, музично-театральні групи, організація яких залежить від можливостей та інтересів школярів, ініціативи музично-педагогічних кадрів та рішення шкільного керівництва [3, с. 27].

В Німеччині діють також і музичні школи (державні та приватні). Вони дають спеціалізовану музичну освіту дітям, які просто захоплюються музикою, та дітям, які планують зробити музику своєю професією. Науковці зазначають, що в цій країні вступити до консерваторії або у інший вищий музичний навчальний заклад дуже складно, так як, здаючи вступні іспити, молода людина повинна підтвердити свій музичний талант. Під час навчання студенти вже виступають з професійними колективами та після закінчення швидко знаходять собі роботу [6].

Музичні школи Німеччини не схожі на традиційні українські. Учні там не ходять п'ять разів на тиждень на уроки фаху, сольфеджіо та музичної літератури. Останніх тут просто не існує. Якщо дитина навчається в музичній школі, вона вчиться грати на певному інструменті, не більше. Діти зовсім не перевантажені, що досить дивно на фоні суворої загальноосвітньої програми. Ще одна відмінність німецьких музичних шкіл від українських – не існує обов'язкового терміну навчання. Ніхто не слідкує за тим, щоб курс тривав 7-8 років, як в Україні. Дитина завжди може кинути навчання у школі через рік-два. До талановитих дітей, які коли-небудь стануть музикантами, викладачі виявляють підвищену увагу. За згодою батьків вони можуть збільшити кількість навчальних годин і часто готують таких учнів до виступів на різноманітних музичних конкурсах [5].

Характерними ознаками функціонування німецьких музичних шкіл є: широкий спектр музично-освітніх пропозицій; відсутність вікового обмеження учнівського контингенту; відкритість до різних музично-стильових напрямків: фольклору, класики, джазу, танцювальної музики, рок- і поп-музики тощо; соціальна спрямованість (спеціальні пропозиції для людей з психічними й фізичними вадами, іноземних громадян, людей похилого віку тощо); відкритість до інших мистецтв (танцю, живопису, театру тощо); активність у місцевому музичному житті; кооперація з іншими навчально-виховними та культурними закладами [3, с. 28].

Розглядаючи німецьку систему шкільної музичної освіти, ми дійшли висновку, що вона реалізується через діяльно-практичний компонент засвоєння музичного мистецтва. Велика увага звертається на розвиток творчих здібностей учнів, формування у них виконавських умінь та навичок у різних видах музичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Біла Н. Л., Штурман Н. О. Інструментальне музикування у системі музичного виховання Карла Орфа / Н. Л. Біла, Н. О. Штурман // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки: Науковий журнал. – № 1. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. – С. 225-227.
2. Даурова Х. М., Апиш Ф. Н. Система дошкільного и среднего образования современной Германии / Х. М. Даурова, Ф. Н. Апиш. – Майкоп: Редакционно-издательский отдел АГУ. – 2004. – 64 с.
3. Сташевська І. Провідні тенденції розвитку масової музичної освіти на межі тисячоліть // Молодь і ринок. – 2012. – № 5. – С. 24-30.
4. Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти: навч. посіб. / В. Черкасов. – К.: ВЦ «Академія», 2016. – 240 с.
5. Донська І. Як влаштована музична освіта в Німеччині // Освіторія: Електронний журнал. – 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vlashtovana-muzychna-osvita-v-nimechchini-dosvid-ukrayinskoyi-vchytelky/> (дата звернення 02.03.2017)
6. Hoppediz. Статті о воспитании, обучении и развитии детей // Музыкальное воспитание детей в Германии. – Электронный журнал. – 2015. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hoppediz.ru/muzyikalnoe-vospitanie-detey-v-germanii/> (дата обращения 29.04.2015)

Баранник О.О.

викладач,

Індустріально-педагогічний технікум

Конотопського інституту

Сумського державного університету

КЕЙС-МЕТОД ЯК ФОРМА РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ НА УРОКАХ ХІМІЇ

Кейс-метод як техніка навчання, була оригінально застосована для опису реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій. В процесі навчання ті, хто навчається, повинні досліджувати ситуацію, розібратися в суті проблеми, запропонувати можливі рішення і вибрати найкращі з них. Кейси ґрунтуються

на реальному фактичному матеріалі або ж наближені до реальної ситуації. В основу кейс-методу покладені концепції розвитку розумових здібностей. Суть методу полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти яких називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу навчальної дисципліни. Цінність кейс-методу полягає в тому, що він одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що безумовно є діяльним і ефективним в реалізації сучасних завдань системи освіти.

Алгоритм проведення занять із застосуванням кейс-методу передбачає:

I етап – заздалегідь складені кейси викладач роздає студентам не пізніше як за день до заняття. Студенти самостійно розглядають кейс, підбирають додаткову інформацію і літературу для його вирішення.

II етап – заняття розпочинаються з контролю знань студентів, з'ясування центральної проблеми, яку необхідно вирішити. Необхідно провести розділення студентів на невеликі робочі групи, надати різні ситуації різні ситуації для вирішення кейсу або запропонувати всім однаковий кейс. Викладач контролює роботу малих груп, допомагає, уникаючи прямих консультацій. Студенти можуть використовувати допоміжну літературу, підручники, довідники. Кожна мала група обирає «спікера», який, на етапі презентації рішень, висловлює думку групи. У ході дискусії можливі питання до виступаючого, виступи і доповнення членів групи; викладач слідкує за ходом дискусії і шляхом голосування обирається спільне вирішення проблемної ситуації. На етапі підведення підсумків викладач інформує про вирішення проблеми в реальному житті або обґрунтовує власну версію і обов'язково оприлюднює кращі результати, оцінює роботу кожної малої групи і кожного студента.

На уроках хімії кейс-метод може бути практично застосований для вивчення нової теми курсу. Пропоную розглянути його на прикладі фрагменту уроку «Алюміній. Будова атома. Фізичні та хімічні властивості».

ХІД УРОКУ

I. Підготовчий етап: Повідомлення завдань уроку

II. Етап ознайомлення. II.1. Введення в ситуацію. Залучення студентів до обговорення ситуації.

Сьогодні ми познайомимося з металом, який дуже добре знайомий нам усім з дитинства. Послухайте легенду: «Одного разу до римського імператора Тиберія прийшов незнайомец В дарунок він приніс чашу, яку він виготовив із блискучого, як срібло, але дуже легкого металу. Майстер повідомив, що отримав цей метал з «глинистої землі». Але імператор, боячись, що знеціняться золото й срібло, звелів відрубати майстру голову, а його майстерню зруйнувати». Про який метал може йти мова в даній легенді? А тепер поєднаємо історію та сучасність. Розглянувши слайд презентації, спробуйте дати відповідь на запитання «Що поєднає всі зображення?» (слайд № 1)

II. 2. Опис ситуації

А ось уже наукова інформація. Цей елемент по поширеності у природі займає перше місце серед металічних елементів (8,8% від маси земної кори) та третє місце серед всіх елементів (слайд 2). У XX сторіччі він став другим за значенням металом після заліза. За об'ємом виробництва він займає II місце у

світі після виплавки чавуна та сталі: «У 1825 році було отримано метал, який цінувався дорожче за золото». Отримане «срібло з глини» зацікавило не тільки вчених, але й промисловців, а також імператора Франції. З цього металу виготовляли столовий посуд для найбагатших королівських дворів Європи, син французького імператора Наполеона III мав іграшку з цього металу (слайд 3).

Англійці хотіли вшанувати багатим подарунком великого російського хіміка Д.І. Менделєєва та подарували йому хімічні ваги, в яких одну чашку було виготовлено із золота, а другу – з цього металу (слайд 4). Ця чашка була дорожчою за золото».

Завдання – проаналізуйте ситуацію:

- Про який елемент та метал йде мова?
- Які властивості має цей метал?
- Яке застосування даного металу?

II. 3. Інформація для кейсів:

Кейс I. Характеристика металу.

1) Діаграма «Поширення хімічних елементів у земній корі».

2) Підручник, ст. 154. Розділ «Поширеність у природі» (Попель П.П. «Хімія 10»).

1. Положення цього елемента у ПСЕ Д.І.Менделєєва, будова його атома.

1) Підручник, ст. 154, розділ «Електронна будова атома і йона».

2) Презентація.

2. Фізичні властивості алюмінію.

1) Підручник, ст.155, розділ «Фізичні властивості».

2) Відео http://www.youtube.com/watch?v=gqvJ_2j5sZc

Кейс II. Хімічні властивості алюмінію.

1. Взаємодія з неметалами.

1) Підручник, ст. 154.

2) <http://www.youtube.com/watch?v=SS4lkfAkNtk>

2. Взаємодія з водою.

1) Підручник, ст. 155-156.

2) <http://www.youtube.com/watch?v=YQF0R6UNE1A>

3. Взаємодія алюмінію з кислотами та лугами.

1) підручник, ст. 156-157

2) <http://www.youtube.com/watch?v=h-1dkeMGiKE>

Кейс III. Застосування алюмінію.

1. Відео <http://www.youtube.com/watch?v=0FvoTW-FpFk>

2. Дитяча енциклопедія «Я пізнаю світ. Хімія», ст. 138-139.

III. Основний етап – аналітичний.

1. Вступне слово викладача

2. Розподіл студентів по групам. Кожна група отримує кейс-завдання та розробляє свій проект.

Кейс I – пошуковий.

а) Про який елемент та метал йде мова?

б) Яке положення цього елемента у ПСЕ Д.І. Менделєєва?

в) Яка будова атома цього елемента?

г) Які фізичні властивості цього металу?

Кейс II – дослідницький.

1. У які хімічні реакції вступає ця речовина, які речовини при цьому утворюються?

2. Чому при звичайних умовах виробу з цього металу стійкі до дії факторів навколишнього середовища?

Кейс III – аналітичний.

а) Чому до кінця XIX сторіччя цей метал був дорожчий золота?

б) На яких властивостях засновано використання цього металу?

в) Чому посуд з цього металу називають посудом бідняків?

3. Організація роботи груп:

а) обговорення запропонованого матеріалу з застосуванням основних правил для аналізу кейсу;

б) виявлення проблем;

в) розподіл функціональних ролей у групі;

г) визначення доповідачів.

4. Представлення результатів аналізу.

IV. Заключний етап.

Порівняння декількох варіантів розв'язання однієї проблеми:

Запитання викладача:

а) що в даній ситуації є головним?

б) які проблеми ви виділили в цій ситуації, яка з них є головною?

в) яка ваша думка з цього приводу?

г) з чийх позицій ви пропонуєте даний висновок?

Оцінювання роботи студентів:

а) На яких властивостях засновано використання виробів з цього металу у побуті та господарстві?

б) Чому посуд з цього металу називають посудом бідняків?

V. Домашнє завдання.

Отже, як ми бачимо з фрагменту уроку, вивчення нового матеріалу з теми може бути проведене в формі, зовсім не схожій на загальноприйняту. Організація уроку завдяки такому інтерактивному методу сприяє активізації пошукової діяльності студента, і як результат урок перетворюється з лекції на діяльність. При вирішенні кейсів студенти втягуються в сам процес пошуку, обробка інформації стає цікавою та ненав'язливою. Звичайно кейс – метод не може бути застосований на кожному занятті, але для сильної студентської групи цей метод дає прекрасні результати.

Список використаних джерел:

1. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Case study) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології: Кол. моногр. – К.: МАУП, 2005.

2. Зубар К.І. Інструктивні матеріали по впровадженню кейс-методу для методичного семінару. 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pedkab.wordpress.com/2013/01/28/кейс-метод/>

Бірюкова Ю.А.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

МЕТОДИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ У СТУДЕНТІВ ХУДОЖНІХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Темп сучасного життя стрімко пришвидшився, професійні задачі спеціалістів ускладнилися, так як невідривно пов'язані наука і виробництво. Таким чином пріоритетним завданням української вищої освіти є підготовка фахівців з високо розвинутими особистими якостями і творчою активністю. Базова характеристика успішної особистості – це креативність і компетентність. Для студентів художніх закладів вищої освіти професійні компетентності містять у собі як готовність працювати за зразками відповідно завдання, так і створення якісно нового, нестандартного оригінального твору. У вимогах сучасних роботодавців на різні посади все частіше зустрічається «креативність», «творче мислення» як такі, що забезпечують швидку адаптацію особистості до мінливої реальності. Саме вони є запорукою професійної успішної людини.

Аналіз публікацій засвідчує, що феномен креативності як здатності до творчості досить непогано та глибоко вивчений. Серед науковців, предметом зацікавленості яких було вивчення проблеми креативності, є Дж. Гілфорд [1], який дає у своїх працях трактування поняття креативності та виділяє типи мислення людини: конвергентне – здатність знайти єдине вирішення проблеми на основі безлічі зусиль і дивергентне – здатність знаходити безліч оригінальних ідей в умовах постійної діяльності. Дивергентний тип мислення науковець вважає найбільш ефективним. Н. А. Бердяєв [2] пов'язує філософію творчості зі свободою творця, який перероблює матеріал з навколишнього середовища. Досліджували креативність також Е. П. Торренс, Р. Ділс, К. Роджерс, А. Х. Маслоу, С. Л. Рубінштейн, П. Едвардс Л. С. Виготський, С. А. Медник, В. Н. Дружиніна, А. Н. Леонтьєв, Б. М. Теплова. У їх роботах креативність розглядається як здатність до творчості, вивчаються типи мислення, вплив суспільства і освітнього середовища на формування креативності, розробляються та класифікуються різні методи і техніки професійної діяльності.

Метою статті є аналіз сучасних методів розвитку креативності, якими ефективно послуговуються фахові художники, ілюстратори, дизайнери.

Остін Клеон «письменник, який малює», автор бестселера «Кради як художник 10 уроків творчого самовираження» описує практичні поради щодо розвитку у собі творчої особистості «Робіть все що вам заманеться, але записничок має бути завжди при вас...Створіть свою теку для викраденого... Коли вам знадобиться натхнення відкривайте теку для викраденого» [3, с. 18]. Тека для викраденого у роботах Остіна Клеона – це місце, де ви зберігаєте знайдені цікаві матеріали які можуть пізніше допомогти у власних роботах. Автор стверджує, що правильні креативні рішення можуть виникнути тільки у процесі активної роботи. «Рука людини не може створити ідеальну копію» [3, с. 48]. Остін Клеон пропонує розвивати особисту креативність через копіювання, але не запозичувати стиль як такий, а виявляти образ думок

авторів, твори яких вас захоплюють. За словами письменника Вілсона Мізнера [3], копіюючи одного автора ви займаєтесь плагіатом, а копіюючи багатьох – проводите дослідження. Під час виконання творчих завдань деякі студенти залишаються у глухому кутку, вихід з якого бачать тільки у одному варіанті роботи з першої сторінки гугл-пошуку. Звичайно, не всі студенти йдуть саме за таким шляхом. Відомий дизайнер одягу Йоджи Ямамото стверджував, що слід починати копіювати те, що подобається; копіюйте і знайдете себе. Остін Клеон також пропонує триматися талановитих людей, при вирішенні будь якої творчої задачі йти глибше, не затримуватись на першій отриманій ілюстрації або зробленому ескізу, виконати ще у двадцять разів більше можливих варіантів, навіть якщо використовувати ви будете тільки перший. Він прослідковує залежність креативності від різностороннього розвитку людини, її ерудованості.

Можна зробити висновок, що під час роботи над навчальними завданнями, які вимагають творчих рішень, важливо складати «мудборди», створювати скетчбуки для накопичення вражень ідей моделей. Також особливістю студентів творчих спеціальностей є залежність від натхнення, боротися з проявами якої можна за допомогою «бортового журналу», який вести легше за щоденник. За його допомогою можна чітко планувати етапи роботи, повертатися до попередніх вражень, подій, книг, фільмів, які можуть дати необхідну ідею у будь-який момент часу.

Остін Клеон у своїй праці пропонує лише основу, на якій базується творче мислення. Для розвитку креативності потрібно, по-перше, звільнитись від творчих стереотипів, ознайомитись з різними прийомами створення креативних творів: комбінування, візуальні метафори, оптичний обман тощо.

Для того, щоби мислити креативно, потрібно привчити себе дивитися на проблему чи завдання з різних сторін: слід позбавитися всіх стереотипів і звичних знань. Один звичний для нас погляд на речі – це тільки один варіант із безлічі можливих, наприклад, стіл у стандартному розумінні – це поверхня з чотирма ніжками, але стіл у поїзді не перестає їм бути, навіть не маючи чотирьох ніжок. Завдання, які допоможуть звільнитись від стереотипності думок у своїй книзі описує «Lateral Thinking. A Textbook of Creativity» Едвард де Боно [4], і пов'язані вони з пошуком застосування будь-яких предметів, не зупиняючись, поки не будуть записані як мінімум п'ять можливих варіантів рішення.

Цікаві вправи описані у книзі Н. Ратковськи «Професія-ілюстратор» [5]. Для тренування творчого погляду, доцільно знаходити асоціативні картинки у хмарах. Перевага такого методу тренування полягає у тому, що цим можна займатися будь-де. Так само можна використовувати для тренування і тіні для знаходження безлічі незвичайних обличь, фігур іншого. На практиці, у своїй роботі, для вираження окремого характеру персонажу можна використати прийом асоціативної тіні. Плями тушшю на папері також можуть слугувати матеріалом, що може викликати асоціації, які закріплюються у пам'яті з кожним повторним поглядом на малюнок. «Полювання на обличчя» також одна з захопливих вправ у творчій гімнастиці [5]: пошук у фасадах будівель засмучених, життєрадісних, злих обличь тощо. Найбільш показовим прикладом пошуку обличь є мультиплікаційний фільм «Тачки» режисера Джона Лассетера.

Використання різних технік і матеріалів також розширює кругозір студентів. Використання різних технік дозволяє розширити простір для

подальшого росту і розвитку. Робота виконана у незвичній техніці дає можливість поглянути на завдання по-новому. Можна виконувати одну і ту саму роботу за допомогою різних матеріалів та технік.

Знаходження незвичайних творчих рішень зазвичай неможливо у стандартному форматі аркуша, відомого кожному ще з шкільних років. Незвичайний формат роботи має властивість активізувати уяву і творче мислення. Для того, щоби збудити свою фантазію, слід звертатись до будь-яких незвичайних форматів, будь-то трикутник, ромб, коло, абрис вашої долоні, чи відбиток чашки.

Творчій підхід у роботі дозволяють реалізовувати морфологічні матриці. Відповідно до завдання ілюстрації (твору) виділяються її складові частини: формат, колірне рішення, символи, які описують дану проблему, символи, за допомогою яких можливо представити частини зображення. Всі характеристики записуються у стовпчик і напроти кожної з яких з'являються всі відомі і можливі символи, що відповідають на питання «як намалювати?», потім вибирається найбільш вдала комбінація елементів, що і стає готовим рішенням творчої проблеми.

Розвитку креативності також сприяє метод комбінування. Ціль такого методу зв'язати незвичайним шляхом елементи малюнка так, щоб підкреслити або підсилити головну ідею роботи. Спочатку при використанні методу комбінування слід знайти ті самі елементи, що можуть найбільш точно втілити задум твору, якщо порівнювати їх один з одним.

Один з методів розвитку творчого мислення є прийом пародій. Художник вибирає відомий витвір мистецтва, літератури, вислів, і продумує, яким чином можливо видозмінювати головних персонажів так, щоб викликати сміх. Пародійний метод полягає у тому, щоби передавати нову ситуацію, але виконати її за допомогою всім відомих значень.

У статті розглянуті тільки деякі з можливих варіантів розвитку творчого бачення студентів. Реалізація розглянутих методів розвитку креативності студентів творчих спеціальностей допоможе їх професійному становленню і створить темп для подальшого творчого самовдосконалення художників, дизайнерів, ілюстраторів.

Список використаних джерел:

1. Guilford J.P. Creativity. American Psychologist. Volume 5, Issue 9, / J.P. Guilford. – 1950. – 444-454 p.
2. Бердяев Н. А. Смысл творчества / Н. А. Бердяев – М.: Издательство: АСТ, 2011. – 672 с.
3. Клеон О. Кради как художник. 10 уроков творческого самовыражения / О. Клеон – М.: Издательство: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 224 с.
4. Edward De Bono Lateral Thinking: A Textbook of Creativity / De Bono Edward – L.: Publisher: Penguin, 2009. 272 p.
5. Ратковски Н. Професия – иллюстратор. Учимся мыслить творчески / Н. Ратковски – М.: Издательство: Манн, Иванов и Фербер, 2012. – 328 с.

Заволінковська Н.І.

студентка,

Херсонський державний університет

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ РОЗВ'ЯЗУВАТИ ЗАДАЧІ З ХІМІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ РОЗДІЛУ: «РОЗЧИНИ» У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ І-ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

Сьогодні у більшості сфер життя людини відбуваються рушійні зміни. Для вирішення актуальних завдань сьогодення необхідне впровадження нових підходів. Це досягається шляхом використання новітніх технологій, удосконалення практичних умінь, навичок, отримання й опрацювання масиву інформації зі своєчасним застосуванням її у практичній діяльності [1, с. 321].

В медичних навчальних закладах І-ІІ рівня акредитації на другому курсі викладається предмет «Медична хімія».

Головною метою даного предмету є формування вихідного рівня знань студентів, необхідних для свідомого вивчення клінічних дисциплін, прищеплення студентам хімічного мислення [2, с. 5].

Майбутня професійна діяльність студентів – медиків тісно пов'язана з розчинами, факторами які впливають на розчинність, процесами, що відбуваються в цих системах тому, що розчини – найпоширеніші системи у живій природі, а також відіграють виключно важливу роль у життєдіяльності організмів [3, с. 87].

Розв'язування розрахункових задач з хімії – одна зі складових хімічної освіти поряд з вивченням і засвоєнням теоретичного матеріалу та опануванням технікою експерименту.

Введення задач в навчальний процес дає змогу реалізувати такі дидактичні принципи навчання:

- забезпечення самостійності й активності студентів;
- досягнення єдності знань і умінь;
- встановлення зв'язків навчання з життям.

Розрахункові задачі можна використовувати на всіх етапах навчального процесу:

- під час вивчення навчального матеріалу;
- під час його засвоєння;
- під час перевірки та контролю студентів.

У ході розв'язування задач з хімії забезпечується:

- вироблення оптимальної методики підходу до теоретичного обґрунтування умови задачі;
- єдність навчання, розвитку, виховування студентів;
- закріплення правил, термінів, рівнянь;
- осмислення зв'язку фізичних величин;
- конкретизація, систематизація, зміцнення і перевірка знань студентів;
- поєднання теорії з практикою, вміння втілювати свої знання у життя;
- розвиток логічного мислення, активізація розумової діяльності, виховання ініціативності, самостійності, уважності;
- ілюстрація хімічних закономірностей, принципів хімічної технології;

– працелюбність, цілеспрямованість, відповідальність, наполегливість у досягненні визначеної мети.

У процесі розв'язування задач реалізуються міжпредметні зв'язки хімії з фізикою, математикою, що відбивають єдність природи й дозволяють розвивати світогляд студентів [4].

Аналіз підручників рекомендованих для використання в медичних закладах I – II рівня акредитації показав, що матеріали розв'язування задач розділу «Розчини» потребують доповнення та урізноманітнення.

З'ясовано, що у студентів збільшується зацікавленість у вивченні даного розділу коли пропонуються для розв'язування задачі в умові яких згадуються речовини, що входять до складу розчинів для проведення ін'єкцій, обробки ран, розведення антибіотиків, інгаляцій, проведення аналізів; задачі-схеми, задачі-малюнки, а також використовується комп'ютер, проектор.

За допомогою таких задач та сучасних інформаційних технологій студенти – медики вчаться логічно мислити, аналізувати побачене, самостійно формулювати умову задачі, знаходити шляхи її розв'язання, робити висновки, проводити рефлексію своєї діяльності. Крім того, реалізується міжпредметна інтеграція медичної хімії з клінічними дисциплінами, яка сприяє системному і цілісному пізнанню світу, організму та процесів, які відбуваються в здоровому стані і при патології.

Грунтовними знаннями з хімії не можливо оволодіти, не розв'язуючи розрахункових задач, адже вони сприяють розвитку основним психологічним процесам. Велике практичне значення мають розрахункові задачі саме з теми: «Розчини». Набуті вміння розв'язувати задачі студенти – медики застосовують під час вивчення клінічних дисциплін, а також в майбутній професійній діяльності, в хімічних лабораторіях, аптеках. Елементарні знання з цієї теми необхідні в побуті.

Сучасний студент – медик завдяки технічному та інформаційному прогресу, правильній організації навчальної діяльності, відведенню головної ролі пізнавальному інтересу, який за сприятливих педагогічних умов переростає в інтерес професійний, має можливість у майбутньому стати високоосвіченою, всебічно розвиненою, конкурентоспроможною на ринку праці особистістю.

Список використаних джерел:

1. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі / за ред. Є.У. Гончаренко, Т.М. Олійника. – К.: Вища школа, 2003. – 321 с.
2. Практикум з медичної хімії / А.В. Порецький, О.В. Баннікова-Безродна, Л.В. Філіпова. – К.: ВСВ «Медицина», 2015. – 5 с.
3. Медична хімія А.С. Мороз, Д.Д. Луцевич, Л.П. Яворська. – В.: Нова книга, 2013. – 87 с.
4. Данильченко В.Є. Як розв'язувати задачі з хімії. – Х., 2008. – 95 с.

Кічата С.Л.

студент,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ПОЛІХУДОЖНЄ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та нові оновлені програми – орієнтують педагогів на активне впровадження інноваційних технологій, спрямованих на осучаснення змісту, форм і методів поліхудожнього навчання й виховання учнів, формування у них ключових і художньо-естетичних компетентностей.

Таким чином, зважаючи на актуальність проблеми різнобічного розвитку підростаючої особистості на уроках музичного мистецтва, обрано тему: «Поліхудожній розвиток учнів початкової школи в процесі музичного розвитку».

Об'єкт дослідження – процес музичного виховання в початковій школі.

Предметом дослідження є поліхудожній розвиток молодших школярів на уроках музичного мистецтва.

Метою дослідження постає обґрунтування значення поліхудожнього виховання школярів початкових класів в процесі їхнього музично-естетичного розвитку.

На даний час у педагогічних закладах робота з кожним видом мистецтва має відносно замкнуту форму, близьку до професійної. Але загальноосвітня школа не ставить за мету і не має можливості виховати професіонала-художника, професіонала-музиканта. Художня освіта на суто професійному, мистецтвознавчому (літературознавчому, музикознавчому, кінознавчому тощо) рівні розширює професійну, елітарну ерудицію, але для духовного розвитку особистості був би більш ефективним поліхудожній підхід.

Проблеми комплексного підходу щодо художнього виховання висвітлюються у книжці Г. Падалки «Учитель, музика, діти», яка присвячена актуальним питанням музичного виховання дітей та підготовки висококваліфікованих спеціалістів – учителів музики загальноосвітніх шкіл. У розділі «Співдружність чарівних муз» автор зазначає, що однією з найактуальніших проблем педагогіки є комплексний підхід до виховання молоді засобами різних видів мистецтва. Цікаво ознайомитися з основними напрямками комплексного виховання. Один із них – ознайомлення школярів, з висловлюваннями самих митців про інші види мистецтва, інші види художньої діяльності. Другий етап – ознайомлення з точками зіткнення музики і літератури на кращих зразках вокальної лірики та хорових творів. Третій етап – формування вмінь постійно відшукувати образні аналогії в різних видах мистецтва на основі внутрішньої спорідненості художніх закономірностей [3, с. 61-63]. До таких закономірностей автор відносить ритм, художню організацію простору і часу. «Виразальні засоби і поезії, і музики, і живопису підпорядковані певним загальним художнім закономірностям, – пише Г. Падалка, – такими категоріями, спільними для всіх видів мистецтва, є ритм, простір і час» [3, с. 66].

Аналогії у засобах художньої виразності в різних видах мистецтва показано так:

Музика	Образотворче мистецтво	Література
Ритм	Ритм	Ритм
Тембр	Колір	Фонетико-акустичні фактори («словесна інструментовка»)
Мелодія	Лінія	Інтонація (в художньому читанні)
Динаміка	Інтенсивність кольору	Динаміка (в художньому читанні)

Вивчивши програму «Мистецтво» для 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Л.М. Масол.), було виявлено спрямування на поліхудожнє виховання особистості та формування в учнів основ цілісної картини художнього світу. Зміст програми інтегрує музичну, образотворчу і мистецько-синтетичну змістові лінії. Програма вміщує навчально-виховні та розвивальні завдання. Серед навчальних виокремлюються: надання системи початкових знань щодо видів та жанрів мистецтва, вивчення взаємозв'язку художньо-образної мови музичного та візуального мистецтва у взаємозв'язку з хореографією, театром і кіномистецтвом (синтетичними мистецтвами); розширення художньо-естетичного досвіду, опанування елементарними художньо-практичними вміннями та навичками, набуття початкового досвіду у процесі художньо-образної творчої діяльності тощо. До виховних завдань належать: виховання естетичного ставлення до дійсності та емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, здатності сприймати, оцінювати та інтерпретувати художні твори, надання ціннісних орієнтацій та елементарних світоглядних установок, виховання потреби у художньо-естетичному вдосконаленню тощо. Розвивальні завдання визначають: розвиток мистецьких здібностей та емоційно-почуттєвої сфери, художньо-образного мислення і творчого потенціалу особистості тощо.

Залучення учнів до різних видів особистісно орієнтованої мистецької діяльності на уроках та у позаурочний час варто здійснювати через створення для молодших школярів можливості опанування художньої мови різних видів мистецтва в урочний час та стимулювання їх до художньо-творчого самовираження у позаурочний. Це досягається за допомогою методу формування способів самостійних дій у тісній взаємодії з іншими методами навчання та виховання (словесними, наочними, привчання дітей до виявлення естетичних цінностей творів мистецтва, порівняння творів різних видів мистецтва).

Методи конкретизуються у художньо-творчих завданнях, спрямованих на самостійний вибір різних видів художньої діяльності («Створи мелодію до вірша», «Створи пантоміму», «Намалюй ілюстрацію до однієї з п'єсюти К. Сен-Санса «Карнавал тварин» тощо); здійснення пошукової роботи («У вільний час поекспериментуй: придумай музичні інтонації до таких характерів: веселий, журливий, розгніваний, зляканий, спокійний», «Поцікався збіркою казок Ш. Перро. Які з цих творів ти бачив на телеекрані?», «Досліди, де ще, окрім мультфільмів, можна спостерігати стилізовані зображення людей» тощо); реалізацію творчих можливостей у

позаурочний час («Разом з однокласниками організуйте і проведіть «Концерт улюблених пісень», «Розкажи своїм рідним про ляльковий театр», «Пофантазуй і виконай куплети пісні по-різному» тощо).

Із метою засвоєння специфіки різних художніх мов Л. Масол рекомендує постійно використовувати «різнобарвну палітру» специфічних мистецьких термінів: з музики, образотворчого мистецтва (живопису, графіки, скульптури), декоративного мистецтва, хореографії, театру, кіно. В процесі емоційно-образного сприйняття творів мистецтва та практичної діяльності опановуються нові поняття, а не запам'ятовуються абстрактні терміни, відірвані від звучання музики, аналізу картин, фільмів тощо. Емоційне сприйняття-споглядання та творення художніх образів, на думку автора, завжди було первинним на заняттях з мистецтва, а вторинним – опанування художньо-мовними засобами і відповідними поняттями. Отже, засвоєння мистецтвознавчої термінології відбувається винятково на основі сенсорно-перцептивної та художньо-творчої діяльності і завдяки художньо-педагогічним технологіям емоційно-почуттєвої сфери, асоціативного мислення, уяви, фантазії учнів [2, с. 51].

В основі пізнання різних видів мистецтва лежить єдина категорія – «художній образ». Поліхудожній підхід акцентує увагу педагогів на образній природі мистецтва. Саме цим відрізняється він від професійно-мистецтвознавчого, зверненого до розвитку практичних навичок діяльності та отримання знань про факти мистецтва минулого. Відрізняється він, також, і від так званого комплексного, міжпредметного зв'язку уроків естетичного циклу, де одне мистецтво ілюструється прикладами іншого.

Для поліхудожнього підходу, на думку Г. Письмак, важливо простежити внутрішні, образні, духовні зв'язки слова, звуку, кольору, простору, руху, форми, жести на рівні творчого процесу, розкрити внутрішню спорідненість різноманітного художнього прояву. Таким чином, поліхудожній підхід відкриває нові можливості для виховання особистості дитини, її соціокультурної орієнтації, сприяє моральному формуванню, творчому розвитку. Тому пропонується використовувати на уроках музичного мистецтва різні дидактичні ігри: сюжетно-рольові (інсценізації), які передбачають перевтілення учасників у реальних чи уявних персонажів. Доцільно використовувалися елементи сценографії – декорацій, костюмів, що надає ігровим моментам атмосфери емоційного піднесення.

Сутність поліхудожності, на думку Н. Бондаревої, полягає в сприйнятті й відображенні художніх образів, у виході за межі «одного мистецтва», в умінні усвідомити й виразити дійсність, те або інше явище художніми засобами: звуком, пластикою, рухом, кольором, ритмом, словом, знаком, символом. Тому, школярам початкових класів пропонується виконання творчих завдань:

а) графічно зобразить мелодичний малюнок, передайте лініями характер руху мелодії (плавний, стрибкоподібний), напрям руху мелодії (вгору чи вниз), додайте до мелодії відповідні за характером лінії-образи («лінія-пружинка», «лінія-хвиля», «лінія-зигзаг», «лінія-пунктир»). Малювати можна олівцем на папері, але більш до вподоби малювання на дошці з борошном, манкою чи піском. Приклади для слухання: С. Рахманінов «Італійська полька», Д. Шостакович «Полька-шарманка», С. Майкапар, фортепіанний цикл «Бірюльки», С. Слонімський «Сюїта мандрів»;

б) прослухайте «Зозулю» Л. Дакена у виконанні органу, скрипки, фортепіано; порівняйте забарвлення звуку; підберіть відповідні кольори.

Використовуючи на уроці музичного мистецтва можливості літератури й поезії, образотворчого мистецтва, пластичної діяльності, художньої праці вчитель формує в дітей не тільки навички музичної діяльності, розвиває не лише музичні здібності, він природно вводить школярів у світ звуків, відчуттів, явищ, подій і вчинків, які складають цілісну картину світу, дають синтетичне уявлення про всесвіт. У такий спосіб школярі отримують від педагога універсальний, надійний ключ до розв'язання як навчальних ситуацій і завдань, так і життєвих питань. Натомість дисципліни художньо-естетичного циклу посідають скромне місце в навчальних планах і програмах, що мінімізує реалізацію культуротворчих функцій, притаманних мистецтву.

Отже, провідне місце у процесі естетичного виховання посідає мистецька освіта, адже мистецтво має специфічні та унікальні засоби впливу на людину, тому й художньо-естетичне виховання необхідно розглядати не лише як процес набуття художніх знань і вмій, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку школярів на основі виявлення індивідуальних здібностей, різнобічних естетичних потреб та інтересів.

Здійснений аналіз науково-теоретичної та методичної літератури показав, що залучення учнів початкової школи до різних видів мистецтв сприяє інтегративному характеру поліхудожнього виховання, головним для якого є формування в школярів естетичного ставлення до різних видів мистецтва у їх взаємодії, набуття базових знань і навичок зі сфери кожного мистецтва, що забезпечують готовність до художньо-творчої самореалізації.

Відтак, основними завданнями поліхудожнього, творчого розвитку сучасних молодших школярів визнано: послідовне формування емоційно-естетичної культури, актуалізація творчого потенціалу і вдосконалення практичних знань, умінь та навичок у галузі образотворчого мистецтва, музики, хореографії, театру, кіно, стимулювання прагнення особистості до творчої самореалізації у різних видах художньої діяльності. Найбільш результативним механізмом розв'язання цих завдань виступає поліцентрична інтеграція як взаємопроникнення різних мистецтв на базі двох домінантних змістових ліній: «Музика» і «Образотворче мистецтво». Саме вона робить можливим системне відтворення у свідомості школярів картини цілісності та гармонії навколишнього світу.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Особистісно-орієнтована модель виховання як науковий конструкт. Зб. наук. праць УДПУ ім. Павла Тичини // Умань. Вип. 3. 2002. С. 2–10.
2. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посіб. для вчителів. (Л. Масол, О. Гайдамака, Е. Белкіна, О. Калініченко, І. Руденко) // Х.: Веста, вид-во «Ранок», 2006. 256 с.
3. Падалка Г. М. Учитель, музика, діти // К.: Муз. Україна, 1982. 144 с.

Кулінська В.В.

магістр,

Хмельницький національний університет

ПОНЯТТЯ ВІДЕОФІЛЬМУ ТА ПЕРЕВАГИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

З точки зору методики, навчальний фільм (відеофільм) – це спеціально підготовлений у методичному і режисерському плані аудіовізуальний засіб навчання, призначений для створення природних ситуацій мовного спілкування і що має велику силу емоційного впливу на учнів за рахунок синтезу основних видів наочності (зорової, слуховий, моторної, образної, екстралінгвістичній та ін) [4, с. 222]. Надамо визначення відеофільму (англ. film – плівка), а також – кіно, кінофільм, телефільм, кінокартина – окремий витвір кіномистецтва. В технологічному плані фільм є сукупністю рухомих зображень (монтажних кадрів), пов'язаних одним сюжетом [3, с. 23]. Е. Ільченко дає інше визначення відео-сюжету (відеозапису). На його думку, це будь-яка телепродукція (новини, інтерв'ю, ток-шоу, рекламні блоки і т.д.), а також художні, документальні, мультиплікаційні фільми, записані на плівку або цифрові носії і використовуються як дидактичні матеріали з можливістю багаторазового перегляду, використання режимів «стоп» і «пауза», швидкого пошуку потрібного фрагмента [2, с. 8].

Як зазначає Н. Бичкова у своїй роботі «Типологія відеофонограм для навчання усного іншомовного спілкування», відеозасоби не вважаються новою технологією, але, на жаль, у вивченні іноземних мов у школах відеокурси не використовуються. [1, с. 68]. Лише у школах з поглибленим вивченням іноземних мов учителі та учні працюють з відеокурсами. Потенціал відеометоду для комунікативного викладання мови очевидний. З усіх доступних засобів він забезпечує найточніше відображення мови в користуванні, тому що вона вживається конкретними мовцями, тісно пов'язана з певною мовною ситуацією, а її кому-ні-кативна мета підсилюється цілим рядом візуальних закономірних немовних характеристик (поза, міміка, жести). Експерти Ради Європи вважають, що на відміну від телебачення та кіно-фільмів, які також необхідно використовувати для вивчення мови, відеометод має декілька переваг [2, с. 68-71]. Якщо продукція телебачення сприймається скоріше як програми, які замінюють викладача, ніж як джерела, що можуть бути використані для взаємодії між викладачем та учнем, то нова відео-технологія дозволяє використовувати записи із зупинками або вибірково; розділення двох каналів (аудіо та відео) і використання стоп-кадру дозволяє проводити дискусію щодо відеозображення. Учням можна запропонувати після перегляду відео-уривка без звукового супроводу спробувати визначити, де відбувається дія та про що йде мова. Виділяють дві групи вправ відеозаписів: відеовідгук, де учні зайняті в різних комунікативних ситуаціях, відеозапис, що використовується для детального обговорення, та відеопроєкт, де відео є засобом для таких учнівських робіт як документальний фільм, рекламний ролик, новини. Технологія використання відеокамери дає гарну мотивацію навчання та спонукає учнів до роботи над вдосконаленням комунікативних умінь.

При відборі фрагментів автентичних відеофільмів для навчання лексики Т. Яхунов у роботі «Кіноінформації та її використання для навчання лексики

соціокультурним компонентом» відзначає, що велике значення має визначення раціонального співвідношення зорової та звукової інформації у фрагментах. Роль та варіанти такого співвідношення завжди привертала увагу дослідників, які займалися проблемами навчального телебачення. Деякі дослідники вважають, що зоровий ряд є основним компонентом відеофонограми (Е. Багіров, С. Равич); інша група дослідників пропонує приділяти більше уваги звуковому ряду, мотивуючи це тим, що «звуковий ряд набуває все більшої поліфонічності відносно зображення та самостійної змістової насиченості, що несе нове трактування зоровому ряду». Крім того, зарубіжні методисти (S. Cirder, R. Sherrington) висловлюють думку про необхідність рівноправності двох компонентів (мовлення та зображення) у відеофонограмі, особливо під час навчання іноземної мови [4, с. 33-36].

Мовлення у фрагменті відеофільму, який використовується для навчання лексики, є джерелом іншомовної лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, дає загальну характеристику відеоряду, конкретизує деякі деталі. Як відомо, слово доповнює зображення, підсилює, деталізує його, керує процесом перегляду фільму. Словесний ряд має всю ту інформацію, яка не може бути відображена зоровим рядом.

Зоровий ряд, що відображає природну ситуацію, показує середовище, обставини дії, є органічно пов'язаним з темою, може формувати в учнів певні додаткові асоціації, допомагає зрозуміти залежність, що існує між мовою, мовленням та ситуацією завдяки безпосередньому чуттєвому сприйняттю. Саме автентичні фрагменти відображають функціонування мовних одиниць у реальних ситуаціях, тобто, відбувається процес контекстуалізації. Крім того, зоровий ряд автентичних матеріалів є різноманітним і може поєднувати в собі жанрові та виразні можливості наукового, хронікально-документального та мультіплікаційного кіно.

Ефективності навчання іноземних мов цим засобом сприяють також технічні можливості відео, які дозволяють зупиняти та повторювати дію. Не слід, однак, забувати, що учні звикли до пасивного перегляду телевізійних програм. Тому при всіх можливостях відео центральною фігурою на занятті залишається викладач, який повинен організувати активне сприйняття фільму та наступну комунікативну діяльність учнів.

Опанувати комунікативну компетенцію англійською мовою, не знаходячись в країні мови, що вивчається, справа дуже важка. Тому важливим завданням викладача є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови, використовуючи для цього різні методи і прийоми роботи (ролеві ігри, дискусії, творчі проекти та ін.). Не менш важливим є завдання залучення школярів до культурних цінностей народу – носія мови. У цих цілях велике значення має використання автентичних матеріалів (малюнків, текстів, звукозаписів і тому подібне). Знайомство з життям англомовних країн відбувається в основному через текст та ілюстрації до нього. Оволодіння цим матеріалом дозволить школярам краще орієнтуватися в країні мови, що вивчається, у разі її реального відвідування. Разом з цим важливо дати учням наочне уявлення про життя, традиції, мовні реалії англомовних країн.

Використання відеопідтримки на уроках сприяє підвищенню якості знань, оскільки дозволяє використати наступні види комунікативної діяльності: аудіювання, мовлення, читання і письмо (при виконанні вправ). Використання відео виправдане психологічно: саме через органи зору і слуху людина отримує основний об'єм інформації про навколишній світ.

Список використаних джерел:

1. Бичкова Н. І. Типологія відеофонограм для навчання усного іншомовного спілкування/ Н. І. Бичкова // Методика викладання іноземних мов. – К.: Освіта, 1992. – Вип. 21. – С. 68–71.
2. Ильченко Е. А. Использование видеозаписи на уроках английского языка / Е. А. Ильченко // Первое сентября, Английский язык. – 2003. – № 9. – С. 7.
3. Иофис Е. А. Фильм / Е. А. Иофис // БСЭ. М.: Советская энциклопедия, 1969–1978. – С. 449.
4. Практический курс методики преподавания иностранных языков: английский, немецкий, французский: учеб. пособие / [П. К. Бабинская, Т. П. Леонтьева, И. М. Андреасян и др.]; под общ. ред. И. М. Андреасян. – Минск: ТетраСистемс, 2005. – 288 с.

Матвійчук Ю.В.

студент,

Херсонський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА УРОКАХ ХІМІЇ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному динамічному світі для діяльності людини важлива не стільки сума знань, скільки вміння самому здобувати знання і застосовувати їх на практиці. До цього повинна готувати сучасна школа. Перед учителем постала проблема розвитку стійкого інтересу до навчання, підготовки учнів до цілеспрямованої та самостійної пізнавальної діяльності. Щоб ефективно спрямувати активність учнів у корисне русло, необхідно використовувати дидактичні ігри. Під впливом захопленості, яку виробляє ігрова ситуація, спочатку нецікавий і незрозумілий матеріал засвоюється легше і більш успішно, тому що граючись учні проявляють активність – головний фактор навчання.

Проведений аналіз літературних джерел засвідчує, що різноманітні питання активізації пізнавальної діяльності учнів розробляли Ю.К. Бабанський [1], А.Я. Боднар [3], Н.О. Бойко [4], В.Б. Кривобородько [5], П.І. Підкасистий [7], Л.В. Роман [8], В.І. Лозова [6] та ін.

Мета статті – розробити елементи дидактичних ігор на уроках хімії і обґрунтувати їх доцільність для активізації навчальної діяльності.

Важливою проблемою для педагогічної теорії та практики залишається питання урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їхніх інтересів. Необхідно викликати в школяра позитивне емоційне налаштування на співпрацю. Доцільним є використання ігор чи елементів гри на уроці. Це активізує діяльність учнів, процес навчання стає більш ефективним, тому що при виконанні навчальних завдань учням надається більше свободи фантазії.

Дидактична гра – це така навчальна діяльність, в якій кожен учасник гри і команда в цілому цілеспрямовано розв'язують головні задачі і орієнтують свою поведінку, щоб виграти [1].

Гра – це засіб самовдосконалення, стимулятор доброго настрою, вона збільшує інтелектуальну напруженість, активізує розумові процеси, підвищує інтерес до знань, тренує пам'ять, уміння логічно мислити тощо [2].

Аналіз літературних джерел та досвіду вчителів і педагогів дозволив розробити елементи дидактичних ігор на уроках хімії. Розкриємо сценарій гри «Хімічний лабіринт» з метою узагальнення знань по темі «Хімічний зв'язок».

На початку уроку вчитель пропонує дітям зіграти в інтелектуальну гру «Хімічний лабіринт». Виконавши всі завдання, учні зможуть пройти лабіринт і здобути головну винагороду – знання.

На початку гри вчитель пропонує виконати наступне завдання: написати окремо формули речовин з ковалентним полярним і неполярним зв'язком – H_2S ; KCl ; O_2 ; Na_2S ; Na_2O ; N_2 ; NH_3 ; CH_4 ; BaF_2 ; H_2O ; O_3 ; CO_2 ; CO ; SO_2 ; H_2 ; Cl_2 ; HCl ; NaCl ; CCl_4 ; F_2 .

Далі вчитель пропонує зіграти в «хрестики-нулики» (рис. 1), в якій потрібно вказати сполуки тільки з йонним типом зв'язку:

HCl	MgS	Fe_2O_3
H_2O	O_2	CuO
ZnCl_2	N_2	NaCl

Рис. 1. Хрестики-нулики

Джерело: розроблено автором

Вчитель дає вказівку зіграти в «морський бій». Перед початком оголошує правила гри:

Кожна парта учнів одержує ігрове поле (табл. 1), на якому написані формули речовин. Першому учневі вчитель називає координати, а учень відповідаючи повинен назвати зв'язок і написати схему утворення молекули. Ця формула викреслюється, і учень називає нові координати.

Таблиця 1

Морський бій

№ з/п	А	Б	В
1.	K_2O	AlF_3	O_2
2.	H_2S	H_2O	HBr
3.	N_2	Na_2S	NH_3

Джерело: розроблено автором

Далі треба відгадати закодоване слово. Для цього вчитель пропонує таблицю (табл. 2) у якій необхідно позначити правильні відповіді у відповідних клітинках. Із отриманих літер треба скласти слово.

Таблиця 2

Закодоване слово

Завдання	Ковалентний полярний	Ковалентний неполярний	Йонний
BaF_2	О	Т	Г
O_3	Ж	Р	Щ
AlCl_3	П	Л	А
SO_3	Т	О	Е
P_2O_5	К	Р	У
CaO	Д	З	А

Джерело: розроблено автором

Для того, щоб детально розглянути типи кристалічних ґраток, вчитель дає вказівку учням по черзі заповнити таблицю (табл. 3).

Таблиця 3

Типи кристалічних ґраток

Речовина	Вид хімічного зв'язку	Тип кристалічної ґратки	Структурні частинки	Фізичні властивості
Алмаз				
Кухонна сіль				
Метал				
Вода				

Джерело: розроблено автором

Учні виконують лабораторну роботу з метою дослідити властивості речовин з різними типами кристалічних ґраток.

Пропонує таке обладнання: штатив з пробірками, склянка з водою, спиртівка, пробіркодержач, зразки речовин (кухонна сіль – NaCl, цукор – C₁₂H₂₂O₁₁, силіцій (IV) оксид – SiO₂).

Хід роботи:

1. Поділіть видану вам речовину на дві пробірки.
2. У першу пробірку долейте води. Спостерігайте, чи розчиняється речовина у воді.
3. Другу пробірку затисніть пробіркодержачем і нагрійте в полум'ї спиртівки. Спостерігайте, чи розплавляється речовина.
4. На основі спостережень, зробіть висновок про будову речовини. Назвіть тип кристалічної ґратки.

Вчитель висуває пропозицію розташувати у логічному причинно-наслідковій зв'язки між будовою та властивостями речовин (рис. 3):

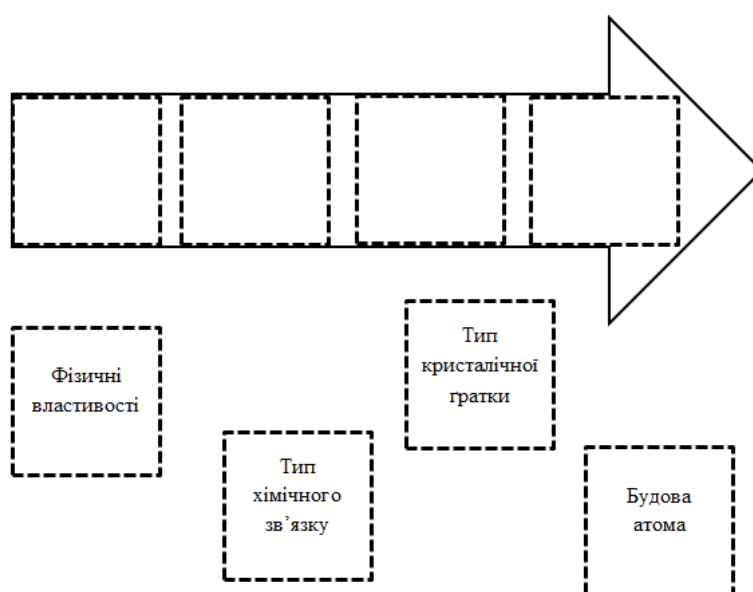

Рис. 3. Причинно-наслідкові зв'язки між будовою та властивостями речовин

Джерело: розроблено автором

Висновки. У роботі обґрунтовано доцільність використання дидактичних ігор на уроках хімії для активізації навчальної діяльності. Визначено, що використовуючи ігрові технології, процес навчання стає більш ефективним.

Гра – це не лише творчість, але й велика праця, активна робота всіх учнів протягом усього уроку, що змушує отримати й осмислити нові знання та запам'ятати їх, поповнити запас понять, явищ, розвивати фантазію, образне й логічне мислення, мовленнєві й комунікативні вміння. Вона є широким полем для колективної діяльності учнів. Вибір форми гри має бути педагогічно і дидактично обґрунтованим і проводитися методично грамотно. Навчальну гру можна проводити на всіх етапах уроку, тривалість її може бути різною [2].

У статті розроблено елементи дидактичних ігор з теми «Хімічний зв'язок», які можуть бути використані на уроках хімії у 8-9 класах.

Список використаних джерел:

1. Бабанский, Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. Методические основы / Ю.К. Бабанский. – М.: Педагогика, 2012. – С. 76.
2. Бережна І.І. Дидактична гра – невід'ємна складова активного навчання школярів на уроках хімії / І.І. Бережна // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 1 (41) – С. 143.
3. Боднар А.Я. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення / А.Я. Боднар, Н.Г. Макаренко // Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2014. – Т. 162. – С. 33-38.
4. Бойко Н.О. Формування в учнів потреби в знаннях як основи їх пізнавального інтересу // Засоби навчальної та науково-дослідницької роботи. – Харків: ХДПІ ім. Г.С. Сковороди, 1998. – С. 128-131.
5. Кривобородько В.Б. Розвиток самостійної пізнавальної діяльності учнів на уроках хімії та біології / В.Б. Кривобородько // Таврійський вісник освіти. – 2015. – № 1 (49) – С. 211-218.
6. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / В.І. Лозова, Г.В. Троцько. – Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», 2002. – 400 с.
7. Психология и педагогика: учебник для бакалавров / П.И. Пидкасистый [и др.]; отв. ред. П.И. Пидкасистый. – 3-е изд., пер. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2013. – 724 с.
8. Роман Л.В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів як засіб підвищення ефективності навчально-виховного процесу – Режим доступу: http://kcpto47.at.ua/Giri/aktivizacija_navchalno-piznavalnoji_dijalnosti_uch.doc

Нігаметзянова К.Р.

старший викладач,

Національна академія Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

У сучасному світі навчальні заклади і сама система освіти постійно знаходяться в безперервному пошуку нових методів, форм і прийомів навчання. Саме тому актуальним завданням сьогодні є проаналізувати необхідність впровадження нових навчальних технологій у викладанні

іноземної мови професійного спілкування, які реалізуються на основі новітніх інформаційних телекомунікаційних систем.

Одним з найдієвіших методичних прийомів є презентації. Їх застосування сприяє здійсненню індивідуального підходу і підвищенню ефективності самостійної роботи, допомагає курсанту отримувати додаткову інформацію за фахом іноземною мовою, дозволяє творчо підійти до розширення свого інформаційного простору.

Серед багатьох комп'ютерних програм популярною є програма Microsoft Power Point, що надає користувачам широкі можливості для підготовки мультимедійних презентацій. Дана програма успішно використовується як на практичних аудиторних заняттях, так і в самостійній навчальній діяльності студентів. У процесі такої роботи студенти не тільки вдосконалюють свої мовні навички, а й розширюють знання з обраної спеціальності, здійснюючи, таким чином, професійно орієнтоване вивчення іноземної мови.

Останнім часом з'явилась велика кількість CD-ROM з курсами іноземних мов. Безперечно, вони знаменують собою якісно новий етап в теорії і практиці викладання іноземних мов. Великою перевагою навчальних CD є їх мультимедійна основа, що дозволяє представляти матеріал одночасно в звуковій, графічній, текстовій та візуальній формах. Практика показує, що вони мають чимало переваг перед традиційними методами навчання. Одними з них є інтенсифікація самостійної роботи курсантів, індивідуалізація навчання, підвищення пізнавальної активності і мотивації [2, с. 272].

В сучасній освіті все частіше помітний перехід від комунікативного підходу до інтерактивного в методиці викладання іноземної мови професійного спілкування, що дозволяє оптимізувати процес оволодіння навичками базового іншомовного спілкування і зробити його більш ефективним в умовах сучасних вимог підвищення мовної культури суспільства.

Розглянемо особливості використання інтерактивного проекту Learnathome в процесі навчання англійській мові. Learnathome є безкоштовний інтерактивний ресурс, що дозволяє розвинути навички аудіювання на будь-якому рівні. По завершенні проходження пробних уроків користувачеві присвоюється рейтинг відповідно до того, якої складності і наскільки ефективно він пройшов урок. Система надалі враховує рівень користувача і пропонує уроки з урахуванням поточного рівня. При створенні програми для вивчення іноземної мови професійного спілкування автори зробили основний акцент на вирішальні комунікативні навички – аудіювання, або вміння чути і розуміти мову англомовного співрозмовника. Під час заняття користувач чує автентичні фрази в потоці живої мови. Таким чином, Learnathome надає широкий спектр можливостей для вивчення мови, головним чином розвитку навичок аудіювання [3, с. 407].

Для того, щоб викликати у курсантів інтерес до вивчення іноземної мови, необхідно організувати навчальний процес таким чином, щоб була висока мотивація, розширити їх кругозір, забезпечити їх пізнавальну активність на занятті і допомогти розвинути креативність. Для вирішення цих завдань підходить використання Web Quest на заняттях з іноземної мови. Web Quest – один з найбільш ефективних способів управління самостійною роботою студентів в Інтернеті. Цей проект містить проблемні і одночасно творчі завдання, для виконання яких використовуються інформаційні ресурси Інтернету. Існують два типи веб-квестів:

1. Для короткочасної роботи, які розраховані на одне-три заняття. Їх мета – поглиблення знань та їх інтеграція.

2. Для тривалої роботи, які розраховані на семестр або навчальний рік. Мета даного типу веб-квестів – поглиблення знань курсантів.

Веб-квести орієнтовані переважно на роботу в групі. Їх відрізняє певна структура і вимоги до їх окремих елементів. Спочатку проводиться введення в ситуацію проекту, чітко описуються головні ролі учасників або сценарій квесту, попередній план роботи, огляд всього веб-квесту. Головне завдання повинно бути зрозумілим і цікавим. Чітко визначається підсумковий результат самостійної роботи. Прописується проблема, яку потрібно вирішити; задається серія питань, на які потрібно знайти відповіді. На заключному етапі, коли проводиться публічне представлення виконаних робіт, важливо організувати конструктивне обговорення. Відкрите оцінювання власної роботи і роботи колег дозволяє вчитися бути коректними у висловленні зауважень, визначати найбільш цікаві знахідки у виконанні завдань, формувати власні критерії оцінювання [1, с. 23].

Веб-квест-технології сприяють досягненню не лише практичних цілей (вміння читати, слухати і говорити іноземною мовою), а й освітніх, розвиваючих і виховних. Курсанти успішно знайомляться з загальнолюдськими цінностями, підвищуючи пізнавальну мотивацію. Вихід на рівень можливого розширення країнознавчого матеріалу за допомогою веб-квест-технологій дозволить логічно і ефективно вирішити завдання щодо посилення соціокультурної орієнтації іншомовної освіти в цілому, розширення фонових знань, модернізації лексичної бази і посиленню мотиваційного аспекту навчання іноземної мови професійного спілкування.

Не можна не згадати про використання інтерактивної дошки. Її використання підвищує рівень викладання будь-якої дисципліни, збільшує ефективність навчання, має більший потенціал розкриття теми заняття, ніж проста дошка. Вона дозволяє використовувати найрізноманітніші матеріали одночасно: і зображення, і звук, і відео, і текст, і інші необхідні матеріали. Це – візуальний ресурс, який може допомогти викладачеві зробити заняття живими і привабливими для студентів. Вона дозволяє піднести курсантам інформацію, використовуючи широкий діапазон засобів візуалізації (таблиці, схеми, фотографії та ін.).

На заняттях із застосуванням інтерактивної дошки можна вивести на екран задалегідь приготовлений матеріал і використати час заняття тільки на вирішення поставлених завдань. Слід зауважити, що застосування інтерактивної дошки в аудиторії дозволяє встигнути подати більше інформації за менший час, і при цьому курсанти активно працюють на занятті і краще розуміють, навіть, найскладніший матеріал.

Таким чином, використання можливостей нових інформаційних технологій у навчанні іноземної мови професійного спілкування відповідає основній меті вивчення іноземної мови у вищій школі – формування комунікативної компетентності, можливості розвитку навичок спілкування, здатності до міжкультурної взаємодії, а також навичок самостійної роботи.

Список використаних джерел:

1. Андреева М.В. Технологии веб-квест в формировании коммуникативной и социокультурной компетенции // Информационно-коммуникационные технологии в

обучении иностранным языкам. Тезисы докладов I Международной научно-практической конференции. – М.: МПГУ, 2004. – С. 20–25.

2. Даниленко Л.І. Педагогічні інноваційні технології: сутність і структура // Нові технології навчання. Наук.-метод. зб. / кол. авт. – КНМЦВО, 2005. – Вип. 40. – С. 270-276.

3. Стрілець Л.К., Кумпан С.М. Формування професійно-орієнтованої комунікативної функції майбутніх офіцерів на заняттях з іноземної мови професійного спілкування // Восьма наукова конференція ХУПС ім. І. Кожедуба – Новітні технології – для захисту повітряного простору. – Тези доповідей конференції, 2012 – С. 407.

Олещенко О.С.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ КНИЖКОВОЇ ІЛЮСТРАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У положеннях Законів України «Про освіту», «Національної стратегії розвитку освіти України у 2012–2021 рр.» та низці інших документів висвітлено основні завдання щодо формування творчої особистості викладача образотворчого мистецтва. Це в свою чергу вимагає переосмислення підготовки майбутніх фахівців і потребує розробки новаторських методів викладання циклу художніх дисциплін в цілому й книжкової графіки зокрема.

Заняття з книжкової ілюстрації та графіки в цілому є необхідною складовою навчального курсу з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, оскільки сприяють розширенню фахових знань і вмінь студентів закладів вищої освіти та підготовки їх до майбутньої професійної діяльності.

Важливість курсу книжкової ілюстрації полягає у тому, що він доповнює такі дисципліни, як академічний рисунок, живопис, композиція, графіка. Робота з оформленням певного літературного твору розширює світогляд, формує всебічну творчу обізнаність, креативність мислення, допомагає розвивати уяву.

Проблеми фахової підготовки майбутніх учителів досліджувалися багатьма вченими. Це питання досі залишається актуальним у наукових роботах, де розкриваються його психолого-педагогічні та професійні аспекти. Наприклад, виявлені загальні положення процесу навчання студентів у закладах вищої освіти та розвитку творчості особистості у працях вітчизняних учених, таких як О. Шевнюк [7], М. Кириченко [3] та висвітлені аспекти художньо-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Питання підготовки фахівців з художньої графіки окреслено у наукових роботах Я. Твердохлібової [6], Є. Беляєва [2], Я. Сердотецької [5], А. Лещинського [4].

Аналізуючи наукові праці дослідників, теорію та практику підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва можна зазначити, що сучасні вимоги й нові погляди на освітній процес потребують реновацій у підготовці студентів закладів вищої освіти та запровадження нового циклу практичних завдань з курсу книжкової графіки.

Метою статті є обґрунтування системи завдань з курсу книжкової ілюстрації в структурі методики навчання графічного мистецтва майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти.

Навчання книжкової ілюстрації у підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва займає вагомe місце серед профільних курсів. Дана дисципліна викладається не тільки на видавничо-поліграфічних факультетах, але є складовою всього курсу образотворчого мистецтва у мистецьких і педагогічних закладах вищої освіти. Вивчення курсу книжкової ілюстрації тісно пов'язане зі всіма спеціальними предметами: рисунком, живописом, графікою, композицією, кольорознавством, історією мистецтва, що допомагає не тільки засвоїти художні вміння і навички, але й закріпити вже отримані знання з суміжних дисциплін.

Система завдань з книжкової ілюстрації має бути побудована таким чином, щоб надати повний необхідний досвід для майбутнього фахівця. Завдання мають бути поділені на теоретичні та практичні. Теоретичні завдання дають змогу ознайомитись із курсом, визначити основні поняття, зрозуміти стандарти і вимоги, ознайомитись з аналогами та прикладами. Практичні завдання побудовані за принципом «від простого до складного» та передбачають низку вправ і фінальну творчу роботу. Система практичних завдань передбачає освоєння вміння працювати різноманітними графічними матеріалами і ознайомлення з графічними прийомами. Під час підготовки до творчої роботи студенти мають закріпити отриману теоретичну інформацію, виконуючи низку пробних і технічних вправ.

Виконання книжкової ілюстрації передбачає не тільки роботу із графічними матеріалами, такими як туш, перо, гелеві ручки, кулькові ручки, олівець, але й може комбінуватись із живописними, наприклад із аквареллю, гуашшю, акрилом [1]. Окрім цього під час створення ілюстрації до твору можна використовувати техніки колажування або роботу в різноманітних графічних редакторах, таких як Corel Draw, Paint Tool Sai, Adobe Photoshop та Adobe Illustrator.

Система навчальних завдань з ілюстрації розроблена таким чином, щоб починаючи від ознайомлення з теоретичним матеріалом студенти змогли виконати наприкінці власний творчий продукт, який буде прикладом авторської книжкової графіки.

На перших заняттях студенти мають ознайомитися з низкою понять (книжковий блок, корінець, тиснення), ознайомитися із структурою книги (форзац, авантитул, титул, шмуцтитул, текстовий та ілюстрований блоки, заставки).

Після засвоєння знань щодо структури книги студентам пропонується завдання із ознайомлення з принципами макетування або так званої модульної сітки, що є одним із важливих початкових етапів у роботі над ілюструванням книги.

Наступні теми зазначеного курсу розкривають роль мистецтва графіки у книговидавництві та зовнішньому оформленні книги: суперобкладинка, обкладинка, форзац, титульний лист. Необхідно акцентувати на тому, що книжкова ілюстрація тісно пов'язана зі шрифтовим мистецтвом і каліграфією. Варто детально пояснити студентам фундаментальне значення шрифту в оздобленні книги, адже не тільки ілюстрації є основою оформлення. Елементи декору та художні зображення мають гармонійно поєднуватись із текстовими

блоками та заголовками. Не менш важливою є читабельність тексту, вибір гарнітури та кеглю шрифту.

Далі майбутніх фахівців ознайомлюють із поняттями стилістики та стилізації в оформленні книги, з основами книжкового ілюстрування.

Під час підготовки студентів до заключного творчого проекту необхідно запропонувати їм виконати низку практичних завдань, наприклад: чорно-біла ілюстрація у різних техніках, стилізація фігури людини у книжному зображенні, варіації створення образів тварин, ілюстрація у кольорі із використанням різноманітних прийомів.

Аналізуючи існуючі завдання з книжкової ілюстрації для студентів вищих навчальних закладів можна виділити такі цікаві практичні вправи для початківців, як колажування. Також слід зазначити, що доцільно використовувати індивідуальні вправи, наприклад, малювання по ілюстрації щодня у різних техніках до обраної книги. Необхідно також знайомити студентів з можливостями графіки в інших сферах, поза книгою. Яскравим прикладом може бути виконання постерів, листівок, декоративних робіт для інтер'єрів, гейм-артів тощо.

Фінальним завданням має бути власний творчий проект – художнє оформлення обраного літературного твору (виконання обкладинки, титулу, створення ілюстрацій, добір шрифту, гармонійне поєднання всіх елементів книги). Дана робота має показати рівень засвоєння теоретичних знань, а також набутих практичних вмінь та навичок.

На прикладі викладання курсу книжкової ілюстрації для студентів закладів вищої освіти України можна виділити основні форми, види і методи організації роботи. До них можна віднести лекції, семінарські та практичні заняття, індивідуальну роботу зі студентами, виробничу та педагогічну практики. Часто використовуються такі форми, як самостійна робота або дистанційне навчання, що дозволяє майбутнім фахівцям звикати до самонавчання та самостійно використовувати отримані теоретичні знання на практиці.

Практичні завдання для підготовки фахівців з книжкової ілюстрації не можуть обійтись без суміжних предметів, таких як: композиція, рисунок, живопис тощо. Тому навчання у закладах вищої освіти є комплексним.

Додатково студентам бажано рекомендувати курси поза рамками вищих навчальних закладів: дитяча ілюстрація, книжкова ілюстрація, журнальна ілюстрація, портрет в ілюстрації, колаж в ілюстрації, мистецтво карикатури, інфографіка, комікси, рекламна ілюстрація та сторіборди. Дані курси є короткотривалими та націлені на практичне вивчення основних жанрів і стилів ілюстрації, дають змогу ознайомитися з різними матеріалами та техніками.

Завдання курсу книжкової ілюстрації, передбачені навчальною програмою, закладають основу знань, умінь і навичок майбутніх фахівців. Ефективність засвоєння отриманих теоретичних знань ґрунтується на виконанні практичних вправ і творчих завдань для закріплення отриманої інформації. Також цьому сприяє повне ознайомлення з теоретичною базою, чітке визначення вимог до виконання всіх практичних завдань, обов'язковість виконання навчальних завдань, мотивування студентів до самостійних творчих пошуків і чергування оригінальних ідей, консультація з викладачем під час виконання творчої роботи на всіх її етапах. Проведений теоретичний аналіз підтверджує актуальність дослідження методичних основ навчання студентів книжкової

ілюстрації, що потребує подальших удосконалень та оновлення навчально-методичного забезпечення, розробки нових творчих завдань, методичних рекомендацій, посібників та підручників.

Список використаних джерел:

1. Баніт О. Особливості навчання графічного дизайну у вищих навчальних закладах мистецького профілю / О. Баніт. – К., 2014. – 7 с.
2. Беляева С. Е. Спецрисунк и художественная графика: учебн. для студ. сред. проф. учеб. заведений / С. Е. Беляева, Е. А. Розанов. – М.: «Академия», 2006. – 246 с.
3. Кириченко М. А., Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. – К., Вища школа, – 1987.
4. Лещинский А. А. Основы графики: учебн. пособие / А. А. Лещинский. – Гродно: ГрГУ, 2003. – 194 с.
5. Сердотецька Я. М. Художньо-графічна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва в системі педагогічної освіти / Я. М. Сердотецька // Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України «Наука і освіта» – 2004. – № 6-7. – С. 258-262.
6. Твердохлібова Я. М. Методика художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва: автореферат ... канд. пед. наук – К., 2018. – 16 с.
7. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах: навч. посіб. / О. Л. Шевнюк. – К., Освіта України, 2017. – 311 с.

Пахомова О.В.

магістр;

Буяло Т.Є.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

МОЖЛИВОСТІ ЕКСКУРСІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ХІМІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

В Україні відбуваються значні зміни в організації освітнього процесу, реалізується проект Нової української школи. Цілями шкільної освіти стали не просто комплекс знань, умінь і навичок – результати навчання, а система компетентностей школярів – здатностей вирішувати конкретні задачі. Також зазначено, що для реалізації цілей навчання будуть застосовуватися методи викладання, засновані на співпраці (ігри, проекти, експерименти, групові завдання). Учні залучатимуться до спільної діяльності, що сприятиме їхній соціалізації та дозволить успішніше оволодівати суспільним досвідом [1].

Ми вважаємо, що перераховані вище методи навчання можуть реалізуватися у процесі проведення екскурсій хімічного змісту. Проте, діюча програма не передбачає проведення екскурсій у процесі вивчення хімії [2]. З іншої сторони, у програмі з'явилася велика кількість проектів, зміст яких дозволяє реалізуватися саме через організацію екскурсій на визначений об'єкт виробництва чи певне підприємство.

Так, аналіз програм з хімії для старшої школи дав можливість виокремити теми проектів, які ми пропонуємо реалізувати через проведення екскурсій: 1) коксування вугілля: продукти та їх використання (підприємства з

переробки кам'яного вугілля); 2) біогаз (підприємства з отримання біогазу); 3) штучні волокна: їхнє застосування у побуті та промисловості (підприємства з виготовлення синтетичних та штучних волокон); 4) біодизельне паливо (автозаправні станції, підприємства з переробки нафти); 5) анілін – основа для виробництва барвників (заводи з виробництва лаків та фарб); 6) синтетичні волокна: їх значення, застосування у побуті та промисловості («Український науково-дослідний інститут з переробки штучних та синтетичних волокон» у м. Києві); 7) переробка побутових відходів в Україні та розвинених країнах світу (підприємства з переробки побутових відходів у м. Києві) та інші [2].

Екскурсійний метод був об'єктом дослідження багатьох науковців, зокрема: Г.С. Ващенко, Ф. Гофмана, П. Волобуїва, І. Брука, В.М. Корсунської, О.Я. Герда, Ю.І. Полянського, Б.Є. Райкова, М.М. Верзіліна, С.Ф. Русової, Д.Н. Кайгородова, О.Т. Булдовського, О.І. Лагутенко. У працях цих учених висвітлені питання ефективного проведення навчальних екскурсій, зосереджена увага на дослідницькому характері екскурсійного методу.

Проблемі організації та методики проведення екскурсій при вивченні курсу хімії загальноосвітньої школи присвячені роботи Н.М. Буринської, Т.Є. Буяло, В.А. Ілюшиної, Г.А. Лескової, В.В. Лунькіної, В.В. Черненко та інших [3].

Екскурсії поділяють: за змістом (виробничі, біологічні, історичні, географічні, краєзнавчі, мистецькі); за часом (короткотермінові, тривалі); за черговістю під час навчального процесу: попередні, або вступні (на початку вивчення теми, розділу програми), супровідні, або проміжні (в процесі вивчення навчального матеріалу), заключні, або завершальні (наприкінці вивчення теми, розділу), за відношенням до навчальних програм (програмні та позапрограмні) [4]. Проте варто зазначити ще один тип, такий як *віртуальна екскурсія* – це організована підбірка фото та відео зображень про видатні місця, іноді з текстовим або аудіосупроводом та засобами навігації; також – перегляд такої підбірки [5].

Саме віртуальну екскурсію можна розглядати як альтернативу класичній. Віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів із ціллю створення умов для самостійного спостереження, зібрання необхідних фактів тощо [5].

Проведення екскурсії поділяють на декілька етапів: 1) підготовчий (учитель знайомиться з об'єктом екскурсії, готує завдання для учнів); 2) інструктаж (ознайомлення учнів з метою і змістом екскурсії); 3) етап проведення (послідовний розгляд об'єктів екскурсії, виконання учнями завдань, окреслених учителем); 4) опрацювання матеріалів екскурсії (уточнення, систематизацію, узагальнення одержаної під час екскурсії інформації). Обов'язковим є аналіз підсумків навчальної екскурсії – усне опитування, використання даних під час наступних уроків. За потреби результати екскурсії оформлюють у вигляді презентації, стенда, плаката чи альбому [5].

Пропонуємо методичні рекомендації щодо проведення реальної екскурсії на Київський маргариновий завод, ППТ «Olkom». Завод розміщений у Києві, проспект Науки, 3. Дану екскурсію можна провести у 10 класі у межах проектів зазначених у програмі, під назвами – «Хімія смаку» та «Хімія запаху», а також в 11 класі як реальної екскурсії на тему – гідрування жирів, після вивчення теми «Оксигеновмісні органічні сполуки».

На підготовчому етапі учитель хімії особисто відвідує Київський маргариновий завод, ППТ «Olkom», спостерігає за технологічним процесом,

детально ознайомлюється з об'єктом екскурсії; визначає ті частини технологічного комплексу, які безпосередньо становлять інтерес стосовно даної теми; проводить узгоджувальну бесіду із працівником підприємства щодо мети екскурсії та рівня підготовленості учнів; визначає і вивчає маршрут, яким здійснюватиметься переміщення учнів з школи до об'єкта екскурсії.

Безпосередньо перед проведенням екскурсії учитель повідомляє учням дату та час відвідування підприємства та ділить клас на три групи, для кожної з яких дає наступні завдання: *перша група*: 1 – має дізнатися основні процеси технології виробництва маргарину та аналогічних харчових жирів; 2 – зазначити приклади сировини (знайти у додаткових джерелах інформації формули основних компонентів сировини), що використовується для виробництва маргарину; 3 – навести конкретні назви продукції та зробити їх фото для звіту.

Друга група: 1 – має дізнатися основні процеси технології виробництва рафінованих олій та жирів; 2 – зазначити приклади сировини (навести їх формули), яка використовується для виробництва рафінованої олії; 3 – навести конкретні назви продукції та зробити їх фото для звіту.

Третя група: 1 – має дізнатися основні процеси технології виробництва прянощів та приправ; 2 – приклади сировини (зазначити їх формули), яка використовується для виробництва прянощів та приправ; 3 – навести конкретні назви продукції та зробити їх фото для звіту.

Також хочемо запропонувати ще один тип віртуальної екскурсії, а саме Інтернет-екскурсію до фармацевтичної фірми «Дарниця». Дану екскурсію можливо провести на заміну проекту, зазначеного у програмі під назвою «Ліки природні й синтетичні» у 10 класі при вивченні теми «Органічна хімія в сучасному суспільстві» та у 11 класі при вивченні теми «Роль хімії в житті суспільства». Ми пропонуємо наступний план дій для кожного учня або групи учнів:

1) введіть у вікно пошукової системи назву підприємства (фармацевтична фірма «Дарниця»);

2) відберіть інформацію, що стосується визначення і характеристики ключових слів у назві підприємства (наприклад, що вивчає фармацевтика);

3) ознайомтесь із інформацією, наведеною на сайті підприємства;

4) опишіть підприємство за планом: коротка характеристика виробництва в цілому; продукт виробництва і його господарське значення; сировина і її підготовка; хімічні реакції, що знаходяться в основі переробки сировини на готовий продукт; апарати, в яких проходять технологічні процеси; робітничі професії даного підприємства, умови роботи людей, зарплатня;

5) підготуйте агітаційний листок у вигляді буклету, що рекламує дане підприємство, коротко зазначивши усі етапи опису підприємства за планом зазначеним вище.

Після виконання завдань відбувається засідання круглого столу, де кожна з груп (або кожен учень) представляє агітаційний буклет.

Таким чином, екскурсії як форма організації сучасного освітнього процесу з хімії може бути використана учителями хімії як альтернатива уроку, форма організації проектної діяльності та як вид додаткової хімічної освіти школярів.

Список використаних джерел:

1. Концепція нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html>
2. ХІМІЯ. 10-11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
3. Буяло Т.Є. Особливості проведення екскурсій з хімії у старших класах / Т.Є. Буяло, В.В. Черненко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: Організаційно-педагогічні основи екскурсійної роботи вчителя природничих дисциплін. – Полтава: Друкарська майстерня, 2012. – 169 с. – С. 61-64.
4. Довідник цікавих фактів та корисних знань. URL: http://vechervkarpatah.at.ua/publ/test/2_4_metodika_provedennja_ekskursij/6-1-0-1703
5. Віртуальні екскурсії з хімії. URL: <http://him.1september.ru/article.php?ID=200600904>

Салі О.В.

аспірант,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ІНШОМОВНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У сучасних соціально-економічних умовах, що характеризуються активізацією міжнародних контактів, розширенням професійного співробітництва та ділового партнерства, перед вищою освітою висувуються нові вимоги. Компетентне володіння іноземною мовою розглядається як невід'ємний компонент професійної підготовки студентів будь-якої спеціальності. У зв'язку з цим актуалізується необхідність пошуку шляхів формування і розвитку у студентів здатності до міжкультурного спілкування і готовності до пізнавальної діяльності за допомогою переходу від вивчення іноземної мови як навчального предмета до його практичного застосування в професійних цілях. У сучасних дослідженнях з проблеми навчання іноземної мови іншомовна професійна компетенція розглядається як складний конструкт, що включає когнітивний, лінгвістичний та інтерактивний компоненти.

В умовах процесу глобалізації і підвищеного попиту на фахівців, здатних без допомоги перекладача, швидко і компетентно вирішувати професійні завдання, інтерактивному компоненту, який трактується як інтерактивна компетенція, відводиться провідна роль. Незважаючи на те, що специфіка інтеграції іншомовних комунікативних навичок у професійну діяльність і особливості формування інтерактивної компетенції розглядаються в роботах багатьох вчених-педагогів (Л. Е. Алексєєва, І. М. Босова, Н. В. Баграмова, Л. А. Петровська, М. Haley, E. Hatch, T. Pica, M. Rivers), дослідження і практика викладання іноземної мови у ВНЗ підтверджують необхідність вивчення таких питань, як виявлення оптимальних умов і визначення найбільш ефективних засобів формування інтерактивної компетенції при професійно орієнтованому навчанні іноземної мови.

Аналіз педагогічної проблеми дозволив зробити висновок про те, що конкретні шляхи вдосконалення системи лінгвістичної підготовки і

вибудовування моделі формування іншомовної інтерактивної компетенції необхідно шукати в контексті протиріч між:

✓ потребою суспільства у фахівцях, здатних до професійного росту за допомогою іноземної мови, і недостатньою розробленістю теоретичних питань, пов'язаних з проблемою навчання студентів активному володінню професійно орієнтованим навчанням іноземною мовою;

✓ необхідністю створення моделі навчання з урахуванням новітніх досягнень в області методики навчання іноземним мовам і недостатньо чітко позначеним комплексом педагогічних умов для її реалізації.

Професійно орієнтоване навчання іноземної мови здійснюється на основі моделі, яка передбачає поєднання комунікативного, когнітивно-афективного, і особистісно-орієнтованого підходів; навчальний процес проходить в інтерактивному режимі, що дозволяє поєднати соціальний, гуманістичний і лінгводидактичний аспекти навчання; розроблена чітка система методичного забезпечення, що сприяє формуванню інтерактивної компетенції студентів.

Формування інтерактивної компетенції досягається за рахунок використання моделі навчання, яка передбачає поєднання усіх гуманістичних за своєю сутністю підходів, а також єдності проблемності і комунікативної спрямованості. Створення середовища інтерактивної комунікації визначає стратегію навчання, яка вибудовується з урахуванням його лінгводидактичного, соціального і гуманістичного аспектів, і забезпечує досягнення студентами ВНЗ результатів в оволодінні професійно орієнтованим навчанням іноземної мови. Зміст і організація навчання студентів іноземної мови враховуючи формування інтерактивної компетенції ґрунтуються на єдності предмета діяльності і спрямованості на вирішення професійних завдань і включають використання системи автентичного мовного матеріалу, реструктурування і оптимізацію навчального процесу за допомогою виділення значної частки навчального часу на формування мовної свідомості; створення атмосфери активної взаємодії комунікантів в рамках комунікативних ситуацій за рахунок реалізації методів і технологій інтерактивного і контекстного підходів (метод проектів, навчання у співпраці, створення проблемних ситуацій, проведення заходів, для розвитку комунікативних навичок.

Існує необхідність створення ефективних педагогічних умов, що забезпечують компетентне володіння професійно орієнтованою іноземною мовою. Метою професійно орієнтованого навчання англійської мови було визначено як формування інтерактивної компетенції, освоєння способів і стратегій самостійної пізнавальної діяльності. Основний акцент при цьому робився не на вивченні інструментарію (іноземної мови), а на розвитку здібностей його використання в комунікативних цілях. Об'єднання комунікативного і когнітивно-афективного підходів до навчання іноземним мовам дозволило по-новому поглянути на зміст навчального процесу та визначити провідні лінгводидактичні прийоми його організації.

Нові методики сприяли якісному перетворенню відносин «викладач – студент»; зміщення акценту в бік формування навичок конструювання власних текстів; використанню дидактичного потенціалу проблемних завдань, спрямованих на розвиток пізнавальної активності учнів, озброєння їх способами самостійного пошуку і добування знань; формування дослідницьких навичок.

Така організація навчального процесу дозволила поєднати три основні аспекти навчання: 1) соціальний, який включає вимоги, що висуваються перед

випускником ВНЗ суспільством і соціально-економічними умовами; 2) гуманістичний, який передбачає формування в учнів професійно-значущих якостей; 3) лінгводидактичний, в рамках якого створюються педагогічні умови, що сприяють формуванню іншомовної інтерактивної компетенції.

У контексті гуманізації освіти і зміщення акцентів на розвиток особистості учня, розширення його інтелектуального потенціалу і підвищення творчої активності пріоритетною вимогою, що висувається до рівня підготовки випускників ВНЗ, є компетентне володіння іноземною мовою. Це передбачає формування інтерактивної компетенції, яка розуміється як здатність до професійної взаємодії засобами іноземної мови, в основі якого лежить необхідність поєднувати мовну компетенцію, професійні знання і соціально-поведінковий контекст. Інтерактивна компетенція сприяє розвитку здатності до міжкультурного спілкування і готовності до пізнавальної самостійності в процесі професійної діяльності за допомогою переходу від вивчення іноземної мови як навчального предмета до його практичного застосування в професійних цілях.

Проблема, що стоїть перед освітою в цілому і вищим навчальним закладом зокрема, полягає в тому, як перейти від декларативного визнання гуманістичної цінності іноземної мови в підготовці фахівців до свідомої і цілеспрямованої побудови на її основі навчального процесу. Ситуація, що склалася, вимагає перегляду змісту навчання; призводить до необхідності введення нових педагогічних технологій як найбільш адекватних соціальному замовленню суспільства і сучасним цілям освіти; ставить завдання пошуку ефективної моделі організації навчання іноземної мови у ВНЗ, яка сприяла б формуванню інтерактивної компетенції і самостійної пізнавальної активності майбутнього фахівця.

Список використаних джерел:

1. Алексеева Л. Е. Оптимізація процесу навчання іншомовному професійно орієнтованому спілкуванню студентів факультету міжнародних відносин: дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец.: 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / Алексеева Л. Е. – СПб., 2002. – 313 с.
2. Андреев А. Л. Компетентнісна парадигма в освіті: досвід філософсько-педагогічного аналізу / А. Л. Андреев // Педагогіка. – 2005. – № 4. – С. 19-27.
3. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентнісна модель: від ідей до освітньої програми / В. А. Болотов // Педагогіка. – 2003. – № 10. – С. 8-14.
4. Борозенец Г. К. Інтегративний підхід до формування комунікативної компетентності студентів немовних ВНЗ засобами іноземної мови: дис.... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Г. К. Борозенец. – Тольятти. – 2005. – 434 с.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.» – 2004. – 112 с.
6. Brown H. D. Teaching by Principles: An interactive approach to language pedagogy / H. D. Brown. – NY: Longman. – 2001. – 101 p.
7. Gass S. The Role of Input and Interaction in Second Language Acquisition. Introduction to the Special issue / S. Gass, A. Mackey, T. Pica // The Modern Language Journal. – 1998. – № 82 (3). – P. 299-307.

Стецюк Н.О.

студент,

Науковий керівник: Зіньковська Н.Г.

кандидат біологічних наук, доцент,

Кременецька педагогічна академія

імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ТА ПРОЕКТІВ НА ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК

«Дослід – найкраща вправа для людської логіки»

К.Д. Ушинський

Науково-дослідна робота може принести великі плоди в разі її правильної організації.

Одне із найважливіших і актуальних завдань сучасної школи – пошук оптимальних шляхів зацікавлення учнів навчанням, підвищення їх розумової активності, забезпечити розуміння учнями біологічних фактів, формування логічного і критичного мислення.

Якість освіти залежить від багатьох чинників: відповідності сучасних навчальних програм до потреб суспільства, досконалості форм та методів навчання, використання сучасних педагогічних технологій, професійної майстерності педагогів, необхідного матеріального забезпечення тощо.

Лабораторні заняття з біології мають важливе навчально-пізнавальне значення. Отож давайте розкриємо суть цього поняття.

Лабораторне заняття – це практичне заняття, що проводиться як індивідуально, так і із групою учнів. Ціль полягає у реалізації умінь, навичок, переконань з використанням приладів, інструментів і інших технічних засобів, тобто це вивчення різних явищ за допомогою спеціального устаткування, яке обирається самостійно, керуючись здобутими знаннями. Учні опановують систему засобів і методів дослідження експериментального та практичного, створюють умови розширення можливостей використання теоретичних знань для розв'язку практичних задач.

Лабораторні заняття – найбільш цінний метод навчання, адже він вимагає компетентнісного підходу і характеризується організацією пізнавальної діяльності в лабораторії, завдяки цьому учні більше часу проводять з лабораторним обладнанням, роблять велику кількість тренувальних вправ. Виконання експериментальних досліджень розвиває світоглядність учнів.. Застосування лабораторних робіт виявляється корисним у викладанні біології.

Лабораторне заняття включає реалізацію наступних основних принципів

– оволодіння системою засобів і методів експериментально-практичного дослідження;

– розширення можливостей використання теоретичних знань для рішення практичних задач;

Структурними основними елементами лабораторної роботи є:

– обговорення вчителем завдання з класом, відповіді на питання;

– самостійне колективне виконання завдання посередництвом читання, практичної діяльності, розподіл завдань між учасниками робочої групи;

- консультації вчителя в процесі навчання;
- обговорення й оцінка отриманих результатів членами робочої групи;
- письмовий чи усний звіт учнів про виконання завдання [5; 1].

Як правило, усі лабораторні заняття по визначеній навчальній дисципліні поєднуються в єдину систему і зветься «лабораторний практикум», що дозволяє говорити про існування значної подібності між лабораторними і практичними формами проведення занять.

Зокрема, Гончаренко Семен Устимович, зазначає, що лабораторні роботи можуть проводитись як в ілюстративному плані, коли учні у своїх дослідах відтворюють те, що було попередньо продемонстровано учителем (або про що було прочитано в підручнику) чи в дослідницькому плані, коли учні самі вперше виконують поставлене перед ними пізнавальне завдання й на основі дослідів самостійно приходять до висновків, які не були їм відомі [2].

Завданням лабораторних занять з даної дисципліни є:

- сприяти зв'язку теорії з практикою;
- здобувати навички науково-дослідної роботи, розвивати самостійність у формуванні вмінь та засвоєнні знань, активізувати творчу діяльність учнів.

Застосовуючи на лабораторних роботах з біології мультимедійні технології, вчитель може демонструвати, наприклад, мікросвіт клітин та тканин, мікроскопічну будову окремих органів, показати в динаміці процес виготовлення мікропрепаратів або життєдіяльність живих клітин (рухи пластид, таксиси найпростіших та ін.). Учні будуть мати змогу порівняти зображення на екрані і те, яке вони бачать у мікроскоп або на малюнку в підручнику чи таблиці, розібратися з досить складними для сприйняття деталями мікроскопічної будови організмів [5; 1].

Отже, застосування мультимедійних технологій під час проведення лабораторних робіт дозволяє вивести сучасний урок на якісно новий рівень; впроваджувати в навчальний процес інформаційні технології; розширювати можливості ілюстративного супроводу уроку; використовувати різні форми навчання та види діяльності в межах одного уроку; це оптимальне вирішення проблеми недостатнього обладнання для проведення мікроскопічних.

Вдосконалення форм проведення лабораторних робіт в умовах підвищення долі самостійної діяльності школярів сприяє гармонійному сполученню дидактичних принципів, спрямованих на розвиток активності, самостійності, творчого підходу, а також науковості і глибини, обумовлених змістом роботи. Усе це у підсумку обумовлює підвищення рівня навчально-пізнавальної діяльності учнів і формування творчого стилю мислення.

Навчання, як говорив К.Д. Ушинський, повинно здійснюватися так, щоб діти по можливості працювали самостійно, а вчитель керував їх працею і давав для неї матеріал.

Метод проектів являється інтерактивним, особистісно-орієнтований метод, який розвиває в учнів самостійність, критичне мислення. Цілі навчати дітей самостійно мислити і розв'язувати раніше одержані завдання, застосовувати їх на практиці, вільно орієнтуватись в інформаційному просторі, розвивати вміння оцінювати власні дії, дії своїх товаришів.

П. Блонський, аналізуючи процес навчання, зауважував, що робота учня має організовуватися так, щоб із самого початку поступово підводити його до оволодіння методами наукової праці. Сучасна людина повинна багато чого вміти, щоб досягти успіху: працювати в команді, самостійно здобувати, аналізувати й обробляти інформацію, виконувати дослідницьку роботу, мати

комунікативні навички. Невипадково в сучасній педагогічній науці все частіше йдеться про діяльнісний підхід до вивчення предметів шкільного курсу [2; 1].

Проекти можуть бути:

- практично-зорієнтовані;
- інформаційні;
- моно-проект (в межах однієї області знань);
- міжпредметний проект.

Робота над навчальним проектом передбачає розв'язання проблемних ситуацій, що потребує від учасників освітнього процесу пошукових зусиль, спрямованих на розробку оптимальних шляхів його реалізації, незмінний публічний захист і аналіз підсумків. Три «кити» на яких тримається ця технологія – самостійність, діяльність, результативність.

Уроки-проекти проводяться не часто, але вчать дітей практично мислити. Світ стає складнішим і молодь як ніколи потребує вміння розв'язувати складні проблеми. Цей метод надає учневі змогу контролювати інформацію, ставити під сумнів, об'єднувати, переробляти, відкривати нове для себе.

Готуючи проект, учень проводить самоаналіз, думає про те, яку особисту цінність має набути інформація. Ця методика сприяє самостійній пошуковій роботі учнів, організації якісної взаємодії «вчитель-учень», «учень – учень». Учитель повинен навчити методики дослідження, консультувати в процесі виконання всієї роботи, допомагати у визначенні шляхів розв'язання проблеми. Проект може бути груповим або індивідуальним.

На початку вивчення теми учням пропонуються теми проектів. Учні разом із вчителем вибирають об'єкт досліджень, складають план роботи. Особливу увагу слід звернути на практичну частину роботи. Після вивчення теми відбувається презентація проектів.

Проектна технологія може бути використана під час роботи з учнями 5-9 класів. Ця технологія має свою специфіку. Проекти повинні бути нетривалими. У процесі написання проектів в учнів формується вміння вибирати головне, аналізувати інформацію, працювати з літературою, здійснювати спостереження, дослідження, робити висновки.

Цей метод допомагає школярам набувати ключових компетентностей, без яких їм не обійтися у житті, наближає навчальний процес до життя, до потреб дітей.

Результатом пошукової роботи є випуск збірок, буклетів, казок, альбомів.

Лабораторне заняття як форма навчання для вироблення вмінь і навичок має більшу продуктивність, ніж урок формування вмінь і навичок. На цьому занятті відсутня тверда регламентація навчальної діяльності учнів, дається великий простір для прояву їхньої ініціативи і винахідливості. Завдяки цьому вони виконують великий обсяг завдань, велику кількість тренувальних дій.

На лабораторному занятті учень повинен не лише засвоїти певні теоретичні знання і перевірити їх на практиці, а й розвивати мислення, логіку, увагу, творчі здібності.

Отже, метод проектів, без сумніву, виступає однією з складових впровадження активного навчання і виховання, що спрямоване на плекання особистості як творця і проектувальника свого життя.

Проектна технологія в навчанні природничих дисциплін передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Метод проектів є одним із особливо

результативних засобів формування компетенцій, необхідних сучасній людині: вмінню критично мислити, самостійно ставити завдання та приймати рішення, здобувати, аналізувати й обробляти інформацію, виконувати дослідницьку роботу, працювати в команді, розвивати комунікативні навички.

Вміння користуватись проектною технологією є показником високої кваліфікації педагога, його інноваційного мислення, креативних здібностей, орієнтації на особистісний і професійний розвиток дитини в процесі навчання.

Список використаних джерел:

1. Активні форми та методи навчання біології / Уклад. К.М. Задорожний. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 123, [5] с. – (Б-ка журн. «Біологія»; Вип.12 (72)).
2. Єрмаков І.Г., Шевцова С.М. Метод проектів у контексті життєвих результатів діяльності учнів // Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: Науково-методичний посібник / За редакцією С.М. Шевцової, І.Г. Єрмакова, О.В. Батечко, В.О. Жадька. – К.: Департамент, 2008. – 520 с.
3. Захарюгіна Н.М. Активізація розумової діяльності учнів шляхом використання інноваційних технологій на уроках біології / Н.М. Захарюгіна // Біологія. – 2008. – № 23. – С. 12-14.
4. Іщенко В. Інноваційне забезпечення педагогічного процесу через проектну діяльність // Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: Науково-методичний посібник / За редакцією С.М. Шевцової, І.Г. Єрмакова, О.В. Батечко, В.О. Жадька. – К.: Департамент, 2008. – 520 с.
5. Гончар О.Д. Форми і методичні прийоми навчання біології в 7 класі. – К.: Генеза, 2001. – 112 с.

Турчин О.А.

студентка,

Рівненський державний гуманітарний університет

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ В 9-МУ КЛАСІ

Сьогодні проблемою, над якою працюють педагоги різних країн є підвищення ефективності навчального процесу. Із трьох організаційних форм навчання, які використовуються в навчальному процесі – індивідуальна, групова та фронтальна, – найменше затребуваною є групова форма навчання. Хоча саме дана форма має навчальні, виховні та розвивальні можливості.

Сучасний урок біології будується з використанням різних методичних прийомів, методик і нових технологій.

У числі активних методів навчання вирішальне значення має робота у групах учнів по засвоєнню ними біологічних знань і умінь. Тому важливим є система навчальних завдань з метою спонукання учнів до групової діяльності.

Опис групової форми роботи знаходимо у дослідженнях низки вітчизняних та зарубіжних науковців та методистів. Зокрема, Х.Й. Лійметс, В.К. Дяченка, І.М. Чередова, В.В. Котова, І.Я. Василенка, С.А. Кушнірук, О.Г. Ярошенка, Л.А. Покась, С.А. Полетило, А.А. Сергієнко тощо.

У науковій літературі немає однозначного загальноприйнятого трактування поняття групового навчання.

Х.Й. Лійметс характеризує групову навчальну діяльність як форму організації навчання, що забезпечує можливість управління становленням внутрішньокolleктивних особистісних взаємостосунків; як безпосередню взаємодію, спільну узгоджену діяльність між тими, хто навчається, при цьому прямий контакт із викладачем відсутній [6].

О.І. Пометун і Л.В. Пироженко групову навчальну роботу розглядають як фронтальну форму організації навчальної діяльності, яка передбачає навчання однією людиною (здебільшого вчителем) групи учнів чи цілого класу, а групове навчання – як одну з інтерактивних технологій [8].

Ми поділяємо думку І. Гейко, за яким групова навчальна діяльність є формою організації навчання в невеликих групах учнів і мають спільну мету, яку досягають при опосередкованому керівництві вчителем [4].

Технологія групового навчання розв'язує наступні завдання:

- під час групових завдань навчати учнів співпраці;
- зацікавити учнів для успіху інших товаришів по групі;
- розвивати комунікативні вміння учасників групи;
- поєднувати різні форми навчальної діяльності: індивідуальну, фронтальну та групову [2].

Порівняно з іншими формами навчальної діяльності, групова діяльність має ряд переваг: передусім створенні позитивної мотивації на уроці; здійснення диференційованого навчання; формування вмінь співпрацювати один з одним, допомагати один одному; сприяє високій активності учнів; підвищення результатів навчання.

Технологічний процес групової роботи на уроках біології складається з наступних елементів [9]:

1) Підготовка до виконання групового завдання.

- а) постановка проблемної чи мотиваційної ситуації;
- б) інструктаж про послідовність роботи;
- в) роздача дидактичного матеріалу по групах.

2) Групова робота.

- г) знайомство з матеріалом, планування роботи в групі;
- д) розподіл завдань всередині групи;
- е) індивідуальне виконання завдання;
- ж) обговорення індивідуальних результатів роботи в групі;
- з) обговорення загального завдання в групі;
- і) підведення підсумків групового завдання;

3) Заключна частина.

- к) повідомлення про результати роботи в групах;
- л) аналіз пізнавальної задачі, рефлексія;
- м) загальний висновок про групову роботу та досягнення поставленого завдання.

Групова форма може бути використана на різних уроках. Але з досвіду вчителів дійшли висновку, що більш ефективна групова діяльність учнів на уроках узагальнення, закріплення та контролю знань [1].

В ході дослідження ми розробили систему уроків з теми «Закономірності успадкування ознак».

Розробки уроків до теми «Закономірності успадкування ознак» відповідають чинній програмі з біології для 9 класу 2018 року. Уроки циклу мають відповідну структуру, містять опис кожного етапу. Розглянемо

фрагмент уроку з використання елементів групового навчання з теми дослідження.

Тема. Практична робота № 3. Складання схем схрещування.

Ш. Виконання практичної роботи № 3. Складання схем схрещування.

Вчитель. Сьогодні на уроці у нас працює чотири групи: «Генетики», «Криміналісти», «Фермери», «Медико-генетична консультація». Під час виконання практичної роботи ви можете звертатися за допомогою до цих спеціалістів.

План роботи груп, передбачає наступні пункти.

1. Розгляд сімейних альбомів.
2. Задача від генетиків.
3. Задача від криміналістів.
4. Задача від медико-генетичної консультації.
5. Запитання фермера генетикам.
6. Проблема від працівників медико-генетичної консультації звертається.
7. Фермер звертається за допомогою до криміналістів.
8. Фермер звертається за допомогою до генетиків.

Групова форма навчання є найефективнішою для проведення практичних занять.

В ході дослідження на базі середньої загальноосвітньої школи № 27 міста Кам'янського Кам'янської міської ради нами була проведена дослідно-експериментальна робота по організації групової роботи на уроках біології серед учнів 9-х класів при вивченні теми «Закономірності успадкування ознак».

Експериментальна робота, проведена нами, доводить, що використання групової форми організації навчально-виховної процесу позитивно позначається на розвитку дітей.

Таким чином, в ході використання групового навчання на уроках біології діти вчаться висловлюватися, знаходити правильні рішення, відкидати помилкові, прислухатися до думки інших. При такій формі організації навчального процесу підвищується мотивація навчання, формуються колективістські відносини.

Список використаних джерел:

1. Боброва Н. Г. Деятельностный подход в системе биологического образования / Н. Г. Боброва // Самарский научный вестник. – Самара: ПГСГА, 2014. – № 4(5). – С. 27-30.
2. Гореленко І. Л. Сучасний інструментарій вчителя географії та біології/І. Л. Гореленко // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (24-25 жовтня 2016 р.). – Вінниця: ВНТУ, 2016. – С. 564-572.
3. Грицай Н. Б. Індивідуалізація методичної підготовки майбутніх учителів біології в педагогічних університетах / Н. Б. Грицай // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 143. – С. 223-227. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2017_143_49
4. Грицай Н. Б. Методична діяльність учителя біології як педагогічна проблема [Текст] / Н. Б. Грицай // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал / МОН України, Сумський держ. ун-т ім. А. С. Макаренка; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – № 4(48). – С. 222-230.
5. Даниленко Л. І. Інноваційні пошуки в сучасній освіті / за ред. Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук; упоряд. Г. М. Перевозникова. – К.: Логос, 2004. – 220 с.
6. Дедяева М. Е. Работа в группах на уроках биологии как средство повышения познавательной активности и коммуникативности обучающихся / М. Е. Дедяева //

Региональное образование: современные тенденции. – Государственное автономное учреждение дополнительного профессионального образования Липецкой области «Институт развития образования» (Липецк), 2017. – С. 51-58.

7. Зорова Г. П. Работа в парах на уроках биологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://bio.1september.ru/view_article.php?ID=200403504

8. Коваленко Є. І. Групова навчальна діяльність учнів як інноваційна технологія / Є. І. Коваленко, Р. Микитуха // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 1. – С. 81-85.

9. Свінченко І. А. Групові форми навчання у викладанні біології. У 2-х частинах / І. А. Свінченко. – Х.: Основа, 2011.

Чижикова О.В.

викладач,

Криворізький економічний інститут

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПРАВознавців

Процес навчання майбутніх правознавців за шостим рівнем НРК і першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти передбачає формування концептуальних теоретичних знань, практичних умінь і навичок, розвиток критичного, творчого мислення, аналітичних здібностей, необхідних для розв'язання складних задач та практичних проблеми у галузі права або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов [6]. Так, *підготовка майбутнього правознавця* в умовах розвитку юридичної освіти має свою специфіку і включає багато аспектів, серед яких дослідники [1; 5; 7; 8; 10] зазначають: розкриття духовного, інтелектуального потенціалу особистості; оволодіння іноземною мовою професійного спрямування; формування вміння використовувати правові знання та передбачати наслідки залежно від власних правових дій; розвиток творчих здібностей; опанування теоретичними знаннями в галузі права та методологією їх практичного застосування, в тому числі у нестандартних ситуаціях; формування інтегральної, загальних і фахових компетентностей, дослідницьких і комунікативних навичок; оволодіння творчими засобами навчальної та професійної діяльності [1; 5; 7; 8; 10].

Цей багатоаспектний процес передбачає доцільний вибір підходів навчання, застосування інноваційній технологій і методів активізації навчально-пізнавальної діяльності та самостійної активності майбутніх правників. Саморозвиток і самовдосконалення особистості майбутнього фахівця забезпечується й застосуванням стратегій навчання, зокрема в процесі вивчення іноземних мов.

Вагомий внесок у вивченні даної проблеми внесли Г. Каспер, Е. Макаро, М. О'Меллі, Р. Оксфорд, Дж. Рубін, А. Чамот та інші. Термін «стратегія» інтерпретується як: загальна концепція навчання, що базується на певних лінгвістичних, психологічних і дидактичних принципах і визначає підхід до навчання, що реалізується на заняттях у вигляді методу або групи методів

навчання [4]; операції, які використовуються суб'єктами навчання з метою засвоєння, запам'ятовування, відтворення та використання інформації, спеціальні дії учня, спрямовані на те, щоб зробити навчання легшим і швидшим, приємним, самоспрямованим і ефективним [12]; комбінації інтелектуальних прийомів і зусиль, які застосовуються студентами для розуміння, запам'ятовування і використання знань про систему мови і формування мовних навичок і умінь [2; 4]; здатність студента успішно розв'язувати проблеми навчання та спілкування у процесі іншомовної освіти [9, с. 265]; спеціальні способи обробки інформації, що покращує розуміння, вивчення або відтворення інформації [14, с. 163].

В науковій літературі представлені різні класифікації стратегій навчання. При вивченні іноземної мови дослідники виокремлюють дві групи *стратегій*: прямі (стратегії запам'ятовування, мнемонічні, когнітивні, компенсаторні, стимулюючі) і непрямі стратегії (метакогнітивні; афективні або емоційні; соціальні) [2, с. 19; 4, с. 295; 12]. М. О'Меллі і А. Чамот в свою чергу визначають метакогнітивні, когнітивні і соціальні стратегії; Р. Оксфорд – прямі та непрямі [11; 12]; Х. Стерн – стратегії управління, когнітивні, комунікативні, міжособистісні і афективні [13; 14] тощо. На думку В. Борщовецької *стимулюючі* стратегії спрямовані на заохочення студентів до опанування новою інформацією; *соціальних* стратегій дослідники [2; 4; 12] вбачають у створенні сприятливого мікросередовища на засадах творчої співпраці між мовленнєвими партнерами, у вмінні і бажанні вести бесіду, ставити запитання, отримувати інформацію; використання *мнемонічних* стратегій відображається в урахуванні особливостей психічних процесів; *емоційні* стратегії стримують стрес і здійснюють контроль над емоціями під час навчання. Справедливо підкреслено [2; 3; 4; 12], що важливе значення в процесі *оволодіння іноземною мовою*, зокрема *майбутніми юристами*, мають *когнітивні* (процеси, спрямовані на переробку інформації в навчальних цілях) і *метакогнітивні* стратегії (планування і координація процесу навчання), що стосуються процесів планування, контролю та оцінювання студентом результатів свого навчання; стратегії придбання знань і умінь, збереження матеріалу в пам'яті (наприклад, використання ключових слів, угруповання слів на підставі різних ознак, повторення і відтворення), стратегії вилучення матеріалу з пам'яті; *інтерактивні стратегії*, що спрямовані на підвищення інтенсивності і ефективності оволодіння мовою; *інтегративні творчі стратегії*, що необхідні для самостійного вирішення поставлених пізнавально-творчих задач; *стратегії управління і планування* (цілеполягання, контроль власних досягнень навчання, вибір методів і оцінка результатів); *комунікативні стратегії* (комунікативні здібності, вербальні і невербальні засоби для здійснення безперервного спілкування), *міжособистісні* (спілкування з носіями мови) тощо [2; 3; 4; 11; 14]. На думку В. Борщовецької, когнітивні стратегії використовуються для переробки, зберігання і відтворення лексичної інформації, для аналізу, синтезу або трансформації навчальних матеріалів. Підкреслено, що зазначені стратегії покликані допомогти студентам здійснювати операції з аналізу лінгвістичної інформації, диференціації мовних явищ, узагальнення правил вживання певних структур. *Компенсаторні стратегії*, в свою чергу, повинні використовуватися для компенсування прогалин у знаннях лексичного іншомовного матеріалу та подолання цього дефіциту під час комунікації, для формування у студентів

здатності виходити із ускладнених ситуацій через дефіцит мовних чи мовленнєвих ресурсів [2].

Отже, розуміння сутності стратегій навчання і оптимальне їх використання у навчально-виховному процесі, зокрема при вивченні іноземних мов студентами-правознавцями, забезпечує результативність навчальних досягнень і стимулює самостійну активність студентів, робить процес опанування іноземними мовами цікавим, самомотивованим і самоспрямованим.

Список використаних джерел:

1. Борейчук А.В. Формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі професійної підготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 [Електронний ресурс] / Борейчук Анна Вікторівна. – Рівне: НУВГП, 2018. – 267 с. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/9633/1>
2. Борщовецька В.Д. Використання навчальних стратегій для оволодіння іншомовною лексикою / В.Д. Борщовецька, Ю.О. Семенчук // Іноземні мови. – 2009. – № 2. – С. 19-23.
3. Данилина Е.А. Стратегии обучения иностранному языку при компетентностомодульной организации учебного процесса / Е.А. Данилина // Научный диалог. – 2014. – № 2 (26): Педагогика. – С. 18-25.
4. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э.Г. Азимов, А.Н. Щукин. – М.: Изд. ИКАР. – 2009. – 448 с.
5. Одинцова Г.Ю. Роль установки у формуванні креативного мислення юриста: дис. ... канд. пед. наук: 19.00.01 [Електронний ресурс] / Одинцова Галина Юріївна. – Київ, 2016. – 252 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/166280/1>
6. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова КМУ № 1341 від 23.11.2011 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
7. Рижиков В.С. Зміст та складові професійної підготовки майбутніх юристів відповідно професіограми [Електронний ресурс] / В.С. Рижиков // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – Вип. 2. – 2011. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadsps_2011_2_10
8. Рижиков В.С. Характеристики та особливості професійної діяльності майбутнього юриста, які мають бути сформовані в процесі професійної підготовки / В.С. Рижиков // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. – 2011. – № 44. – С. 108-111.
9. Сторонська О.С. Формування стратегій вивчення іноземної мови як науково-методична проблема / О.С. Сторонська // Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. – 2014. – Вип. 692-693. – С. 263-265.
10. Фелендюк Н.В. Теоретичні аспекти професійно – психологічної підготовки фахівців юридичних професій / Н.В. Фелендюк // Проблеми розвитку педагогіки вищої школи в ХХІ столітті: теорія і практика: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (30-31 трав. 2002 р.) / Ред.: Ф.К. Думко. – О.: Одес. юрид. ін-т Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – С. 39-41.
11. O'Malley M. Learning strategies in second language acquisition / Michael O'Malley, Anna Chamot. – NJ: CUP, 1990. – 276 p.
12. Oxford R. Language Learning Strategie: What Every Teacher Should Know / Rebecca Oxford. – Boston: Heinle & Heinle, 1990. – 342 p.
13. Stern H. Issues and Options in Language Teaching, 1992. – Oxford: OUP. – 415 p.
14. Zare P. Language Learning Strategies Among EFL/ESL Learners: A Review of Literature / Pezhman Zare // International Journal of Humanities and Social Science. – Vol. 2. – No. 5. – 2012. – P. 162-169.

Щепанський О.С.

студент,

*Кременецька обласна гуманітарна-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Гуманістичні тенденції, що визначають шляхи розбудови сучасної системи шкільної освіти в Україні, зумовлюють пильну увагу педагогів до реалізації творчого розвитку дитини. Здатність до творчості – це те, що завжди було визначальним у самому феномені людини. Діяльність, в якій найбільшою мірою концентруються естетичні, творчі прояви, є музичне мистецтво. Музика – це мистецтво прямого і сильного емоційного впливу. Вона носить творчий характер, включаючи в себе композиторську, виконавську, слухацьку, творчу діяльність, і являє собою, ні з чим незрівняні можливості для музично-творчого розвитку молодших школярів.

Значний внесок у розбудову розвивальних аспектів музичної освіти зробили В. Верховинець, Ф. Колесса, С. Людкевич, К. Стеценко, традиції яких розвинені в працях провідних представників музичної педагогіки. Педагогічні творчі ідеї набули подальшої розбудови в працях із теорії та методики музичної освіти дітей (Н.Ветлугіна, Л. Дмитрієва, Д. Кабалевський, О. Рудницька), пізніше – у дослідженнях творчої активності (В. Бабій, Лобова, В. Тушева), творчого музичного мислення (Х. Василькевич), розвитку творчих здібностей (О. Борисова, В. Рагозіна, О. Хижна) та ін.

У мистецькій освіті накопичено чималий методичний досвід музично-творчого розвитку школярів. Зокрема, відзначається цінність методичних ідей В.І. Петрушина, який у практичній роботі «прагнув поєднати різні шляхи музично-художнього впливу і викликати всебічну творчу активність учнів під час здійснення ними будь-якого завдання – у виконанні музики, у її створенні, у її сприйнятті» [4, с. 153].

Незважаючи на багатовікову історію, проблема творчого музичного навчання школярів не тільки не втратила актуальності, а й поставила перед учителем і вченим низку нових питань. Їх розв'язання лежить у площині модернізації змісту музичної освіти, створення розвивальних підручників, впровадження інноваційних форм і технологій різних видів музичної діяльності.

Основною формою організації музичного виховання у школі є урок музики. О.Я. Савченко наголошує, що серед предметів естетичного циклу саме цей урок стимулює до творчої діяльності, сприяє формуванню пізнавальних та емоційно-мотиваційних функцій, розвитку творчого мислення, здібностей, а також позитивних якостей характеру: систематичності, працьовитості, наполегливості [5, с. 56-57].

Завдання вчителя музичного мистецтва полягає у правильному підборі завдань, які б спонукали дітей до творчості, розвивали їх здібності. Різноманітність та системність виконання творчих завдань на уроці музики сприяє активізації творчих проявів дітей. При цьому необхідно:

➤ добирати музику, яка формує творчі навички і водночас відповідає дидактичним вимогам;

- використовувати методи роботи, що сприяють творчій активності;
- встановлювати, виходячи з теми, раціональні шляхи взаємодії різних видів діяльності на кожному уроці;
- пропонувати зразки творчості у різних видах музичної діяльності, різним способом імпровізувати;
- розробляти і ставити серії творчих завдань.

Професіоналізм вчителя у сучасному сенсі – це не тільки сума визначених програмою знань. Перш за все це здатність вчителя зробити процес передачі знань цікавим, логічним, емоційно насиченим, таким, що відповідає певним дидактичним принципам і вимогам педагогічної дійсності. Успішна педагогічна діяльність потребує від вчителя самовдосконалення, постійної самоосвіти.

Специфіка творчості педагога у тому, що її потрібно розуміти як співпрацю вчителя і учня, не дивлячись на те, що вони суб'єкти різних видів діяльності. Практика показує, що кожен вчитель має свій особливий стиль професійної діяльності, а вчитель-творець, дослідник – власну лабораторію. На основі аналізу, переосмислення наявної наукової і методичної інформації він створює свою методику викладання, творчо адаптуючи наявні технології навчання до конкретних обставин, доповнюючи і збагачуючи власними знахідками, власним баченням шляхів вирішення тієї або іншої педагогічної проблеми.

В педагогічній науковій літературі методи творчої діяльності розглядають як обов'язкову частину дидактичних та виховних методів школи, але виділяють, що творчі методи потребують більшої уваги науковців і вчителів.

С.І. Науменко визначає метод творчої діяльності у вихованні і навчанні як завершену систему прийомів та правил спільної роботи педагога й учнів, що має на меті розвиток певних творчих здібностей творчих мотивів учнів. Наведене визначення передбачає необхідність діалектичної єдності репродуктивних і творчих методів у навчанні і вихованні [3, с. 98].

Творчі методи мають таку типологію:

- 1) дослідницькі методи (діагностичні і перетворюючі);
- 2) творчо-монологічні методи (створення та виголошення проблемно-пошукової лекції, образно-сюжетного оповідання, публіцистичної чи наукової доповіді тощо);
- 3) творчо-діалогічні методи (евристична бесіда, дискусія, прес-конференція, полеміка, диспут, «мозковий штурм»);
- 4) ігрові методи (рольові та ситуаційні ігри, драматизація навчального чи виховного матеріалу, психолого-педагогічний тренінг);
- 5) рефлексійні методи (релакс, самонавіювання, самопереконання, аутотренінг, медитація, тощо);

Музична творчість активізує пам'ять, цілеспрямованість. У цьому процесі провідну роль відіграє синтез емоційної чутливості та мислення, абстрактного та конкретного, логіки та інтуїції. творчої уяви, активності, здатності швидко приймати рішення. Активним засобом розвитку творчої активності дітей є творчі завдання. Зміст їх багато в чому залежить від особистої зацікавленості вчителя. Педагог надихає учнів на творчі дії. Він пропонує ігрові творчі завдання, які створюють легку атмосферу уроку, сприяють емоційній чутливості. Це дуже важливо, бо саме в таких умовах найповніше розкриваються творчі здібності учнів.

У впровадженні творчих завдань творча діяльність на уроці музики повинна виражатися – завданнями такого характеру, в ході виконання яких учнів буде втягнуто у процес творчості і результатом цього процесу буде виникнення чогось оригінального, нового, притаманного тільки одній, окремо взятій особистості.

Спрямовувати учнівську творчість потрібно в різних напрямках – літературному, образотворчому, театральньо-драматичному і, що особливо важливо, – музичному. Можна використати наступні завдання: підібрати вірш про природу, написати оповідання про любов українського народу до пісні, написати легенду, казку, де б головними героями були музичні інструменти, музиканти, власне сама музика (вивчений на уроці музичний твір). Безліч творчих завдань можна поєднати з іграми. Гра – найбільш вільна діяльність людини, вона завжди бажана та цікава. Вона не існує без задоволення та наснаги, несе з собою енергетичний підйом, веселий настрій, захоплення і натхнення.

В ігровій формі можна проводити як окремі етапи уроку музики, так і весь урок. До кожної теми уроку, окремого виду діяльності можна придумати гру. Для її створення потрібні винахідливість і фантазія. «Завдання гри – сприяти активному розвитку музичних здібностей, засвоєнню теоретичного матеріалу. Вона має викликати сильні й тривалі позитивні емоції, бажання навчатися без примусу» – Єрохіна А.М. [2, с. 126].

Поле застосування творчих задач на уроці музики є дуже широким. Важливими об'єднуючими факторами творчої діяльності є самостійність і оригінальність (новизна) створеного, але я вважаю, що цінним в творчій діяльності є саме процес, а не продукт діяльності, тільки у процесі творчості дитина може розвиватися найбільш природно і органічно.

Вчитель – керівник дитячої творчості. Це вимагає від нього не тільки вичерпного володіння своїм предметом, знаннями з педагогіки і психології, але і креативності, артистизму, прагнення до постійного самовдосконалення, самоосвіти. Він повинен володіти методами, прийомами і формами творчої діяльності, яка повинна будуватися на засадах гуманного, особистісно-орієнтованого виховання.

Список використаних джерел:

1. Беземчук Л. Творчий розвиток школярів засобами музичного мистецтва // Мистецтво та освіта. – 2005. – № 1. – С. 43-48.
2. Єрохіна А.М. Принципи побудови творчих занять з музики в початкових класах. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 20. Частина 1-Херсон: Айлант, 2001. – С. 124-132.
3. Науменко С.І. Психологія музичності та її формування у молодших школярів: Навч. посіб. – К.: 1993. – 180 с.
4. Петрушин В.И. Музыкальная психология. – М., 1997. 383 с.
5. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. – К.: Магістр-S, 1997. – 256 с.
6. Сирітка Г. Виховання естетичних поглядів молодших школярів // Початкова освіта. – 2002. – № 13. – С. 8.
7. Сухомлинський В. Духовний світ школяра // Сухомлинський В. Вибрані твори: В 5 т. – Т. 1. – К.: Рад. шк., 1976, с. 390. Титаренко С. Дитяча розвага. Українські народні пісні, забави та ігри. – К.: Музична Україна, 1993. – 99 с.

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Аль-Мрят О.Б.

аспірант,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ

У спеціальній психолого-педагогічній літературі аналіз даних щодо впливу розладів аутичного спектру на особливості навчальної діяльності учнів є недостатньо висвітленим, зокрема, недостатньо розробленими залишаються дидактичні принципи організації навчання та здійснення контролю ефективності та якості учбової діяльності дітей з особливими навчальними потребами.

Незважаючи на те, що значне місце в психолого-педагогічних дослідженнях відводиться розробці проблеми якісного засвоєння знань та умінь, як однієї з цілей навчальної діяльності дитини та розкриттю індивідуальних особливостей учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку та тих, які мають труднощі засвоєння програмових знань та навичок (В.І. Бондарь [1], В.В. Засенко [1], Т.В. Сак [2], В.В. Тарасун [3]), питання оцінювання результативності навчання учнів з аутизмом і розладами аутичного спектру вивчено лише фрагментарно.

Отже, розробка методів контролю якості засвоєння знань, умінь і навичок дітьми з аутизмом є однією з актуальних проблем корекційної педагогіки.

А саме, методи контролю передбачають способи взаємопов'язаної діяльності вчителя й учня, спрямовані на виявлення та оцінювання змісту і характеру досягнень його навчально-пізнавальної діяльності з метою визначення результативності педагогічного управління й учіння на всіх етапах процесу навчання.

Так, у початкових класах для виявлення навчальних досягнень з мови як навчального предмета учнів з РАС використовуються методи усної перевірки (бесіда, розповідь учня); письмової перевірки (самостійні і контрольні роботи, твори, перекази, диктанти), практичної перевірки (практична робота, спостереження тощо). Отже, оцінювання розглядається як особлива сторона контролю, а педагогічна оцінка – його результат. Оцінка виражається в оцінних судженнях і висновках учителя, які є її якісними (словесним, вербальним) показниками, або в балах, тобто в кількісних показниках. У 1 класі початкової школи оцінка навчальних досягнень учнів з предметів інваріантної частини навчального плану – вербальна, а починаючи з 2 класу оцінюється в балах. Без таких спеціальних методів, на нашу думку, не можливо правильно оцінити міру досягнення мети вивчення стану сформованості знань, умінь та навичок учнів початкових класів та отримати об'єктивні, надійні дані про результативність навчального процесу.

Контроль (перевірка й оцінювання) в процесі навчання учнів з аутичними розладами, який проводиться в різних закладах освіти, де навчається дана категорія дітей, визначається спільними дидактичними принципами: а) систематичність, зумовлена необхідністю здійснювати контроль впродовж всіх етапів навчання; б) всебічність, яка передбачає визначення в учнів результативності корекції навчально-пізнавальної діяльності й власне діяльності, рівня опанування знаннями, уміннями і навичками відповідно до навчальних цілей; в) диференційованість та індивідуалізація, що зумовлені поліморфністю проявів порушень навчально-пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами.

Як показує аналіз матеріалів цілеспрямованого спостереження, в спеціальних навчальних закладах і центрах та в загальноосвітніх інклюзивних школах, в яких навчаються діти з аутизмом, для оцінювання стану засвоєння ними програмового матеріалу використовується переважно якісний підхід, який включає застосування таких важливих видів контролю, як попередній, поточний, тематичний, підсумковий.

Попередній контроль, як правило, проводиться з діагностичною метою перед вивченням навчального предмета і дає педагогу змогу визначити готовність учня з аутичним розладом до оволодіння предметним змістом, виявити рівень сформованості його навчально-пізнавальних умінь та особливості навчальної діяльності. На основі одержаних результатів діагностики вчитель в індивідуальному навчальному плані визначає роботу з коригування опорних знань, умінь і навичок, їх цілеспрямоване повторення та систематизацію.

Поточний контроль здійснюється на всіх етапах вивчення учнем з аутичним розладом змісту поурочної теми, виконуючи навчальну, діагностико-коригуючу, заохочувальну та стимулюючу функції. Навчальна функція полягає у визначенні рівнів розуміння і первинного оволодіння учнями змістом поурочної теми, встановленні зв'язків між її елементами та засвоєним змістом попередніх тем, закріпленні знань, умінь і навичок та їх актуалізації для засвоєння нової теми. Діагностико-коригуюча функція на етапі засвоєння нових елементів знань і навчально-пізнавальних умінь деякими вчителями представлена як поелементний та поопераційний контроль. Він допомагає своєчасно виявити допущені помилки та причини їх виникнення, встановити рівень первинного розуміння учнем змісту окремих частин поурочної теми, визначити ефективність корекційного впливу формування конкретних навчально-пізнавальних умінь і етапів діяльності. Заохочувальна та стимулююча функції спрямовані на усунення труднощів, зумовлених недостатньою пізнавальною активністю, уповільненим темпом діяльності, заниженою самооцінкою, невпевненістю у своїх силах учня з аутизмом, який має особливі освітні потреби. Поточна перевірка супроводжується вербальним оцінюванням учителя. З метою заохочення і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів повні відповіді оцінюються балами.

Тематичний контроль передбачає оцінювання навчальних досягнень учня з аутичними розладами після вивчення однієї або кількох програмових тем (розділів) з врахуванням індивідуальних навчально-пізнавальних можливостей дитини засвоїти основні, більш узагальнені елементи знань і способи діяльності та уміння застосовувати їх за зразком і в новій ситуації. Тематична оцінка виставляється також автоматично, на підставі результатів вивчення учнем матеріалу теми упродовж її засвоєння з урахуванням

поточних оцінок, навчальної активності, рівня самостійності тощо. Підсумковий контроль стану засвоєння учнями програмового матеріалу здійснюється в кінці півріччя та навчального року.

Окрім того, зазначимо, що оцінювання навчальних досягнень учнів з розладами аутичного спектру перших класів в Україні здійснюється без застосування бальної системи, що обумовлено початком опанування ними навчальної діяльності і особливостями складових їхньої психологічної готовності до шкільного навчання: інтелектуальної (певний рівень сформованості пізнавальних процесів), соціальної (потреба дитини у спілкуванні з однолітками, вміння підпорядковувати свою поведінку законам дитячої групи, здатність виконувати роль учня в ситуації шкільного навчання), особистісної (пізнавальна мотивація та певний рівень сформованості процесів саморегуляції). Таким чином, достатня психологічна готовність дитини – основа для формування її навчальної діяльності, джерелом розвитку якої, своєю чергою, є мотиваційна сфера (пізнавальні і соціальні мотиви до навчання).

Таким чином, методи контролю – це способи взаємопов'язаної діяльності вчителя і учня, спрямовані на виявлення й оцінювання змісту та характеру досягнень його навчально-індивідуальної діяльності, а також на визначення результативності педагогічного управління й учіння на всіх етапах процесу навчання.

Оцінюючи діяльність молодшого школяра, вчитель, разом з тим, має враховувати, що він ще нездатний відокремлювати негативні результати своїх дій і вчинків від позитивної оцінки себе, що підкреслює важливість розмежування оцінки діяльності від оцінки особистості дитини в цілому.

Окрім того, наголошується необхідність застосовувати прийоми оцінювання, які, з одного боку, дають можливість зафіксувати індивідуальне досягнення кожної дитини, а з іншого, – не провокують учителя порівнювати успіхи дітей між собою, адже в такому порівнянні діти з особливостями психофізичного розвитку будуть найменш успішними. Для дитини з особливими освітніми потребами вагоміше, ніж для однолітка з нормальним розвитком, коли учитель помічає і заохочує навіть незначні успіхи, таким чином розвиваючи у неї віру у власні сили та можливості.

Список використаних джерел:

1. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка / за редакцією: В.І. Бондарь, В.В. Засенко. К., 2004.
2. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навчальний курс та науково-методичний посібник / Сак Т.В. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2011.
3. Тарасун В.В. Логодидактика. / В.В. Тарасун., Київ, Каравелла, 2017.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Андрушко В.О.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ФОРМИ НАВЧАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток інформаційного суспільства, що характеризується своєю динамічністю і стрімким поширенням засобів сучасних комп'ютерних технологій у всіх сферах діяльності людини, потребує нових підходів до підготовки сучасного вчителя. В умовах застосування комп'ютерних технологій виникла потреба удосконалення системи підготовки фахівців, які спроможні ефективно розв'язати завдання образотворчого мистецтва, орієнтуються в актуальних напрямках розвитку освіти, збагачують свій досвід інноваційними методиками, що з'являються у теорії та практиці навчання. Комп'ютерна графіка з'явилася достатньо давно – вже у 1960-х роках існували повноцінні програми роботи з графікою. Сьогодні прийнято користуватися термінами «комп'ютерна графіка» і «комп'ютерна анімація». Поняття «комп'ютерна графіка» об'єднує всі види робіт зі статичними зображеннями, «комп'ютерна анімація» має справи з зображеннями, які динамічно змінюються.

Аналіз публікацій показує, що фундаментальні, методологічні, педагогічні аспекти проблеми та психологічні основи методики навчання фахівців комп'ютерної графіки не були належно розроблені. Дослідження використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів ведеться різноаспектно, на різних рівнях загальності. О.М. Пехота [1], А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. досліджували проблеми взаємодії людини з комп'ютером. Як результат, незважаючи на значну кількість праць, присвячених професійній підготовці вчителя образотворчого мистецтва, засобами комп'ютерних технологій ряд питань залишаються невирішеними.

Стаття присвячена визначенню основних підходів щодо підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до застосування комп'ютерної графіки у професійній діяльності.

Навчання з графічними комп'ютерними програмами та мультимедійними технологіями дає можливість поєднання традиційних засобів навчання з інноваційними дидактичними функціями комп'ютера та з можливостями реалізації у мистецьких практиках, а також сприяє більш ефективному засвоєнню знань з рисунка і живопису та їх реалізації у художньо-творчій діяльності.

Система підготовки майбутніх педагогів потребує перегляду, тому що у навчальних планах майже всіх провідних закладах мистецького спрямування передбачено недостатню кількість годин для оволодіння необхідними

уміннями і навичками, а у деяких закладах на I курсі навіть відсутні дисципліни, пов'язані з вивченням графічних редакторів. В інших випадках виділеного часу вистачає тільки на ознайомлення із загальними принципами використання інформаційно-графічних комп'ютерних технологій. У цілому для навчального процесу різноманітних закладів дизайнерського напрямку характерно випровадження традиційних способів навчання інформаційних технологій у зв'язку з новими ефективними навчально-виробничими можливостями.

Планування навчального курсу «Комп'ютерна графіка» ми починаємо з визначення програми дій, які спрямовані насамперед на підготовку майбутніх учителів образотворчого мистецтва до застосування комп'ютерної графіки в професійній діяльності та на підвищення ефективності процесу навчання. Програма проектується у такій послідовності: 1) визначення конкретних навчальних тем та мети навчання; 2) характеристика особливостей певної групи студентів; 3) визначення бажаних результатів (предметних компетентностей); 4) розроблення та опис змісту конкретних навчальних тем, які відповідають меті навчання; 5) попереднє тестування студентів для визначення їхньої загальної підготовленості до навчання та рівня знань з конкретної навчальної теми; 6) обґрунтування та вибір методів і засобів навчання з конкретної теми; 7) оцінювання знань студентів і внесення відповідно до їхніх результатів коректив у навчальний процес.

Як зазначає О. Рудницька, «однією з важливих ознак форм роботи є їхня зумовленість педагогічними цілями, досягнення яких спрямовує вибір відповідних видів діяльності, тобто таких, які необхідні для реалізації того чи іншого компонента засвоєння знань: сприймання, осмислення, закріплення, використання, видачі та передачі інформації» [4, с. 137]. Скориставшись класифікацією, яку запропонувала дослідниця, ми плануємо такі форми роботи:

1. Лекції з основ комп'ютерної графіки, які переважно є вступними, оскільки засвоєння інструментальних засобів того чи іншого графічного редактора вимагає саме практичних і лабораторних занять, проте порівняльний аналіз видів комп'ютерної графіки можна проводити у лекційно-дискусійній формі, якщо навчання спрямовано на засвоєння теорії, а не практики комп'ютерної графіки.

2. Інтерактивна лекція з теорії комп'ютерної графіки – основна форма вступної частини курсу, яка відрізняється від звичайної двостороннім потоком інформації (від викладача й від студентів), передбачає проблемні запитання з боку викладача, евристичний тип навчання, допускає переривання розповіді вчителя й обговорення теми, яка зацікавила, або виступи студентів за темою лекції.

3. Лабораторні заняття для засвоєння інструментарію графічного редактора, вивчення технологічних особливостей комп'ютерної графіки, створення власних зображень.

4. Комп'ютерні перегляди дають матеріал для дискусій, доповідей і творчих робіт, підвищують мотивацію студентів, активізують їхню творчість.

Викладання лекційного курсу дає змогу послідовно розкрити перехід від теоретичних положень до їх конкретної методичної реалізації. У той самий час лекція є спеціально організованою спільною діяльністю викладача і студентів, у процесі якої студенти здобувають знання. До лекції студентам пропонуємо завдання проблемного характеру, оформляємо так званий

опорний аркуш, на якому подається перелік основних понять і визначень. На лекції під керівництвом викладача підготовлена інформація обговорюється, доповнюється й узагальнюється. Базова фахова підготовка майбутніх фахівців відбувається на лабораторних і практичних заняттях. Лабораторні заняття невіддільно пов'язані з іншими організаційними формами навчання і взаємодоповнюють їх, утворюючи систему підготовки з предмета. У цій єдності теоретичні знання, які отримують студенти на лекції, засвоюються краще, а лабораторні заняття стають більш зрозумілими [2; 3]. Основна функція лабораторних занять як організаційної форми вивчення курсу «Комп'ютерна графіка» полягає у наданні теоретичному матеріалу художньо-творчого характеру.

Ми впроваджуємо комбіновану форму проведення лабораторних занять, яка передбачає такі етапи:

1. Мотиваційний: позитивна установка на роботу; орієнтування студентів щодо місця заняття, яке проводиться, у цілісному навчальному курсі, розділі, темі; опора на особистий досвід студентів з проблеми заняття.

2. Організаційний: визначення разом із студентами особистісно значущих завдань тієї діяльності, яку передбачено здійснити протягом заняття; (актуалізація, проблематизація, формування пізнавального інтересу тощо).

3. Проектувальний: планування діяльності, яка здійснюватиметься на занятті, через попередню роботу (складання й обговорення плану роботи, яку передбачено виконати).

4. Діяльнісний: вибір студентами способів фіксації пояснення нового матеріалу (конспекти, схема, таблиця, опора, план, тези, висновки тощо);

5. Контрольно-оцінювальний: форми взаємоконтролю в парі чи групі, самоконтроль; участь студентів у аналізі композицій (взаємо- та самоаналіз); використання механізмів позитивного ставлення до успіху студента та виставлення рейтингових оцінок не тільки за остаточний результат, а й під час навчання. Творчі (індивідуальні) завдання на лабораторних заняттях з «Комп'ютерної графіки» розподіляємо між усіма студентами. При цьому ми контролюємо, щоб завдання дослідження було доступним, не мало детальної інструкції щодо його виконання. За таких умов перед студентами виникає низка окремих завдань: зрозуміти зміст творчої роботи й самостійно сформулювати її мету, підібрати інструменти комп'ютерної графіки для виконання, обґрунтувати їх доцільність тощо. Після цього студент аналізує власну творчу роботу, а викладач у цей період надає студентові потрібну доцільну методичну допомогу. На такому занятті організовуються також презентація і захист художніх робіт, які супроводжуються короткими звітами студентів за результатами створених композицій із теоретичним поясненням і їх обґрунтуванням для всіх студентів групи. Проведення занять у такий спосіб дозволяє студентам опанувати не лише способи художньо-творчої діяльності, а ще й навчитися переконливо і доступно пояснювати отримані результати. Студент усвідомлює свою відповідальність у засвоєнні нових знань усіма студентами групи.

Таким чином, пропонована форма навчання комп'ютерної графіки спрямована на творче розв'язання студентами завдань художнього і науково-дослідного характеру, а для цього їм потрібно на належному рівні володіти інструментарієм комп'ютерної графіки, мати ґрунтовні знання з предметів художньо-графічного циклу, а також уміння працювати в групі.

Список використаних джерел:

1. Пехота О.М. Навч.-метод. посіб / Освітні технології. – К.:А.С.К. 2001. – 256 с.
2. Яворик Ю.В. Навч.-метод. посіб / Застосування графічних комп'ютерних технологій у підготовці майбутніх фахівців дизайну. – 2014. – 168 с.
3. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: навч. посіб. / Я.Я. Болюбаш. – К., 1997. – С. 11–42.
4. Бондар А.Д. Лабораторні і практичні роботи у вищій школі / А.Д. Бондар, Л.А. Ранська. – К.: Вища шк., 1977. – 78 с.
5. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О.П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

Андрющенко А.А.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

РОЗВИТОК КОЛОРИСТИЧНОГО БАЧЕННЯ У РОБОТІ НАД ЖИВОПИСОМ ПОРТРЕТА

Головним завданням сучасної художньої педагогічної освіти є необхідність підготовки спеціалістів, які б були не тільки професійними художниками, високодуховними творчими особистостями, але й методично грамотними викладачами.

Саме у процесі оволодіння портретним жанром бачення художника розвивається найбільш ефективно, оскільки його око виховується сприйманням найтонших відтінків кольору тіла людини, який відрізняється від кольору всіх інших предметів видимого світу. Портрет писати слід набагато точніше, ніж, скажімо, натюрморт або пейзаж. Тут художнику особливо важливо вміти помічати і передавати зближені кольори і їх найтонші переходи. Потрібна внутрішня дисципліна, дотримуватися якої нелегко. У портретиста почуття колориту має бути особливо розвинене, оскільки колорит як основний засіб художньої виразності грає найважливішу роль у створенні портретного образу.

Колористичне бачення тісно пов'язане з поняттям колориту, з сприйняттям кольору і умінням його відчутти, але розвивається разом з образотворчим уявленням і образним мисленням. Слід зазначити, що колорит і колоризм у живописі не можна розуміти як синоніми, хоча вони дуже близькі у станковому живопису. Колоризм виникає на певному етапі розвитку живопису, він виникає разом з живописністю [3].

Великий внесок у розробку проблем зорового художнього сприймання кольору внесли видатні вчені та художники: Р. Арнхейм, Н. Н. Волков, Л. С. Виготський, Г. Гельмгольц, І. В. Гете, В. П. Зінченко, Б. В. Йогансон та інші.

Аналіз наукових досліджень показав, що робилися неодноразові спроби знайти оптимальні методичні умови, які сприяють розвитку колористичного бачення у студентів у процесі навчання живопису пейзажу, натюрморту, портрета та фігури людини. У дослідженнях обґрунтовано живописне розуміння і бачення кольору, виділено систему методів формування сприймання кольору у студентів на заняттях з живопису на початковому етапі навчання, визначено методи, що сприяють формуванню колористичного сприймання, також

виокремлено особливості живопису колірною стану природи у різному колірному середовищі, формування колористичного бачення студентів у процесі роботи над живописом портрета. Методи розвитку колористичного бачення у студентів старших курсів розроблено Е. А. Хижняк [4].

Сьогодні триває дослідницька робота окремих педагогів над проблемою колористичного бачення не тільки у студентів різних напрямків, але і учнів художніх шкіл, причому не тільки в аудиторії, але і в умовах пленеру. У навчальному посібнику Г. Беди «Основи образотворчої грамоти» детально розглянуто метод роботи колірними відношеннями та необхідність цілісного сприйняття природи в умовах пленеру, висвітлено питання передачі кольору освітлення, сприймання і передачі відношень теплохолодності, а також важливості колористичної єдності об'єктів пейзажу [2].

Метою статті є дослідження методів розвитку колористичного бачення студентів у процесі роботи над живописом портрета.

Спостереження протягом тривалого періоду роботи у різних закладах вищої освіти за роботою студентів над навчальними і творчими завданнями по живопису, підсумковими результатами показує, що високий рівень колористичного бачення серед старшокурсників (бакалаврів 3-4 курсів) у середньому становить 10-15% від загального числа учнів в групі. Середній рівень характерний для 45-55% студентів. Причиною такої ситуації є те, що після живопису натюрмортів, де невеликі неточності у відтворенні забарвлення предметів і загального колориту засобами живопису не так помітні, у процесі зображення людського тіла вміння бачити і відображувати природу, становить значні труднощі, особливо на третьому курсі [1].

Ця проблема може бути вирішена завдяки спеціально продуманій системі навчання, спрямованій на розвиток чутливості ока до сприймання і відображення найтонших відтінків, на успішне вирішення колористичних задач в живописній композиції. Інакше ці здібності будуть розвиватися лише у окремих найбільш обдарованих, працьовитих і цілеспрямованих студентів. Ефективна методика вирішення даної проблеми передбачає поглиблене вивчення кольору і основ колориту на перших курсах. Це, перш за все, розуміння законів гармонії колірних поєднань, знання яких збагачує сприймання кольору і сприяє розвитку його почуття – найважливішої специфічної властивості для колористичного бачення.

Велику роль у прискореному розвитку навичок колористичного живопису відіграють вправи у вигляді короткотривалих етюдів на вирішення конкретного колірною завдання. Кожне таке завдання бажано намагатися вирішувати у нових, раніше невикористаних колірних відношеннях: контрастних протилежних колірних тонах (додаткових), м'яких і пастельних або насичених, споріднених і споріднено-контрастних, теплих і холодних відношеннях і гамах і т.д. Причому, різноманітність у колорит може вносити використання сірого кольору і його відтінків, як у якості самостійного кольору, так і домішок у конкретний колірний тон з метою приглушення його звучання і підпорядкування всього колориту загальному тону. Формальна сторона таких вправ дуже важлива як на перших етапах освоєння принципів і законів колориту, так і протягом усього творчого життя художника. Особливо цінними є вправи на великі колірні відношення, коли досягти колірної цілісності етюдів набагато складніше, ніж при детальному розкладанні кольору на окремі його складові відтінки.

Експериментальне дослідження дозволило визначити тип вправ, що становлять раціональну систему навчання живопису, уточнити цілі і завдання кожного з них. Важливу роль відіграють спеціальні підготовчі вправи – форескізи; їх застосування дозволяє студентам виконати колористичні композиції, спрямовані на передачу колірної стану. Уміння фіксувати у форескізі загальний кольоровий і тоновий стан природи дає можливість свідомо використовувати набуті вміння у подальшій тривалій роботі над портретом.

Короткотривалі тренувальні етюди також можуть активізувати творчу діяльність студентів. Їх мета – сформувати загальне колористичне уявлення про модель і послідовно виявляти мальовничі нюансування портретованого, що дає можливість у тривалих навчальних постановках вирішити всі навчально-творчі завдання.

Подібні вправи збагачують живописну мову, формують власне колірне бачення, власну творчу манеру, виробляють навички роботи з кольором, а різноманітні художні завдання створюють умови для активізації творчої діяльності, мобілізуючи творче мислення.

У роботі над живописним портретом фундаментом творчого процесу є формування колірної уявлення про модель. Колористичне рішення виражається у збагаченні образу портретованого за допомогою емоційного, естетичного трактування колориту. Створення колірної гармонії об'єднує всі складові композиції в єдиний колірний образ і сприяє правдивій і виразній характеристиці портрета. За допомогою певного живописного стану художник знаходить спільний колірний ключ до кожного образу, створює та визначає його загальний настрій (внутрішньої зосередженості, стан душевного спокою, задумливого, веселого або оптимістичного настрою), дозволяє відчувати навколишнє середовище, атмосферу. Образний задум впливає на характер колірної гами, ступінь колористичної виразності (трактування кольору, спосіб нанесення фарби, фактура).

Серед безлічі засобів емоційного самовираження саме робота з кольором розвиває колористичні здібності, що дає величезну можливість і для накопичення досвіду емоційних переживань, і для грамотного вираження емоційних станів через художній колірний образ. Вивчення теоретичних понять та їх практичне опрацювання дозволяє учням набути навичок практичного застосування кольору як засобу вираження, створення художнього образу на основі асоціацій

Список використаних джерел:

1. Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты / Василий Георгиевич Беда. – М.: Просвещ., 1989. – 192 с.
2. Ганова Т.В., Игнатъева, А.В. Активизация творческой деятельности обучающихся в процессе подготовки художников декоративно-прикладного искусства / Т.В. Ганова, А.В. Игнатъева // Педагогика, психология и образование: от теории к практике: сборник научных трудов по итогам международной научно-практической конференции. – Ростов-н/Д, 2015. – С. 11-13.
3. Зайцев А.С. Наука о цвете и живопись / А.С. Зайцев. – М.: Искусство, 1986. – 158 с.: ил.
4. Хижняк Е.А. Развитие колористического видения у студентов художественно-графических факультетов на занятиях по живописи / Е.А. Хижняк. – М.: Моск. гос. пед. ун-т, 1992. – 16 с.

Боднарук І.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ (НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ МАГІСТРАНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»

Професійна (науково-педагогічна) практика магістрантів спеціальності 025 «Музичне мистецтво» є важливою ланкою у підготовці майбутніх педагогів-музикантів. Вона дозволяє їм закріпити вже набуті фахові, педагогічні та психологічні знання; формувати професійні уміння ефективно здійснювати педагогічну діяльність у навчальних закладах системи культурно-мистецької освіти. Така діяльність неможлива без належного рівня виконавської підготовки, адже випускники цієї спеціальності можуть працювати сольними музикантами-виконавцями, концертмейстерами, керівниками хорових і ансамблевих колективів, викладачами музичних дисциплін у різних мистецьких навчальних закладах.

Тому у даній статті ми ставили за мету розрити можливості професійної (науково-педагогічної) практики у розвитку виконавських умінь студентів.

У Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича магістранти спеціальності «Музичне мистецтво» проходять таку практику на VI курсі в XI семестрі на базі кафедри музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи. Термін проходження практики для студентів денної форми навчання становить 4 тижні, для студентів заочної форми навчання – 2 тижні. Ця практика дозволяє магістрантам ознайомитися зі специфікою організації навчально-виховної та науково-дослідної роботи викладача закладу вищої освіти, вимагає прояву самостійності та творчих здібностей студентів, передбачає їх обов'язкове залучення до музично-виконавської діяльності.

Краще володіння музичним інструментом, голосом, навичками вокально-хорової роботи створює умови для поглибленої інструментальної, вокальної або диригентсько-хорової спеціалізації магістрантів. Відповідно до обраної спеціалізації, вимоги з практики передбачають диференціацію завдань для кожного студента щодо відвідування та проведення фахових музичних занять.

Свої виконавські вміння магістранти можуть удосконалювати в процесі проведення групових лекційних і практичних занять з фахових музичних дисциплін, індивідуальних музичних занять (відповідно до обраної спеціалізації), виховних заходів музично-просвітницького характеру у прикріпленій академічній групі, концертних виступів для студентів і викладачів кафедри музики.

При плануванні групових занять магістрантам потрібно детально ознайомитися з теоретичним матеріалом, використовуючи різноманітну навчально-методичну літературу, ресурси мережі Internet; підібрати різноманітний музичний матеріал для пояснення основних теоретичних положень теми (вправи або фрагменти музичних творів для слухання, співу, аналізу музики, виконання завдань практичного характеру); продумати можливість використання на занятті наочності, технічних засобів навчання, а також власної виконавської діяльності.

При плануванні індивідуальних музичних занять магістрантам варто досконало вивчити по нотах текст хорових, інструментальних або вокальних творів; окремі епізоди цих творів спробувати виконати напам'ять. Під час проведення таких занять практиканти можуть використовувати метод негативного та позитивного показу.

Метод негативного показу застосовується у навчальному процесі епізодично, переважно на початкових стадіях вивчення музичних творів. Виконання окремих побудов, фрагментів, епізодів, навмисне перебільшуючи помилки студента, застосовується для того, щоб зробити їх більш рельєфними, щоб він зміг їх ліпше побачити та почути. Залежно від характеру виконавських недоліків студента негативний показ може бути спрямований на динамічне, агогічне, метро-ритмічне спотворення чи на їх синтез.

Метод позитивного показу магістранти можуть використовувати частіше. Розрізняють два види такого показу: виконавський та педагогічний. На відміну від першого, педагогічний показ супроводжується словесним аналізом виконавських прийомів і вказівками щодо способів оволодіння ними. Цей показ буде результативним при умові якісної, професійної та переконливої демонстрації педагогом відповідного звучання музичного інструменту, голосу або відповідних диригентських жестів. Він пробуджує у студента інтерес до заняття, дозволяє вибрати з ряду прийомів той, що найбільш відповідає його смаку та здібностям [1].

Згідно програми практики, один виховний захід у прикріпленій академічній групі магістранти повинні побудувати на основі власної виконавської діяльності та виконати на ньому не менше трьох музичних творів. Форма та тематика заходу обирається магістрантом самостійно. Це може бути музична бесіда, диспут, лекція-концерт тощо. Тема виховного заходу повинна бути цікавою та корисною для студентів, сприяти поглибленню їх теоретичних знань щодо сутності музичного мистецтва, розширенню музичного кругозору, формуванню навичок повноцінного сприйняття музики. Тема заходу може стосуватися творчості відомих композиторів, співаків, диригентів; різних форм, жанрів і стилів музичного мистецтва тощо.

Водночас, кожен магістрант спеціальності «Музичне мистецтво» має взяти участь у спільному концерті, організованому групою практикантів для студентів і викладачів кафедри музики, де виступити з двома вокальними, інструментальними або хоровими концертними номерами відповідно до своєї спеціалізації. Цей захід сприяє розвитку не тільки виконавських, але й організаційних умінь майбутніх фахівців.

Такий обсяг виконавських завдань під час професійної практики вимагає від педагогів музично-виконавських дисциплін постійної та кропіткої роботи над формуванням відповідного виконавського репертуару студента протягом усіх років його навчання. В науковій літературі визначаються основні вимоги до вибору навчального матеріалу з мистецьких дисциплін. З огляду на тему нашої публікації, варто виділити такі вимоги: послідовне і систематичне вивчення національних зразків мистецтва в єдності із кращими творами світової класики; повнота жанрово-стильового охоплення мистецтва; систематичне оновлення матеріалу і повторення засвоєного; вивчення мистецької спадщини і творчості сучасних авторів; збалансованість у навчальних програмах творів, різних за складністю [2].

Отже, професійна (науково-педагогічна) практика має широкі можливості для розвитку виконавських умінь магістрантів спеціальності «Музичне

мистецтво». Усі вищезазначені форми роботи практикантів вимагають від педагогів музично-виконавських дисциплін налагоджувати постійну співпрацю з керівниками-методистами; звертати більше уваги на урізноманітнення та збереження виконавського репертуару студентів, формування у них навичок якісного художньо-педагогічного аналізу музичних творів, розвиток виконавської техніки та формування навичок публічного виступу. Це дозволить забезпечити якісну виконавську підготовку магістрантів у закладах вищої мистецької освіти.

Список використаних джерел:

1. Боднарук І. М. Педагогічна практика з музики: навч.-метод. посіб. / І. М. Боднарук. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 280 с.
2. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

Бонь Л.М.

викладач;

Бонь І.І.

завідуючий денним відділенням,

Канівський коледж культури і мистецтв

Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини –

відокремленого структурного підрозділу університету

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ НОТ З АРКУША – ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА ЗРОСТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МУЗИКАНТА-ВИКОНАВЦЯ

Вільно читати ноти з аркуша – це вміти виконувати незнайомий музичний твір по нотах, вірно відтворюючи нотний текст з дотриманням вказівок автора стосовно темпу, динаміки, фразування та музичного характеру. Таке вміння є одним із основних видів музичної техніки і розвивати його потрібно систематично, від самого початку навчання гри на інструменті. Ця навичка необхідна кожному музиканту, особливо тому, хто бажає стати акомпаніатором, учасником ансамблю чи оркестру. Напрацьовується вона поступово, при створенні сприятливих умов для її розвитку. Коли у всесвітньо відомого піаніста і композитора І. Гофмана, який неперевершено володів цим вмінням, запитали, як досягнути кращих результатів у читанні нот з аркуша, він відповів: «Найкращий спосіб навчитися швидко читати – це якомога більше читати».

Процес розвитку навичок читання нотного тексту з аркуша можна порівняти зі схожим процесом читання літературного тексту. Таке порівняння допоможе виявити головні моменти, що необхідні для успішного розвитку даного виду техніки, і приділити читанню з аркуша належну увагу в роботі. Якщо майбутній читач спочатку вивчає назву букв, їх написання та правильну вимову, то музикант повинен спочатку вивчити назву нот, їх тривалість, розміщення на нотному стані та на музичному інструменті.

Знання нот та їх розміщення на нотному стані є першою умовою для успішного розвитку вміння читати ноти з аркуша. Сюди входить: вміння розпізнавати ноти у скрипковому та басовому ключах на основних і додаткових лінійках нотного стану; знання знаків альтерації; тривалостей нот і пауз; умовних позначень басів та акордів.

Другою важливою умовою є *знання клавіатури інструменту*. Сюди належить – знання розміщення білих і чорних клавіш на клавіатурі, вміння відразу знаходити відповідні підвищені і понижені звуки.

Наступний етап підготовчої роботи – це *перехід до виконання нотних груп*. Музикант вчиться свідомо виконувати групи нот, що об'єднані мотивом, ритмічним малюнком, вчиться знаходити і виокремлювати наголошені звуки так, як учень вчиться читати слова без зупинки і робити в них правильний наголос. І чим більше він буде знати «слів» – різних співзвуч, тим краще та швидше він буде читати нотний текст. Якщо інструменталіст зустрічає знайому групу звуків, то грає її по нотах відразу. Якщо ж йому зустрічається щось нове, то потрібно спочатку засвоїти це нове, використавши деякий час. Саме тому третьою умовою для розвитку читання нот з аркуша є накопичення необхідних «слів», тобто – *знання основних прийомів гри*, найбільш характерних послідовностей звуків, які зустрічаються в мелодії та акомпанементі; знання ритмів, характерних для творів різних жанрів (пісні, танцю і т. ін.). Вивчення таких прийомів розпочинається з простих і розповсюджених. Зокрема, у мелодіях часто зустрічаються елементи гам та арпеджіо, тому обов'язково потрібно вивчати гами в різних тональностях, різними штрихами та ритмічними послідовностями. Поступово кількість вправ повинна збільшуватись і ускладнюватись. Тільки таким чином майбутній музикант накопичить необхідний запас навичок гри, без яких неможливо вільно читати ноти з аркуша.

Виразності у вимові літературного тексту досягають шляхом правильних голосових інтонацій. В музиці ж виразне виконання ґрунтується на правильному виконанні динамічних відтінків, штрихів, фразуванні. Саме тому, четвертою умовою для розвитку навичок читання нот з аркуша є *вміння застосовувати засоби музичної виразності*. Вірне виконання штрихів, нюансів, темпу, ритму – все це допоможе краще відтворити характер зіграного по нотах твору, виявити кульмінацію, яскраво виконати музичні фрази.

Незаперечно, важливою п'ятою умовою є *уважне відношення до нотного тексту та його виконання*. Увагу до тексту та своєї гри музикант повинен виховувати постійно, на кожному уроці і в домашній роботі. Вдумливе відношення до виконання нотного запису, штрихів, нюансів, аплікатури допоможе не тільки виконати твір з першого разу, а й зіграти його більш виразно.

Важливим кроком у розвитку навичок читання нот з аркуша є виховання здібності випереджувати розвиток музичної думки, тобто, «рухатись поглядом вперед». Як і багато інших професійних вмінь, воно виховується згідно загальному методичному принципу «від знань – до навичок». Нотний матеріал повинен бути менш складним, ніж той, над яким працює музикант на уроках по спеціальності.

Отже, для досягнення основної цілі потрібно:

- систематично займатися читанням нот з аркуша на уроці і вдома;
- не зупинятися на одному творі, а, за відведений час, намагатися прочитати якомога більше нотного тексту;

- перед початком гри обов'язково проаналізувати нотний текст;
- в процесі прочитання потрібно випрацювати вміння випереджувати розвиток музичної думки, тобто, «рухатись поглядом вперед»;
- вчитися не зупинятись і не виправляти випадкові помилки, в той же час усвідомлюючи їх причину, адже читання нот з аркуша без зупинок є найбільш важливим завданням.

Беззаперечно, що краще читають з аркуша музиканти з високим рівнем розвитку знань, вмінь та навичок виконавця. Так, наприклад, Ф. Ліст читав ноти наперед за 8 тактів, а А. Рубінштейн ставив перед собою написані від руки ноти і вперше виконував їх так технічно бездоганно та художньо виразно, ніби вони були попередньо вивчені ним до концертного виступу.

Читання нот з аркуша – це мистецтво, оволодіти яким зможе кожний цілеспрямований та наполегливий у своїй роботі майбутній музикант-виконавець.

Список використаних джерел:

1. Баренбойм Л.А. Путь к музицированию. Л.: 1979. – 352 с.
2. Егоров Т.Г. Психология овладения навыком чтения. СПб.: Каро, 2006. – 304 с.
3. Крюкова В. Музыкальная педагогика: 2002.
4. Шахов Г. Игра по слуху, чтение с листа и транспонирование в классе баяна. Музыка: 1987. – 190 с.

Волошенко А.В.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПАСТЕЛЬНОГО ЖИВОПІСУ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна освіта в Україні перебуває на етапі реформування, що вимагає удосконалення навчально-методичного забезпечення та розробки нових методик для навчання студентів у закладах вищої освіти. Це питання особливо актуально для оновлення змісту навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Аналіз наукових джерел показав, що проблемі спеціальної підготовки студентів на мистецько-педагогічних факультетах закладів вищої освіти присвячено праці І. Руденко [4], О. Сиви [5], О. Шевнюк [6], де представлені теоретичні та методичні основи навчання образотворчого мистецтва майбутніх учителів-художників.

Застосування різноманітних художніх матеріалів і технік під час оволодіння спеціальністю вчителя образотворчого мистецтва дозволяє студентам краще підготуватися до майбутньої професії та урізноманітнити власний творчий досвід. Особливе місце серед художніх технік займає пастельний живопис.

Значний внесок у дослідження методики навчання мистецтву пастельного живопису зробили сучасні художники-педагоги О. Берлач [1], Д. Гаврилов [2], А. Чихурський [1]. Художники-практики, спираючись на багаторічний

педагогічний досвід, розробили рекомендації щодо ефективних методів і прийомів навчання студентів пастельного живопису, які допомагають їм віднайти власне творче обличчя та покращити професійно-технічний рівень виконання робіт.

Метою статті є вивчення методів навчання студентів пастельного живопису на художньо-педагогічних факультетах закладів вищої освіти.

Пастель є одним з найбільш улюблених матеріалів живопису і багато в чому виступає суперником акварелі. Це унікальний матеріал як для заняття рисунком, так і живописом. Він характеризується властивістю насиченості та податливості у прийомах і техніках роботи [1].

Пастель поділяють на три види: суху, масляну і воскову. Найчастіше художники користуються сухою пастеллю, так як вона дає необмежену свободу в прийомах роботи. Пастель буває твердою і м'якою. Художники обирають матеріал, виходячи з власних уподобань, але у твердій пастелі сполучної речовини більше, тому вона менш ламка [3]. Пастеллю у більшості працюють на кольоровій поверхні. Папір обирають текстурований, щоби затримувати кольорові пігменти [1].

Вивчення техніки живопису пастеллю у закладах вищої освіти, як правило, відбувається під час навчально-творчих пленерних практик, де студенти мають можливість дослідити мінливості природного доквілля. Зображення природи безпосередньо під відкритим небом уможлиблює відображення колірних рефлексів, вивчення зв'язків предметів із повітряним середовищем, зміни кольору та візуалізації об'єктів у просторі [5].

У роботі пастеллю на природі найефективнішим методом є метод роботи з природи, який полягає у правдивому відтворенні натурних об'єктів та явищ. У навчальному процесі студентів пізнання природи є не лише звичайним її спогляданням, але й переходом від окремих характеристик предмета до повного узагальненого уявлення про нього [6]. Виконання пейзажу з природи на пленері привчає студентів здійснювати спостереження, аналізувати структуру об'єктів, виокремлювати їх характерні особливості. Застосування цього методу формує у студентів навички творчого пошуку найбільш вдалого композиційного рішення пейзажу, вміння роботи співвідношеннями для зображення плановості та об'єму, оволодіння технічними прийомами пастельного живопису.

Методика роботи пастеллю з природи передбачає послідовне дотримання певних стадій виконання роботи: компонування, побудова зображення, виявлення великих колірно-тональних співвідношень, уточнення колірних і тональних співвідношень, завершення та узагальнення [5].

На стадії компонування поступово намічають на аркуші обраний пейзажний мотив. Попередній рисунок для роботи сухою пастеллю наносять легко нейтральним кольором, що не сильно відрізняється від тону паперу. Графічний олівець для нанесення попереднього рисунку непридатний у силу того, що на нього пастель потім погано лягає. Таким методом користувався художник І. Левітан, який створив безліч майстерно виконаних пастелей [2].

На наступній стадії будують об'єкти композиції, намічаються контури зображення і напрямки основних штрихів. Кінчик пастельної палички може проводити різноманітні штрихи залежно від натиску, гостроти загостреної частини палички і від того, як тримають пастель. Виконувати штрихи на початкових етапах слід притискаючи паличку до паперу і в кінці звужувати лінію, або перевернути пастель у середині так, щоб вона залишила слід у

вигляді тонального хвостика. Для того, щоб покрити пастеллю велику ділянку паперу, штрих ведуть боковою частиною палички, отримуючи широку смужку кольору. На початкових етапах виправити допущену в роботі помилку нескладно. Досить видалити зайву фарбу ганчіркою або пензлем із щетини, а потім стерти залишки пастелі гумкою.

На стадії виявлення великих колірних і тональних співвідношень помічають темні та світлі ділянки пейзажу, фон і загальні колірні плями. Яскраві плями добре виглядають на ніжно розтушованому тлі, тому спершу варто заповнити м'яким розтушовуванням світліші області, а потім переходити до накладення насиченого пігменту. Одним із найпоширеніших прийомів змішування кольорів у пастельному живописі є розтушовування. Два чи більше кольори наносять на поверхню паперу і розтирають разом, застосовуючи кінчики пальців, шматочки тканини або вати. Від якісного виконання розтушовування нерідко залежить успіх всієї роботи.

Наступна стадія відбувається, коли більша частина паперу вже зафарбована, приходить час відтінити плями і надавати їм життєвої рельєфності. Інакше зображення буде виглядати плоским. Порівнюючи між собою передній, другий і далекий плани, а також всі складові пейзажного етюд, уточнюють колірні й тональні співвідношення, передають матеріальність об'єктів, виявляють об'єм.

На прикінцевій стадії опрацьовують дрібні деталі, додають відблиски і нюанси. На цьому етапі зручніше буває користуватися пастельними олівцями і тонкими паличками для розтушовування. Звичайно, всі ці прийоми і техніки можна повною мірою зрозуміти й освоїти тільки на практиці.

Для кращого розуміння всіх можливостей пастельної техніки, розмаїття колірно-нюансної гами, а також дослідження різних станів освітлення протягом доби варто запропонувати студентам виконати серію пейзажних мотивів у різний час. Так, наприклад, пейзажі вранці, у сонячний полудень, наприкінці дня суттєво відрізняються колірною гамою, що дозволяє використовувати у роботі різну пастельну палітру. Ми вважаємо, що виконання тематичних пейзажів («Туманний ранок», «Схід сонця», «Сонячний день біля ріки», «Перед дощем», «Захід сонця» тощо) формує у студентів колірне бачення, технічні навички роботи пастеллю, розширює живописну палітру, розвиває відчуття нюансів і вальорів, поглиблює вміння з образотворчих дисциплін, закладає початок власної творчої манери. Оволодіння майбутніми учителями-художниками технікою пастельного живопису дозволить їм у майбутній професійній діяльності розробляти цікаві завдання для учнів, пропонуючи створення творчих робіт у різноманітних образотворчих техніках [5].

У результаті дослідження встановлено, що правильно організований процес навчання мистецтву пастельного живопису дозволяє поліпшити професійну підготовленість студентів у закладах вищої освіти за умов цілеспрямованого формування практичних навичок, оволодіння технічними прийомами, вивчення різних підходів роботи пастеллю. Розглянуті методи можуть застосовуватися в адаптованому вигляді для підвищення ефективності навчання мистецтву пастельного живопису та активізації творчих здібностей у майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Берлач О. П. Використання пастелі в станковому живописі: Методичні рекомендації для студентів художньо-педагогічних спеціальностей, педагогічних навчальних закладів / Берлач О. П., Чихурський А. С. – Луцьк, 2017. – 18 с.
2. Гаврилов Д. Особенности рисования пастелью [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://gavrilovart.ru/lessons/sovety/46-rispaste>
3. Мастер красок. Все для художников и любителей живописи [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://masterkrasok.ru/posts/drawing/pastel/osnovy-risovaniya-pastelju>
4. Руденко І. В. Виховний потенціал художніх технік у навчанні майбутніх вчителів образотворчого мистецтва / І. В. Руденко // зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-прак. конф. – Харків: ФОП Петров В. В., 2016. – С. 174-177.
5. Сова О. Навчання образотворчого мистецтва на пленері: Навчальний посібник / Сова Ольга Сергіївна. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 104 с.
6. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах: Навч. Посіб. / О. Л. Шевнюк. – Київ: Освіта України, 2017. – 311 с.

Грицун А.В.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ ПЛЕНЕРНОЇ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пленерна практика студентів є невід'ємною частиною навчання. Вона має велике значення для фахової підготовки майбутніх художників і учителів образотворчого мистецтва, сприяє їхньому особистісному становленню і самовдосконаленню, засвоєнню практичних умінь у роботі з різними художніми матеріалами, а головне – вчить отримувати естетичну насолоду від спілкування з природою, передавати емоції і враження у своїй роботі.

Робота на пленері та її організація вимагає особливої уваги від керівника, завданням якого є теоретична і практична підготовка студентів до роботи у відкритому природньому середовищі. Вивчення різноманітних форм організації навчально-творчої пленерної практики сприяє продуктивній взаємодії викладача і студента, тому є актуальним для дослідження.

У науковій літературі значна увага приділяється аналізу роботи на пленері, що проходить в умовах відкритого середовища і принципово відрізняється від занять в аудиторії. Це може викликати у студентів певні складнощі у процесі виконання завдань. Питання методики організації та проведення пленеру відображено у працях В. Варданян [1], В. Черватюк [5], С. Рой [2]. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі пленерної практики висвітлено у дисертації О. С. Сови [4].

Метою нашої статті є ознайомлення з формами організації пленерної практики у вищих навчальних закладах, що сприяють формуванню художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва, досягненню високого рівня готовності до професійної діяльності.

Як стверджує О. С. Сова [3, с. 38], робота студентів на пленері спирається на обґрунтовану систему взаємопов'язаних методів навчання, що забезпечує ефективне формування художньо-педагогічних умінь майбутніх фахівців.

Початковою формою організації пленерної практики є *настановча конференція*. Проведення конференції залежить від якості підготовки керівника. Протягом конференції викладач-методист має: інформувати щодо програми навчально-творчої пленерної практики, її мети, змісту, календарного графіку проведення, прав і обов'язків практикантів; видати студентам щоденник творчої практики, де буде перераховані завдання практики, їх кількість, якими матеріалами вони повинні бути виконанні; звернути увагу студентів на організацію і відмінності проведення занять в умовах відкритого середовища від аудиторних; наголосити на необхідності оснащення, для зручної художньої роботи на пленері. Метод інструктажу варто застосовувати як на початку, так і наприкінці, щоб допомогти студентам вдосконалити професійний художньо-педагогічний рівень [3]. Головне в організації навчальної-практики є те, що керівник має чітко визначити завдання та мету, враховувати індивідуальні можливості та підготовку студентів, підібрати розміри етюдів для завдань, техніку виконання та час і тривалість роботи. Студенти мають добре розуміти, в чому особливості пленерного живопису, чому навчальна пленерна практика проводиться в природних умовах, знати вимоги та методи виконання пленерних завдань.

Форма творчої майстерні – колективна співпраця студентів і художника-педагога. Першочерговою роботою керівника є вчасно звертати увагу студентів на їх помилки і недоліки в роботі. Основними завданнями викладача-методиста у формі творчої майстерні є: презентація інноваційних методів і способів ефективною художньої та педагогічної діяльності на пленері; проектування та апробація авторських моделей навчання студентів у природних умовах; конструювання педагогічних ситуацій; розробка та впровадження нетрадиційних форм педагогічної діяльності в умовах відкритого середовища.

Форма творчої майстерні дозволяє запрошувати на пленер для колективної спільної роботи зі студентами відомих художників-живописців, створюючи творчу атмосферу співпраці, обміну професійним досвідом, новаціями, художньою манерою, що сприяє формуванню регіональних та національних шкіл. Як зазначає О. Сова [3], такі заняття розвивають їх творчу особистість, самостійність, здатність планувати та проводити творчі цікаві заняття.

Майстер-клас – це форма заняття, на якому педагог передає досвід своєї роботи через пряме коментування та демонстрацію найефективніших методів, прийомів, форм педагогічної діяльності, плануючи застосування їх усіма учасниками заняття.

Основною метою майстер-класу на пленері є демонстрування викладачем-методистом оригінального художнього вміння при активній участі студентів-практикантів. О. Л. Шевнюк підкреслює, що «особливостями цієї форми навчального заняття є самостійна індивідуальна або групова робота, активне залучення всіх і кожного до процесу діяльності, застосування прийомів стимулювання творчого потенціалу, ...співтворчість як форма взаємодії» [6, с. 114].

Для формування досвіду студентів використовувати набуті вміння і навички доцільно проводити частину пленерних навчально-творчих занять студентів у тісній співпраці з учнями художніх шкіл, або неформальної освіти.

Форма дуального навчання допоможе студентам набути як педагогічний, так і художній досвід.

Розробка та створення навчально-методичних комплексів, що містять художньо-методичні тематичні плани та методичні таблиці з поетапного виконання завдання є однією зі складових частин фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до педагогічної діяльності. Важливо долучити до переліку пленерних завдань створення студентами методичних таблиць з поетапного виконання робіт в умовах відкритого середовища. Цей матеріал вони зможуть використовувати на старших курсах у педагогічних практиках.

Німецький педагог А. Флітнер характеризує проектну діяльність як навчальний процес, в якому обов'язково беруть участь розум, серце і руки, тобто осмислення самостійно добутої інформації здійснюється через призму особистого ставлення до неї і оцінку результатів у кінцевому продукті [7]. *Форма проектного навчання* сприятиме формуванню не тільки стандартних умінь, але й творчих у змінених умовах.

Звітна конференція є теж важливою частиною практики, вона є необхідною формою контрольних заходів, що дасть змогу побачити результати навчання студентів у процесі пленерної практики. Вона ділиться на дві частини: перевірка знань студента через метод тестового контролю з метою перевірки рівня фахових знань. Друга частина – це виставка творчих робіт, до якої студент готується в аудиторії. До робіт додається заповнений та підписаний щоденник для творчої практики (пленерної). Після цього роботи оцінюються екзаменаційною комісією, що складається з викладачів кафебри.

Організація пленерної практики має бути зорієнтована на подолання певних труднощів, що виникають у студентів, у процесі роботи на відкритому повітрі.

Практика у професійній підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва дуже важлива, адже вона допомагає не тільки засвоєнню знань і вмінь роботи різними матеріалами у живописі та рисунку, сприяє розвитку композиційного мислення, а й дає поштовх творчій активності, розкриває їхній потенціал, формує стійку внутрішню мотивацію до творчості.

Запропоновані форми організації пленерної практики є доцільними для застосування у вищих навчальних закладах. Вони сприятимуть формуванню художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва та досягненню високого рівня готовності їх до професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Варданян В. А. Программа учебно-творческой практики. Пленэр / В. А. Варданян // Мордовский государственный педагогический институт им. М. Е. Евсевьева. – Саранск, 2011. – 9 с.
2. Рой С. Д. Мета, задачі та особливості проведення пленерної практики / С. Д. Рой // Зб. наук. пр.– Полтава: ПолтНТУ, 2016. – С. 204-210.
3. Сова О. С. Навчання образотворчого мистецтва на пленері: Навч. Посіб. / О. С. Сова. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. – 104 с.
4. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (образотворче мистецтво)» / О. С. Сова. – Київ, 2018. – С. 20.
5. Черватюк В. О. Методичні рекомендації з пленерного живопису для молодих художників / В. О. Черватюк // Українська академія мистецтва. – К., 2013. – Випуск 21. – С. 44-51.

6. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах: Навч. Посіб. / О. Л. Шевнюк. – Київ: Освіта України, 2017. – 311 с.

7. Jaques D. — Students and Tutor Experience of Projectl in Higher Education at the Crossroade // Society for Research into Higher Education. – Guilford, 1980. – 238 p.

Дерстуганова Н.В.

аспірант,

Класичний приватний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-РЕФЛЕКСИВНОГО КОМПОНЕНТА У СТРУКТУРІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ІЗ ТЕОЛОГІЇ ДО КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Професійна підготовка богословів є цілеспрямованим процесом не лише навчання, але й виховання майбутніх служителів Церкви, здійснюючи яку, необхідно враховувати, що теологія, на відміну від інших наук, полягає не лише в інтелектуальному пізнанні певної кількості навчальних дисциплін. Неодмінною умовою якісної теологічної освіти є становлення особистості студентів, їх внутрішнє духовне зростання. Одержані в процесі фахової підготовки знання повинні стати для майбутнього теолога міцною основою для духовного перетворення, усвідомлення того, що справжнє богослов'я полягає в особистому досвіді духовного життя, в умінні не тільки розповісти про Господа, а й жити в Христі та в Церкві.

Дослідженням вчення Церкви про моральну свідомість і поведінку людини присвятили свої праці професор І. Андрієвський, протоієрей Г. Нефьодов, професор М. Олесницький, архімандрит Платон (Ігумнов), протоієрей Є. Попов, митрополит Східно-Американський та Нью-Йоркський Філарет, богослов Г. Шиманський.

Вивченням аскетичної спадщини Церкви займалися святитель Феофан Затвірник, святитель Ігнатій (Брянчанінов), професор С. Зарін, архієпископ Феодор (Поздєєвський), протопресвітер Іоанн Янишев.

Аналіз структури готовності майбутніх фахівців розглянуто у роботах О. Алпатової, Е. Зеєр, Л. Левицької, Н. Мазур, А. Павлової, Т. Поворознюк, Н. Садовнікової.

Проведений аналіз сучасної педагогічної та психологічної літератури свідчить, що існують різні підходи щодо формування професійної готовності молодих фахівців та класифікації рівнів готовності до трудової діяльності.

Формування професійної готовності молодих фахівців-теологів одночасно є метою професійної підготовки та її результатом, виступає твердим підґрунтям для формування майстерності, розкриття творчого потенціалу, а головне – духовного вдосконалення.

Проаналізувавши сучасні наукові підходи щодо класифікації компонентів готовності до певних видів професійної діяльності, пропонуємо одним із компонентів у структурі готовності майбутніх бакалаврів із теології до комунікативної взаємодії у професійній діяльності виокремити особистісно-рефлексивний компонент.

Зіставлення сучасних наукових досліджень свідчить, що точки зору науковців щодо визначення структури особистісного компоненту готовності майбутніх фахівців не збігаються. Кожен із дослідників пропонує свою групу показників, що характеризує зазначений компонент готовності спеціаліста. Наприклад, на думку українського вченого-психолога В. Вишньовського, особистісна готовність до професійної діяльності – це психічний стан, що включає усвідомлення своїх цілей, оцінку умов та способів дії, прогнозування мотиваційних, вольових, інтелектуальних зусиль, вірогідності досягнення результату, мобілізацію сил, самонавіювання в досягненні цілей [1]. А за поглядами дослідниць Л. Левицької та Т. Поворознюк особистісний компонент, як складову структури готовності особистості до діяльності, характеризує низка професійно важливих особистісних властивостей та якостей (адекватна самооцінка, сенситивність, емпатійність), когнітивними вміннями (слухати іншого, встановлювати контакт, переконувати й розмовляти, продуктивно рефлексувати тощо), властивостями психічних процесів (здатність до тривалої концентрації, широти та обсягу уваги, оперативність і гнучкість процесів сприймання й мислення, високий інтелектуальний потенціал і розвиненість розумових операцій та процесів тощо [2, с. 121–122]).

Намагаючись упорядкувати запропоновані різними дослідниками наукові підходи щодо визначення структури рефлексивного й комунікативно-рефлексивного компонентів готовності майбутніх фахівців, ми виокремили такі загальні елементи компонентів готовності як здатність до самоаналізу, самоспостереження, самооцінки, самокоректування, самоконтролю.

Отже, у контексті нашого дослідження пропонуємо особистісно-рефлексивний компонент у структурі готовності майбутніх бакалаврів з теології до комунікативної взаємодії у професійній діяльності розуміти як:

– втілення в життя двоєдиної заповіді Господа про любов: «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою. Це найбільша й найперша заповідь. А друга однакова з нею: Люби свого ближнього, як самого себе. На двох оцих заповідях увесь Закон і Пророки стоять» (Мф.22:37–40);

– здатність використати теологічні знання в процесі постійного власного духовно-морального розвитку, здатність до самоспостереження, самооцінки, самоконтролю, самоаналізу, формування комплексу необхідних професійних якостей особистості у процесі постійної напруженої роботи над собою для досягнення добродішностей аскетичних, до яких відносяться піст, праця, стриманість, чистота, тілесні подвиги; моральних, що мають на увазі чесність, довіру, терпіння, упокорювання, лагідність, чуйність, співчуття, поважне та милосердне ставлення до людини та релігійних: віри, надії, любові, благочесті, молитви, страху Божого, постійно пам'ятаючи словами святого апостола Павла: «Якщо маю дар пророцтва, і знаю всі таємниці, і маю всяке пізнання і всю віру, так що й гори можу переставляти, а любові не маю, – то я ніщо» (1 Кор.13:2);

– уміння демонструвати переконання за допомогою вербальних та невербальних засобів професійно-педагогічної комунікації; готовність до постійного «зворотного зв'язку».

– почуття професійного обов'язку й покликання, постійно пам'ятаючи, що теолог – це співробітник Духа Святого, благовісник Слова Божого (1 Кор. 3:9).

Список використаних джерел:

1. Вишньовський В. В. Особистісна готовність студентів-психологів до професійної діяльності // конференція «Альянс наук: учений – ученому» (27-28 марта 2014 года).
2. Левицька Л. В., Поворознюк Т. Є. Окремі аспекти психологічної готовності до професійної діяльності фахівців соціономічних професій // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», № 11/2015. – С. 119-122.

Дзекун Ю.О.

старший викладач,

Полтавський університет економіки і торгівлі

ПРИНЦИП КОНСТРУКТИВНОСТІ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Творчість, креативність розглядаються сьогодні як важлива професійна властивість менеджера, яка дозволяє йому приймати управлінські рішення, максимально враховуючи специфіку ситуації, що склалася. А. Московченко пояснює цю точку зору тим, що «в сучасних соціально-економічних та суспільно-політичних умовах особливого значення набула спроможність керівника та менеджера не лише швидко адаптуватися до умов ринку праці та мінливих стратегій взаємодії з клієнтами, але і проявляти виражену креативність в організації діяльності установи, зміні стратегії використання ресурсів організації, по-різному планувати та реалізовувати діяльність організації» [2, с. 344].

Аналізуючи дослідження психологів і педагогів (К. Білецька, 2015; А. Московченко, 2017; І. Годорова, 2017; О. Харцій, 2016 та ін.), бачимо, що інтерес до проблеми розвитку креативності майбутнього менеджера, його творчого потенціалу є на сьогодні однією з активно обговорюваних проблем, і зокрема – у зв'язку зі специфікою розвитку сучасної української економіки, де на менеджерів нового покоління покладається особлива надія. Адже, як зазначає О. Продіус, «креативність у розвинених країнах стає постійною практикою і основним джерелом конкурентної переваги. Практично в будь-якій галузі виробництва перемагає в кінцевому підсумку той, хто володіє творчим потенціалом» [3, с. 67].

Водночас сьогодні дедалі частіше в економічному контексті звучить поняття конкурентоздатності, конкурентоспроможності у якості одного з найголовніших критеріїв діяльності як організації в цілому, так і окремих суб'єктів. Уміння виграти конкурентну боротьбу, перемогти в змаганні з іншими – потенційно рівними і навіть сильнішими, – забезпечує для підприємства не лише можливість отримання вищого, ніж раніше, прибутку, а й можливість існувати взагалі. Для окремої людини професійна конкурентоздатність – це запорука гідного робочого місця, а щодо менеджера це поняття набуває ще додаткового сенсу. Йдеться про його особисту здатність до управлінської діяльності як поля професійної активності на такому рівні, який дозволяє успішно вирішувати завдання організації,

підприємства, реалізувати стратегію її розвитку більш вдало, ніж це був би здатен зробити інший менеджер. Синонімічним поняттям у публікаціях та методичних пошуках часто виступає професіоналізм [1].

Конкурентоздатність особистості як суб'єкта управлінських відносин тісно пов'язана з її творчим потенціалом, значною мірою зумовлюється ним, але творчий потенціал у цьому контексті не повинен розглядатися виключно як засіб досягнення конкурентоздатності. Розвиток творчого потенціалу майбутнього менеджера економічної сфери в умовах ЗВО повинен базуватися на низці принципів, що відображають цілі і обмеження цього процесу, конкретизують його кінцеві і проміжні результати, і одним із найвагомішим серед них бачиться принцип конструктивності.

Зміст прикметника «конструктивний» потрактовується «Словником іншомовних слів» у двох значеннях: «1. Той, що стосується конструкції, побудови чогось. 2. Творчий, той, що створює умови для наступної роботи, може бути основою для якихось рішень (напр., конструктивна пропозиція)». Власне, ці два значення є дуже близькими, оскільки включають у свій зміст поняття вибудовування, створення основи, підґрунтя для подальшого існування і зміцнення певного об'єкта, стосунків тощо. Упадає в око і пов'язаність трактовки із ключовим для нашого дослідження поняттям «творчий», але, на наш погляд, про їхню повну ідентичність говорити не слід. Ми виводимо зміст принципу конструктивності щодо розвитку творчого потенціалу майбутнього менеджера, як зорієнтованість особистості студента на збереження і розвиток, поруч з господарсько-економічними, також інших цінностей – соціального, екологічного, естетичного, морально-етичного характеру, які дійсно опосередковують у собі згадані авторами «умови для подальшої роботи» у більш широкому сенсі, ніж досягнення локальних, економічних цілей, розглядаючи в якості антоніма «руйнівний», «кризовий».

Менеджер, здатний до прийняття творчих рішень, повинен усвідомлювати їхній вплив на дотичні сфери життя, враховувати ризики, які можуть унаслідок реалізації цих рішень проявитися. Адже нестандартність як ознака творчого продукту може досягатися не лише за рахунок інноваційності, незвичайності, що є похідними від науково-технічного прогресу, а й через відхід від усталених норм у вирішенні подібних завдань, що склалися внаслідок прагнення попередніх поколінь уникнути завідомо руйнівних наслідків.

У цьому розумінні професійна підготовка менеджера економічної сфери включає функціонування системи виховних впливів, спрямованих на коригування його світобачення, попередження надмірного розвитку таких особистісно-професійних рис, як егоцентризм, надмірна амбітність, кар'єризм, користоловство, зорієтованість на найближчий результат тощо. Загалом, кожна з них може на певному етапі становлення особистості відігравати позитивну роль чи бути відносно нейтральною, однак її акцентування здатне призвести до зміщення діяльнісних орієнтирів, підміни базових цінностей.

Принцип конструктивності передбачає розширення кількості чинників, які мають враховуватися в ході прийняття управлінського рішення, орієнтує на їхній аналіз як потенційно змінних, таких, що можуть у той чи інший спосіб трансформуватися внаслідок його реалізації. Рішення, що дозволяє уникнути кризової ситуації сьогодні, не повинне провокувати виникнення подібної за негативними наслідками ситуації в подальшому. Результат творчих дій

виступає об'єктом відповідальності, яка має бути прорахована і зважена, і усвідомлення цього повинне бути стабільно сформоване в процесі навчання.

Актуальним напрямом подальших досліджень бачиться вивчення можливостей дисциплін гуманітарного циклу щодо розвитку творчого потенціалу майбутнього менеджера економічної сфери з урахуванням принципу конструктивності у його взаємозв'язку з іншими вагомими для ефективно професійної підготовки менеджера принципами.

Список використаних джерел:

1. Манюк Х. Конкурентоздатність та професіоналізм сучасного менеджера [Електронний ресурс] / Христина Манюк – Режим доступу <http://conf-cv.at.ua/forum/81-781-1>
2. Московченко А. Особливості креативності як професійно вагомої якості студентів-менеджерів / А. А. Московченко // Проблеми сучасної психології. – 2016. – Вип. 32. – С. 342-351.
3. Продиус О. Креативний менеджмент як запорука сучасного ефективного управління [Електронний ресурс] / О.І. Продиус // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). – С. 67-72. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2012/p4-5.html>
4. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. – 2-е видання, випр. і доп. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985 – 966 с.

Добровольська А.М.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
Івано-Франківський національний медичний університет*

ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Феномен вольових якостей є предметом вивчення вже не одного покоління науковців. Але, не дивлячись на велику кількість теоретичних та емпіричних досліджень, проблема розвитку вольових якостей майбутніх лікарів під час навчання дисципліні природничо-наукової підготовки (ДПНП) «Медична інформатика» («МІ») не була предметом комплексних досліджень.

А. Пуні висловив думку, що для кожної людини вольові якості є єдиною цілісною системою, але структура ланок цієї системи в різних людей неоднакова [3]. Тому, ми так вважаємо, сукупність вольових якостей майбутніх лікарів у процесі формування ІТ-компетентності доцільно розглядати як рухливу, динамічну систему, ланки якої можуть по-різному співвідноситись, пов'язуватись між собою залежно від стійких, об'єктивних умов конкретного виду діяльності під час навчання зазначеній ДПНП.

Метою дослідження було оцінювання в межах запропонованої методики рівнів вольових якостей майбутніх лікарів [2], що розвиваються в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «МІ».

У дослідженні серед суб'єктів освітнього процесу Івано-Франківського національного медичного університету (ІФНМУ) взяли участь 150 осіб (І група – 78 осіб, ІІ група – 72 особи), які навчались на ІІ курсі медичного факультету за спеціальністю 222 «Медицина» (2017-2018 навчальний рік) і перебували в певних умовах (табл. 1). Воно тривало протягом одного

семестру в обсязі 2-х модулів (105 годин) у межах навчання ДПНП «МІ» на базі кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики ІФНМУ.

Таблиця 1

Умови дослідження, в яких перебували особи, котрі вивчали ДПНП «МІ»

Група	Умови
I група	• у процесі навчання розроблені посібники «Медична інформатика. Практикум», «Медична інформатика. Тестові завдання» використовувались фрагментарно або нерегулярно
II група	• у процесі навчання постійно використовувались розроблені посібники «Медична інформатика. Практикум», «Медична інформатика. Тестові завдання»

З усіма учасниками дослідження було проведене анкетне опитування за сформульованими запитаннями [2]. Перший раз опитування проводилось по завершенню вивчення Модуля 1 ДПНП «МІ» (контрольна група – КГ), а другий – по завершенню вивчення цієї ДПНП в цілому (експериментальна група – ЕГ).

Встановлено, що в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «МІ» має місце достатньо виражена позитивна динаміка зміни рівнів вольових якостей [2] учасників дослідження (низький рівень зменшився на 20,00%, задовільний – на 7,33%, середній рівень збільшився на 22,00%, а високий – на 5,33%) та їх якості (збільшилась на 27,33%) (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка зміни рівнів вольових якостей майбутніх лікарів та їх якості в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «МІ» (n = 150),%

Рівень вольових якостей	КГ	ЕГ	Різниця	Зміна якості рівнів вольових якостей (середній і високий рівні)
низький	34,67	14,67	- 20,00	+ 27,33
задовільний	43,33	36,00	- 7,33	
середній	22,00	44,00	+ 22,00	
високий	0,00	5,33	+ 5,33	

Можна стверджувати, що більшої позитивної динаміки зміни рівнів вольових якостей у процесі формування ІТ-компетентності досягли учасники дослідження II групи (низький рівень зменшився на 19,45%, задовільний – на 12,49%, середній рівень збільшився на 23,61%, а високий – на 8,33%, табл. 3) у порівнянні з учасниками дослідження I групи (низький рівень зменшився на 20,51%, задовільний – на 2,57%, середній рівень збільшився на 20,51%, а високий – на 2,57%, табл. 3).

З'ясовано (табл. 3), що для суб'єктів освітнього процесу II групи зміна якості рівнів їх вольових якостей у процесі формування ІТ-компетентності була максимальною (збільшилась на 31,94% до 58,33%), а для суб'єктів освітнього процесу I групи – мінімальною (збільшилась на 23,08% до 41,03%).

Таблиця 3

Динаміка зміни рівнів вольових якостей майбутніх лікарів та їх якості в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «МІ», %

Рівень вольових якостей	І група (n = 78)			ІІ група (n = 72)		
	КГ	ЕГ	різниця	КГ	ЕГ	різниця
низький	39,74	19,23	- 20,51	29,17	9,72	- 19,45
задовільний	42,31	39,74	- 2,57	44,44	31,95	- 12,49
середній	17,95	38,46	+ 20,51	26,39	50,00	+ 23,61
високий	0,00	2,57	+ 2,57	0,00	8,33	+ 8,33
Якість (середній і високий рівні)	17,95	41,03	+ 23,08	26,39	58,33	+ 31,94

Отже, можна стверджувати, що постійне використання під час навчання ДПНП «МІ» розроблених посібників, яке забезпечує більш ефективне формування ІТ-компетентності [1] майбутніх лікарів, сприяє розвитку їх вольових якостей.

Список використаних джерел:

1. Добровольська А. М. Використання посібників у процесі навчання майбутніх лікарів і провізорів дисциплінам природничо-наукової підготовки / А. М. Добровольська // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2016. – № 50-51. – С. 129-141.
2. Добровольська А. Розвиток вольових якостей майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування ІТ-компетентності / А. Добровольська // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2016. – № 10 (64). – С. 24-44.
3. Пуни А. Ц. Психологические основы волевой подготовки в спорте / А. Ц. Пуни. – Москва: ФиС, 1997.

Досужий В.А.

здобувач,

Льотна академія

Національного авіаційного університету

ДУАЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БЕЗПЛОТНОЇ АВІАЦІЇ

Виробничі технології та економічні механізми зазнають постійних змін, зумовлюючи безперервне оновлення ресурсів і трансформацію технологій кадрового забезпечення економіки. Проблеми вітчизняної системи професійної освіти, що зазнали загострення в період переходу до ринкової економіки, кризового стану багатьох виробничих галузей, тривалого періоду ресурсного забезпечення системи освіти за залишковим принципом, не змогли не позначитися на якості масової підготовки кваліфікованих фахівців і призвели до істотного розриву між кваліфікацією підготовлених кадрів і вимогами сучасного матеріального виробництва. В умовах відкритої ринкової

економіки, питання забезпечення високої кваліфікації працівників, визнання кваліфікацій на національному та міжнародному рівнях набуває принципового характеру. Розв'язання такого завдання, безумовно, неможливо без системи оцінки та визнання кваліфікацій, яка користується довірою ринку, і оснований на взаємодії системи освіти й об'єднань роботодавців за підтримки державних програм. Подібна взаємодія, включаючи співфінансування з боку держави, є характерною для багатьох розвинених країн і проявляється у впровадженні сучасних освітніх технологій, які ефективно показали себе за кордоном, а також були апробовані у вітчизняній практиці. В цьому аспекті основну увагу слід приділити практико-орієнтованим методам навчання (дуальне навчання) і пов'язаними з ними інфраструктурним і технологічним рішенням, послідовне впровадження яких в систему професійної освіти є одним з основних напрямків підготовки майбутніх спеціалістів.

Модель дуального навчання, що поєднує теоретичну підготовку на базі освітньої організації та практичні заняття на робочому місці, повністю орієнтована на виробництво, розвиває інститут наставництва і спирається на нові формати державно-приватного партнерства, які передбачають спільне фінансування програм підготовки кадрів під конкретне робоче місце [1]. При цьому необхідно відштовхуватися від потреб ринку на чотири-п'ять, а то й на десять років наперед, спрогнозувавши на які спеціальності буде попит, і згідно з цим надавати кваліфікаційні місця, щоб не залишити студентів безробітними.

В цьому аспекті слід звернути особливу увагу на безпілотну авіацію, як на одну з найперспективніших сфер розвитку економіки, причому не тільки в найближче десятиріччя. Безпілотники все частіше використовують для потреб як приватного сектору, так і державних установ. Розвиток галузей, супутніх розвитку безпілотної авіації, гарантує постійне вдосконалення безпілотних авіаційних систем (БАС), збільшуючи їх надійність та розширюючи коло їх застосувань, що призводить до збільшення попиту на фахівців безпілотної авіації з кожним роком. Дуальна система освіти, на нашу думку, якнайбільше підходить для підготовки не тільки операторів БАС, але й фахівців з технічного обслуговування, інформаційної безпеки, розробки і конструювання БАС – висококваліфікованих спеціалістів, готових до безпосереднього виконання своїх обов'язків.

У вересні цього року Верховна Рада затвердила концепцію дуальної освіти в Україні, яка має на меті об'єднати навчання і роботу студентів в професійній і вищій освіті, а також дасть можливість роботодавцям включитися в процес підготовки. Основне завдання впровадження дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих фахівців, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання [2].

Одним із закладів вищої освіти, де буде впроваджена дуальна форма навчання, є Льотна академія Національного авіаційного університету, на базі якої, разом з представниками корейської компанії «Safe us Drone», навчатимуть фахівців безпілотної авіації: теорію майбутні спеціалісти в області робототехніки та безпілотників отримають в Льотній академії, а практичні навички будуть здобувати у південнокорейських навчальних закладах, що дозволить створювати нові робочі місця [3]. Таким чином,

дуальна освіта, ефективно застосовуючись в розвинених країнах і успішно пройшовши апробацію в нашій державі, є одним із основних напрямків розвитку педагогічної науки в Україні взагалі, та системи підготовки фахівців безпілотної авіації зокрема.

Список використаних джерел:

1. Сідакова Л. В. Сущность и основные признаки дуальной модели обучения [Електронний ресурс] / Л. В. Сідакова // Образование и воспитание. – 2016. – № 2. – С. 62-64. – Режим доступу: <https://moluch.ru/th/4/archive/29/803/>.
2. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita/>.
3. У Кропивницькому навчатимуть операторів дронів [Електронний ресурс] // СBNNews. – 2018. – Режим доступу: <https://cbn.com.ua/2018/09/26/u-kropyvnytskomu-navchatymut-operatoriv-droniv/>.

Жумбей М.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ

У процесі глобалізації сучасної вищої освіти головні вихідні керівні вимоги до організації формування загальнокультурної компетентності впливають із закономірностей сучасного етапу процесу підготовки майбутніх фахівців сфери туризму і спрямовують на вирішення основних його завдань. Ці вимоги можна викласти у вигляді таких принципів:

- міждисциплінарної інтеграції для формування загальнокультурної компетентності;
- професійної спрямованості під час організації навчання: вивчення дисциплін гуманітарного циклу визначається системою знань та вмінь, необхідних для вирішення завдань у майбутній спеціальності;
- диференційно-системної культурологічної підготовки, що передбачає вивчення дисциплін з диференційованим культурологічним змістом і активізацію засвоєних знань під час вивчення суміжних дисциплін;
- інтеграції комунікативного і діяльнісного підходів до побудови курсів, що передбачає наповнення професійної складової процесу підготовки комунікативним спрямуванням;
- принцип толерантних взаємостосунків, що передбачає вияв поваги, емпатії, доброзичливості під час дискусій щодо вирішення проблемних ситуацій, можливість висловити й обґрунтувати власну думку;
- принцип концентричного накопичення загальнокультурного досвіду під час вивчення дисциплін гуманітарного та професійного циклів та реалізації його в практично-професійній діяльності.

Перераховані принципи не суперечать один одному. Вони взаємопов'язані. Їх набір – відносно цілісний. Урахування зв'язків та взаємовпливу всіх принципів сприяє цілісній організації процесу навчання.

Провідним принципом виступив міждисциплінарний підхід до формування загальнокультурної компетентності.

Мета статті: розкрити суть і значення міждисциплінарного підходу у процесі формування загальнокультурної компетентності майбутніх менеджерів туризму.

В Україні існує громадська організація «Міждисциплінарна Академія Наук України», основними цілями якої є: сприяння розвитку науки, утворення і культури в Україні; сприяння організації і координації фундаментальних і прикладних наукових досліджень; сприяти впровадженню наукових досягнень в область народного господарства України; сприяння міжнародній співпраці в області науки та культури; інтеграції українських вчених в світову наукову спільноту [1].

Переваги міждисциплінарного підходу: а) мотивація студентів до вивчення певної дисципліни, ґрунтовного осмислення та порівняння, застосування отриманих знань на практиці; можливість по-новому бачити вивчене; збагачення кругозору, підвищення творчості та самостійності студентів; поєднання набутих знань, навичок та вмінь в одне ціле та сприйняття вивченого матеріалу як нерозривної єдності; можливість реалізувати головні дидактичні принципи навчання [2].

Ми розглядаємо поняття «підхід» як сукупність засобів для впливу на об'єкт для надання йому необхідних якостей і властивостей.

Міждисциплінарний підхід як педагогічне явище реалізується в міжпредметних зв'язках і забезпечує змістову інтеграцію, взаємопроникнення дисциплін гуманітарного, фундаментального та професійно-практичного спрямування для інтенсифікації процесу формування загальнокультурної компетентності майбутніх менеджерів туризму. У викладанні цих дисциплін виняткового значення надавали сумісному міжпредметному плануванню для встановлення можливостей кожного курсу впливати на формування загальнокультурної компетентності, усуненню різночитання у визначенні фактів, понять, створенню міжпредметних схем, тезаурусів [3].

Для культурологічного спрямування фундаментальних та професійних дисциплін, а також для професійного спрямування дисциплін гуманітарного циклу обрали відповідні центри, що виступали показниками сформованих компонентів загальнокультурної компетентності – когнітивного, морального, комунікативного. Такий принцип концентричного накопичення загальнокультурного досвіду під час вивчення дисциплін гуманітарного та професійного циклів та реалізації його в практично-професійній діяльності став основою для визначення змісту підготовки та планування роботи зі студентами 1-3 курсів, тобто на мотиваційно-ціннісному та продуктивно-творчому етапах підготовки. У таблиці 1 наведено фрагмент планування роботи на засадах міждисциплінарного підходу та з урахуванням принципу концентричного накопичення загальнокультурного досвіду професійної діяльності.

Таблиця 1

**Збагачення фундаментальних та професійних дисциплін
культурологічним змістом на засадах міждисциплінарного підходу
на першому році навчання**

Дисципліни гуманітарного блоку	Дисципліни фундаментального та професійного блоків	Уведення змісту культурологічного спрямування	Інтегроване знання	
			Компетенція, результат	Вид компетенції
Історія української культури	Історія туризму	Національні особливості туризму. Історико-культурницькі типи світогляду.	Здатності: розуміти ідеї поступу національної культури; до аналізу складних явищ суспільного життя; спів відносити культурницькі ідеї з практикою. Переконання:само реалізація неможлива без прилучення до здобутків національної культурної спадщини	Когнітивна, моральна
Філософія	Історія туризму	Світоглядне самовизначення	Здатність до: організації та оцінювання інформації за допомогою інформаційних технологій; застосовувати комп'ютерні технології для спілкування та пізнання дійсності	Моральна
Філософія	Інформатика та інформаційні технології	Духовна і матеріальна цінності. Інформація як цінність. Інформаційна культура	Культура міжособистісного, полікультурного спілкування.	Моральна, когнітивна, комунікативна
Іноземна мова	Інформатика та інформаційні технології	Іншомовна термінологія.	Культура пошукової діяльності	Моральна, когнітивна, комунікативна
Філософія	Технологія туристичної діяльності	Матеріальні, духовні потреби, цінності. Піраміда цінностей	Переконання: задоволення основних потреб людини є професійною цінністю менеджера туризму	Моральна

На першому курсі не дуже багато нормативних дисциплін гуманітарного і фундаментального спрямування – лише філософія, іноземна мова та історія української культури, натомість той культурологічний мінімум, що першокурсники отримують під час вивчення історії української культури та філософії, необхідно інтегрувати з професійним знанням під час вивчення таких дисциплін фундаментального та професійного блоків, як: історія туризму, інформатика та інформаційні технології, технологія туристичної діяльності.

Так, під час опрацювання навчального матеріалу з історії туризму відбувається засвоєння інтегрованого знання про національні особливості туризму, історико-культурницькі типи світогляду та світоглядне самовизначення, що сприяє формуванню здатностей когнітивного та морального характеру, а саме: здатності до аналізу складних явищ суспільного життя, що допоможе у визначенні перспектив розвитку туристичної галузі; готовності співвідносити культурницькі ідеї з практикою, що сприятиме розвитку такого напрямку професійної діяльності, як організація культурного туризму. Крім того, таке інтегроване знання є основою для сприйняття ідеї поступу національної культури, формування переконання в тому, що самореалізація як особистості й фахівця неможлива без прилучення до здобутків національно-культурної спадщини.

До дисципліни «Інформатика та інформаційні технології» було уведено такі поняття, як *духовна і матеріальна цінності, інформація як цінність, інформаційна культура*, що попередньо опрацьовувалися під час вивчення філософії. Метою такої міжпредметної інтеграції було формування здатності до організації та оцінювання інформації за допомогою інформаційних технологій, а також готовності застосовувати комп'ютерні технології для спілкування та пізнання дійсності, що є складовими когнітивної, моральної та комунікативної компетенцій.

Двосторонню міжпредметну інтеграцію було здійснено для дисциплін «Іноземна мова» та «Інформатика та інформаційні технології». Зміст цих дисциплін було збагачено комп'ютерною іншомовною термінологією, що сприяло підвищенню культури пошукової діяльності та міжособистісного, полікультурного спілкування.

Збагачення змісту навчання культурологічним матеріалом відбувалося й на 2 та 3 роках навчання, що буде висвітлено у подальших дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Міждисциплінарна Академія Наук (МАН) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.man-ua.at.ua>
2. Олізько Ю. Міждисциплінарний підхід як засіб реалізації основних дидактичних принципів навчання. Ю. Олізько. [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/olizko_mizhdestsyplinaryi\(1\).pdf](http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/olizko_mizhdestsyplinaryi(1).pdf)
3. Синякова М. Г. Основные подходы к определению сущности общекультурной компетентности бакалавра менеджмента / М. Г. Синякова // Международный журнал экспериментального образования. – 2010. – № 9. – С. 23-35.

Зубко В.С.

аспірант,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ПІДГОТОВКА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В УНІВЕРСИТЕТІ

Формуванню професійної мобільності особистості присвячено праці вітчизняних і західних соціологів (Р. Бендікс, Т. Заславська, С. Ліпсет, Р. Ривкіна, Е. Саар, П. Сорокін, Г. Чередниченко, В. Шубкін та ін.). Загальні засади професійної мобільності схарактеризовано в роботах В. Воронкової, І. Дичківської, Є. Іванченко, Е. Зеєр, З. Курлянд, Е. Сайфутдиной; види мобільності проаналізовано в працях А. Кибанової, М. Яценко та ін. Втім варто зазначити відсутність досліджень щодо підготовки до професійної мобільності майбутніх психологів.

Проблема професійної підготовки майбутнього психолога знайшла відображення у працях сучасних дослідників, які розглядають її у різних аспектах. На основі проведеного аналізу праць учених О. Матвієнко називає складові змісту професійної підготовки майбутніх психологів: психолого-педагогічна підготовка (Н. Кузьміна, О. Піскунов та ін.); взаємозв'язок теоретичної підготовки та психологічної практики (Л. Кондрашова, Ф. Василюк та ін.); спільна діяльність професорсько-викладацького складу зі студентами (М. Кобзєв, В. Стахов та ін.); професійно корисні види діяльності (В. Волошина, Л. Лєсохіна та ін.). У результаті дослідження метою професійної підготовки психологів науковець визначає: формування професійних якостей майбутніх психологів; оволодіння систематизованими знаннями, вміннями та навичками необхідними для професійної діяльності; формування готовності до майбутньої професійної діяльності; опановування різними формами професійного самовдосконалення (самоосвіта, самовиховання, самоактуалізація, самоменеджмент) та інші [2].

Екстраполюючи мету професійної підготовки психологів, визначену О. Матвієнко, на предмет нашого дослідження зазначимо, що одним з важливих напрямів професійної підготовки майбутніх психологів є формування з-поміж інших професійних якостей студентів їхньої готовності до професійної мобільності; оволодіння ними систематизованими знаннями, вміннями та навичками необхідними для професійної мобільності у власній діяльності; опановування різними формами професійного самовдосконалення щодо власної професійної мобільності.

Проблема професійно-особистісної підготовки психолога включає чотири взаємопов'язані аспекти: побудову теоретичної моделі фахівця, яка передбачає розробку стандартів (норм і нормативів), вимог до особистості та діяльності практичного психолога; первинний відбір професійно придатних кандидатів; розробку змісту навчання і розвитку психологів-практиків; розв'язання проблем власне професійного самовизначення психологів, провідною з яких є проблема професійної ідентифікації, наголошує О. Бондаренко [1]. Загалом погоджуючись з науковцем, вважаємо однією з провідних проблем власне професійного самовизначення психологів, їхнього професійного саморозвитку [4] підготовку до професійної мобільності.

Вказуючи на значимість процесу професійної підготовки в межах навчання у ЗВО, В. Панок та З. Гаркавенко пропонують трирівневу структуру отримання професійних психологічних знань. I рівень – теоретико-експериментальна підготовка – вивчення класичних психологічних дисциплін, що здійснюється традиційними методами (загальна психологія, історія психології, психологія особистості, вікова психологія, експериментальна психологія і та інші); II рівень – це практична психологія – опанування теоретичних засад практичної психології, яке здійснюється в основному, через участь студентів в активних (інтерактивних) формах навчальної роботи, – семінарах, воркшопах, майстер-класах, тренінгах, дискусіях (психологічне консультування, основи психотерапії та психокорекції, психологічна служба в системі освіти і та інші); III рівень – оволодіння практичними психологічними технологіями, методиками і методами формування навичок роботи з клієнтом (групою), що здійснюється в практичній роботі та під час участі в семінарах-практикумах. Опанування прийомів роботи в конкретній техніці (техніках), або так званий індивідуально-типологічний рівень, покликаний ураховувати особливості кожної особистості, що навчається [3].

Вважаємо визначену науковцями структуру отримання професійних психологічних знань такою, що найкращим чином може сприяти формуванню готовності майбутніх психологів до професійної мобільності за умов належного її спрямування й педагогічного супроводу.

Оскільки, на першому рівні, під час вивчення класичних психологічних дисциплін важливо здобути теоретичні знання щодо професійної мобільності; на другому рівні, під час опанування студентами теоретичних засад практичної психології, яке здійснюється в основному через участь студентів в активних (інтерактивних) формах навчальної роботи, важливо опанувати також теоретичні засади професійної мобільності; на рівні – оволодіння практичними психологічними технологіями, методиками і методами формування навичок роботи з клієнтом (групою), що здійснюється в практичній роботі та під час участі в семінарах-практикумах, важливо засвоїти практичний аспект професійної мобільності.

Таким чином, узагальнюючи досвід підготовки в педагогічних університетах майбутніх психологів до професійної мобільності зазначимо, що усвідомлення значущості професійної мобільності для майбутніх психологів, в університетах здійснювалися певні заходи для цього, у різних аспектах в процесі вивчення тих чи інших навчальних дисциплін студенти знайомилися з цією якістю. Це стало позитивною передумовою для здійснення спеціально організованого дослідження, спрямованого на формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко А.Ф. Личностное и профессиональное самоопределение отечественного психолога-практика / А.Ф. Бондаренко // Московский психотерапевтический журнал. – М. 1993. – № 1. – С. 63-76.
2. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації працівників психологічної служби і консультантів ПМПК / за ред. В.Г. Панка, З.О. Гаркавенко. – Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. – 220 с.
3. Матвієнко О.В. Професійна підготовка майбутніх психологів як психолого-педагогічна проблема / Матвієнко О.В., Затворнюк О.М. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Випуск 1. – Том 1. 2014. – С. 215-220.
4. Фрицюк В.А. Готовність до професійного саморозвитку майбутнього вчителя: навчально-методичний посібник / В.А. Фрицюк. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – 175 с.

Іванова А.В.

аспірант,

Українська інженерно-педагогічна академія

ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ

Розвиток і ефективне існування будь-якої країни на сучасному етапі є неможливим без постійного удосконалення і розвитку транспортної мережі. Стрімкий розвиток галузі автотранспорту, поява великої кількості різноманітних моделей автомобілів та новітнє устаткування автотранспортних підприємств висувають нові вимоги до професійної підготовки фахівців цієї галузі народного господарства. Фахівці з експлуатації та ремонту автомобілів є одними із найбільш затребуваних представників професій на ринку праці. Рівень їхньої кваліфікації прямо пропорційно впливає на якість наданих послуг.

Не можна не погодитися з твердженням про те, що «рівень кадрового забезпечення є визначальним фактором розвитку промислових підприємств» [1, с. 145]. Перебуваючи в стані зростаючої конкуренції, відчуваючи на собі швидке оновлення технологій, зрозуміло, що підприємства вимушені спрямовувати інвестиції в розвиток людських ресурсів, до складу яких входять і кваліфіковані робітничі кадри.

У зв'язку з цим, підвищені вимоги висуваються до інженерів-педагогів, які забезпечують і відповідають за якість професійної підготовки майбутніх фахівців технічного (виконавчого) рівня. Це спричиняє пошук шляхів модернізації відповідно до нових умов інженерно-педагогічної освіти з позицій забезпечення її якості з підготовки інженерно-технічних кадрів для економіки країни. Підготовка кваліфікованих фахівців для викладання профільних загальнотехнічних і спеціальних дисциплін у системі професійної освіти – одне з найважливіших завдань, які постали перед закладами вищої інженерно-педагогічної освіти.

У зв'язку з запровадженням компетентнісного підходу до професійної підготовки, задекларованому в провідних нормативних документах (закони «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту»), що регламентують освітній процес, зміст підготовки має бути спрямованим на задоволення потреб у формуванні відповідних компетентностей фахівця. Логічним стає відповідь на питання про те, чого слід навчати сьогоденного студента, якими способами діяльності як здатностями він має оволодіти на етапі його підготовки до виконання в майбутньому професійних функцій. У цілому ж, результатом має виступати сформована фахова компетентність майбутнього фахівця як його здатність в подальшому виконувати належним чином покладені на нього професійні функції.

Це спричинило пошук шляхів удосконалення змісту освіти, а також пошук нових, удосконалення й адаптацію існуючих ефективних технологій реалізації освітніх програм. Компетентнісно-орієнтована інженерно-педагогічна освіта дозволяє цілеспрямовано формувати наукові та професійні знання, вміння та навички інженерів-педагогів, а також забезпечувати їхню комплексну

підготовку як представників відповідної професійної галузі і сучасних всебічно розвинених особистостей – представників суспільства і держави.

Ураховуючи комплексну мету професійної підготовки майбутнього фахівця в закладі вищої освіти його компетентності поділяються на інтегральні, загальні та спеціальні (фахові). *Інтегральна компетентність* як здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в інженерно-педагогічній діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності створюють підґрунтя для майбутньої професійної діяльності (знання предметної області та розуміння професійної діяльності), зокрема й завдяки здатностям, які передбачаються в людини з вищою освітою незалежно від фаху: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми здатність працювати в команді; здатність до міжособистісної взаємодії; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Ураховуючи, що за спеціальністю «Професійна освіта (транспорт)» готують фахівців для викладацької діяльності у системі професійної освіти в галузі транспорту, у закладах вищої освіти різних рівнів акредитації, а також для інженерної, керівної та організаційної діяльності у сфері експлуатації автомобільного транспорту, важливим елементом постають спеціальні (фахові) компетентності. Зважаючи на те, що випускники отримують комплексну (інженерну і педагогічну освіту) і подвійну кваліфікацію, оскільки професія інженера-педагога поєднує знання і творчість, науку і мистецтво, інженерний фах і педагогічну майстерність, вміння працювати з технікою і взаємодіяти з людьми, фахом, компетентності мають відбивати всі здатності, зумовлені особливостями професійної діяльності. Так, *спеціальні (фахові, предметні) компетентності* включають окреслені у стандарті знання: в галузі технічної експлуатації, ремонту, діагностування та сервісного обслуговування автомобілів; конструювання двигунів і автомобілів; виробництво та ремонт машин і механічного устаткування, двигунів і турбін, елементів для механічних передач, технічне обслуговування та ремонт автомобілів. Крім цього, важливе місце належить педагогічним компетентностям як здатностям забезпечити формування професійних знань, умінь, навичок, а також особистісних характеристик у майбутніх техніків автотранспортної галузі, тобто їхньої професійної компетентності [2].

Отже, проблема визначення структури і характеристика компетентностей інженерів-педагогів транспортного профілю постає однією з ключових у системі реалізації якісної інженерно-педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Жук І.Л. Підготовка робітничих кадрів на виробництві: ретроспективний аналіз та оцінка сучасних тенденцій. *Демографія та соціальна економіка*. 2014. № 2 (22). С. 145-154.

2. Тихонова Л.В. Проблема формирования профессиональной компетентности будущих техников автотранспортной отрасли. *Человек и образование: Академ. вестник Института пед. образования и образования взрослых РАО*. 2015. № 2(43). С. 118-121.

Клименко С.І.

*кандидат педагогічних наук,
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського*

ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

У ХХІ столітті роль у вирішенні
глобальних проблем належить освіті
(А.Д. Сахаров)

Планова перебудова освіти
потребує майстра і не виконується
сліпим інстинктом
(М.П. Драгоманов)

Майстрами не народжуються,
ними стають
(Платон)

Сучасні підходи до підготовки вчителів мовного профілю обумовлені рядом вимог до комунікативної та соціокультурної компетенції учнів, адже згідно з новою національною доктриною, вчитель як ніхто інший виконує місію носія мови та культури в маси. «Учитель української мови і літератури третього тисячоліття – це дослідник: йому важливо добре орієнтуватися в широкій фаховій інформації, знати сучасні наукові концепції, вміти залучати до наукового пошуку учнівську молодь» [1, с. 6].

Актуальність та доцільність дослідження викликана змінами в культурно-освітньому житті українців. Продиктована національною доктриною з розбудови та розвитку освіти в Україні щодо «забезпечення можливостей самовдосконалення особистості», відтак, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації» [4, с. 6]. Завдання вчителя-словесника – не лише навчити ідеальному мовленню та письму, а дати ті змістовні знання, що сприятимуть розвитку особистості в соціумі.

Оскільки зміст професійної компетентності вчителя розглядається як: певна сукупність особистісних якостей; що проявляється в єдності його професійної та загальної культури, тож питання самоосвіти педагога будемо вважати одним із найважливіших у ХХІ сторіччі.

І справді, «Потребує зміни сам зміст навчання. Треба чіткіше та однозначніше визначити фундаментальні знання в різних сферах вивчення людини і світу, сепарувати їх від надмірної інформаційної складової, що має виконувати роль ілюстративного супроводження пізнавального процесу. З урахуванням людиноцентристських тенденцій треба, не зменшуючи

можливості пізнання природи і світу, надати більшу можливість для пізнання людини, її психофізіологічних та життєдіяльнісних особливостей, для індивідуального самопізнання. Необхідно також відпрацювати механізм систематичного оновлення змісту навчання відповідно до розвитку науки та набуття людством нових знань. Зміст навчання має відображати все багатство раціональних знань людства, зокрема в духовній сфері» (В. Кремінь).

Отже, із сказаного вище, ми повинні по-новому підійти до проблеми підготовки педагогічних кадрів, що в свою чергу потребує «наукового переосмислення цінностей системи, формування професійно-значущих якостей, актуалізує пошук оптимальних форм цього процесу в період навчання у вищому закладі освіти», відтак, вимагає розробки нових стратегій та підходів до фахової підготовки майбутніх фахівців (Див. закон «Про освіту», «Про вищу освіту», національну програму Освіта («Україна XXI століття») [6, с. 6]. Мова йде про створення у ВНЗ такого освітнього середовища, де б поєднувалися оновлені й нові гуманітарні дисципліни, нові освітні технології, спрямовані на оволодіння прийомами професійно-педагогічної діяльності, формування наукового світогляду й гуманістичних ідеалів, розвиток моральних якостей, розкриття творчих потенцій особистості.

Оскільки зміст поняття професійної компетентності учителя-філолога як педагогічної категорії до кінця не визначений, тож це робить наше питання актуальним і таким, що потребує додаткового вивчення.

Мета дослідження розглянути вимоги до змісту фахової підготовки вчителів-мовників у взаємозв'язку з потребами суспільства та глобальними викликами. З'ясувати функції професійної діяльності словесника. Дослідити сутнісні характеристики професіограми вчителя. Визначити концепції їх реалізації.

Аналіз актуальних досліджень вимоги до професійної діяльності та особистісних якостей вчителя-мовника осмислювались та розроблялись багатьма науковцями. Проблемою освітньо-педагогічного прогнозування та фаховою підготовкою студентів ВНЗ активно займалися: Є. Барбіна, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Н. Кузьміна, І. Зязюн, Н. Мудрик, Г. Падалка, О. Пометун, Н. Бабич, О. Бандура, В. Паламарчук, М. Пентилюк, О. Семенов.

Справді, «підготовка сучасного вчителя-словесника є складною і багатогранною справою. Адже це має бути всебічно розвинена особистість, людина високої культури й ерудиції, що досконало володіє всім багатством виражальних засобів рідної мови і технологією навчально-виховного процесу в школі. У цьому контексті становлення мовної особистості майбутнього вчителя-словесника є одним із нагальних питань» [4, с. 291].

Сьогодні справжній учитель-словесник – це та особа, що попри все володіє високою мовною культурою і прищеплює її своїм учням. Разом з тим, сучасний вчитель – це той, хто досконало володіє навчальним предметом в усіх розгалуженнях.

Іншими словами, в умовах нової освітянської парадигми, важливу роль мають відігравати учителі-практики, «які покликані забезпечувати ефективну діяльність загальноосвітнього закладу, де цілеспрямовано виховується й розвивається особистість, а це відповідно підносить рівень вимог держави й суспільства до особистісно-професійного розвитку педагогів. Саме цим значною мірою визначається успішність виконання соціального замовлення держави й потреб суспільства щодо підготовки гуманних, компетентних, конкурентоздатних спеціалістів» [2, с. 8].

Оскільки, і досі підготовка майбутніх учителів у педагогічних закладах вирішується вузькопрофільно без усілякої орієнтації на творчий та інтелектуальний розвиток особистості, тож, така постановка питання лише посилить роль сучасного педагогічного університету в реалізації функцій спрямованих на збереження і відтворення гуманістичних освітніх традицій, що в майбутньому надасть можливість студентам оволодіти цілим рядом психолого-педагогічних, соціогуманітарних, відтак, культурологічних дисциплін, побудованих на принципах проблемно-змістовного, міжпредметного взаємозв'язку.

Як показує практика успішне навчання і виховання неможливе без філологічної ерудиції. Окрім загальноосвітньої підготовки з логіки, психології, філософії, історії, літератури, методики мови учитель словесності повинен мати критичне мислення та дар слова. Іншими словами, випускник педагогічного вузу як ніхто інший повинен володіти комплексом знань, умінь, навичок, цінностей, що стали б ключовими в його майбутній діяльності, відтак, посприяли його особистісному зростанню. Лише різносторонньо освічена людина може почуватися реально захищеною у XXI сторіччі.

Ми повністю погоджуємося із тим, що творчо-педагогічний аспект являється одним із головних факторів самовдосконалення майбутнього педагога. Сучасний учитель має пізнати нові технології навчання, методи формування навичок самостійної роботи, розвитку творчих здібностей та логічного мислення учнів; демонструвати як витримку, педагогічний такт, так і організаторські здібності, наполегливість, професійну працездатність.

Зазначимо, що «для майбутнього вчителя-словесника української мови і літератури важливим є набуття мовленнєвого досвіду тобто практичне володіння мовою і емпіричне узагальнення спостережень за нею. (У період навчання продовжується формування мовної особистості, мовної індивідуальності, невід'ємними складовими якої є мовна свідомість і самосвідомість, національний характер, національно-культурні традиції) [3].

Очевидно, що опанування лексико-семантичною; лінгвістичною; мовленнєвою, комунікативною, іншомовною, лінгвокраєзнавчою, соціолінгвістичною, культурознавчою, фольклорно-літературознавчою, методичною, педагогічною, психологічною, науково-дослідницькою, мовною компетенцією, на думку науковців, має стати одним із найважливіших кроків в набутті професійно-значущих якостей майбутніх учителів-словесників.

Іншими словами, професійна підготовка майбутнього вчителя-словесника відповідатиме сучасному рівню за умов, коли усі наші зусилля будуть спрямовані на зміст, форми та нові методи роботи в школі.

Оскільки показником педагогічної майстерності вчителя є його творча діяльність, тож зупинимося на дослідницькому, конструкторському, комунікативному напрямках роботи.

Отже, ознайомившись з вимогами до змісту професійної підготовки вчителів-мовників в сучасних умовах реформування освіти середньої школи, дослідивши поняття професіограми та проаналізувавши принцип її корекції дійшли висновку, що найголовнішими рисами, якими має послуговуватись сучасний вчитель словесності є високий рівень свідомості й інтелекту, комунікативні вміння, творчі здібності, пошуковий стиль мислення.

Іншими словами, сучасний учитель-словесник повинен володіти планетарним мисленням побудованим на ідеях та судженнях, що складають основу його професії.

Список використаних джерел:

1. Вища освіта і наука – найважливіші сфери відповідальності громадянського суспільства та основа інноваційного розвитку. Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.05. // Інф. збірник Мон України. – 2005. – № 13. – 14. – С. 3-16.
2. Клокар Н. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу: монографія / Н. І. Клокар. – К.: Либідь, 2010. – 528 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті // Вісник Київської обласної державної адміністрації. – 2002. – № 8. – С. 3-4.
4. Пентилюк М. Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника в контексті професійної підготовки: зб. наук. пр. – 2014. – Ч. 2. – 290 с. УДК 373.543 irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
5. Підготовка вчителя до роботи в сільській школі. Визначення професійно значущих якостей майбутнього вчителя-словесника / О.М. Беляк // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. пр.... ПП Жовтий О.О., 2011. – Випуск 38. – С. 6-16. Режим доступу.: rbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
6. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія / О. М. Семенов. – Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, 2005. – 404 с.

Костюк Т.В.*студентка,**Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова***ВПЛИВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА
НА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА**

У сучасному світі в умовах інформаційної насиченості виникла проблема становлення та розвитку людини, здатної до комплексного осмислення світу і знаходження зв'язків між явищами об'єктивної реальності. Ці обставини ініціюють процеси глибоких соціальних перетворень і, як наслідок, формують закономірності стратегії розвитку сучасної педагогічної освіти. Одним із завдань вищої освіти в умовах гуманізації та демократизації в Україні є формування освіченої особистості вчителя, забезпечення пріоритетності її всебічного розвитку, формування духовних цінностей і творчої активності. Саме вивчення декоративного мистецтва створює умови для творчої спрямованості навчально-виховної діяльності студентів, залучає їх до культурних традицій. Декоративне мистецтво є ефективним засобом формування художніх здібностей та креативності, забезпечує гармонійний розвиток пізнавальної діяльності майбутнього педагога.

Сучасні дослідники систем професійної підготовки вчителя все більше звертають увагу на творчий розвиток особистості педагога. Питання класифікації видів декоративного мистецтва та його функцій розкрито у працях Є. Антоновича, Г. Захарчук, М. Станкевич [1], формування педагогічної компетентності у процесі навчання декоративного мистецтва окреслює О. Смірнова [3]. Недаремно у філософії освіти, мистецької зокрема, акцентується взаємний зв'язок між культурою і освітою, який свідчить, що духовний пошук особистості тісно пов'язаний із творчим навчанням, спроможним формувати особистість, розвивати та культурно збагачувати її.

Тільки освіта через мистецтво як осередок істинного, прекрасного, доброго є, на думку багатьох званих педагогів, найефективніший шлях до духовної самореалізації особистості.

Метою статті є дослідження впливу декоративного мистецтва на розвиток креативної особистості майбутнього вчителя образотворчого.

Вивчення декоративного мистецтва є невід'ємним компонентом професійної підготовки студентів мистецького профілю та залишається актуальною проблемою сучасної художньо-педагогічної освіти. Підготовка майбутнього вчителя образотворчого мистецтва потребує впровадження нових технологій формування їх професійної компетентності, які залежать від методів майстерності, вільного використання засобів виражальної мови образотворчого мистецтва, рівня володіння технічними прийомами зображення, процесу й закономірностей народної художньої творчості [2]. Сучасному вчителю образотворчого мистецтва важливо розуміти закономірності розвитку декоративного мистецтва як культурного надбання українського народу. Саме тому важливе місце у формуванні творчої особистості студентів та їхніх здібностей посідає народне декоративне мистецтво, яке унікальним чином інтегрує у собі мистецькі й педагогічні традиції. Художній рівень розвитку цивілізації й рівень культури того чи іншого народу виступають національними та етнічними особливостями. Вони залежать від фізичних можливостей матеріалу, конструктивних і пластичних видів, технологічних секретів, особливостей прийомів обробки. Педагогічна цінність пізнання народного декоративно-прикладного мистецтва дозволяє розкривати й формувати творчу особистість на основі різних видів творів мистецтва, а також дозволяє виховувати у майбутнього вчителя образотворчого мистецтва певну культуру сприйняття матеріального світу. Основними принципами декоративного мистецтва є:

- побудова речей відповідно до властивостей і можливостей матеріалу;
- зв'язок художньої форми з технологічними способами її обробки;
- єдність художньої форми і практичного призначення виробів.

У народному мистецтві основою виступає єдність утилітарного й естетичного. Нерідко бувають випадки, коли річ, яка в свій час мала певне практичне призначення, у подальшому поступово, ставала художнім твором [1]. Народне мистецтво – це символ людських мрій, прагнень, почуттів, задумів. У творах митців ми спостерігаємо лаконічну мову мистецтва, яка нас приваблює. Ці особливості формували у людей високе, оптимістичне ставлення до життя, проявляли риси характеру. Розвиваючись у межах своїх видів і жанрів, мистецтво ніколи не було відокремлене від загального художнього процесу. Декоративне мистецтво є унікальним засобом збереження та передачі раціонального й емоційного досвіду людства. З ускладненням структури суспільства та багатоплановістю процесів, що відбуваються в ньому, зростає роль мистецтва у житті людини, так як воно, виступає інструментом пізнання дійсності, ціннісної орієнтації, засобом спілкування, джерелом естетичної насолоди, знаряддям духовно-практичного перетворення світу.

Аналіз поглядів українських і зарубіжних дослідників стосовно можливостей декоративного мистецтва у творчому й професійному розвитку особистості створює передумови для виявлення його педагогічного потенціалу. У свідомості студента формування розпочинається з поштовху або імпульсу, які виникають у спілкуванні з художнім твором, тобто з образів

та асоціацій. Під впливом декоративного мистецтва у студентів формуються вміння осмислювати культуру, традиції, історію, моральні цінності свого народу й давати їм об'єктивну оцінку, вірити у свій культурно-духовний потенціал [3].

Завдання сучасної вищої освіти полягає в тому, щоб відновити могутній потенціал національного духовного багатства, сформованого та відшліфованого протягом багатьох тисячоліть, якнайширше залучити до нього молоде покоління, щоб воно відчуло могутній культурно-історичний фундамент, на який спираються всі досягнення нашого суспільства. Розвиток творчого потенціалу студента забезпечується окремими творчими завданнями, які вимагають пошуку власного, незвичайного, нестандартного, новаторського погляду кожного майбутнього вчителя на завдання, тему; вибір матеріалу, техніки виконання, шляхів реалізації задуму. Індивідуальність стилю, «власний почерк» та оригінальність заохочуються та схвалюються. У своєму поєднанні ці особливості формують оптимістичне ставлення до життя, дають змогу проявити риси національного характеру у власних творах. Нині вся актуальність декоративного мистецтва зростає на нових засадах історичного розвитку, що забезпечує повноцінне художнє й водночас інтенсивне розкриття прихованих у його сутності можливостей. У студентів, які прагнуть досягти високої майстерності, процес творчої діяльності завжди збуджує позитивні емоції. Робота з ними спрямована на засвоєння виражальних засобів народного мистецтва (форм, ліній, ритмів, пропорцій, контрасту світла і тіні, гармонійного поєднання кольорів у виробках). Прилучення до мистецтва, оволодіння майстерністю у декоративній творчості стає їхньою близькою метою, а досягнення її – органічною потребою. Задоволення цієї потреби вимагає наполегливості, завзятості. Проте засвоєння одних лише технічних прийомів дає суто ремісничу підготовку. Занадто тривала робота на «тренажних дощечках» або інших матеріалах (поза зв'язком з виробом), внаслідок якої з'являється непотрібний продукт, а також недооцінка педагогами важливості вивчення теоретичних основ декоративного мистецтва призводить до невдоволеності студентів своєю діяльністю. Тільки творчий характер занять, які вимагають інтелектуальних і емоційних зусиль, дає студентам насолоду від процесу праці. Радість прояву своїх внутрішніх сил закріплює, робить стійкою потребу особистості в праці. Так створюються оптимальні умови для забезпечення єдності естетичного виховання студентів.

Отже, можемо стверджувати, що заняття з декоративно-прикладного мистецтва, що лежать в основі традиційної майстерності, розвивають у студентів продуктивну фантазію, уяву, без яких не існує емоційної культури людини, формують цінні риси творчої особистості; вміння пізнавати явища життя в усій їхній складності й суперечливості, почуття власної гідності. Адже, саме заняття з декоративного мистецтва створюють сприятливі умови для самовираження, розвитку творчої особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у різних видах діяльності, їх повноцінного морального, психічного, фізичного розвитку, надають можливість реалізувати індивідуальні креативні потреби. Крім того, завдяки таким заняттям відбувається відновлення народних традицій, які є неоціненним трудовим досвідом народу.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. А. Антонович, Г. В. Захарчук, Р. В. Чугай, М. С. Станкевич. – Львів: Світ, 1993. – 342 с.
2. Масол Л. М. Підготовка вчителів до поліхудожнього виховання учнів (теоретичні підходи й експериментальний досвід) / Л. М. Масол // Мистецтво та освіта. – 2009. – № 2. – С. 2–6.
3. Смірнова О. О. Творчі якості особистості художника-педагога у структурі професійної діяльності / О. О. Смірнова // Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 20–21 жовтня 2011 р.). – Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. – 288 с. – С. 186–189.

Мазур О.І.

*кандидат педагогічних наук, асистент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ СТУДЕНТАМ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗАСАДАХ ТЕОРІЇ ДИДАКТИЧНОГО УТИЛІТАРИЗМУ

Реформені процеси, що відбуваються у системі вищої освіти на ґрунті імплементації новітніх досягнень педагогічної науки, зумовлюють суттєві зміни у парадигмі вищої освіти в Україні. Створення єдиного загальноєвропейського простору ставить важливі завдання в межах підвищення мобільності студентів, більш ефективного міжнародного спілкування, кращого доступу до інформації та глибшого взаєрозуміння. Значно зростає роль викладання іноземної мови професійного спрямування. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває теорія дидактичного утилітаризму, а саме її спрямованість на формування професійно підготовлених, конкурентоспроможних, самостійних, ініціативних, що володіють високим рівнем інтелектуального розвитку і творчих можливостей фахівців-інженерів.

Щоб задовольнити ці потреби, необхідно реформувати викладання іноземної мови професійного спрямування у вищих закладах освіти. Іноземна мова професійного спілкування – це заняття спеціального змісту, значення якого зростає від першого до останнього семестру. Особливо важливо, щоб іноземна мова професійного спрямування викладалася з першого року навчання студентів.

Щодо змісту викладання іноземної мови професійного спрямування згідно з утилітарної теорії, теми навчального процесу мають визначатися специфічними аспектами певного вищого навчального закладу, та бути тісно пов'язані з потребами студентів. Однією з важливих теоретичних засад, на яких базується вища освіта з урахуванням педагогічних ідей дидактичного утилітаризму, є впровадження змісту навчання, зорієнтованого на індивіда. У центрі навчального процесу знаходиться студент, викладач є координатором та ініціатором цього процесу. Індивідуальність студента, його академічні та

професійні інтереси, психосоматичні особливості є тими чинниками, від яких залежить ефективність формування фахівця.

Підготовка з іноземної мови у вищій школі потребує вдосконалення системи організації навчання, створення ефективних дидактичних систем, нових технологій, форм і методів навчання, які могли б забезпечити інтенсивне оволодіння системою знань і на цій основі – суттєве підвищення рівня діяльності студентів. Таким чином, згідно з педагогічними ідеями дидактичного утилітаризму у процесі навчання іноземної мови необхідно використовувати методи «технічної творчості», спрямовані на організацію розвитку, самоорганізацію, самовиховання та саморозвитку індивідуальності майбутніх інженерів. Інтереси студентів ВНЗ концентруються навколо зацікавленості своєю майбутньою професією, тому на заняттях необхідно створювати комунікативну обстановку, яка б мобілізувала їхню активну осмислену діяльність. Комунікативна обстановка моделюватиме процес реального спілкування, і мова з самого початку її вивчення використовуватиметься в природних ситуаціях спілкування або максимально до них наближених. Таким чином на заняттях з іноземної мови у студентів збуджують інтерес такі види мовленнєвої діяльності, за допомогою яких вирішують інтелектуальні завдання професійного рівня [2, с. 70].

У процесі викладання іноземної мови професійного спрямування можна виділити певні важливі підходи. На сучасному етапі навчальний процес згідно з теорією дидактичного утилітаризму вимагає від викладача створювати проблемні ситуації та організувати активну самостійну діяльність студентів для їх розв'язання. Це стимулює творче навчання студентів. Реалізація проблемного типу навчання сприяє формуванню навичок самостійної навчальної діяльності, підвищує інтерес і мотивацію до навчання, розвиває творчі здібності, що зумовлює міцне засвоєння вивченого матеріалу, орієнтує на вирішення навчальної проблеми через створення проблемних ситуацій і пошукової діяльності студента, сприяє розвитку індивідуальності майбутнього інженера, його розуму, мислення, пам'яті, інтелектуальної активності [3, с. 24].

Визначаючи тенденції у викладанні іноземної мови, дослідники називають передусім реалізацію комунікативного підходу. Згідно з теорією дидактичного утилітаризму під час викладання іноземної мови професійного спрямування комунікативний підхід ефективно реалізується за допомогою використання дидактичних ігор. Ігровий характер навчально-пізнавальної діяльності дає змогу ознайомитися зі специфікою й особливостями конкретної професійної діяльності, а також сприяє усвідомленню власної ролі в ній, мотивує комунікативну, мовленнєву пізнавальну і творчу діяльність [1, с. 30].

Ефективність оволодіння змістом навчального матеріалу згідно з теорією дидактичного утилітаризму насамперед залежить від засобів навчання. Особлива увага приділяється застосуванню новітніх технологій, наприклад, мультимедійних. Комп'ютеризація навчального процесу під час викладання іноземної мови сприятиме підвищенню рівня інформаційної культури майбутнього фахівця, насиченості навчально-виховного процесу інформаційними матеріалами, індивідуалізації процесу навчання шляхом урахування особистісних якостей студентів, автоматизації навчання. У процесі опанування професійною термінологією необхідно поєднувати різні засоби навчання. Найчастіше використовуються підручник та наочні засоби навчання. Потреба в знаннях професійної термінології вимагає постійного

професійного самовдосконалення, що сприяє безперервному професійному зростанню. Тоді у студентів з'являється підвищений інтерес до майбутньої професії. З огляду на значний обсяг наукової та професійної термінології, яку мають засвоїти студенти, на невелику кількість годин, відведених на опанування професійної лексики, постає питання про інтенсифікацію та оптимізацію навчального процесу.

Таким чином, іноземна мова професійного спрямування є обов'язковим компонентом фахової підготовки спеціаліста. Від рівня його спрямованості значною мірою залежать результати праці. Згідно з теорією дидактичного утилітаризму визріває необхідність створення у процесі підготовки майбутніх інженерів на заняттях з іноземної мови таких умов, які б сприяли формуванню «мовної» професійної компетентності студентів та підготували їх до здійснення ефективної комунікаційної взаємодії у майбутньому професійному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Бородіна Г.І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземній мові у немовному віці // Іноземні мови. – 2005. – № 2. – С. 28-30.
2. Крат О. І. Компоненти системи навчання іноземної мови професійного спрямування через зміст професійної діяльності // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». – 2011. – № 2 (2). – С. 69-74.
3. Морська Л. І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – 24 с.

Мосьпан Н.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Розвиток ринкової економіки викликав реформування системи вищої освіти, яка була змушена адаптуватися до сучасних викликів суспільства. Такими рушійними силами розвитку вищої освіти стали глобалізація, інтернаціоналізація та європеїзація, які мали різний вплив на трансформацію вищої освіти до потреб ринку праці в ЄС.

Глобалізація сильно вплинула на вищу освіту протягом останніх десятиліть, що спричинило суперечливі наслідки. Посилення конкуренції за репутацію, талант і ресурси було обумовлено парадигмою глобальної економіки знань і підштовхнула ЗВО до світових рейтингів, динамічного фінансування досліджень та міжнародної академічної мобільності. Одночасно й у відповідь посилилася співпраця між освітніми мережами, системами та регіонами. Глобалізація вищої освіти в ЄС також призвела до появи міжнародних студентських потоків, збільшення доступу до вищої освіти, а також зниження правових і фінансових перешкод для доступу до ЗВО, використання англійської мови та створення системи забезпечення якості освіти [7; 4].

Сектор вищої освіти, сформований економічною політикою, зазнав часткової глобальної конвергенції, у результаті чого з'явився перший світовий

ринок університетів – постачальників освітніх послуг, де їх автономія від державного управління надавала широкі можливості для позиціонування себе у конкурентному освітньому середовищі [7].

Автономні ЗВО отримали організаційну, адміністративну, управлінську та фінансову автономію, а також повноваження визначати свої власні пріоритети, щоб позиціонувати себе стратегічно, і знайти відповідну нішу на ринку освітніх послуг. Іншими словами, під впливом глобалізації ЗВО перетворилися на корпоративні підприємства для постачання кваліфікованих робітників на ринок праці, що підштовхнуло вищу освіту до ринкової інтеграції [1].

Викликом глобалізації стало швидке розповсюдження процесу інтернаціоналізації вищої освіти, який був майже відсутнім в ЄПВО до 2013 року. Різниця між глобалізацією та інтернаціоналізацією полягає в характері взаємодії національних систем вищої освіти: чи стають вони більш інтегрованими під впливом глобалізації, або більш взаємопов'язаними в результаті інтернаціоналізації. Інтернаціоналізація призвела до збільшення транскордонних ЗВО, пов'язаних з академічною мобільністю та міжнародним співробітництвом, а також до запровадження масових відкритих онлайн курсів (MOOCs) і кампусів за кордоном. Інтернаціоналізація вищої освіти стала необхідною умовою для здійснення освітньої діяльності ЗВО, що знайшло своє відображення в їх стратегічних планах розробки спільних освітніх програм і ступенів та сприяло поширенню цих процесів. Інтернаціоналізація вищої освіти змістила акценти в освітньому процесі, метою якого стало підготовка студентів до працевлаштування на міжнародному ринку праці та життя в глобальному світі [7; 4].

Європеїзація є регіонально орієнтованою версією глобалізації або інтернаціоналізації, а саме результатом їх впливу на національні системи вищої освіти держав-членів ЄС. Європеїзація призвела до трансформації європейських систем вищої освіти та університетів через розширення зовнішніх кордонів Європи, а також розповсюдження Болонського процесу. Європеїзація також вплинула на освітню політику, що призвело до конвергенції на вертикальному та горизонтальному рівнях. На вертикальному рівні відбувається впровадження Болонської моделі вищої освіти, включаючи структури освітніх ступенів, ЄКТС, додаток до диплому. На рівні горизонтальної конвергенції здійснюється процес перенесення освітньої політики ЄС до держав-членів та її вплив на внутрішню організацію ЗВО [2].

Під впливом процесів стандартизації вища освіта перетворилася на галузь аудиту та оцінювання, що полягає у співставленні якості й ефективності вищої освіти та її здатності відповідати світовим або Європейським стандартам. Стандарти стали необхідними та надійними елементами оцінювання освітньої діяльності вищої освіти, до яких відносять Європейські рамки кваліфікацій для ЄПВО, Європейські рамки кваліфікацій для навчання протягом життя, НРК, ЄКТС, стандарти Європейських кваліфікацій та гнучкої зайнятості (Європейський пропуск), а також Європейську систему компетенцій, кваліфікацій та професій (ESCO). Стандартизація вищої освіти підштовхнула процес заміни державної регулюючої влади на стандартизоване управління цими сферами [6; 3, с. 30].

Створення системи забезпечення якості вищої освіти в ЄС зіграло важливу роль у розвитку вищої освіти в ЄС та сприяло пропозиції якісної освіти, розширенню доступу до вищої освіти та забезпечення якості підготовки

студентів на різних рівнях кваліфікацій, забезпечення студентів навичками високої якості, необхідними для працевлаштування на ринку праці. Важливою рисою системи забезпечення якості вищої освіти в ЄС є урахування кількості та якості працевлаштованих випускників у процесі оцінювання освітньої діяльності ЗВО, що спонукає вищу освіту до співпраці з ринком праці. Отже, створення системи забезпечення якості вищої освіти в ЄС дозволило ЗВО надавати якісні освітні послуги для задоволення потреб потенційних клієнтів – студентів і роботодавців, які є основними замовниками «продукту» з вищої освіти [5].

Реакція вищої освіти на зміни у світі (глобалізація, інтернаціоналізація Європейська інтеграція та європеїзація) були відображені у важливих законопроектах, затверджених під час зустрічей міністрів освіти ЄС, які розпочали Болонський процес – процес реформування та реструктуризації вищої освіти по всій Європі. Основною метою цих реформ було пристосувати вищу освіту до ринкових відносин, що вимагало створити нову модель вищої освіти безпосередньо пов'язаною з вимогами ринку праці [2; 6].

Таким чином, глобалізація змінила сутність вищої освіти, перетворивши ЗВО в корпоративні підприємства для надання освітніх послуг. Інтернаціоналізація вплинула на зміст і процес підготовки кваліфікованих кадрів, а також підштовхнула ЗВО до міжнародної співпраці. Європеїзація сприяла розповсюдженню Болонської моделі вищої освіти в ЄС та в ЄПВО. Системи стандартів і забезпечення якості розробили процедури оцінювання освітніх послуг з урахуванням їх відповідності до ринкових потреб. У результаті ринково-орієнтована модель вищої освіти була створена і стала готовою до взаємодії з ринком праці.

Список використаних джерел:

1. EUA. University Autonomy in Europe II. The Scorecard [Electronic resource]. 2011. URL: http://www.eua.be/Libraries/publications/University_Autonomy_in_Europe_II_-_The_Scorecard.pdf?sfvrsn=2 (application date: 03.12.2018).
2. Europeanization and European Integration. From Incremental to Structural Change [Electronic resource] / Eds.: R. Coman, T. Kostera, L. Tomini. 2014. 185 p. URL: <https://www.palgrave.com/la/book/9781137325495> (application date: 03.12.2018).
3. Hampson-Jones N. Higher Education and Standardization: Knowledge Management between the Generations [Electronic resource]. London. 2012. 41 p. URL: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/trade/wp6/AreasOfWork/EducationOnStandardization/BSI-AcademicWhitepaper.pdf> (application date: 03.12.2018).
4. Internationalisation in European higher education: European policies, institutional strategies and EUA support [Electronic resource] / EUA. Brussels. 2013. 23 p. URL: http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/EUA_International_Survey (application date: 03.12.2018).
5. Jezierska J. M. Quality Assurance Policies in the European Higher Education Area: A Comparative Case Study [Electronic resource]: A dissertation. 2009. URL: <https://digitalscholarship.unlv.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1167&context=thesisdissertations> (application date: 03.12.2018).
6. Lawn M. Standardizing the European Education Policy Space [Electronic resource]. *European Educational Research Journal*. 2011. Vol. 10, № 2. P. 259–272. URL: <http://eric.ed.gov/?id=EJ932101> (application date: 03.12.2018).
7. van Vught F. Internationalisation and Globalisation in European Higher Education [Electronic resource]. 2002. P.2–15 URL: <http://www.humane.eu/fileadmin/wsandocs/ws2004/ws2004MonVanVught1Internationalisation.pdf> (application date: 03.12.2018).

Пологовська Ю.Ю.

викладач,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Профориєнтація є пріоритетним напрямком роботи сучасної школи. Вона спрямована на підготовку учнів до свідомого вибору професії, сприяє формуванню у них чіткої професійної позиції, визначенню вектору професійного розвитку.

До традиційних форм профориєнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти можна віднести: профінформаційну та проагітаційну діяльність учителів-предметників під час уроків, профінформаційний урок, комплексну профориєнтаційну діагностику випускників шкіл; професіографічні зустрічі з представниками певних професій та екскурсії на підприємства, до установ, організацій; професіографічні дослідження старшокласників; екскурсії до вищих та професійних навчальних закладів, дні відкритих дверей; відвідування профільних виставок, ярмарок професій; факультативи, профільні гуртки, клуби, лабораторії творчої діяльності; організація виробничо-господарських об'єднань школярів, шкільних ферм старшокласників тощо [4, с. 28].

Проте глобальна інформатизація суспільства ставить нові вимоги перед класичною системою організації профориєнтації в школі. Одним з ефективних інструментаріїв проведення профориєнтаційної роботи серед учнів старших класів є впровадження інтернет – технологій, адже сучасна молодь у пошуках будь-якою інформації, в основному, звертається за допомогою до пошукових систем мережі Інтернет та надає перевагу віртуальному спілкуванню.

В українському сегменті мережі Інтернет існує значна кількість ресурсів, які забезпечують вирішення проблем професійної орієнтації молоді. Їх можна поділити на декілька основних типів:

– сайти навчальних закладів, які інформують про умови вступу на навчання, напрями підготовки, висвітлюють події з їх життя та студентського середовища;

– освітні портали – це інформаційно-аналітичні веб-ресурси, на яких можна знайти вичерпну інформацію про всі аспекти, що стосуються освіти в Україні загалом. На таких серверах представлені каталоги освітніх ресурсів, вищих навчальних закладів, докладна інформація про системи освіти найбільш розвинутих країн, гранти, виставки, конференції: Освітній портал (<http://osvita.org.ua/>), Educational Network Ukraine (<http://www.edu.kiev.ua/>), Інформаційно-консультативний центр «Міжнародна Освіта-Академія» (<http://www.dfc.ukma.kiev.ua/>), Unistudy (<http://unistudy.org.ua/>), База даних освітніх можливостей Ploteus (<http://ec.europa.eu/ploteus/>), Європейський освітній портал (<http://www.eu-edu.org/>) та інші;

– ресурси працевлаштування – це ресурси, які містять відомості про ярмарки вакансій, про їхні особливості та додаткові вимоги, пропозиції

роботи з описом підприємства, поради з *працевлаштування*: інтернет-портали «Труд» (<http://trud.gov.ua>), ua.jooble.org (<https://ua.jooble.org>), NEUVOO (<https://neuvo.com.ua>), hh.ua (<https://hh.ua>), jobs.dou.ua (<https://jobs.dou.ua>), djinni.co (<https://djinni.co>), «Работа – карьера профессионала» (<http://www.rabota.ua>), «Работа 2000» (<http://jobsearch.com.ua>), «Work.ua» (<http://www.work.ua>) та інші;

– тестувальні ресурси – це своєрідний банк *даних діагностичних методик, спрямованих на виявлення професійних здібностей* і нахилів для надання рекомендацій щодо вибору майбутнього фаху: «Моя кар'єра» (<http://mycareer.org.ua>), «Профорієнтація – зроби свідомий вибір» (<http://prof.osvita.org.ua>), «Тест онлайн: Профессия для тебя. Сделай правильный выбор!» (<http://www.tests.org.ua/start>), «Профорієнтація. Зроби правильний вибір» (<http://proforientator.com.ua>), на платформі якого розміщено діагностичний комплекс «ПРОФОРІЄНТАТОР-УА», що орієнтований на роботу з підлітками 13 – 18 років та поєднує аналіз мотиваційної сфери, особистісних якостей та інтелектуальних здібностей у межах діагностики професійних схильностей, надає рекомендації щодо вибору професій в межах кола спеціальностей, які відображають найбільш розповсюджені профілі підготовки сучасного фахівця, комплексна профорієнтаційна діагностика «Абітурієнт» (<https://cleverdia.com/index.php?lang=uk#metodika>), рекомендована Міністерством освіти і науки України [3, с. 185-186, 5].

Також до інтернет – ресурсів цього спрямування відносять сайти державних структур зайнятості населення та проекти з надання інформації й послуг з питань працевлаштування та профорієнтаційного консультування. В Україні вже впроваджені інноваційні проекти профорієнтаційного інформування. Серед них можна відмітити профорієнтаційний (діловий) щоденник школяра, мобільний центр профорієнтації, «Мотиваційний термінал», термінал розвитку зацікавленості до професійного самовизначення «Живи і працюй в Україні», Інтернет-проект «Профорієнтатор-УА», молодіжно-інформаційну консультативну службу «Світ професій» [2, с. 85; 3, с. 186; 5, с. 152; 6]

Глобальна інформатизація суспільства зумовила суттєві зміни у формах міжособистісного спілкування та передачі чи поширенні інформації. На сьогодні потреби молоді у сфері спілкування, обміну ресурсами, самопрезентації особистості задовольняє комунікаційне середовище мережі Інтернет як соціокультурний віртуальний простір. Найбільш ефективними засобами комунікації визнано соціальні мережі, де підлітки об'єднуються у групи за інтересами, вподобаннями, обговорюють різні питання, обмінюються інформацією, певним досвідом, популяризують певні проекти, заходи через *репости*, демонструють свою індивідуальність у різних формах та самостверджуються [1, с. 27]. *Найбільша кількість* учнівської молоді зареєстрована в мережі *Instagram* та *Facebook*, які вважають найбільш популярним інструментом навчання та здійснення профорієнтаційної агітації за кордоном. На сервісі *Facebook* зареєстровано велику кількість аккаунтів університетів як світу, так і України, де викладачі разом зі студентами створюють освітній контент для навчання, самостійної роботи, пізнавальної та творчої діяльності, розваг. Ефективною формою поширення інформації та навіть навчання є відеоканали на сайті *YouTube*.

З огляду на вищезазначені факти, варто підкреслити необхідність використання соціальних мереж та *відеоканалів* на інтернет-платформі *Youtube* у профорієнтаційній роботі серед випускників загальних середніх

освітніх закладів, оскільки цільовою аудиторією цих сайтів є саме молодь. Профорієнтаційне спілкування з учнями старших класів у соціальних мережах, поширення профорієнтаційної інформації через медійні канали сприяє формуванню ціннісних орієнтацій, світогляду, мотивації самопізнання, установки на власну активність у професійному самовизначенні та оволодінні професійною діяльністю. Для профорієнтаційного консультування молоді в соцмережах застосовують такі форми роботи: колективне обговорення проблемного питання за допомогою інтерактивних засобів спілкування; групові та індивідуальні он-лайн консультації та бесіди; он-лайн ігри та тренінги; Web-конференції, семінари та диспути. Ефективними методами профорієнтаційного консультування молоді засобами мережі Інтернет є он-лайн спостереження; Інтернет-анкетування та тестування; бесіди-інтерв'ю через інтерактивні системи спілкування; ознайомлення відвідувачів порталу професійного консультування молоді з інформацією, що розміщена на ньому [5, с. 153].

Впровадження інтернет – технологій в процес професійної орієнтації учнівської молоді сприяє отриманню максимально достовірної інформації під час профорієнтаційної діагностики учнівської молоді, адже за комп'ютером вони більш правдиво відповідають на питання, підвищенню ефективності занять із профорієнтації, активізації інтересу до самостійного ознайомлення учнів із сучасними професіями, здійсненню усвідомленого професійного вибору на основі більш повної інформованості про світ професій та розумінні школярами своїх професійних вподобань та схильностей.

Список використаних джерел:

1. Коваленко А.В. *Особливості профорієнтаційної роботи з майбутніми абітурієнтами для вступу на інженерно-технічні спеціальності* [Електронний ресурс] / А.В. Коваленко – Режим доступу: https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/1747/1/_73_06.pdf
2. Помаран П.І. *Організація профорієнтаційної роботи в закладах професійно-технічної освіти* [Електронний ресурс] / П.І. Помаран – Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Profos_2016_11_16.pdf
3. Попова Т.С. *Реалізація профорієнтаційної діяльності шляхом застосування сучасних засобів інтернет-технологій* [Електронний ресурс] / Т.С. Попова – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/3188/1/20.pdf>
4. Система профорієнтаційної роботи в школі. / Під ред. Сметаніна Д.А. та ін. – К.: Либідь, 2001. – 160 с.
5. Химиця Наталія. *Інформаційно-комунікаційні технології у контексті профорієнтаційної роботи* [Електронний ресурс] / Н. Химиця – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/14514/1/70_152-153_maket-ena-ntb%28099%29.pdf
6. URL: <https://proforientator.com.ua/ua/o-proekte-profrientator-ukraina-sertifikati-i-patenti>

Рабінович А.О.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ОСНОВНІ ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НАД ФЕНТЕЗІ-ОБРАЗАМИ НА ЗАНЯТТЯХ З КОМПОЗИЦІЇ

Активний і практично неперервний вплив, розрахований на широке охоплення цільових аудиторій, дозволяє індустрії фентезі виступати в якості механізму, який здійснює трансляцію значень, що організують соціальну дійсність сучасної людини. Фентезійний продукт сам стає одним із символів сучасності: він передає установку «уявити неможливе можливим», наближає до ідеї конструювання віртуального простору, онтологічно не пов'язаного з дійсністю. Розвиваючись у руслі постмодерністської епохи і комп'ютеризації життя, фентезі набуло глобального характеру [2]. Це дає можливість молодим художникам широкого вибору професій у кінематографі, гейм індустрії, книжковій графіці, дозволяє охопити широке коло аудиторії на просторах мережі Інтернет, знайти замовників на свої творчі роботи.

Аналіз публікацій засвідчує, що методика створення фентезі-образів у вітчизняних працях тільки починає досліджуватися. В англomовних ресурсах ми можемо знайти велику кількість уроків щодо створення персонажів фентезі. Практичні рекомендації щодо створення концепту фентезі-персонажу дають Паул Річардс [6] і Трейсі Джі Батлер [5]. У книгах Наталі Ратковскі [4] виокремлено прийоми та методи розвитку креативного мислення, у тому числі для створення фентезі-образів.

Метою статті є визначення доцільних методів та прийомів для ефективної роботи студентів над фентезі-образами на заняттях з композиції у закладах вищої освіти.

На нашу думку, навчання студентів створенню фентезі-образів має бути невід'ємною частиною курсу занять з композиції. Для створення таких образів студенту необхідна добре розвинена фантазія та креативне мислення. Для того, щоб відповідати вимогам сьогодення, викладач повинен не лише володіти професійними вміннями і знаннями, а й сучасними педагогічними технологіями, бути спрямованим на творчий пошук і самореалізацію. Тому в процесі роботи над фентезі-образами слід використовувати нові нестандартні прийоми і методи для розвитку фантазії та креативності.

Говорячи про традиційні прийоми, ми не відкидаємо повністю ті методи, які зазвичай прийнято використовувати. Особливо це стосується методу наочності, який буде доцільним на вступній лекції до теми фентезі-образів. У роботі зі студентами цей метод полягає у перегляді й аналізі чужих робіт. Як приклади можна переглянути роботи таких відомих художників як Борис Вальєхо, Алан Лі, Лео Хао, Майкл Уелан, Джулія Белл та ін.

Аналіз прийомів і засобів створення фантастичних образів у творах мистецтва дозволяє виділити такі, що сприятимуть розвитку креативного мислення майбутніх художників у процесі виконання образотворчих завдань. Процеси уяви полягають у розумовому розкладанні вихідних уявлень на складові частини (аналіз) і подальшому їх з'єднанні у нових поєднаннях

(синтез), тобто носять аналітико-синтетичний характер [1]. Прикладами таких об'єднань є аглютинація, гіперболізація, загострення, схематизація, типізація.

Аглютинація – об'єднання у створюваному образі властивостей і елементів образів інших предметів. Завдяки цьому процесу живому приписуються ознаки, притаманні неживому, створюються казкові образи: дракони, русалки, крилаті бики тощо [3]. Такі завдання дають майбутнім фахівцям можливість вирішувати інженерні задачі, проникнути у принципи та закони формоутворення природи.

Гіперболізація – збільшення образу реального об'єкта або кількісна зміна його частин [3]. У практиці навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах цей метод доцільно застосовувати на заняттях з композиції, наприклад, для творчих завдань щодо відображення сильних почуттів: гніву, страху, пристрасті.

Загострення – акцентування якоїсь частини образу або певної властивості, унаслідок чого новий образ набуває особливої виразності [3]. Адже створення цілісного художнього образу починається саме з фіксації характерних особливостей образу.

Схематизація – згладжування відмінностей між порівнюваними об'єктами. Це дає змогу позбавитись від зайвих і другорядних деталей, що перешкоджають утворенню нового образ. Натомість типізація – уявне виокремлення істотного в однорідних явищах і втілення його в новому образі, завдяки чому цей образ поєднує в собі риси, притаманні різним об'єктам [3].

Наталі Ратковскі у своїй книзі «Професія – ілюстратор» [4] виокремлює велику кількість прийомів і методів, які можна застосувати як для книжкових ілюстрацій, так і для створення самостійних фентезі-образів. По-перше, вона зазначає, що будь-якій творчій людині необхідна так звана щоденна художня «розминка». Саме протягом розвитку спостережливості з'являється і загострюється більш тонкий зір, котрий прийнято називати художнім та креативним. Одна з вправ для розвитку креативного бачення – спостереження за хмарами та розпізнавання у них різних образів. Цей прийом студенти можуть виконувати у повсякденному житті. Що стосується аудиторної роботи, то чудовим завданням буде «Малювання в плямах», яке полягає в тому, що студент має зобразити фентезі-істоту в довільній плямі, зробленій акварельними фарбами.

Не менш успішним може бути генерування ідей методом морфологічної матриці. Цей метод як приклад системного підходу більш відомий у сфері винахідництва, а його прабатьком можна вважати астрофізика Фріца Цвікі. Саме завдяки цьому методу за короткий період часу йому вдалося отримати велику кількість оригінальних технічних рішень у ракетобудівництві.

У образотворчому мистецтві цей метод доцільний для створення робіт, в яких велике значення має символіка. Тож, якщо ми хочемо закласти додаткові символи в образ нашого фентезі-персонажу, цей метод допоможе. Сутність цього методу полягає у створенні таблиці, де по вертикалі вказують параметри пошуку, а по горизонталі – види цих параметрів, тобто більш детальне їх уявлення. Щоб зрозуміти, які саме параметри належать опису, слід розбити проблему на незалежні складові частини [4]. У якості таких параметрів можна обрати: формат; кольорове рішення; символи, які описують основу образу; символи, за допомогою яких можна уявити частини зображення.

Метод морфологічної матриці вважається однією з класичних технік творчого підходу для рішення творчих проблем, які дозволяють охопити і проаналізувати за досить короткий час практично будь-яку складну задачу. Логічно можливі комбінації систематизуються, аналізуються і приводяться до одного знаменника – швидкого та неординарного рішення.

Наступний метод найбільш поширений для створення фентезі-персонажів, – це метод комбінування. Мета цього методу – зв'язати незвичайним способом елементи малюнка так, щоб підкреслити або посилити головне у роботі та створити з відомого щось невідоме, нове, фентезійне. Це може бути поєднання різних тварин, людини і тварини, механічних частин з людиною-твариною тощо.

У своїй статті «Прийоми та хитрощі створення концепт-арту в індустрії відеоігор» Паул Річардс [6] описує лайфаки, які допоможуть зробити персонажа більш виразним і динамічним.

По-перше, це психологія форм – ми пов'язуємо певні форми з певними емоціями, гострі кути з суворістю, згладжені криві лінії – з м'якістю. Тому, перш ніж починати роботу, варто вирішити, якого візуального ефекту ми хочемо досягнути, і після цього вже намітити відповідні форми. По-друге, важливо визначити лінії дії, ритму, руху очей у межах нашого об'єкту, це додасть динаміки роботі, зробить її більш вражаючою та цікавішою. Також варто не забувати про головну точку – домінанту нашої композиції, по відношенню до якої всі інші елементи вторинні. З'ясувавши, що в роботі головне, ми будемо знати що посилити, а що послабити.

По-третє, уведення великих об'єктів поруч з маленькими додає більше інтересу, ніж коли поруч розташовані два об'єкти однакового розміру. Симетричний дизайн фентезі-персонажу буде нудним, якщо він складається з однорідних об'єктів, тим більше якщо предмет однорідний за своєю природою, то доцільно ввести трохи асиметрії [6].

Як бачимо, у зображенні фентезі-образів основні закони композиції нікуди не зникають. Ще одним з ефективних прийомів є переведення образу в силует. Найзручніше це робити у фотошопі. Якщо отриманий результат буде цікавим і добре читатиметься, то ми працюємо в правильному напрямку, якщо ж ні, то варто щось змінювати. Деякі художники взагалі починають свою роботу над персонажем з пошуку цікавого силуету, і це також досить зручно.

На мою думку, найцікавіше криється в деталях, а іноді маленькі акценти/штрихи можуть все докорінно змінити – додати персонажу щось, чого в іншому випадку не було б. Варто думати про об'єкти / персонажі / сцени як про розповідь історії. З точки зору візуального інтересу є велика різниця між «людиною-жабою з сокирою» і «перев'язаною, горбатою людиною-жабою з сокирою і фарбованими людськими черепами тощо».

Паул Річардс радить звернутись до трійки для того, щоб покращити малюнок. Наприклад, надати персонажу три відмінні фізичні характеристики, використати у роботі три основних маси (велику, середню, малу), три матеріали (шкіру, хутро, шкіру (одяг) тощо), три плани (передній, середній, задній), три домінуючих кольори (теплий, холодний, нейтральний), три «прочитання» – основне (загальне враження), вторинне (зчитування додаткової інформації), третинне (більше цікавих символічних деталей) [6]. Також варто використовувати правило третин, що досягається поділом полотна на три частини по горизонталі та вертикалі й переміщенням головної точки туди, де дві лінії перетинаються.

Отже, процес створення фентезійного образу є повноцінним художнім пошуком, побудованим на асоціаціях, комбінуванні, логічному генеруванні ідей, продумуванні силуету та окремих дрібних деталей. Створення нових фентезійних образів є важливим аспектом становлення майбутнього художника у руслі розвитку сучасної тенденції візуальної творчості. Це розвиває також уважність до деталей, асоціативне мислення та креативність. Пропоновані методи та прийоми стимулюють розвиток студента як особистості, формують його творче і креативне мислення. Оскільки фентезі-образ виконує не лише суто естетичні, але й ціннісно-сміслові функції, він стає важливою ланкою у системі освіти та виховання.

Список використаних джерел:

1. Аналітично-синтетичний характер процесів уяви/ функції уяви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bibliotekar.ru/psihologia-1/19.htm>
2. Деміна А. Фентезі в сучасній культурі: філософський аналіз. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cheloveknauka.com/fentezi-v-sovremennoy-kulture-filosofskiy-analiz>
3. Прийоми створення уявних образів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: studopedia.com.ua/1_53101...stvorennya...obraziv.html
4. Ратковскі Н. Професія ілюстратор. Вчимося мислити творчо. – Москва: Видавництво «Манн, Іванов і Фебер», 2016.
5. Butler T.J. Notes on Character Design – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lackadaisycats.tumblr.com/post/67909264429/notes-on-character-design>
6. Richards P. Hints and Hacks For Doing Conceptual Art in the Video Game Industry – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://teletype.in/@concept.art/HJeJB4GKX>

Слухай А.С.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕХНІКАМ ГОБЕЛЕНУ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Протягом віків людство накопичувало досвід народних майстрів та передавало його з покоління в покоління. Нині декоративно-прикладне мистецтво – це можливість займатися творчістю, виявляти індивідуальність, а також – непоганий відпочинок, заняття улюбленою справою. Одне з важливих місць в українській культурі займає ткацтво. Більшість тканин призначалася для оздоблення житла, використовувалася для виготовлення одягу, була свідченням дбайливості господині, а вже пізніше додалися ринкові запити. Одним із видів ткацтва є гобелен. Гобелен або шпалера – настінний безворсовий килим, витканий вручну. Тому вивчення народних ремесел займає провідне місце в системі цінностей народу.

Аналіз публікацій засвідчує що даною проблемою почали цікавитися ще наприкінці XIX ст. Проблема килимів присвячено мистецтвознавчі дослідження В. Савицької [3], дисертаційна праця С. Хабібуліної [4], науково-методичні розробки Г.Логвиненко [2]. У них розглядається специфіка гобеленів, їх історичний розвиток і викладені основи його виконання.

Дослідженням даної теми займалася також український мистецтвознавець Л. Жоголь [1]. У своєму дослідженні «Художнє вирішення тканин для сучасного інтер'єру» та монографії «Тканина в інтер'єрі» вона показує роль текстилю в оздобленні приміщень.

Метою статті є узагальнення знань з методики навчання технік гобелену студентів закладів вищої освіти.

На сьогоднішній день гобелен прикрашає приміщення, приносить тепло у наші душі за допомогою форми, поєднання кольорів, з'єднання незвичних матеріалів.

Знаменитий іспанський художник Хуан (Жоан) Міро підкорював світ своїми творами, в яких поєднував абстрактні образи і реальність. Його роботи не просто лінії і плями, а відображення душі художника. За мотивами його робіт було створено багато тапісерій (килимові вироби, гобелени), які стали відображенням сучасного світу.

Декоративні ткані композиції, які називаються гобеленами, зараз дуже швидко розвиваються. За останні роки вони пройшли певну еволюцію від класичного полотна до більш самостійного твору, збагаченого різними фактурами й різними техніками виготовлення. Робота у гобелені – це експеримент, в якому робиться спроба відшукати нові пластичні рішення.

Текстильний дизайн має провідне значення в оздобленні інтер'єра. Тому методика навчання декоративно-прикладного текстилю та текстильного дизайну з'єднує ці напрямки. Для оформлення сучасного житла за допомогою гобелену потрібно спочатку зробити аналіз приміщення та визначити місце, де буде знаходитись шпалера. Тому студенту важливо розуміти роль гобелена у дизайні житла та вміти аналізувати його взаємозв'язки з предметним простором. Щоби познайомитися з різними видами текстилю, студенту можна запропонувати виконати реферат і виступити з повідомленням перед групою. Студентів також необхідно знайомити з новими напрямками роботи у гобелені та пропонувати відвідування виставок текстилю. Це дає змогу віднайти щось нове й експериментувати над створенням власних виробів.

Необхідне також ознайомлення студента з історичними аналогами, що дозволяє студентові проаналізувати досвід попередніх майстрів. У результаті може виникнути авторська композиція з комбінуванням декількох стилів.

На практичних заняттях студенти оволодівають великою різноманітністю технічних прийомів і способів виконання гобелену, різними видами ткацтва.

Вивчення традиційних методів плетіння є підґрунтям для виконання роботи. Тому тут важливо методами демонстрації та пояснення навчити студента технікам. Після засвоєння інформації й аналізу зразків студент має обрати тему та зробити невеликі ескізи майбутнього виробу. Пошук мотиву студент має виконувати у позаурочний час. Студент повинен чітко уявляти наскільки знайдений матеріал відповідає темі, функції інтер'єру та яка фактура може бути використана. А потім за допомогою викладача робиться аналіз замальовок, обговорюються їх виконання у техніках гобелену. Під час композиційного пошуку викладач готує прилади та матеріали, необхідні для створення гобелена. Студент має виконати декілька ескізів у чорно-білому варіанті. Після затвердження найбільш вдалого ескізу студент має знайти його колірне рішення. Тепер починається робота над малюнком у натуральну величину виробу.

На маленьких роботах студент відпрацьовує традиційні техніки, різні види плетіння, вчиться обробляти краї, знімати його з підрамника та оформлювати

його. Для таких робіт краще давати завдання на виконання формальної композиції, наприклад на домінанту кольору або предмета. Після проб на малому зразку можна починати робити великий виріб. Пізніше можна перейти до більш складних виробів, наприклад, виготовити аксесуар або прикрасу з використанням різних технік гобелену. Також студентам подобається виконувати завдання на виготовлення об'ємних килимів. Завдання на створення пейзажу в споріднених кольорах вимагає від студента серйозного ставлення до виконання роботи. Виконання килима з орнаментальним мотивом потребує ретельного вивчення орнаментів та їх значення.

Після освоєння традиційних технік можна запропонувати студенту попрацювати над незвичайним гобеленом, змінити його форму, або скласти його з декількох шматків. Також можна йому запропонувати виконати гобелен з використанням нетрадиційних матеріалів (наприклад з соломою, корою, металом, дротом, склом, тощо). Студент має внести щось нове у свій виріб з метою увиразнення задуму. Тут можна використати будь-які природні форми та ритми, які допоможуть йому в реалізації свого бачення в роботі. Особливу увагу слід приділяти композиції, адже вона має бути об'єднаною змістом, характером й призначенням [2]. Для отримання вище сказаного результату потрібно виконати завдання на створення килима з кінського волосу та 3D гобелену з елементами анімалістичного жанру.

Аналізуючи роботу студентів, слід акцентувати увагу на єдність і цілісність композиції, пояснити, що образотворчі засоби та стильові особливості підпорядковані цілому. Також слід не забувати про деталі та декоративні елементи, адже вони є не менш важливими.

Також можна запропонувати роботу за двома способами організації композиції: побудову без домінанти, при цьому способі композиція не має ні головного, ні другорядного елемента, але всі вони взаємопов'язані між собою; та домінантна побудова, де всі елементи підпорядковані головному.

Для чіткого сприйняття студент повинен проаналізувати загальний характер виробу. Можна наблизити його до більш простих форм або згрупувати елементи так, щоби основна увага приділялася центральній частині [3].

Створення виробів з матеріалів незвичайних за фактурою та структурою елементів дозволяє студенту розвиватися творчо. Тому, на нашу думку, доцільно пропонувати для студентів експериментальні завдання для плетіння з використанням різних матеріалів і пошуку різних комбінацій технік. Також студенту слід пропонувати виконати роботу на поєднання декількох мотивів шляхом перетікання одного в інший, знайти певний ритм і цікаві форми, виконати декорування виразною пластикою. Таким чином, у процесі роботи над гобеленом потрібно більше звертати увагу на можливість самореалізації студента, направляти його на творчість і розвиток. Викладач має взаємодіяти зі студентами, радити та супроводжувати їх роботу. Процес пізнання відбувається у формі перетворення, відкриття. Творчість поглиблюється розглядом багатоваріантності композиції на відповідність ідеї. Ми прагнемо до того, щоб студент висловив у виробі щось більше, ніж декорування предмету практичного призначення, наділив його рисами індивідуальності – гри його розуму, дотику рук. Творчий підхід дозволяє виховувати та навчати студентів у дусі поваги й любові до культури власного народу, народних традицій та розуміти місце і водночас устремління до включення у контекст розвитку світового мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Жоголь Л.Є. Тканина в інтер'єрі / Л.Є. Жоголь. – К, Будівельник, 1968. – 96 с.
2. Логвиненко Г.М. Декоративная композиция: підруч. [для студ. вищ. навч. Закл.] / Галина Логвиненко. – М, Владос, 2005. – 144 с.
3. Савицкая В. И. Превращение шпалеры / В.И. Савицкая. – М, Галарт, 1995. – 136 с., ил.
4. Хабибулина С.К. Анализ современных тенденций развития авторского текстильного панно // С.К. Хабибулина. – Вестник ЧелГУ. – 2009. – № 39. – С. 165-169.

Tymoshchuk N.M.

*Ph.D. (Philology), Associate Professor,
Vinnytsia National Agrarian University*

INDEPENDENT EXTRACURRICULAR WORK AT THE AGRARIAN COLLEGES OF THE USA

An important direction for Ukrainian higher education modernization is its compliance to the requirements of world educational standards. Nowadays improving the organization of independent student learning activities is given high scientific priority. That's why, it is recommended to use the results of comparative and pedagogical studies of training specialists in foreign countries. The aim of work is to analyze some aspects of the organization of independent extracurricular work of agricultural students in the United States.

The US agricultural higher education is organized in six directions (agendas): agribusiness, agricultural production processes, agricultural machinery, horticulture, agricultural resources and forestry, agricultural products processing.

The presence of a tutor is one of the essential features of extracurricular work of the US students. The tutors help students navigate the information space of the training courses, develop an individual training program, give advice in case of problems or difficulties. Consulting is considered a necessary structural element of interaction between teacher and students; it is an important condition for ensuring effective cooperation.

Nowadays the Internet technologies usage for training education has increased considerably, and the higher agrarian education in the USA is no exception. An American researcher Daniel Chen, analyzing the use of the Internet and other Internet technologies in higher education, notes that it has «burst out» over the past 15 years [1, 1223]. The so-called blended education is gaining popularity in this context; it is called the new norm of higher education [2, 207]. The combination of traditional (face-to-face) and virtual components of teaching is considered to be a prevailing strategy for the top agrarian institutions in the United States. Mixed learning is characterized as a form of learning that is not limited by temporal, spatial and situational barriers, while providing high quality interaction between teachers and students [3, 227].

The flipped classroom is a relatively new pedagogical approach. American scientists are convinced that it can play an important role in mixed learning [4, 32]. According to this training model, students must participate in the teaching process. This strategy moves activities, including those that may have traditionally been considered homework, into the classroom. In a flipped classroom, students watch

online lectures, collaborate in online discussions, or carry out research at home. According to V. Gillispie, flipped classroom is a student-oriented approach to teaching because it greatly optimizes student's active learning [5, 34].

Basic principles of the analyzed methodology are providing students with the opportunity to get preliminary information before the classroom activity; encouraging students to read online lectures and prepare for classroom work; a clear assessment system, a synergy between classroom and extracurricular learning; availability of clear instructions and recommendations; providing enough time to complete tasks; timely analysis, counseling and evaluation of student work; ensuring the use of familiar technologies, easily accessible to students [6, 37].

The accessibility of Flipped Classroom is extremely convenient, especially for students that would face difficulties in traveling to the physical classroom. Such students would still have the foundational information of the course at hand via online [7, 594]. Student-student and student-teacher interactions are greatly emphasized in a Flipped Classroom setting. It utilizes a student-centered teaching modeled in order to ensure that the course is primarily aimed at contributing to the student's overall success in obtaining a proper, effective education [8, 1589].

The undoubted advantage of American higher education is its extraordinary flexibility in methods, forms and teaching styles. The prominent place is occupied by methods that allow taking into account the individual characteristics of students, stimulating their cognitive activity and providing development of creative abilities. The current state of teaching students in the USA is characterized by the use of numerous online programs for independent work, a flexible system of educational process organization, the use of new methods and forms for independent work organization. The application of the American higher education pedagogy experience can become an element of the educational reforms that are taking place in Ukraine today.

References:

1. Chen P.-S. D. Engaging Online Learners: The Impact of Webbased Learning Technology on College Student Engagement / P.-S. D. Chen, A. D. Lambert, K. R. Guidry // *Computers & Education*. – 2010. – Vol. 54 (4). – pp. 1222–1232.
2. Norberg A. A Time-based Blended Learning Model / A. Norberg, C. D. Dziuban, P. D. Moskal // *On the Horizon*. – 2011. – 19 (3). – pp. 207–216.
3. Baepler P. It's Not about Seat Time: Blending, Flipping, and Efficiency in Active Learning Classrooms / P. Baepler, J. Walker, M. Driessen // *Computers & Education*. – 2014. – Vol. 78. – pp. 227–236.
4. Baepler P. It's Not about Seat Time: Blending, Flipping, and Efficiency in Active Learning Classrooms / P. Baepler, J. Walker, M. Driessen // *Computers & Education*. – 2014. – Vol. 78. – pp. 227–236.
5. Gillispie V. Using the Flipped Classroom to Bridge the Gap to Generation / V. Gillispie // *Ochsnser Journal*. – 2016. – Vol. 16. – № 1. – pp. 32–36.
6. Kim M. The Experience of Three Flipped Classrooms in an Urban University: an Exploration of Design Principles / M. Kim, S. Kim, O. Khera, J. Getman // *The Internet and Higher Education*. – 2014. – Vol. 22. – pp. 37–50.
7. Kettle M. Flipped Physics / Maria Kettle // *Physics Education*. – 2013. – № 48 (5). – pp. 593–596.
8. Aşıksoy G. Flipped Classroom adapted to the ARCS Model of Motivation and applied to a Physics Course / G. Aşıksoy, F. Özdamlı // *Eurasia Journal of Mathematics*. – 2016. – № 12. – pp. 1589–1603.

Турянця Ю. С.
студентка,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЕКТУВАННЯ КУРСУ «ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ» ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У наш час вважається, що будь-яка людина, яка вміє просто гарно малювати, може називати себе художником, а оволодіння цим вмінням гарантує достойний рівень робіт та успіх у творчості в подальшому житті. У такому поверхневому підході до мистецтва образ картини – зміст твору мистецтва – не враховується. Тому що здатність правильно відтворювати природу є лише першим кроком до живопису. Також не мало важлива умова для творчості – вміння висловлювати свої думки і почуття у своїх творах через призму художнього світогляду.

Державним стандартом професійної підготовки вчителів образотворчого мистецтва зі спеціальності «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» передбачено вивчення курсу основ композиції, рисунку, живопису, опанування студентами яких має велике значення в системі творчого розвитку особистості. Однак у навчально-методичному аспекті нині є чимало недостатньо досліджених питань теоретичного і практичного змісту щодо засвоєння майбутніми фахівцями сучасних способів композиційної діяльності на базі використання нагромадженого художніми школами історичного досвіду.

Питання композиції як найпроблемнішої художньої дисципліни продовжує цікавити широкі кола мистецького середовища. Для нас і сьогодні надзвичайно цінним є досвід пошуково-експериментальних робіт студентів і викладачів Баухаузу, ВХУТЕІНУ, новаторів-художників 1920-х років, М. Коники з Сенежської студії, як і сучасних митців-прикладників і дизайнерів, що є надзвичайно вартісним надбанням, особливо в галузі промислового мистецтва. Варто творчо вивчати і використовувати велику спадщину В. Вазареллі, І. Іттена [3], Е. Лісіцького, О. Екстер, М. Ешера [6], В. Кандінського, П. Клеє, К. Малевича, публікації В. Гудака [1; 2], С. Курака [4], В. Дриженка [5] та ін. Навчання композиції і до сьогодні є невирішеною науково-методичною проблемою.

Метою статті є обґрунтування рекомендацій щодо проведення занять з курсу «Основи композиції», що сприятиме розвитку у студентів творчої уяви й мислення, розкриттю широких можливостей художньо-композиційного вирішення елементів чи мотивів довкілля у заданому форматі згідно поставлених завдань.

У прояві власного художнього смаку студентів відіграють велику роль знання у галузі композиції. Без елементарних законів композиції неможливо створити навіть простий рисунок (з натури або за уявою), так як завжди необхідно грамотно розмістити зображувані предмети на площині. Також композиція потрібна у тематичних творах, що займають важливу частину програми з образотворчого мистецтва.

Давайте розглянемо та порівняємо художні твори різних епох і народів, в яких чітко та ясно простежується ось така тенденція – у виконанні цих творів

присутня висока, саме мистецька культура, яка є поступовою й стабільною. Ось чому сьогодні для нас важливо, що саме послугувало зародженню художньої грамоти у повсякденному життю первісних ремісників-митців. Тут первинною основою виступає якраз побудова предмету, його структура та оздоблення чи, художньою мовою говорячи, його композиція.

Тому можна розглянути, як первинні засоби художньої виразності, такі як крапка, лінія, смуга (пряма чи хвилеподібна), пляма, площина, що у пластично-ритмічній сукупності набувають, завдяки градації тону, фактури й колористики, складніших композиційних зіставлень й структури, які з глибокої давнини, і до сьогодні не втратили актуальності. Вони є основою художнього самовияву студента у формі витвореної ним самодостатньої композиції на основі художнього тлумачення природи, довкілля.

І. Іттен у своїй книзі «Мистецтво форми» наголошував: «...нові ідеї мають бути перетворені на нову художню форму, то у митцеві відповідно слід розвинути й скоординувати його фізичні, почуттєві, духовні й інтелектуальні сили в їхній гармонії». На думку В. Гудака, чуттєвість і творчість художника за своїми спрямуванням, практикою вияву, процесом праці поділяється на взаємодоповняльні частини: візуально-емоційну (бачення, сприйняття, спостереження) і раціонально-логічну (мислення, аналіз, відбір, уклад, побудова) з притаманною всебічною шкалою різноманіття художнього вирішення композицій. Отже, основне завдання викладача – навчити майбутніх учителів образотворчого мистецтва образно відчувати та бачити світ, відчувати, аналізувати й поєднувати, винаходити й створювати нову та оригінальну художню форму.

Існує велика кількість програм з композиції, які розробили викладачі різних закладів вищої освіти, проаналізувавши декілька із них, чітко можна побачити, що більшість із них охоплює лише логіко-формальний аспект композиційної діяльності студентів. Натомість за своєю сутністю термін «композиція» тотожний поняттю творчості. Зважаючи на це, дисципліну «Композиція» доцільно студіювати комплексно і послідовно. Насамперед, майбутнім художникам потрібно опанувати асоціативно-фігуративну (абстрактну), потім – фігуративно-символічну (декоративну), далі – образно-сміслову (реалістичну), а наостанок – образно-фантастичну (сюрреалістичну) композиції. Це дасть змогу щонайширше охопити різноманітні напрями, різновиди й жанри образотворчого мистецтва. Щоб реалізувати це у повному обсязі, структурно програма з композиції має складатися з відповідних розділів і модулів, кожен з яких повинен бути наповненим теоретичним матеріалом, тренінгами та аналітичними й творчими практиками.

Викладаючи таку дисципліну як композиції, для успішного виконання окреслених програмних завдань та засвоєння матеріалу, педагог має спрямувати свої зусилля на формування в студентів художньо-творчої компетентності й майстерності, що пов'язано з виробленням деяких прийомів аналітико-синтетичної діяльності, формуванням навичок композиційного мислення. Такі дії мають відбуватися в умовах репродуктивного й продуктивного навчання. При цьому заперечувати результативність репродуктивного й надавати перевагу лише продуктивному типу навчання недоцільно, оскільки і той, і той не існують самостійно, а збагачують один одного. Вивчення однієї й тієї ж самої теми за допомогою традиційної методики викладання може мати різні результати, зумовлені індивідуальними особливостями студентів, рівнем розвитку їхніх творчих здібностей,

підготовленістю. Насамперед, це стосується пасивних та індіферентних суб'єктів педагогічного процесу, яких потрібно перевиховувати за допомогою дуже сильної дози евристики. Відтак, доцільно скористатися евристичним підходом до навчання композиції, що охоплює такі методи, як мозковий штурм, сугестопедія, синектика, рефлексія, гірлянда асоціацій, метод інтерв'ю, мікрофона, анкети й опитування, арт-терапії.

Для кращого розуміння ефективності та ролі в навчальному процесі цих методів, давайте розглянемо один із них. *Метод мозкового штурму (брейнстормінг)* – розв'язання певної проблеми або завдання за допомогою активного розумового пошуку рішень групою студентів. Він може бути короткочасним або тривалим, письмовим або усним. Це активна форма діяльності, яка розвиває та тренує мозок, формує вміння лаконічно й чітко висловлювати власні думки. Застосування даного методу доцільно використовувати при засвоєнні теми, так як він створює необхідні передумови для творчої самореалізації студентів, сприяє підвищенню навчальної мотивації, посилює практичну значущість отриманих знань та умінь.

При більш детальному вивченні поставленої мети цієї статті, а саме обґрунтування рекомендацій проведення занять з курсу «Основи композиції», й аналізуючи його, можна дійти до висновку, що сучасна система вищої мистецької освіти потребує постійного удосконалення свого змісту та методики викладання фахових дисциплін, а саме композиції в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Для підвищення рівня художньо-творчої компетентності й майстерності студентів навчальну програму з композиції доцільно оновити з урахуванням різноманітних напрямів, різновидів і жанрів образотворчого мистецтва на сучасному рівні. Процес викладання композиції має ґрунтуватися на засадах евристичного підходу з успішним використанням таких методів, як мозковий штурм, сугестопедія, синектика, рефлексія та гірлянда асоціацій, метод інтерв'ю, мікрофона, анкети й опитування, арт-терапії що залежить від попереднього виконання майбутніми художниками-педагогами низки аналітичних та практично-творчих вправ.

Список використаних джерел:

1. Гудак В. Композиція як провідна й визначальна дисципліна в процесі формування митця / В. Гудак // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – 2012. – Вип. 23. – С. 66-78.
2. Гудак В.А. Композиція як творчий вимір професійної підготовки абітурієнтів і студентів мистецьких навчальних закладів // Теорія і практика матеріально-художньої культури. № 10. – Харків: 2008 / Мін ОНУ, Харківська державна академія дизайну і мистецтв. – С. 48-51.
3. Иттен И. И. Искусство формы / И. И. Иттен.– М.: Издатель Д. Аронов, 2001. – 135 с.
4. Курак С. П. Робоча програма з курсу «Композиція» [Електронний ресурс] / С. П. Курак. – Режим доступу: <http://dls.ksu.kherson.ua>.
5. Робоча навчальна програма навчальної дисципліни «Композиція» (за кредитно-модульною системою) / Розробники: В. Дриженко, І. Лисюк. – К.: НАУ, 2013. – 24 с.
6. Эшер М.К. Графика. Предисловие и аннотации художника. – Кельн: Арт-Родник, 2001. – 16 с., 76 іл.

Удот В.Ф.
аспірант,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З РОДИНАМИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Зміст підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти включає в себе кілька блоків (цільовий, методологічний, змістовий, процесуальний, результативний), які тісно взаємопов'язані й у результаті взаємодії забезпечують досягнення певного рівня підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД. Слід зазначити, що проблема підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД вирішується на основі різних методологічних підходів. Зауважимо, що термін «підхід» трактується, як «сукупність організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних та педагогіко-методологічних впливів на студента, завдяки специфіці яких забезпечується ефективність його успішного навчання, виховання та розвитку, а в цілому – підготовка його як сучасного фахівця і громадянина» [2, с. 73].

Методологія науки розкривається через специфічні відносно самостійні підходи. Для нашого дослідження поняття методологічних підходів важливе у такому трактуванні: «Методологічні підходи – це провідні, цілеспрямовані та систематичні шляхи, згідно з якими необхідно здійснювати формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій, результатом застосування яких є підвищення ефективності навчання».

Вчені у своїх дослідженнях, які стосуються підготовки педагогічних фахівців, по різному підходять до визначення методологічних підходів. Так, наприклад, Сорока О. В. виділяє системний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, професіографічний [5, с. 232]. Буднік О. Б. основними складовими методологічного блоку вважає такі підходи: міждисциплінарний, синергетичний, соціосистемний, аксіологічний, культурологічний, суб'єктно-діяльнісний, структурно-функціональний [1, с. 225]. Системний, аксіологічний, особистісний, компетентнісний, культурологічний, суб'єктивний, діяльнісний, акмеологічний, антропоцентричний, синергетичний підходи в своєму дослідженні використовує Фрицюк В. А. [6, с. 309]. Ковальчук В. А. [3, с. 238], в свою чергу, доповнює вищеперераховані підходи цивілізаційно-середовищним, діяльнісним та задачним.

Основний акцент у змісті підготовки майбутнього вихователя до взаємодії з родинами учасників бойових дій ми робимо на аксіологічному, діяльнісному, компетентнісному, особистісно орієнтованому та системному підходах.

Аксіологічний підхід передбачає вивчення ціннісних орієнтацій студентів у контексті професійної підготовки до окресленого виду діяльності, аналіз соціально-педагогічного процесу засобом ціннісно-змістового ставлення вчителя до особистісних якостей і підпорядкування змісту педагогічної освіти найвищим духовним ідеалам. У педагогіці аксіологічний підхід розглядається як система норм, правил, ідеалів, цінностей, що регулює взаємодію в

педагогічній сфері і впливає на становлення системи відносин. Основоположним у цьому підході є визначений регулятор – ціннісне ставлення людини в її багатосторонніх зв'язках зі світом, з іншими людьми. Отже, аксіологічний підхід органічно пов'язаний із гуманістичною педагогікою, оскільки людина в ній розглядається як найвища цінність.

Діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій реалізується через навчальну діяльність її суб'єктів з метою оволодіння знаннями, уміннями, навичками відповідно до професійної спрямованості. Даний підхід передбачає таку організацію навчання і виховання, за якої майбутній педагог діє з позиції активного суб'єкта пізнання, у якого цілеспрямовано формуються навчальні вміння стосовно педагогічної взаємодії, планування етапів взаємодії, її виконання та регулювання.

Компетентнісний підхід у підготовці фахівців передбачає не просту трансляцію знань, умінь і навичок, а формування у майбутніх педагогів професійної компетентності. Даний підхід орієнтований на практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення ставлень, що зумовлює принципові зміни в організації навчання, яке стає спрямованим на розвиток конкретних цінностей, необхідних знань і умінь студентів, особистісний саморозвиток.

У сучасних науково-педагогічних дослідженнях компетентнісний підхід реалізується як:

- методологія, що обґрунтовує освіту задля базових методологічних компетенцій особистості як основи для її подальшого саморозвитку;
- одне з концептуальних положень забезпечення єдиного соціального простору та оновлення змісту освіти в сучасних умовах;
- узагальнена умова здатності людини ефективно діяти за межами навчальних сюжетів і навчальних ситуацій;
- сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів;
- спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і базових компетентностей.

В основу *особистісно орієнтованого* підходу до підготовки майбутніх вихователів, ми вкладаємо формування особистісних та професійних якостей майбутнього педагога з необхідністю залучати його до активного пізнання в процесі підготовки до взаємодії з РУБД.

Особистісно-орієнтований підхід у професійній підготовці є формою взаємодії викладача та студента, у процесі якого викладач навчає формам, методам та засобам взаємодії, формуючи індивідуальний стиль професійної діяльності. Основні ідеї особистісно орієнтованого підходу сформульовано у вигляді таких положень:

- забезпечення розвитку особистості через її діяльність;
- єдність взаємозв'язку та взаємопереходу особистісної та предметної сторін діяльності;
- урахування та підпорядкування освіти на кожному рівні розвитку особистості її інтересам і здібностям;
- формування уявлення про діяльність як таку, що є особистісно значущою [4, с. 117-118].

Відповідно до предмету нашого дослідження, *системний підхід* реалізується у вивченні особливостей, проблем та потреб родин учасників бойових дій та професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи в умовах взаємодії. У різних галузях сучасних знань більшість об'єктів розглядаються як великі системи і їх вивчення здійснюється на основі аналізу комбінаторних зв'язків і явищ, взаємодії частин і цілого, особливостей функціонування.

Інтерпретуючи результати досліджень Ковальчук В. А. [3, с. 107], ми визначаємо, що системний підхід у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з РУБД означає:

- розробку методологічної основи її структури і функціонування;
- дослідження системоутворювальних факторів підготовки студентів до взаємодії з РУБД;
- вивчення системних особистісних якостей особистості, елементів цілісної системи професійних компетенцій майбутніх вихователів;
- моделювання професійної підготовки, орієнтованої на формування гармонійно розвиненої особистості;
- розробка дослідно-експериментальної моделі професійної підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД;
- використання результатів у практиці навчальних закладів.

Отже, на основі опрацювання психолого-педагогічної літератури нами виокремлено методологічні підходи у професійній підготовці майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД – аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований та системний. Дані підходи були покладені в основу авторської системи підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до зазначеного виду діяльності. На нашу думку, виокремлені підходи є визначальними та взаємозалежними, а також такими, що мають рівноцінний вплив на весь процес підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД.

Список використаних джерел:

1. Буднік О. Б. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності: дис. док. пед. наук: 13.00.04 / Олена Богданівна Буднік. – Житомир, 2015. – 552 с.
2. Галузинський В. Г. Основи педагогіки та психології вищої школи / В. Г. Галузинський, М. Б. Євтух. – К.: ІНТЕЛ, 1995. – С. 73.
3. Ковальчук В. А. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем: дис. док. пед. наук: 13.00.04 / Валентина Антонівна Ковальчук. – Житомир, 2016. – 514 с.
4. Морська Л. І. Теоретико-методичні основи підготовки учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності: дис. д-ра. пед. наук: спец. 13.00.04; 13.00.02 / Лілія Іванівна Морська. – Тернопіль, 2008. – 522 с.
5. Сорока О. В. Підготовка фахівців філологічних спеціальностей до реалізації технологій кооперативного навчання у професійній діяльності: дис. док. пед. наук: 13.00.04 / Ольга Вікторівна Сорока. – Тернопіль, 2016. – 534 с.
6. Фрицюк В. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку: дис. док. пед. наук: 13.00.04 / Валентина Анатоліївна Фрицюк. – Вінниця, 2017. – 532 с.

Чубукчі С.О.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

КОЛОРИСТИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА

Колористична підготовка – важлива складова художньої освіти майбутнього художника-педагога, одна з основ його професійної майстерності, тому розвиток колористичних здібностей студентів є важливим завданням, що потребує науково-методичного дослідження. Актуальна на сьогодні проблема якісної підготовки студентів в області колористики вимагає переосмислення практичної частини програми з колористики у закладах вищої освіти України для підвищення рівня професійної майстерності згідно сучасних вимог до художника-педагога та досвіду західної образотворчої системи навчання.

Колористика є комплексною наукою, що поєднує у собі знання з хімії (створення фарб, взаємодія пігментів), фізики, фізіології, історії, філології, філософії, естетики, теорії мистецтва та психології. До наукового і практичного кольорознавства вносили свої ідеї видатні діячі науки і культури свого часу: Леонардо да Вінчі, Ісаак Ньютон, Е. Делакруа, І. В. фон Гете, М. В. Ломоносов, К. Рунге, В. фон Бецольд, В. Оствальд, Г. Цойгнер, М. Шеврель, А. Хельцель та багато інших. Впродовж 1950-1990-х років художні академії та школи розвивалися за різними напрямками: радянська школа спрямувалися виключно на академізм і консерватизм; західна – на розвиток креативності, неформальне мистецтво та, пізніше, постмодерн. Наразі існують декілька фундаментальних, спеціальних досліджень щодо питань колористики та колористичної підготовки студентів, що проводилися переважно у 80-х роках ХХ ст.: І. Іттен [5], Ж. А. Агостон [3], Л. Н. Міронова [6]. Також використовувались більш нові наукові роботи за сумісними темами, такі як статті А. В. Новікової [7], Л. П. Горбатенко [1] та дисертація О. О. Кайдановської [2]. Проте сучасна українська художня система освіти потребує доповнення креативними методами навчання колористиці та пошуку балансу між формальною, академічною та неформальною школами.

Метою статті є визначити основні завдання колористичної освіти як основи професійної майстерності майбутнього художника-педагога, а також запропонувати завдання, направлені на ефективний розвиток колористичних здібностей студентів.

Як зазначає А. В. Єфімов: «Колористика – наука про колір, що містить окрім традиційного кольорознавства розділ знань про колірну культуру, колірну гармонію, колірні переваги, колірну мову. Вона спирається на фізичні основи кольору, психофізіологічний фундамент його сприйняття, одночасно враховує кольорокультурні уявлення суспільства і тому адресується практично всім сферам його буття» [4, с. 5].

Колористична підготовка студента є невід'ємною складовою професійної художньої майстерності, що надає майбутньому художнику-педагогу знання з використання кольору для досягнення поставлених чуттєво-оптичних

(імпресивних), психічних (експресивних), інтелектуально-символічних (конструктивних) завдань [5].

Ознайомлення майбутнього художника-педагога із колористикою починається з початкових класів загальноосвітньої школи, де учнів знайомлять з основними властивостями кольорів, засобами їх гармонізації і символікою. Проте повноцінна професійна колористична підготовка відбувається у закладах спеціально-професійної та вищої освіти, під час проходження курсу «Кольорознавство», занять з живопису та композиції.

Завдання, які вирішує колористична підготовка майбутнього художника-педагога на сучасному етапі, пов'язані з:

- засвоєнням фізіологічних, психологічних і символічних аспектів кольорознавства;
- свідомим і грамотним практичним використанням виражальних можливостей і естетики кольору при створенні гармонійних художніх творів, естетичного та комфортного середовища;
- умінням за допомогою колірного вирішення досягати психофізіологічного впливу на людину, створювати певне враження, впливаючи на емоційно-чуттєвий стан глядача;
- вмінням творчо інтерпретувати знання з семантики та символіки кольору, колористичних традицій різних культур.

Таким чином засвоєння фізіологічних, психологічних і символічних аспектів кольорознавства нерозривно пов'язане з професійно-оціночними знаннями: вміння сприймати, відчувати, аналізувати колористику твору, характер колірних поєднань та їх якості. Без цих навичок художник-студент не отримуватиме повноцінної колористичної підготовки, що сповільнить швидкість і рівень якості його навчання.

Як вважав І. Іттен: «... у першу чергу, в учнях необхідно розвинути загальну підвищену чутливість до кольору. Без попереднього інтенсивного вивчення можливостей кольору і практичних занять з пензлем і фарбами неможна отримати ніяких надійних результатів» [5, с. 25].

Для цього на перших курсах бакалавріату необхідно проводити лекції з загальнотеоретичних знань про колір і його основні оптичні та психофізіологічні властивості, вплив і зміни колірного символізму в історії, аналіз художніх творів разом із практичними вправами на розвиток колірної чутливості та вивченням колірних гармоній. Наразі ці знання розподілені між чотирма дисциплінами: «Композиція», «Кольорознавство», «Історія мистецтв», «Живопис».

Другим завданням колористичної підготовки є навчання вмінню використовувати виражальні можливості й естетику кольору при створенні гармонійних художніх і дизайнерських творів, естетичного та комфортного середовища, що досягається досвідом творчої діяльності та комплексною колористичною підготовкою. Це завдання вирішується за допомогою комплексного навчання колористиці, яка разом із композицією стає своєрідним підґрунтям для інших художніх дисциплін.

На думку А. В. Новікової, «... колористична підготовка майбутніх художників-педагогів повинна йти інтегративно з вивченням композиційних закономірностей і базуватися на взаємозв'язках усіх дисциплін процесу навчання на художньо-графічному факультеті, тобто бути складовою єдиного комплексу, де всі предмети взаємно доповнюють один одного, вирішуючи колірні задачі своїми специфічними методами» [4, с. 12].

Розвинути навички використання виражальних можливостей кольору можна досягти завдяки навчальним роботам з курсу «Живопис», копіювань колористичних таблиць, таких як спектральне коло, кольорова куля Рунге, ахроматично-хроматичний ряд і творчих робіт на передачу колірних асоціацій, на створення різних видів колірних гармоній. Також можна звернутися до завдань з колориту, які пропонує Л. Г. Миронова: створення кольорових карт з квадратів або трикутників у різних гамах і типах колориту [6, с. 142].

Уміння за допомогою колірного вирішення досягати психофізіологічного впливу на людину та створювати певне враження визначається знаннями з оптики, семантики та символізму, які засвоюються студентом протягом курсу «Кольорознавства», а також створенням власних творчих робіт і їх наступним аналізом.

Для розвитку вміння впливати на емоційно-чуттєвий стан глядача студенту необхідно аналізувати чужі й власні роботи: як колір впливає на нього, визначення суб'єктивного ставлення до колористичної гами, створювати творчі роботи на передачу тепла і холоду, на асоціації та протилежні за змістом поняття (легкий – важкий, м'який – жорсткий), неформальні композиції з використанням складних колірних гармоній. В якості новаторської ідеї пропонується створення студентами робіт на відповідність кольорам часу доби. Прикладом для завдання є серія робіт Клода Моне, що зображував Руанський собор у різний час задля аналізу та відтворення впливу різного освітлення на об'єкт. Студенти можуть відтворити вплив кольору на об'єкт та зміну враження, емоційно-чуттєвого стану глядача від трансформації яскравості та теплохолодності освітлення. Вони можуть зобразити один і той самий об'єкт при насиченому білому та прожекторно-жовтому, слабкому сутінковому освітленні, різних атмосферних ефектах (дощ, туман, димка). В якості практичних завдань можна створювати яскраво виражені «спектри» кольорів з середньовічних книжкових мініатюр, гравюр, архітектурних споруд і фресок різних народів [6].

Вміння творчо інтерпретувати знання з семантики та символіки кольору, колористичних традицій різних культур розвивається під час накопичення зорових образів, які можуть бути трансформовані в образотворчі, під час творчої діяльності та вивчення символіки як колористичної мови, переліку умовних знаків.

Список використаних джерел:

1. Горбатенко Л. П. Проблема гармонізації кольору у навчальному курсі «Кольорознавство» / Л. П. Горбатенко // Теорія мистецтва. – 2015. – № 2. – С. 9-12.
2. Кайдановська О. О. Теоретико-методичні основи образотворчої підготовки архітекторів у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. О. Кайдановська. – Київ, 2015. – 43 с.
3. Агостон Ж. А. Теория цвета и ее применение в искусстве и дизайне / Агостон Жорж – М.: Мир, 1982. – 184 с.
4. Ефимов А. В. Колористика города / Ефимов А. В. – М.: Стройиздат, 1990. – 272 с.
5. Иттен И. Искусство цвета / Иоханнес Иттен. – М.: Д. Аронов, 2000. – 96 с.
6. Миронова Л. Н. Цветоведение / Миронова Л. Н. – Минск: Вышэйшая школа, 1984. – 285 с.
7. Новикова А. В. Совершенствование колористической подготовки будущих художников-педагогов в педвузе: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (изобразительному искусству в общеобразовательной, средней профессиональной и высшей школе)» / А. В. Новикова. – Омск, 2006. – 19 с.

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Репка М. В.

студент,

Науковий керівник: Міхєєва О.Ю.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Київський університет імені Бориса Грінченка,

Інститут людини

ТЕЗИ ДО НАУКОВОЇ РОБОТИ «ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ»

В останні роки соціальні мережі набули великої популярності як на території України, так і в усьому світі. З кожним днем все більше і більше користувачів мережі Інтернет реєструються і починають свою активну діяльність у нових соціальних мережах. Багато людей працюють і живуть там постійно, а у Facebook вже зареєстровано понад 2 мільярди користувачів, що становить 25% усіх жителів планети.

Все це пов'язано із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, соціальні мережі почали відігравати надзвичайно важливу роль в житті будь-якого суспільства. До таких мереж залучено дуже велику кількість людей. У найбільших соціальних мережах кількість користувачів перевищує населення держав.

Орієнтуючись на зростання і розвиток нових інформаційних технологій, можна вже з упевненістю сказати, що зі збільшенням масиву доступної інформації трансформуються вміння, необхідні в сучасному суспільстві. Треба вміти обробити, відібрати інформацію, оцінити її достовірність. Також, у вільному демократичному суспільстві на перше місце виходить здатність і готовність оцінювати ситуацію критично, але без упередження, стереотипів, відокремлювати істину від брехні, самостійно знайти рішення і захистити свою істину ємними аргументами.

Можливість людини здійснювати дані операції об'єднується поняттям усвідомлене ставлення. Таким чином, в сучасному світі це якість необхідно розвивати кожному.

Комунікаційні засоби стали невід'ємною складовою життя як дорослих, так і дітей у всіх сферах діяльності. Використання Інтернет-мережі за допомогою мобільних телефонів, персональних комп'ютерів та інших електронних приладів розширює комунікаційні, просторові та часові межі, які відкривають нові можливості для спілкування, освіти, праці, відпочинку та творчої самореалізації сучасного підлітка.

У дослідженні «Цифрова компетентність на практиці: рамковий аналіз», яке оприлюднила Європейська Комісія зазначено, що в рамках Європейських рекомендацій Євросоюзу саме цифрова компетентність визнана однією з ключових у контексті навчання впродовж життя і визначена вона як здатність упевнено, критично і творчо використовувати інформаційно-комунікаційні

технології для досягнення цілей, що відносяться до галузі роботи, зайнятості, навчання, дозвілля, включення та участі у житті суспільства.

Незважаючи на позитивну роль соціальних мереж, віртуальний простір та спілкування в ньому має значну кількість ризиків та загроз для підлітків (велика кількість спаму; залучення через спілкування в соціальних мережах до асоціальних організацій), що вимагає формування у підлітків критичного мислення, що стимулюватиме безпечну поведінку в соціальних мережах.

Проблему поведінки підлітків в соціальних мережах розглядають російські та українські філософи (С. Михайлов, І. Опаріна, О. Прокопенко, О. Романов, О. Скородумова), педагоги (К. Гоцуляк Л. Жук, О. Пігузов, І. Смірнова), соціологи (І. Василенко, О. Путилова, М. Самелюк, О. Шеремет), юристи (Т. Кесареєва, Н. Лебедева, Д. Пушкін, В.М. Сазонова), психологи (І. Білоус, Т. Вербицька), соціальні педагоги (Т. Веретенко, Р. Вайнола, М. Снітко) маркетологи (О. Карий, Ю. Савченко, А. Шуліченко).

Проблемі впливу соціальних мереж на формування поведінки підлітків присвячені праці А. Жичкіної, Р. Івакіна, Д. Матвієнка, О. Немиш, О. Романишина, І. Романова, І. Шевченка.

Якщо ми говоримо про спілкування підлітків в соціальних мережах, то це на самперед обмін інформацією. У Законі України «Про інформацію» це поняття трактується як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природньому середовищі. Зважаючи на те, що інформація використовується в усіх сферах людської діяльності, поширюється як в усному, так і в письмовому вигляді за допомогою різних джерел, в тому числі й за допомогою інформаційно-комунікативних технологій, М. Снітко говорить про виникнення нового типу інформації – Інтернет-інформації. Поняття «Інтернет-інформація» ми можемо аналізувати як різновид інформації, яка розміщується користувачами на сторінках Інтернет-мережі; особливою характеристикою такої інформації є швидкий пошук, часта недостовірність інформації та доступність, що пов'язана з технологізацією та збільшенням числа смартфонів.

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій можна говорити про комунікацію у Всесвітній мережі Інтернет. Комунікаційний компонент у соціальних мережах відображає всі способи та форми спілкування в Інтернет-просторі та використання їх у повсякденному житті.

Спілкування у віртуальному світі в багатьох аспектах повторює реальне, але в той же час має свої специфічні відмінності та особливості. У процесі Інтернет-спілкування створюється особливий простір (віртуальна реальність) з особливим йому видом спілкування, де виникають нові правила та закони поведінки. У соціальних мережах учні підліткового віку створюють собі так звані «віртуальні особистості», описуючи себе з тієї сторони, з якої вони хочуть себе побачити. Віртуальна особистість наділяється ім'ям, псевдонімом (О.П. Белинська, А.О. Жичкіна). Згідно точки зору Дж. Сулера, ніхто не хоче бути повністю анонімним.

Отож, можна виділити наступні специфічні ознаки віртуального спілкування: анонімність – не дивлячись на те, що іноді є можливість отримати деякі відомості анкетного характеру і навіть фотографію віртуального співрозмовника, це недостатньо для реального і більш – менш адекватного сприйняття особистості. Своєрідність протікання процесів міжособистісного сприйняття в умовах відсутності невербальної інформації.

Добровільність і бажаність контактів – користувач Інтернету добровільно зав'язує всілякі контакти або йде від них, а також може перервати їх у будь-який момент. Утрудненість емоційного компонента спілкування. Прагнення до нетипової, ненормативної поведінки – часто користувачі Інтернету презентують себе з іншої сторони.

У сучасних умовах важливе значення має виховання людей, які мислять самостійно, незалежно і творчо. Людей, які б мали навички критичного мислення усвідомленого ставлення, аналізу фактів і подій, які відбуваються навколо, мислення яких було б вільним від конформізму і догматизму. Особливо це актуально саме зараз, в умовах інформаційної війни, в яку були втягнуті всі користувачі соціальних мереж і користувачі Інтернету загалом, якщо зауважити, що найактивнішими користувачами є підлітки та молодь, то стає зрозуміло, що формування у цієї категорії умінь критично мислити є не то що актуальною, а нагальною потребою.

Наразі надзвичайно важливо сприяти виробленню у підлітків умінь критично мислити, об'єктивно оцінювати різноманітні явища, процеси, події. Тому вагомість формування усвідомленого ставлення особистості зумовлена ще й тим, що притаманна нашому часу динаміка технологічного і соціального прогресу вимагає від людини умінь швидко адаптуватися, змінюватися і вдосконалюватися на основі самостійного набуття знань, знаходити шляхи розв'язання завдань, які виникають у будь-яких нестандартних ситуаціях, пошуку внутрішнього потенціалу з метою гармонійної адаптації в полікультурному світі.

Сойнова Н.І.

*викладач вищої категорії, методист,
ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж
імені І.Я. Франка»*

ОБДАРОВАНА ДИТИНА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Обдаровані діти – це надія й майбутнє нашої держави. Обдарована талановита молодь необхідні нашому суспільству, адже лише вони здатні забезпечити у майбутньому спокійне, мирне життя в країні, використовуючи інноваційні технології і нові технічні досягнення у будь-якій галузі. Тому перед суспільством, державою, школою і сім'єю постає проблема навчання і виховання таких людей.

Перші прояви обдарованості відкривають батьки. Вони виконують одне з найважливіших завдань у становленні особистості та розвитку творчих обдарувань. Виявити природні здібності у ранньому віці можна за допомогою найбільш відомих міжнародній практиці стандартних інтелектуальних тестів Стефорда-Біне, Векслера, Слоссона. Не завжди батьки хочуть визнати особливі здібності дитини. Працювати з такими дітьми має спеціально підготовлений фахівець з досвідом роботи, який ефективно стимулюватиме творчий потенціал підростаючого покоління з метою його повної реалізації.

Звісно, у певний момент свого життя обдарована дитина усвідомлює те, що вона не така, як усі, має природні здібності. Саме у цей важкий для дитини

момент треба підтримати її, продемонструвати унікальну особливість і навчити сприймати себе абсолютно нормальною дитиною, яка має такі ж права та обов'язки, як усі інші, і в незалежності, як буде розвиватися її творчий потенціал у майбутньому, вона має бути улюбленцем у сім'ї.

Подальшим, досить важливим моментом у житті обдарованої дитини є вступ до дитячого садка. Така дитина, як правило, привертає одразу до себе увагу не тільки батьків, а й вихователів умінням наполегливо переслідувати поставлені завдання, проявляє самостійність та незалежність. Усі думають, що обдаровані діти не потребують допомоги від дорослих, але насправді вони є найбільш чутливі до оцінки їхньої діяльності. Виховання і навчання обдарованих дітей – досить важке і широкомасштабне завдання. Кожна дитина має свої, лише їй притаманні риси, тому обов'язок батьків, вихователів та педагогів – виявити та розвинути приховані здібності та задатки.

Психологічний аналіз життя талановитих людей дозволяє зробити такі висновки: більшість талановитих людей були першими в сім'ї за своїм народженням; переважна частина з них були великими книголюбамі, які обирали літературний персонаж як об'єкт для наслідування; часто творчі здібності талановитих людей були побічним продуктом свободи виховання і вільного середовища розвитку [3, с. 9].

Звісно, що дана категорія дітей істотно вирізняється від звичайних поведінкою та спілкуванням. «Обдарованих дітей буває важко вчити, з ними непросто жити, а виховувати їх геть неможливо» (Джонсон та Роус).

У школі обдаровані діти випереджають однокласників у кількості чи силі сприйняття оточуючих подій та явищ. Вони більше бачать, чують, розуміють, ніж інші, в однакових умовах. Вони здатні тримати в полі зору одночасно кілька подій. Здібні діти оминають увагою інтонацію, жести, пози, моделі поведінки оточуючих. Обдаровану дитину інколи порівнюють із губкою, що поглинає найрізноманітнішу інформацію [4, с. 13].

І ось тут починаються проблеми обдарованої дитини. Варто відмітити, що часто таким дітям притаманна низка психічних якостей, які ускладнюють стосунки з батьками, вчителями, однолітками, що негативно позначається на ефективності їхнього навчання та розвитку здібностей. У класі однокласники одразу помічають таку дитину, недолюблюють її через те, що вона надзвичайно наполеглива, активна, прагне працювати більше за інших та самостійно (з науковою та художньою літературою, довідниками у бібліотеці в позаурочний час), усе хоче знати більш детально й потребує додаткової інформації.

Здібних учнів формує ще й середовище. У розвивальному середовищі кожен з учителів, зуміє довести потребу у постійному рості, навіть переосмисленні власних цінностей. Отже, вчитель-особистість та середовище – це два найважливіших зовнішні чинники, які відіграють провідну роль у розвитку талантів та здібностей особистості [5, с. 95].

Тому, основним завданням школи у роботі з обдарованими дітьми є розвиток кожної особистості, виявлення здібностей дітей і максимальне сприяння їхньому розвитку.

Більшість зарубіжних і вітчизняних психологів дотримуються думки, що творчими геніями і людьми, які досягли блискучих успіхів, не народжуються, а стають. Особистісні якості, які необхідні для досягнення успіху, формуються протягом життя під впливом батьків, вихователів, ранніх дитячих переживань, життєвих криз [3, с. 8, 9].

Визначень поняття «обдарованість» багато. Зупинимося на одному – «обдарованість – індивідуальна потенційна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності» [1 с. 139]. Однак для розвитку обдарованості необхідні природні задатки. Відчутною ознакою обдарованості є випереджаючий розвиток інтелекту щодо їх віку.

Слово «талант» походить від грецького *talanton* і означає «вроджені якості, особливі природні здібності людини, обдарованість» [2].

«Талановита дитина» – це особистість, яка має дуже високий рівень здібностей до якої-небудь спеціальної діяльності (музичної, художньої, літературної, технічної, спортивної та ін.). Наприклад, шестирічний Моцарт, який мав музичні задатки, брав участь разом із батьком у концертному турне європейськими країнами, – безперечно, талант (але ще не геній), засновник кібернетики Норберт Вінер 4-річним читав «Походження видів» Чарльза Дарвіна і розумів, про що йдеться. Будь-яка талановита дитина (взагалі людина) є одночасно обдарованою, але не кожному обдаровану дитину можна вважати талановитою. Деяким обдарованим дітям ще необхідно досягти рівня талановитості, а це вдається, на жаль, не всім.

Спеціальне навчання талановитих та обдарованих дітей в Україні розпочалося з 1991 року. Закон «Про освіту» передбачає створення профільних класів (з поглибленим вивченням окремих предметів або початкової допрофесійної підготовки), спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, колегіумів, а також різних типів навчально-виховних закладів, впровадження навчальних та соціальних програм, громадських організацій для розвитку здібностей, обдарувань і таланту. Найталановитішим дітям з відповідних фондів держава надає підтримку (стипендії, направлення на навчання і стажування до провідних вітчизняних і зарубіжних освітніх, культурних центрів), згідно з Указом Президента України № 927/2010 «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді».

Помітну роль у розвитку інтелектуально обдарованих талановитих дітей, схильних до наукової творчості надає створена «Мала академія наук України».

Щорічно НЦ «МАН України» проводиться близько 30 всеукраїнських заходів науково-методичного спрямування і понад 40 масових заходів для обдарованої учнівської молоді. Запроваджуються нові освітні проекти, в тому числі міжнародні. Щорічно зростає кількість дітей, залучених до науково-дослідницької діяльності МАН, у 2014 р. вона становить понад 250 тис. обдарованих учнів з усієї країни. Ключова роль у вихованні юних дослідників належить педагогічним і науково-педагогічним працівникам МАН. На сьогодні загальна кількість педагогів та науковців, що працюють з обдарованими дітьми, становить приблизно 6,5 тис., серед яких близько 1,5 тис. викладачів є кандидатами наук, 300 – докторами наук [7].

Постійно працюючи з обдарованими та талановитими дітьми, слід пам'ятати слова О. Грединарової «Діти тим талановитіші та розумніші, чим більше можливостей бути талановитими й розумними ми їм надамо» [6, с. 249].

Список використаних джерел:

1. Словник – довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників /за Заг. Ред. А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової. – К.,2000. – 260 с.
2. Словарь иностранных слов. М.: Русский язык, 1998.
3. Кульчицька О.І. Соціально-психологічні фактори формування таланту // Обдарована дитина. – 2005. – № 8. – С. 67.
4. Апостолова Г.В. Робота з обдарованими дітьми // Обдарована дитина. – 2006. – № 1. – С. 67.
5. Дяків В.Г. Обдаровані діти // Шкільна бібліотека. – 2006. – № 7. – 126 с.
6. Шляхи і методи забезпечення подальшого творчого зростання обдарованої молоді: Науково-методичний збірник / За загальною редакцією І.І. Якухна, Л.В. Курінної. – Житомир, ЖОШПО, 2008 р. – 275 с.
7. URL: http://man.gov.ua/ua/about_the_academy/jasu

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Гудзовська Ю.В.

студентка,

*Донецький національний університет
імені Василя Стуса*

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасний світ як у глобальному, так і в локальному вимірі змінюється. Ці зміни вимагають нових підходів підготовки людини до життя, зокрема, завдяки забезпечення якісної освіти.

Сьогодні, коли вже недостатньо, як раніше, зводити якість освіти до звичних відсотків успішності та інших формальних показників, усвідомлене управління закладом середньої освіти можливе тільки при наявності повної, оперативної та достовірної інформації про результати діяльності всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, ступеня і характеру впливів об'єктивних чинників середовища [6, с. 13].

Феномен якості освіти охоплює всі сторони діяльності закладу освіти: результати навчально-виховної діяльності здобувачів освіти, рівень професійної підготовки педагогічного колективу, здатність адміністрації забезпечити відповідні умови для функціонування й розвитку закладу.

Якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства у певному часовому вимірі. Тому його слід розглядати в динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій [4, с. 10].

Якісна освіта об'єднує в собі два складні процеси. З одного боку – це передача інформації, оволодіння і управління її потоками, використання для вирішення практичних проблем, формування певних компетентностей, тобто процес навчання. З іншого боку – це становлення душі, набуття моральних принципів, норм і досвіду моральної поведінки, тобто процес виховання.

Відповідно до ст. 41 Закону України «Про освіту», система забезпечення якості освіти в Україні складається із:

- системи забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти);
- системи зовнішнього забезпечення якості освіти;
- системи забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти [2].

Під управлінням якістю освіти слід розуміти цілеспрямований і безперервний вплив на процеси і умови освітньої діяльності, що забезпечує досягнення результатів освіти, які найкраще відповідають потребам суспільства.

Центральною ланкою системи управління якістю будь-якого освітнього закладу є освітній процес.

Система управління якістю освіти закладу середньої освіти включає в себе:

- забезпечення стандарту якості освіти як суспільного договору між суб'єктами освітнього процесу;
- визначення критеріальної основи якості освіти в загальноосвітній установі;
- підготовка аналітичних звітів і публічних доповідей про якість освіти у закладі освіти;
- стимулювання інноваційних процесів в освітній установі для підтримки і постійного поліпшення якості освіти;
- визначення напрямків розвитку закладу освіти та підвищення кваліфікації педагогічних працівників [1, с. 72].

Управлінська діяльність в області якості проявляється в: партисипативності (широке коло учасників); субсидіарності (висока відповідальність і самостійність низових ланок управління); рефлексивності (самоаналіз діяльності на всіх рівнях управління); дуальності (врахування особливостей управління якістю в двох режимах – функціонування і розвитку і при реалізації двох груп цілей – нормативних і маркетингових).

Управлінське рішення в освіті має ґрунтуватися на новітніх методологічних розробках як вітчизняних, так і закордонних науковців, а також унікальних особливостях освітніх систем кожної країни [3].

Для того щоб ефективно вибудувати освітню політику закладу середньої освіти, важливо виявити труднощі і їх причини, визначити сильні сторони закладу, його нерозкриті можливості зростання або ресурси розвитку. А головне – на основі проведеного аналізу вибудувати перспективи розвитку закладу, а значить розробити програму розвитку, знайти шляхи і засоби досягнення освітніх цілей.

Важливо знайти такі критерії оцінки діяльності закладу середньої освіти, які б, по-перше, по можливості охоплювали всі сторони його функціонування. По-друге, оціночна шкала не повинна бути сильно перевантажена показниками, процедури їх вимірювання не повинні бути надто громіздкими, а, навпаки, зрозумілими і доступними педагогам-практикам. По-третє, оцінювати якість освітньої діяльності закладу середньої освіти не можна тільки по критеріям «результатів», по досягненню здобувачами освіти вимог освітнього стандарту.

Визначення в рамках закладу середньої освіти (тобто конкретного освітнього закладу) критеріїв оцінки управління процесом досягнення нової якості освіти має ґрунтуватися на виявленні стратегічних напрямків розвитку закладу і, тих прогнозованих результатів, які будуть відображати новий рівень якості всієї освітньої системи, освітніх послуг, результатів освіти.

Система управління якістю освіти є тим механізмом, який дозволяє не тільки визначити стратегію діяльності закладу середньої освіти по досягненню нової якості освіти, а й тактику реалізації даного процесу на практиці, з урахуванням того, що: якість середньої освіти виступає в ролі загального критерію результативності функціонування закладу, тобто має прогнозуватися, проектуватися і плануватися, як стратегія розвитку закладу; управляти якістю освіти, означає – створити дієві механізми, здатні забезпечити сталий і продуктивний розвиток закладу, відповідно до запитів всіх суб'єктів освітнього процесу і основними напрямками концепції модернізації загальної освіти.

Аналіз педагогічної та наукової літератури, основні розробки науковців з проблеми управління якістю освіти у закладах середньої освіти надають підстави виявити суперечності між застарілою системою управління якістю освіти у закладі загальної середньої освіти та впровадженням якісно нових шляхів підвищення якості освіти через модернізовану роботу керівника. Це в свою чергу, дає можливість зробити висновок, що проблема управління якістю загальної середньої освіти є найбільш актуальною серед питань сучасної освіти. Її актуальність викликана потребами забезпечення конкурентоспроможності випускників закладів середньої освіти.

Отже, якість освіти – найважливіший показник успіху закладу освіти і тому управління ним стає пріоритетним у роботі адміністрації. Наявність систем управління якістю освіти в закладах середньої освіти дозволить у майбутньому вирішити задачу перенесення центру ваги з процедур зовнішнього контролю якості та оцінки результатів освітнього процесу на використання результатів внутрішнього контролю та самооцінки.

Список використаних джерел:

1. Булах І. Є. Якість освіти та управління нею: головні показники визначення якості освіти / І. Є. Булах // Післядипломна освіта в Україні. – 2006. – № 1 (8). – С. 71-74.
2. Закон України «Про освіту»: за станом на 28 вер. 2017 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ: Парлам. вид-во, 2017. – 189 с.
3. Казаков В. Г. Якість освіти / В. Г. Казаков. – Оренбург, 2001. – С. 38.
4. Ляшенко О. І. Якість освіти як основа функціонування і розвитку сучасних систем освіти / О. І. Ляшенко // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1 (46). – С. 5-12.
5. Поташник М. М. Управління якістю освіти / М. М. Поташник, Е. А. Ямбург, Д. Ш. Матрос. – М.: Педагогічне товариство, 2000. – 448 с.
6. Талих А. Предмет моніторингу – якість освіти. / А. Талих. – М., 2009. – № 3. – С. 13.

Скорнякова О.В.

стажист-дослідник,

Університет менеджменту освіти

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ

Успіх будь-якого закладу освіти визначається його популярністю на ринку освітніх послуг, його конкурентоспроможністю. Одним із головних факторів, які впливають на абітурієнтів під час вибору навчального закладу, є імідж цього закладу – кількість сталих якостей, які створюють певний образ – бренд у свідомості певної цільової аудиторії. Поняття «імідж» впродовж останніх десятиліть стало предметом суспільної уваги і наукового аналізу.

Імідж формується через дію навчального закладу на зовнішнє і внутрішнє середовище. Ця дія може бути організованою і цілеспрямованою (за допомогою реклами, зовнішнього оформлення приміщень, прийомів діяльності педагогічного колективу) або спонтанною і неконтрольованою (за допомогою тих же засобів, але за відсутності зваженої стратегії дій).

На основі аналізу досліджень, власного спостереження, можна виділити важливі компоненти, вплив на які і сприяє формуванню іміджу закладу освіти

(рис. 1). Для формування позитивного іміджу закладу, важливо визначитися з основною метою та принципами діяльності самого закладу. Важливо зорієнтувати свою роботу в забезпеченні, вихованні та розвитку здібних, талановитих студентів у відповідності з світовими та національними критеріями, у створенні умов для їх інтелектуального та духовного розвитку як особистості та професійного розвитку та ставлення – як майбутнього конкурентоспроможного фахівця. Досягнення даної мети забезпечується в реалізації основних принципів ефективної діяльності закладу освіти:

- національної спрямованості та відкритості навчання;
- гуманізму та демократії;
- варіативності освіти;
- забезпечення розвивального характеру навчання;
- активізації пізнавальної діяльності студентів;
- формуванні творчого потенціалу всіх учасників освітнього процесу;
- єдності навчання та виховання.

Створенню позитивного іміджу навчального закладу сприяють спеціальні форми роботи серед членів адміністрації, викладачів, студентів та їх батьків. Досить часто процес формування іміджу зводиться до реклами або PR-заходів (конференцій, днів відкритих дверей, ярмарок вакансій, зустрічей у школах, тощо). Але нині на ринку освітніх послуг відбуваються зрушення: підвищуються вимоги суспільства до якості професійної освіти, постійно оновлюються технології навчання, швидко змінюються економічні умови діяльності закладів освіти, загострюється конкурентна боротьба на ринку освітніх послуг.

Рис. 1. Компоненти іміджу закладу освіти

Зрозуміло, що у таких умовах заклади починають працювати над створенням позитивного власного іміджу для привернення уваги з боку потенційних абітурієнтів, використовуючи при цьому усі можливості.

Сучасні тенденції розвитку мережі Інтернет значно розширили спектр послуг, які можуть стати інструментом впливу на вибір потенційних абітурієнтів та їх батьків. Сучасні інтернет-технології надають можливість закладам освіти вивести на якісно новий рівень процес взаємодії з оточуючим середовищем, побудувати ефективні канали комунікації для власного позиціонування (історії розвитку закладу, його традицій та символів; відтворення основних напрямків роботи (навчальної, наукової, виховної); подання інформації про керівництво та структурні підрозділи, викладацький склад та студентство; транслявання новин, об'яв, реклами тощо) [1].

Найбільш популярними механізмами та напрямками інтернет-комунікацій є [2]:

1. Створення сайту вищого навчального закладу та управління ним. Інтернет-сайт – це сукупність сторінок з текстовою, графічною та іншою інформацією, опублікована в мережі Інтернет. На сайті може розміщуватися інформація про структуру закладу, про нормативні засади та основні напрями діяльності закладу, про спортивні та культурно-масові заходи, конференції, тощо.

2. Співпраця та розміщення різної інформації на галузевих порталах. Розміщення інформації про освітню установу на тематичних веб-серверах (Osvita.com.ua, zno.osvita.net, abiturient.in.ua та інші). В таких повідомленнях, як правило, надається інформація про наявність ліцензії, рівень акредитації закладу, пропоновані освітні та додаткові послуги, терміни та вартість навчання, кількісний та якісний склад викладацького колективу, вимоги до вступних іспитів, контактна інформація та ін.

3. Організація рекламних кампаній в Інтернет просторі. У мережі за типом надання інформації можуть використовувати такі рекламні повідомлення: текстова реклама, текстово-графічна реклама, інтерактивні вікна, реклама за методом розсилки (поштовий спам), відеореклама, радіореклама, реклама в іграх та інше.

Останнім часом дуже поширеною є контекстна реклама у соціальних мережах. Вона полягає в розміщенні контекстних оголошень, наприклад, на сайтах, які мають дуже високу відвідуваність. Завдяки великій кількості відвідувачів оголошення має значну кількість переглядів (показів).

4. Розміщення інформації у соціальних мережах, блогах та форумах – найбільш ефективний напрям переконання абітурієнтів обрати певний заклад освіти. Окремі підрозділи закладу (молодіжні організації, кафедри, профспілкові організації та ін.) використовують такий інструмент просування, як соціальні медіа-ресурси. Соціальні медіа – це технології і методи, які дозволяють користувачам ділитися особистими думками, контентом (текст, зображення, аудіо, відео), спостереженнями і поглядами; охоплюють різні сервіси – соціальні мережі, призначені для забезпечення спілкування зацікавлених у ньому користувачів (наприклад, Facebook чи Instagram).

Слід врахувати також наступну статистику: 81% споживачів нового товару заявляють, що пости друзів у соціальних мережах суттєво вплинули на їх рішення при здійсненні вибору певного товару, 70% зазначають, що перед тим як прийняти рішення, вони вивчають відгуки користувачів, 90% інтернет-користувачів довіряють міркуванню людей, яких вони знають, а 60% довіряють і

думці незнайомих людей. Відгукам користувачів довіряють приблизно в 12 разів більше, ніж опису товару, наданого самими виробниками [2].

Відповідно, враховуючи результати статистики, основним шляхом формування у соціальних мережах іміджу освітнього закладу та реклами освітніх послуг, може бути створення груп користувачів, об'єднаних спільними інтересами. Їх ведення у соціальних мережах полягає у тому, що відвідувачі під впливом модератора групи обмінюються думками та інформацією з актуальних для цільової аудиторії питань. При цьому можна розсилати учасникам групи комерційну інформацію, керувати дискусіями, направляти думки учасників групи в потрібному напрямку. Доречним є також створення представниками закладу «агентів впливу» – віртуальних персонажів на сайтах, які своїми висловлюваннями впливатимуть на ставлення цільової аудиторії до освітніх послуг конкретного навчального закладу. Якщо правильно залучитися в потік спілкування у блогах та форумах, то відсутність явних ознак замовника в розміщуваних повідомленнях, проведення «незалежних» дискусій та діалогів може значно підвищити довіру до опублікованих інформаційних матеріалів і дозволить впливати на думку абітурієнтів та студентів у потрібному напрямку. Крім того, інтернет дозволяє оперативно підлаштовуватися під думку цільової аудиторії, займаючи позицію прихованого лідера думок [4].

Отже, позиціонування навчального закладу засобами інтернет-технологій, через створення позитивного іміджу закладу – це цілеспрямований, науково виважений процес та новий напрямок у профорієнтаційній роботі. А проблема формування іміджу – це проблема психолого-педагогічних, пізнавальних та художніх засобів створення позитивного образу закладу, відображення в цьому образі внутрішніх смислів, змісту та завдань, особливостей його діяльності. Однак, слід пам'ятати, що імідж і репутація – найкоштовніше надбання закладу і будь-який аспект його діяльності впливає на його імідж. Імідж визначає стратегію розвитку закладу на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Дані досліджень інтернет-аудиторії України / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.inau.org.ua/analytics>
2. Мельникова О. В. Основні напрями просування освітніх послуг українськими ВНЗ у мережі інтернет / Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Економіка». – 2015. – № 15. – С. 25-35.
3. Особливості позиціонування вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг / Г. В. Євтушенко, В. К. Пилипчук, Н. О. Смірнова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – № 7(3). – С. 102-107. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_7%283%29__28
4. Птащенко О. В. Інтернет-технології як ефективний інструмент просування освітніх брендів / О. В. Птащенко, Є. Д. Мірошникова, М. Ю. Христенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2017. – № 2 (38). – С. 47-49.

Яковлєва О.М.

директор;

Дармошук Є.Ю.

вихователь-методист,

*КЗ «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 6
комбінованого типу» Криворізької міської ради*

ІМІДЖ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Сьогодні ми працюємо на імідж, а завтра він працює на нас

Сьогодні, говорячи про систему освіти, як про сферу послуг, вживаються слова «конкурентоспроможність», «сегмент ринку», «освітня послуга» і т.д. У сфері дошкільної освіти також спостерігаються значні зміни, пов'язані з розвитком ринкових відносин і посиленням конкуренції. У нашому регіоні намітилася тенденція до збільшення недержавних установ, що надають різноманітні освітні послуги дітям дошкільного віку. Не можна говорити і про те, що зараз є недобір дітей від 2 до 6 років життя бажаючих вступити до ЗДО, бо у системі реєстрації до дошкільних закладів існує досить велика черга. Однак аналітики припускають, що незабаром спад народжуваності і дошкільним закладам освіти треба буде самостійно шукати собі «Клієнта». А брендовий, відомий дошкільний заклад в цьому випадку буде в пріоритеті. Крім того система фінансування, яка позначається на обсязі фонду матеріального забезпечення, диктує необхідність збереження кількості контингенту вихованців.

Ще одна проблема в тому, що споживачам послуг досить важко диференціювати відмітні переваги ЗДО через те, що з назви закладу не можна дізнатися ніякої інформації про зміст освіти в дитячому садочку. Так як офіційну назву як КЗ «ДНЗ (ясла-садок) № ... КТ» КМР має майже декілька десятків закладів міста, що знеособлює дошкільні заклади в очах батьків. Крім того, сильний позитивний імідж полегшує доступ дошкільного закладу до кращих ресурсів з можливих: фінансового, інформаційного і т.д. Закладам «на гребені хвилі» частіше пропонують бути базовими майданчиками для організації та проведення таких заходів, як психолого-педагогічних конференцій, професійних конкурсів і методичних об'єднань різного рівня, практики студентів середніх та вищих навчальних закладів. Маючи сформований позитивний імідж, ЗДО стає більш привабливим для педагогів, постає здатним забезпечити стабільність, професійний розвиток і задоволеність від праці.

Стійкий позитивний вдалий імідж також дає дошкільному закладу певну силу в тому, що створює запоруку довіри споживачів послуг до всього того, що відбувається в стінах закладу, в тому числі таким інноваційним процесам як впровадження та реалізація нових програм і технологій, створення мотивації до участі в житті дитячого садочка як у співробітників, так і родин вихованців [3, с. 21-26].

Сучасні словники трактують «імідж» як цілеспрямовано сформований образ, покликаний надати емоційно – психологічний вплив на кого-небудь з метою популяризації, реклами. У сучасному світі поняття «імідж» (в пер. з

англ. «образ») міцно ввійшло не тільки в політичний, а й у освітній лексикон ХХІ ст., головним чином тому, що імідж впливає на взаємини з людьми і на ефективність спільної роботи в освітньому закладі.

Імідж ЗДО – це образ освітньої організації, сформований у результаті цілеспрямованого безперервного процесу інтегрування уявлень педагогів, дітей, батьків і інших представників соціуму.

Сучасний дошкільний заклад покликаний виконати просвітницьку місію, від якої, без перебільшення, залежить майбутнє нашої країни. Для цього необхідно створювати новий освітній простір – «поле», яке гармонійно поєднує різні напрямки і області, які допомагають кожній дитині відкрити для себе прекрасний, складний і багатогранний світ. Головні «гравці» на цьому «полі» – діти, їх батьки та педагоги, які разом грають і розвиваються, разом роблять нові відкриття, набуваючи при цьому здібності та особистісні якості творця, освоюють «інструменти» саморозвитку та самоосвіти для успішної самореалізації в сьогоденні і майбутньому.

Закладам і керівникам освітніх установ зацікавлених проблемою позитивного уявлення себе у сфері освіти доведеться займатися вивченням свого іміджу і роботою над ним.

Як пише відомий західний фахівець по проблемам організаційного іміджу Т. Гарбетт, «... імідж компанії: контролюйте його, або він буде контролювати вас» (цит. по: [2, с. 45]). Тому постійна турбота про імідж дошкільного закладу виступає як одна з важливих функцій управлінської та організаційної діяльності керівника і вихователя-методиста.

Таким чином, імідж дошкільного закладу можна розглядати як важливий сучасний компонент ЗДО і додатковий ресурс управління. Наше завдання створити імідж закладу дошкільної освіти – емоційно забарвлений образ освітньої установи, що володіє цілеспрямовано-заданими характеристиками і покликаний чинити психологічний вплив на конкретні групи соціуму (батьків, дітей, педагогічної спільноти).

Список використаних джерел:

1. Алексеенко К. Формуємо імідж навчального закладу / К. Алексеенко // Практика управління закладом освіти. – 2016. – № 1. – С. 12-25.
2. Гінберг Т. Политическая реклама: портрет лидера. – М.: Изд-во МГУ, 1995. – 63 с.
3. Крутій К. Формування позитивного іміджу навчального закладу / К. Крутій // Практика управління дошкільним закладом. – 2011. – № 1.

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Кравчук С.І.

вихователь,

Комунальний заклад

«Дошкільний навчальний заклад (ясла-сад) № 104»

Криворізької міської ради

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КАЗКОТЕРАПІЇ В РОБОТІ ГУРТКА З ПАПЕРОПЛАСТИКИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Вихованці старшого дошкільного віку мають вміти швидко адаптуватися в дитячому колективі, бути готовими до пристосування в нових умовах, мати високий чи достатній рівень сформованості соціально-комунікативної компетентності. Оскільки через певний час вони мають змінити колектив групи дошкільного закладу на учнівський колектив у початковій школі. Робота в цьому напрямку потребує спільних зусиль усіх учасників навчально-виховного процесу: дитини, батьків, вихователів.

Одним із методів формування соціально-комунікативної компетентності дошкільників є казкотерапія. Казкотерапія передбачає не тільки читання казок, а їх придумування, програвання, малювання, ліплення, виготовлення декорацій і ляльок. Науковці вказують на позитивний вплив цього методу на дитину [2]:

- казка допомагає пізнати оточуючий світ;
- торкаючись емоційного життя дитини, казка полегшує розуміння і висловлювання своїх почуттів;
- моделює ситуації, над якими варто подумати.

В. О. Сухомлинський писав: «Казка для маленьких дітей – не просто розповідь про фантастичні події, це цілий світ, в якому дитина живе, бореться, протиставляє злу свою добру волю» [3, с. 307-308].

Недаремно дитина намагається асоціювати себе з головним героєм, у своїй уяві подорожує далекими землями, перемагає чудовиськ, бореться зі злом, долає страхи, тобто охоче «живе» у казці. Хоча головний герой казки є узагальненим образом, дитина, спостерігаючи за ним, досить швидко розставляє важливі саме для реальності пріоритети [1].

Працюючи керівником гуртка з паперопластики «Паперові чудеса» вирішила додати елементи казкотерапії. Наведемо приклади тем та мети занять цього гуртка у таблиці 1.

Таблиця 1

Теми та мета занять гуртка з паперопластики з елементами казкотерапії

№	Тема заняття	Мета	Елементи казкотерапії
1.	«Сова» (з елементами малювання)	Вчити дітей складати квадратний аркуш паперу по діагоналі, загинати кути. Домальовувати очі, дзьоб для завершення образу.	Ввести нового героя – сову до казки. Наприклад, «Лисиця і Журавель»
2.	«Бурулька»	Викликати у дітей приємний емоційний відгук на художній образ зимового пейзажу. Вчити дітей самостійно придумувати композицію малюнка.	Дописати казку про пригоди Краплинки.
3.	«Жабки і рибки»	Вчити складати сюжетну колективну композицію з виготовлених фігурок, передаючи взаємовідносини між ними.	Програти казкову ситуацію: жабки і рибки посварилися
4.	Зайчик	Удосконалювати прийоми ліплення з паперу: формування круглих грудочок різної величини. Доповнювати деталями зображення.	Пригадати казки, де є герой – зайчик
5.	Намісто в подарунок	Закріплювати прийоми ліплення з фольги і кольорового паперу. Розвивати дрібну моторику пальців рук	Придумати казку, щоб в її кінці головний герой отримав намісто у подарунок
6.	Іди, іди дощику (з елементами аплікації)	Продовжувати знайомити дітей з новим видом паперової пластики – обривання (відривати від аркуша паперу невеликі шматочки, наносити на них клей і наклеювати на фон).	Розповісти казку на літню тематику

Використання в практиці роботи з дітьми старшого віку казкотерапії сприяє розвитку мовлення, логічного мислення, пам'яті у дітей. За допомогою казок можна в доступній формі ознайомити дітей з навколишнім середовищем, ввести їх у доросле життя, збагатити словник образними виразами та поетичними рядками. Розповідання казок вихованцями сприяє виробленню їх дикції та інтонаційної виразності, позитивно впливає на їх емоційний стан та настрої.

Список використаних джерел:

1. Шик Л. А. Казкотерапія в роботі з дошкільниками [Текст] / Л. А. Шик. – ВГ «Основа», 2012. – 240 с.

2. Киселева М. Арт-терапия в работе с детьми: руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми / М. Киселева. – СПб.: Речь, 2006. – 160 с.

3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1977. Т. 3. – 659 с.

Машошина Л.А.

студентка,

Науковий керівник: Химич Н.Є.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Дана тема була і є актуальною в усі часи, а особливо зараз, коли гостро постає питання ігрової діяльності дітей дошкільного віку, тому що основний акцент зроблено на заняття і менше уваги приділяється грі. Цю проблему можливо вирішити лише тоді, коли гра буде переважати в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Варто зазначити, що гра є одним з найцікавіших видів людської діяльності, провідною діяльністю дошкільника, засобом його всебічного розвитку, важливим методом виховання.

Виховання і навчання спрямовані на те, щоб нові покоління, засвоюючи основи наук, суспільно-історичний досвід, були підготовленими до самостійної життєдіяльності, цивілізованого ставлення до природи, культури, інших людей, адаптації у світі, який динамічно змінюється. Ці вимоги особистість засвоює свідомо чи несвідомо як необхідні умови життя і діяльності. Разом із знаннями, які формуються у дитини в процесі виховання, розвиваються способи пізнавальної діяльності: вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати. Очевидно, тому розумова досконалість високо цінується всіма народами. «Не краса красить, а розум», «Знання та розум – скарб людини», – гласить народна мудрість, пов'язуючи з розумовими даними формування моральних якостей особистості («Немає доброти без розуму»). Розум є важливим засобом пізнання навколишньої дійсності («Бачить око далеко, а розум – ще далі»). Він свідчить не лише про дану людині від природи кмітливість і тямовитість, а й про здобутий у процесі виховання і самовиховання рівень розвитку («Не той дурний, хто не вчився, а той, хто вчитися не хоче»). Отже, у процесі засвоєння дитиною знань, розвитку її інтелекту, мислення відбувається формування культури розумової праці. У цьому і полягає сенс розумового виховання.

Проблема розумового виховання дошкільників займає одне з провідних місць у дослідженнях сучасної педагогіки. Це пояснюється великим значенням розвитку розумових операцій у дошкільний період не лише для успішного навчання в школі, а й для подальшого життя людини. Значний вклад в дані дослідження внесли такі сучасні педагоги, як: Н. Гавриш, О. Брежнева,

І. Кіндрат, О. Рейпольська. Також окремі аспекти проблеми розумового виховання викладено в дослідженнях А. Богуш (мовленнєвий розвиток).

Мета даного дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов впливу різних видів ігор на розумове виховання дітей старшого дошкільного віку.

На сучасному етапі реформування освіти в умовах підвищення вимог до підготовки дитини – випускника закладу дошкільної освіти – до систематичного навчання в школі (а також в навчальних закладах нових типів) постала проблема підвищення інтелектуальної діяльності дітей, яка ґрунтується на активному мисленні, пошукові різних способів виконання певного завдання і вже в дошкільному віці за певних умов може стати звичною для дитини. Виникла необхідність зробити процес навчання привабливим, цікавим та різноманітним. Це вимагає кардинальних змін усталених засобів дошкільного навчання. Тому ми відмовилися від занять шкільного типу, які мають одноманітну структуру, де переважає застосування вербального методу викладу знань, а також стримується розвиток здібностей і творчості вихованців.

Саме тому ми намагалися гармонізувати співвідношення навчальних і виховних завдань, розглядаючи різноманітні дидактичні методи і засоби, використовуючи різні види ігор, як інструмент виховання особистісно значимих якостей дитини. Це означає – не дати дітям готову інформацію, а навчити мислити, аналізувати, порівнювати, а також використовувати набуті знання у різноманітних практичних діях. Досягнення цієї мети можливе, на нашу думку, за таких умов:

- Забезпечення оптимального поєднання різних видів ігор в роботі з дітьми старшого дошкільного віку (з метою їхнього розумового розвитку).
- Комплексний підхід до використання ігор в освітньому процесі ЗДО.
- Забезпечення індивідуально-диференційованого підходу до старших дошкільників під час організації ігрової та навчально-ігрової діяльності.
- Цілеспрямоване керівництво з боку педагога процесом розумового виховання дітей засобом гри.

Отже, ефективне розумове виховання значною мірою залежить від того, наскільки вмілим і цілеспрямованим є педагогічне керівництво процесом розумового розвитку, від педагогічних умінь, особистого прикладу і налаштованості педагога постійно працювати над збагаченням розуму дитини.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми дошкільного виховання: Міжвуз. зб. наук. праць / А.М. Богуш, Т.І. Поніманська. – Рівне: Рівненський держ. педагогічний ін-т, 2004. – 176 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Наук. керів.: А.М. Богуш // Вихователь-методист дошкільного закладу. Спецвипуск. – К.: МЦФЕР освіта, 2012. – С. 4-30
3. Інноваційна практика у роботі вихователя ДНЗ. – К.: «Шкільний світ», 2010. – 128 с.
4. Коменский Я.А. Материнская школа / Я.А. Коменский; под ред. А.А. Красновского. – М.: Учпедгиз, 1947. – 104 с.
5. Павелків Р.В. Дитяча психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 432 с.
6. Проскура О.В. С.Ф. Русова, її концепція українського дитячого садка / О.В. Проскура // Дошкільне виховання. – 1991. – № 10. – С. 16-19.
7. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник / Н. Гавриш, О. Брежнева, І. Кіндрат, О. Рейпольська; за заг. ред. О. Брежневої. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 178 с.

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

Ходунова В.Л.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПРАЦІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Інноваційні освітні напрями в системі суспільного дошкільного виховання й освіти висувають значні вимоги до компетентності вихователя, а отже й до змісту та технологій його підготовки.

Проблема вдосконалення системи освіти шляхом впровадження компетентнісного підходу викликана загальноєвропейською й світовою тенденцією інтеграції, глобалізації світової економіки, стандартизацією європейської освіти на засадах Болонської угоди. На думку В. П. Андрущенка, саме Болонський процес є лейтмотивом поточного десятиріччя у розвитку освіти [1, с. 11].

Дослідженню проблеми розвитку компетентності педагогів присвячені роботи таких авторів, як Г. Алова, А. Алексюк, О. Абдулліна, Л. Артемова, Ю. Бабанський, В. Беспалько, І. Богданова, В. Бондар, А. Богуш, В. Вергасов, Л. Вовк, Н. Гузій, І. Зязюн, Е.Карпова, Н.Лисенко, Л.Мітіна, О. Мороз, Н. Ничкало, Г. Підкурманна, С. Сисоева, В. Сергієнко, Н. Чепелева, О. Шаров, М. Ярмаченко та інші. Ці дослідження, розкривають зміст, методи, форми, нові технології формування фахових умінь та окремих рис характеру фахівців.

Як відмічає Г. Беленька, інтеграція української освітньої системи у світовий освітнянський простір поставили перед нашою педагогічною наукою задачу приведення традиційного українського наукового апарата у відповідність із загальноприйнятою в Європі системою педагогічних понять [2].

Зберігаючи набутий національний досвід (О. Савченко, Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, С. Трубачова та ін.) педагогічна освіта України вступила в етап реформування, зберігаючи набутий національний досвід, поступово входячи у світовий освітній простір.

В дослідженні змісту поняття «компетенції» виділяються *два напрями*. Представники *першого напрямку* (А. Андреева, В. Байденко, В. Болотова, А. Вербицького, І. Зимньої, Е. Ісламгалієва, В. Шадрікова та ін.) розуміють компетенції як особистісні якості індивіда. Ю. Татур, Ю. Фролов, А. Махотін, А. Омаров, Л. Папулов, А. Слободський, Я. Клементовичус, О. Смірнова, та інші, трактують зміст компетенції як складову професійної чи іншої діяльності суб'єкта. Дослідження *другого напрямку* пов'язують компетенції з набором конкретних знань, умінь та навичок у різних сферах діяльності: Е. Зеєр, А.Богуш, Н. Бібік, В. Кузь, Г. Павлова, Н. Садовнікова, А. Омаров, С. Сисоева, С. Шаронова та інші.

Переважає більшість дослідників трактують поняття компетентності через особистісні якості.

Н. Мойсеюк вважає, що «компетентність – якість особистості, яка необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері» [4, с. 639].

У дослідженнях Г. Селевка знаходимо: «*під компетентністю розуміється інтегральна якість особистості, що виявляється в загальній здатності та готовності до діяльності, яка базується на знаннях і досвіді, здобутих у процесі навчання і соціалізації й орієнтованих на самостійну й успішну участь у діяльності*» [5, с. 139]. Поняття компетентності містить когнітивну (знання) й операційно-технологічну (вміння) складові, а й мотиваційну, етичну (ціннісні орієнтації), соціальну та поведінкову. Тому оволодіння компетентністю вимагає абстрактного мислення, саморефлексії, визначення власної позиції, самооцінки, критичного мислення та ін.

А. Хуторський характеризує компетентність як «оволодіння людиною відповідною компетенцією, що передбачає її особистісне ставлення до неї і предмету діяльності» або ж як «особистісна якість (сукупність якостей) і мінімальний досвід щодо діяльності в заданій сфері» [8].

На думку Ю. Татура, О. Дубасенюк, Н. Сидорчук компетентність – це інтегральна властивість особистості, що характеризує її прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної діяльності в певній галузі [6, с. 6-7].

У сучасній педагогічній науці поняття «компетентність» використовується для опису кінцевого результату навчання. Н.Тализіна, Н. Печенюк, Л. Хихловський, В. Шадріков, Р. Шакуров, В. Шепель та інші зазначають, що компетентність передбачає володіння знаннями, вміннями, навичками та життєвим досвідом. М. Нечаєв дає ґрунтовне визначення компетентності: «Досконале знання своєї справи, сутності виконуваної роботи, складних зв'язків, явищ і процесів, можливих способів і засобів досягнення намічених ціле».

Ряд дослідників розглядають компетентність комплексно. О. Антонова та Л. Маслак пропонують формувати компетенцію через гармонійне поєднання знань, умінь та навичок. М. Головань, подає таке означення: «компетентність – це володіння компетенцією, що виявляється в ефективній діяльності і включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності» [3, с. 29].

Таким чином, в українському суспільстві на державному рівні сформована об'єктивна готовність до сприйняття принципово нового розуміння статусу, ролі і покликання дошкільної освіти. Професійну компетентність фахівців дошкільної освіти визначено як здатність вирішувати задачі професійної діяльності на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, серед яких провідними є любов до дітей, що поєднується з вимогливістю, емпатія та комунікативність.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть (Спроба прогностичного аналізу) / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 11-17.
2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу / Г. В. Беленька: монографія. – К.: Університет, 2011. – 320 с.
3. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять / М. С. Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – № 8 (18). – С. 224.

4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 5-е видання, доповнене і перероблене – К.: [б. в.], 2007. – 656 с.
5. Селевко Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138-143.
6. Татур Ю. Г. Компетентносный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования: материалы ко второму заседанию методологического семинара. Авторская версия / Ю. Г. Татур. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 16 с.
7. Шарипов Ф. В. Профессиональная компетентность преподавателя вуза / Ф. В. Шарипов // Высшее образование сегодня. – 2010. – № 1. – С. 72-77.
8. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.

Шегера М.Д.

студент,

Науковий керівник: Шинкаренко А.І.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Кременецька гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ВНЕСОК ГНАТА ХОТКЕВИЧА В РОЗВИТОК КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

Гнат Хоткевич – митець масштабної освіченості, непересічного таланту, що постає перед нами як музикант, педагог, художник, музикознавець, фольклорист, письменник, драматург, літературознавець, театрознавець, композитор, громадський та культурний діяч.

Народився Гнат Мартинович Хоткевич 19 грудня 1877 року у Харкові. Ще змалку прислухався до народних пісень, які збирав та записував протягом всього життя. Від кобзаря Павла із с. Деркачі та Г. Гончаренка майбутній музикант перейняв зінківський (харківський) спосіб гри на інструменті та згодом вдосконалив його [1; 4; 5].

Відзначимо, що наполегливе навчання виконавському мистецтву забезпечило музиканту звання «першого професійного бандуриста з віртуозною технікою гри та музично-теоретичними знаннями» [1, с. 84]. Так, у 1899 році М.Лисенко запрошує його у свій хор, з яким Г. Хоткевич гастролює по Україні та Росії, як соліст-бандурист, започаткувавши тим самим новий тип бандурного виконавства – концертний.

Вагомим етапом у житті молодого музиканта став 1902 рік, що ознаменований проведенням концерту присвяченого XII Всеросійському археологічному з'їзду, що відбувся у Харкові. Протягом цього заходу кобзарі та лірники виступали у різних виконавських складах. Це була перша спроба організувати сліпих музикантів в єдиний ансамбль, що відкрило ще один напрям виконавства у бандурному мистецтві [5, с. 66].

Організація концерту кобзарів у 1902 році в Харкові поставила перед митцем багато проблем щодо бандурного мистецтва. Серед першочергових завдань було: обрати єдиний тип гри та уніфікувати вигляд інструменту. Щодо цих питань, то Г. Хоткевич відстоював зінківський спосіб гри, тому що

різниця між регіональними типами гри полягала в манері тримання інструменту та у постановці рук, а харківських тип гри поєднував у собі елементи чернігівського, полтавського, київського та давав можливість грати двома руками з максимальним використанням усіх пальців [1, с. 125-126].

У березні 1906 року бандурист емігрував в Галичину, що в той час перебувала під Австро-Угорщиною, де переховувався 6 років від арешту за активну громадську діяльність. Впродовж цього періоду митець натхненно працював як етнограф, історик, письменник, фольклорист, театральний діяч, музикант, розвивав та пропагував кобзарське мистецтво, здійснив дві велику концертні подорожі по Галичині й Буковині в яких виступав як соліст-бандурист і лектор [5, с. 21].

За роки проведені в еміграції, Г. Хоткевич багато зробив для вдосконалення технічних та художніх можливостей бандури. Підсумком багаторічної праці митця по удосконаленню строю бандури стало отримання авторського свідоцтва № 28768 від 27 квітня 1932 року Ленінградським комітетом у справах винаходів на пристрій для зміни строю музичних щипкових інструментів типу бандури. Уніфікація інструментарію – конструювання інструментів стабільної форми, діапазону, строю, його хроматизація, створення системи перемикування тональностей – привела до активізації процесів удосконалення інструментальної техніки гри.

Значною мірою розвитку бандурного мистецтва сприяла і педагогічно-методична діяльність Г. Хоткевича [2, с. 3]. Особлива роль належить його «Підручнику гри на бандурі харківського типу» (1909), що став першою в Україні теоретичною працею, в якій автор подає історичний огляд інструменту та пояснення щодо нової теорії кобзарської техніки гри. У 1929-1930 роках пише другий «Підручник гри на бандурі харківського типу», що став заключним науково-методичним виданням у системі багаторічних досліджень та розробок, що взяли свій початок від традицій професійних кобзарів зінківського типу.

Питанню хроматизації бандури Г. Хоткевич присвятив також кілька теоретичних розвідок. Особливого значення набула праця «Бандура та її можливості», що стала першим узагальненим викладом проблем удосконалення бандури, розширення її технічно-виконавських можливостей. Митець написав і ряд наукових розвідок про бандуру: «До історії кобзарської справи», «Про призначення бандури», «Музичні інструменти українського народу». Г. Хоткевич відомий і своєю педагогічною діяльністю, що пов'язана з роботою у Харківському музично-драматичному інституті, де у 1925 році був організований гурток для вивчення бандурної гри, що згодом був реорганізований в перший у вузівській музичній практиці України клас бандури під керівництвом Гната Хоткевича [3, с. 425].

Узагальненням його педагогічної діяльності стала розробка комплексної системи викладання гри на бандурі, що органічно поєднувала типові ознаки народного та академічного виконавства. Запозичивши в народних співців автентичний інструмент та манеру виконання творів, прийоми гри, він розвинув та дав напрямок нового професійного розвитку кобзарського мистецтва. Протягом 1925-1938 років учнями та послідовниками бандуриста були Л. Гайдамака, В. Кабачок, І. Фількельберг, Г. Бажул, В. Мартинюк, П. Іванюк та інші.

Потрібно сказати, що навчальний осередок в Харкові став основною базою фахової бандурної освіти в Україні, першим методичним центром, що об'єднував всі регіональні школи та сприяв загальному поширенню

професіоналізму в бандурному мистецтві, широкому залученню його до просвітницької діяльності. Маючи досвід теоретика-дослідника, практика-виконавця та організатора музичної справи митець здійснював ідею розвитку і популяризації національної культури, організовуючи як навчальні, так і професійні художні колективи.

Результатом комплексної роботи митця у галузі кобзарства стала створена ним 1929 році в Полтаві студія бандуристів, при якій він був керівником півторарічного курсу навчання. Вже в 1930 році студія була реорганізована у зразкову капелу бандуристів, що через чотири роки об'єдналася з Київською і на сьогодні відома в цілому світі як Державна Заслужена капела бандуристів України.

Праця з колективом сприяла створенню творів оригінального бандурного репертуару. Одним з найкращих концертних номерів капели було виконання твору «Байда». Г. Хоткевич також створив майстерну обробку думи «Буря на Чорному морі» та пісні К. Богуславського «Дванадцять косарів», що стала свого роду символом капели [1, с. 138-139].

Варто зауважити, що новим для академічного бандурного мистецтва стали створений Г. Хоткевичем жанр мелодекламацій та запропонований новий тип бандурного супроводу (у якому поєднувався фольклорний матеріал із засобами композиторської техніки професійної європейської музики). Таким чином, створення професійного бандурного репертуару, написання навчально-методичних робіт та наукових розвідок відкрили нові шляхи для розвитку народного мистецтва.

Зауважимо, що Гнат Хоткевич не маючи офіційного диплому про музичну освіту, став професійним та багатограним музикантом чия діяльність сприяла становленню та розвитку сучасної української музичної культури [5, с. 42].

Як композитор, Г. Хоткевич став засновником бандурної школи, першим в Україні сформував репертуар для бандури та оркестру бандуристів; як організатор та педагог – створив капелу кобзарів, клас бандури в музичному вузі, розробив методику викладання гри на бандурі; як теоретик кобзарського мистецтва – послідовно утверджував комплексне вивчення бандури, новий погляд на історію кобзи-бандури, шукав шляхи її реконструкції, виявляв індивідуальні стилі традиційного кобзарського виконавства, вивчав музичне мислення кобзарів, заклав основи теорії музики і народного музичного професіоналізму.

Список використаних джерел:

1. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні / Ваврик Оксана. – Тернопіль: Збруч, 2006. – 221 с.
2. Дутчак В. Любів Україну / Віолетта Дутчак. – Івано-Франківськ: Плай, 2003 – 132 с.
3. Литвин М. Струни золоті / М. Литвин. – Київ: Веселка, 2004. – 118 с.
4. Супрун Н. Гнат Хокевич – музикант / Н. Супрун. – Рівне, 1997. – 280 с.
5. Орленко П. Через ту бандуру (Гнат Хоткевич) Історичний календар 2002. – Київ, 2002. – С. 420-424.
6. Цар О. Роль Гната Хоткевича в розвитку кобзарського мистецтва // Олена Цар // Словянське музичне мистецтво в контексті європейської культури. – Вінниця, 2007. – С. 97-99.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Зінчук Ю.В.

студентка,

Науковий керівник: Хомюк Н.В.

викладач,

Луцький педагогічний коледж

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Поняття «мультимедіа» є багатограним і посідає важливе місце в процесі інформатизації освіти. Мультимедійні засоби навчання – комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні, природні для себе середовища: графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео. Мультимедійні системи надають користувачеві персонального комп'ютера такі види інформації: текст, зображення, анімаційні картини, аудіокоментарі, цифрове відео [4, с. 532-533]. Мультимедіа є ефективною освітньою технологією завдяки властивим їй якостям інтерактивності, гнучкості й інтеграції різних типів навчальної інформації. Мультимедійні технології дозволяють за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти і водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища. Інтерактивність технологій мультимедіа передбачає «живий» зв'язок між користувачем і програмою, зокрема, за бажанням, можна задати індивідуальний темп роботи в межах програми, установити швидкість подачі матеріалу, кількість повторень тощо.

Ефективність використання мультимедійних засобів у процесі навчання природознавства зумовлена, насамперед, загальними дидактичними вимогами, які необхідно враховувати учителям. Головними серед них є: чітке визначення конкретної дидактичної задачі чи підзадачі, яка буде розв'язуватися за допомогою того чи іншого засобу на певному етапі навчання; зміст засобу наочності має відповідати змісту уроку; сприймання має бути цілеспрямованим, учні мають чітко усвідомити ціль та завдання перегляду; учитель має заздалегідь підготувати учнів до сприймання навчального матеріалу. Учитель, котрий використовує засоби мультимедіа має пам'ятати, що ці засоби використовуються у навчальному процесі з певною метою, часто охоплюють значний за обсягом матеріал. Тому рівень складності матеріалу пропонованої інформації має враховувати реальний стан опорних знань і вмінь, які забезпечують його усвідомлене сприйняття. Лаконічність викладу навчального матеріалу, його спресованість, темп, важче розуміються, ніж пояснення вчителя. Тому, варто продумувати поєднання слова і засобу задля усвідомленого сприйняття молодшими школярами змісту навчального матеріалу. Вчитель має акцентувати увагу на головному, визначити місце і роль навчального засобу у певній логічно завершеній частині навчального матеріалу.

Засоби мультимедіа використовуються на всіх етапах уроку природознавства, але з різними дидактичними цілями. На етапі засвоєння змісту нового навчального матеріалу засоби мультимедіа напряму залежать від змісту теми або її логічно завершеної частини, від дидактичних задач і підзадач. У такому випадку, перед його демонстрацією актуалізуються опорні знання дітей, пояснюються нові терміни, об'єкти, що зустрічаються, ставляться цілі та завдання роботи. Після проведеної роботи проводиться бесіда, метою якої є уточнення та закріплення одержаних знань. Використання засобів мультимедіа на етапі систематизації та узагальнення дозволяє за досить короткий час закріпити засвоєні елементи знань, розширити, поглибити, систематизувати знання молодших школярів, узагальнити навчальний матеріал. Ураховуючи специфіку курсу природознавства, його практичну спрямованість, а також психофізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, вважаємо доцільним застосування в практиці початкового навчання окремих видів мультимедіа додатків: мультимедіа-презентації, мультимедіа-тренажери, електронні мультимедіа-видання, що дозволяють активізувати увагу учнів, виховувати самостійність, здатність до самонавчання, акцентувати увагу на головному.

Мультимедіа – презентація є одним із найбільших поширених засобів унаочнення навчального матеріалу. Інформативність електронних презентацій набагато вище традиційних за рахунок мультимедійності – наявності не лише тексту і графіки, але й анімації, відео та звуку. Мультимедійні презентації надають можливості здійснювати віртуальну взаємодію користувача з об'єктами або процесами пізнання, що знаходять своє відображення на екрані. Іншими словами, використання мультимедіа-презентацій дозволяє створювати інформаційний і візуальний образ об'єкту, який досліджується, імітувати реальність за допомогою участі в процесах, що відбуваються на екрані [1].

Мультимедіа-тренажери – це навчально-тренувальні програмні продукти, що орієнтовані на відпрацювання учнями певної вікової категорії вмій і формування навичок з конкретної дисципліни, теми. Використання мультимедіа – тренажерів дозволяє зробити процес навчання цікавим, привабливим і різноманітним для учнів, що, у свою чергу, підвищує рівень навчання. Таким чином, учень може не тільки ознайомитися з навчальним матеріалом, широко представленою наочною інформацією, а й отримати більш детальне пояснення з окремих розділів, поставити запитання, отримати на них відповіді, здійснити самоконтроль.

Електронні мультимедіа-видання можна визначити як засіб комплексного інформаційного впливу на особистість, порівнянної з радіо, кіно і телебаченням. В основу побудови електронних мультимедіа-видань покладено принцип взаємного доповнення друкованого та комп'ютерного компонентів, коли з одного боку, учень отримує можливість під час вивчення конкретної теми працювати з таким звичним засобом, як книжка, а з іншого – скористатися найновішим інформаційним засобом – комп'ютером. У цьому разі мультимедіавидання забезпечують таке подання інформації, яке важко, а іноді навіть неможливо відобразити в друкованому вигляді. Принципова відмінність електронних мультимедіа-видань від звичайних електронних полягає в можливості їхньої інтерактивної реалізації, коли учень може не тільки користуватися гіперпосиланням, але й активно втручатися в хід подій, моделювати процеси. Крім того, невід'ємною частиною мультимедіа-видань є звуковий супровід, відео- й анімаційні файли.

Електронний навчально-наочний посібник – електронне навчальне видання, що містить сукупність наочних матеріалів, представлених засобами мультимедіа. Його використання є ефективним при організації репродуктивної роботи учнів, коли вчителю необхідно наочно підтвердити або конкретизувати мовні повідомлення. Крім того, такі посібники є доцільними при постановці вчителем навчальних проблем. Крім того, такі посібники є доцільними при постановці вчителем навчальних проблем. На даний час існує значна кількість електронних навчально-наочних посібників, які орієнтовані на учнів молодшого шкільного віку.

Електронна енциклопедія – довідкове електронне видання основних відомостей з однієї або кількох галузей знання та практичної діяльності, систематизованих за різними ознаками, доповнених аудіо- та відео матеріалами, програмними засобами пошуку і відбору довідкової інформації. Такі електронні енциклопедії можуть стати у нагоді при організації дослідницької роботи молодших школярів. Наприклад, «Дитяча електронна енциклопедія Кирила і Мефодія» включає початкові, необхідні для молодшого школяра поняття про світ і людину, про існуючі цивілізації, історичні епохи, видатних діячів минулого й сучасного, цікаві явища природи тощо й дозволяє молодшим школярам здійснювати цікаві мультимедійні подорожі у «світ знань» й містить: 7650 енциклопедичних і довідкових статей й біля 5000 ілюстрацій; 200 статей про видатних людей у біографічному словнику й 170 літературних творів у біографічному словнику й 170 літературних творів шкільної програми; 84 географічні карти, 25 мультимедіа-панорам, карту зоряного неба, інтерактивні карти.

Електронний атлас – альбом зображень різних об'єктів представлених в електронному вигляді з відповідними засобами навігації, пошуку. Зокрема, інформаційно-картографічна електронна система «Україна та її регіони» подає інформацію про Україну, її регіони та окремі міста. Перевага використання електронного атласу України полягає в тому, що труднощі, які можуть виникнути в учителя при підготовки до демонстрації школярам навчального матеріалу можуть бути легко усунені за рахунок наявності в електронному ресурсі 36 тематичних карт України, що відображають її географічне положення, унаочнюють природу та ресурси країни, довкілля тощо.

Отже, використання засобів мультимедіа значно розширює можливості представлення навчальної інформації, дає змогу зробити її більш насиченою, наочною і доступною за рахунок застосування кольору, графіки, анімації, звуку, відеоряду тощо. Крім того, мультимедіа дозволяють учителям оперативно, переконливо й наочно ілюструвати той навчальний матеріал, розуміння якого є важкодоступним в умовах традиційного навчання, встановлювати внутрішньо-предметні та міжпредметні зв'язки між поняттями та темами курсу природознавства, допомагає проводити більш цікаві та переконливі заняття. Використання мультимедійних засобів у навчальному процесі початкової школи, зокрема при вивченні природознавства, створює умови для розвитку та самореалізації особистості, допомагає досягти високого інтелектуального розвитку учня.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В.М. Проектування дидактичних ситуацій у навчанні молодших школярів з використанням комп'ютера: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук.: 13.00.09 «Теорія навчання» / В.М. Андрієвська. – Харків, 2009. – 20 с.

2. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навчальний посібник / Т.М. Байбара. – К.: Веселка, 1998 – 338 с.

3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор – укладач Н.П. Наволокова. – Харків: Основа, 2009. – 176 с.

4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

5. Осадчий В.В. Удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів засобами комп'ютерно-орієнтованої системи навчання / В.В. Осадчий // Інформаційні технології в освіті: збірник наукових праць. Вип.2. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2008. – С. 90-94.

Мельниченко Н.В.

кандидат біологічних наук, доцент;

Лебединець Г.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ ОСВІТИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Активне впровадження новітніх технологій у систему освіти є необхідною умовою розвитку сучасного суспільства, саме тому в навчальний процес все ширше і ширше впроваджуються інформаційно-комунікативні технології, що набувають великої популярності і сприяють підвищенню ефективності і якості освіти. Однією із них є система Moodle.

Сьогодні впровадження системи Moodle в навчальний процес у ВНЗ України та використання мультимедійних освітніх ресурсів і навчальних дисциплін в даній системі є однією з актуальних проблем.

Moodle – середовище дистанційної освіти з відкритим висхідним кодом, яке поєднує в собі гнучкість, надійність і простоту використання. Над нею вже більше 10 років працює міжнародна команда, яка її розробляє під керівництвом фонду Moodle в Австралії.

Moodle – це система для створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу, яка орієнтована на забезпечення інтерактивної взаємодії між учасниками навчального процесу, застосовується для організації заочного й дистанційного навчання, так і для підтримки очного навчання.

Система Moodle надає зручні засоби управління контентом і різні форми організації занять. Дистанційний курс може містити різні елементи: лекції, практичні завдання, форум, чат, тощо. При цьому можна використовувати текст, презентації, таблиці, схеми, графіку, відеоматеріали, посилання в мережі Інтернет, допоміжні файли та інші матеріали. За результатами виконання студентами завдань викладач може виставляти оцінки та давати коментарі. Основними засобами, що дозволяють суб'єктам навчання спілкуватися між собою є такі: форум (спільний для всіх тих, хто навчається на головній сторінці платформи, а також різні приватні форуми); електронна пошта; обмін вкладеними файлами з викладачем (у середині кожного дистанційного курсу); чат; обмін особистими повідомленнями. Навчальне середовище Moodle

дозволяє реалізувати всі механізми спілкування: перцептивний (відповідальний за сприйняття); інтерактивний (відповідальний за організацію взаємодії); комунікативний (відповідальний за обмін інформацією) [1, с. 95].

Зацікавленість потенційних студентів, що живуть віддалено від наукових центрів, людей з особливими потребами, а також тих, хто не може поєднувати роботу і навчання дуже привабливим для вищих навчальних закладів і дає сподівання на те, що незабаром дистанційна освіта у ВНЗ України складе конкуренцію іншим формам навчання.

Дана платформа обслуговує до мільйона користувачів. В системі можна створювати і зберігати електронні навчальні матеріали та завдавати послідовність їх вивчення. Завдяки тому, що доступ до Moodle здійснюється через Інтернет, студенти не прив'язані до конкретного місця і часу, можуть рухатися по матеріалу у власному темпі з будь-якої частини земної кулі.

Сама назва Mahara Moodle Moot призначена для створення студентських портфоліо. В Україні поки що ця платформа, і взагалі практика введення студентами своїх портфоліо, не набула достатнього використання.

Україна має на меті вступити у всесвітній освітянський простір, тому і прагне наблизити свій рівень освіти до міжнародного та дотримуватися всесвітніх освітянських тенденцій.

Як стверджує А. Томіліна, використання змішаних форм навчання допомагає подолати просторові та часові бар'єри у навчальному процесі, реалізувати індивідуальне й групове навчання у найрізноманітніших формах, створює реальні передумови для використання користувачем найбільш ефективних і зручних для нього комп'ютерних навчальних систем, сприяє формуванню у майбутніх фахівців методичних умінь ефективно здійснювати, в подальшому, дистанційну підтримку вивчення певної дисципліни [2, с. 78].

Для ефективної організації електронного навчання кожний його учасник повинен мати свій робочий простір. Якщо курс Moodle – це власний простір викладача, до якого на певний час отримують доступ студенти, то портфоліо – навпаки, є власним доступом студента, де зберігаються результати його навчальної діяльності до яких він може відкривати доступ викладачам, іншим студентам, з якими він виконує спільні проекти.

Слід наголосити, що замість роботи зі створення системи Moodle особливо зростає в умовах інтеграції України в Європейську спільноту держав та доручення української освіти до Болонського процесу, що дає підставу розглядати створення навчальної системи Moodle конкретним кроком у реалізації завдань у реформуванні сучасної освіти в Україні.

Викладання за допомогою системи Moodle стає наближеним до системи викладання, запровадженої у найвідоміших університетах світу.

Впровадження дистанційної освіти в процес навчання робить його більш ефективним, дозволяє розширити можливості отримання знань, сприяє підвищенню мотивації навчання, стимулює самоосвіту, підвищує результативність й інформативність освіти. Розроблена для цієї мети навчальна система Moodle є логічно завершеною, достатньо потужною за своїми можливостями, простою у використанні і основне – актуальною сьогодні інтелектуальною навчальною системою.

Список використаних джерел:

1. Коваль Т.І. Реалізація технологій дистанційного навчання іноземних мов з використанням навчального середовища Moodle / Т.І. Коваль, О.А. Щербина // Методика навчання іноземних мов майбутніх фахівців. Вип. 21.Ч.6. – 2011. – С. 94-104.
2. Томіліна А.О. Використання системи електронного навчання Moodle при вивченні іноземної мови. / А.О. Томіліна // Педагогіка вищої та середньої школи. – Вип. 32. – 2011. – С. 75-80.

Назаренко О.І.

викладач;

Жигжитова Л.М.

викладач,

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*

ТЕХНОЛОГІЇ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

Ще декілька років тому віртуальна реальність була предметом наукової фантастики, незважаючи на те, що ця технологія активно використовувалась в індустрії розваг, зокрема, у створенні комп'ютерних ігор. З кожним роком інтерес до застосування віртуальної реальності у різних сферах невпинно зростає, оскільки розробляються новітні технології та необхідне обладнання для її реалізації.

Хоча перша система віртуальної реальності «сенсорама» була створена ще у 1962 році Мортонем Хейлігом (M. Heilig), сам термін «віртуальна реальність» був запропонований Джароном Ланье (J. Lanier) у 1989 році як відчуття реальних образів, які генеруються комп'ютерною технікою.

Цікаво, що майже через 30 років після того, як Джарон Ланье вперше представив цей термін, у своїй новій книзі «Dawn of the New Everything: Encounters with Reality and Virtual Reality» він пропонує більш ніж п'ятдесят визначень поняття віртуальної реальності: «magic tricks, as applied to digital devices,» «a training simulator for Information Age warfare,» «it's more about the human body, human identity, human interaction». Навіть більше, він впевнений, що віртуальна реальність – це крок у майбутнє, в якому спілкування набуває фантастичнішого та естетичнішого забарвлення, що створює атмосферу нескінченної пригоди, яка стає цікавішою й змістовнішою, аніж жага влади та знищення всього навколо. Саме тоді автор стверджує, що віртуальна реальність є поняття, яке дуже важко виразити за допомогою слів [3].

Сьогодні віртуальна реальність (VR) визначається як інтерактивне тримірне середовище, створене за допомогою комп'ютерних технологій, які дають нагоду користувачу зануритися в ілюзію дійсності, змінювати її, спостерігати за цими змінами, залучаючи широку гаму відчуттів: зорових, звукових, тактильних, контактних, смакових, нюхових; голоду й спраги; кінетичних та статичних.

Розробники технології розрізняють три різновиди віртуальної реальності: віртуальна реальність (Virtual reality) – повністю цифрове середовище; доповнена реальність (Augmented reality) – реальне середовище, доповнене цифровими даними за допомогою комп'ютерних пристроїв; змішана реальність (Mixed reality) – злиття реальних та віртуальних світів для створення нових середовищ і візуалізації [2].

Якщо на початку свого розвитку VR застосовувалась виключно у військових та космічних дослідженнях, то починаючи з 2015 технології віртуальної реальності увійшли у різні сфери нашого буття. Особливо VR дала еволюційний поштовх до модернізації професійного навчання та підвищення кваліфікації у таких напрямках як менеджмент, архітектура, промисловість, бізнес, експериментальна психологія, медицина та освіта.

Оскільки професійне навчання поєднує в собі здобуття теоретичних знань та отримання досвіду, тобто навчання через практику, віртуальне середовище уможливорює візуалізацію різноманітних процесів, представлених під час навчання. Наприклад: 3-D модель людського тіла дає змогу вивчати форму і будову організму людини й експериментувати різні види лікування, і навіть проводити хірургічні процедури й, відтак, знизити ризики фатальних наслідків під час операцій. У психотерапії моделюються ситуації для лікування різноманітних фобій та посттравматичних станів.

У професійно-технічному навчанні 3-D технології дають змогу створювати різноманітні механізми та імітувати застосування техніки, використання складного обладнання, ремонт або заміну деталей, проведення тестування процесів, та інше.

Технології VR надають можливість візуалізувати абстрактні концепції для їх кращого сприйняття, зробити лабораторні й практичні заняття інтерактивними та динамічними, що дає нагоду студентам набути професійних умінь й водночас отримати досвід релевантної поведінки у професійному середовищі.

VR також підвищує зацікавленість, надаючи студентам відчуття повної присутності та можливості занурення у навчальний предмет, порівняно з традиційним навчальним середовищем. Залучаючи студента у справжній, багато-сенсорний досвід, VR оживляє предмет. Здатність симулювати оточення та посилювати відчуття присутності у студента є однією з найголовніших можливостей VR у створенні цікавіших технологій навчання [1].

Віртуальне середовище, симулюючи фізичну присутність користувача в цьому просторі, допомагає користувачеві взаємодіяти з ним й, відтак, забезпечує активне і конструктивне навчанням, стимулює розвиток творчого потенціалу. Дозволяючи тривимірний розгляд суті предмета, збагачується навчальний досвід, що підвищує успішність й краще застосування набутих знань та практичних умінь в реальному житті. Ця перевага VR є суттєвою у вивченні різних дисциплін.

Вже декілька років поспіль в Україні досліджуються та розробляються проекти з використанням технологій VR. Так, студія Sensorama Lab спеціалізується на створенні додатків віртуальної та доповненої реальностей, 3-D моделюванні та анімації з метою впровадження ефективніших методів підвищення кваліфікації в різних сферах бізнесу. Крім того, запроваджується освітня платформа для розроблення технологій, які допомагають створювати інтерактивне навчання у віртуальній реальності, використовуючи фото 360, відео 360, 3-D моделі [4].

Технології VR стали перспективними у професійному навчанні, оскільки дозволяють зануритися у віртуальне середовище предмету, що вивчається та застосувати теоретичні знання на практиці. Вони дають змогу викладачам, залежно від предмету, віртуально переносити студентів до різноманітних місць, у незвичайні середовища, які можуть викликати новий інтерес до навчання, забезпечують досвід дослідження та обговорення тем на заняттях, і загалом покращують студентську роботу.

Отже, застосування технологій віртуальної реальності у навчанні для професійних цілей відкриває безмежні можливості занурення у предметну сферу, створення умов для інтерактивного навчання, допомагає студентам краще зрозуміти суть предмета, самостійно відтворювати процеси й, у такий спосіб, набувати необхідних професійних компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Hu-Au, Elliot. (2017). Virtual reality and its educational possibilities. Retrieved December 2018, from <http://virtualrealityforeducation.com/virtual-reality-educational-possibilities/>.
2. Mixed Reality. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Mixed_reality.
3. Rubin P. A Conversation with Jaron Lanier, VR Juggernaut // Culture (11.21.17). Retrieved December 2018, from: <https://www.wired.com/story/jaron-lanier-vr-interview/>.
4. Бойчук У. Про віртуальні технології у навчанні, які вже застосовуються в Україні. «Освіта Нова». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvitanova.com.ua/posts/563-pro-virtualni-tekhnologii-u-navchanni-ia-ki-vzhe-zastosovuiutsia-v-ukraini>. (дата звернення: 07.11.2018).

Пінчук Л.А.

студентка,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ЯК ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Перспективною тенденцією в розвитку освіти є застосування комп'ютерних навчальних систем. Нині актуальним питанням є використання електронних посібників (ЕП) у навчально-виховному процесі.

Сучасні мультимедійні комп'ютерні програми та телекомунікаційні технології відкривають широкий доступ до нетрадиційних джерел інформації – електронних гіпертекстових підручників, загальноосвітніх та освітніх сайтів, систем дистанційного навчання, що дозволяє підвищити не тільки інтерес до навчання, але й успішність.

Електронний навчальний посібник – це програмно-методичний комплекс, який забезпечує можливість самостійно засвоїти навчальний курс або його розділ. Він поєднує в собі властивості звичайного підручника, довідника та лабораторного практикуму [1].

Вчені наголошують, що електронні видання, які використовуються в навчальному процесі, дають змогу:

- індивідуалізувати та диференціювати процес навчання;

- здійснювати контроль з діагностикою помилок;
- зворотній зв'язок;
- самоконтроль і самокорекцію навчальної діяльності;
- візуалізувати навчальну інформацію;
- моделювати та імітувати досліджувані процеси чи явища;
- проводити лабораторні роботи в умовах імітації на комп'ютері реального досвіду або експерименту;
- формувати вміння приймати оптимальне рішення в різних ситуаціях;
- розвивати певний вид мислення (наприклад, наочно-образний, теоретичний);
- посилити мотивацію навчання (наприклад, за рахунок образотворчих засобів або ігрових ситуацій);
- формувати культуру пізнавальної діяльності та ін. [2].

Електронний навчальний посібник при грамотному використанні може стати потужним інструментом у вивченні будь-якого предмету.

Особливо його цінність полягає в тому, що, маючи певну базову структуру, він може бути побудований та ускладнений, в залежності від потреб як викладачів (авторів) так і користувачів (студентів). Тобто, враховуючи потреби студентів можна змінити структуру посібника, додати текстову частину, графіку (схеми, таблиці та рисунки), анімацію, відеозаписи.

Оптимальною вважається структура ЕП, яка поєднує такі компоненти:

- анотацію;
- програму курсу;
- тематичний план;
- навчальний посібник для студентів з відповідними наочними матеріалами (у формі інтерактивної комп'ютерної програми, Інтернет-ресурсу);
- завдання для самостійної роботи;
- засоби для самоконтролю;
- додаткові наочні матеріали;
- допоміжну та довідкову літературу;
- перелік Інтернет-ресурсів;
- методичні рекомендації для користувачів щодо використання електронного навчального посібника.

Представлена структура ЕП поєднує властивості звичайного підручника, довідника, задачника та лабораторного практикуму. Це сприяє підвищенню рівня і якості знань студентів, оскільки розпочата на занятті робота може бути ефективно продовжена в позаурочний час [3].

Також ЕП полегшує розуміння навчального матеріалу за рахунок інших, ніж у друкованій навчальній літературі, способів подачі матеріалу: індуктивний підхід, вплив на слухову і емоційну пам'ять допускає адаптацію інформації відповідно до потреб студента, рівня його підготовки, інтелектуальних можливостей.

Таким чином, електронний навчальний посібник є допоміжним інструментом, що доповнює та розширює можливості викладача. Використання його в організації навчального процесу відкриває нові можливості, сприяє розвитку навичок самостійної роботи, творчих здібностей студентів. Для заочного і дистанційного навчання значущість ЕП особливо важлива.

Список використаних джерел:

1. Клименков А. Технології: Пять рифов обучающих программ / А. Клименков // Компьютерра. – 2007. – № 15. – С. 22-23.
2. Карпенко О. О. Трансформація навчальної книги в умовах інформатизації вищої освіти: автореф. дис.... канд. пед. Наук / О. О. Карпенко; Харків. держ. акад. культури. – Х., 2005. – С. 20.
3. Мадзігон В. М. Теоретичні засади створення електронних підручників / В. М. Мадзігон // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. пр. Ін-ту педагогіки АПН України. – К.: Пед. думка, 2006. – Вип. 6. – С. 34-38.

Ямницька Т.О.

викладач,

*Вижницький коледж прикладного мистецтва
імені В.Ю. Шкрібляка*

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА

Інформаційно-комунікаційні технології, як поєднання інформаційних технологій з комунікаційними для вирішення різноманітних завдань сучасного інформаційного суспільства, забезпечують різні види комунікації (однобічна, міжособистісна), доступ до інтегрованих баз знань, довідників, музейних колекцій, навчального відео, існуючих у мережі, інтерактивний режим доступу до навчального матеріалу, можливість дистанційного навчання, створюють процес діалогізації, що здійснюється в особливо звичному для студентів середовищі.

Одним із завдань творчого вчителя чи викладача є застосовувати та навчати студентів з максимальною користю використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у процесі навчання.

У зазначеній галузі накопичено значний науковий потенціал, відображений у роботах В. Ю. Бикова, А. М. Гуржія, В. В. Дивака, Г. В. Єльнікової, М. І. Жалдака, Л. А. Карташової, Т. І. Коваль, В. В. Лапінського, О. В. Співаковського, О. М. Спіріна та ін.

Основна педагогічна ідея досвіду застосування інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні історії мистецтва полягає в розумінні необхідності створення єдиного освітнього простору, що формує умови для вільного руху інформації, швидкого доступу до неї всіх учасників навчального процесу.

Найбільш ефективними, на нашу думку, є використання наступних інформаційних технологій.

1. Найпростіший метод використання ІКТ – демонстраційно-ілюстративний. Пояснення викладача ілюструється відповідними репродукціями чи фотографіями творів мистецтва і, таким чином, досягається візуалізація навчального матеріалу. Якщо демонструвати ілюстрацію за допомогою комп'ютера, мультимедійного проектора, то отримуємо кращу якість зображення, картинка підсвічується монітором, і ми отримуємо «більш живе» зображення. Величезну колекцію мультимедійних зображень містить Google

Art Project або Арт-проект Гугла – це он-лайн платформа, використовуючи яку можна отримати доступ до зображень творів високої чіткості, які зберігаються у музеях – партнерах ініціативи. <https://artsandculture.google.com>

2. Навчальні мультимедійні презентації виявилися досить ефективною формою роботи на заняттях історії мистецтва. Всі презентації систематизуються за навчальними модулями та темами. Презентація є, фактично, опорним конспектом, містить основні тези навчального матеріалу, доповнені схемами, іноді таблицями, ілюстраціями. Забезпечується вільний доступ до цього матеріалу в мережі Інтернет через власний освітній блог та You-tube канал. Студенти також залучаються до створення власних презентацій під час опрацювання тем самостійної роботи, підготовки до семінарських занять.

3. Освітній блог. Використання педагогом можливостей блогу дозволяє суттєво розширити потенційний простір освітнього середовища. Найбільш популярним сервісом ведення освітніх блогів є сервіс системи Google під назвою Blogger. Саме на цій платформі, в якості середовища мережевого спілкування для навчання, було створено блог «Історія образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва» <http://arshistorian.blogspot.com/>. Головна мета – створення банку навчально-методичного забезпечення, що використовується під час вивчення історії образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва (лекційні матеріали, ілюстративні матеріали, завдання для самостійної роботи, тести, корисні посиланнями на освітні веб-ресурси тощо). При цьому використовую блог для:

- перегляду зі студентами навчальних відеофільмів, екранізацій творів, відео уроків, проведення віртуальних екскурсій;
- розширення можливостей використання наочних матеріалів;
- висвітлення рекомендацій для студентів щодо вивчення тих чи інших тем;
- обміну корисними посиланнями на ресурси Інтернет;
- обміну знаннями з ІКТ (з колегами).

4. You-tube канал. YouTube є другим за відвідуваністю сайтом в Інтернеті, користується величезною популярністю і серед дорослих, і серед дітей та підлітків. А, отже, доцільним є використати і цей інструмент у навчальній діяльності. Навчальне відео має свої переваги перед текстовим матеріалом, адже сприймається легше, запам'ятовується краще, тим більше, що пов'язане саме з візуальними видами мистецтва. Тому і було створена освітній канал «Історія образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва». Створення колекцій відео на YouTube дозволяє систематизувати ролики за модулями, темами, місцем у навчальному процесі тощо. Завантажую також навчальні презентації, конвертовані у відеофайл. У описі під відео, додаю гіперпосилання на теоретичний мінімум до навчальної теми у навчальному блозі. Таким чином, поєднавши блог та You-tube канал, формується освітнє середовище в мережі Інтернет, створюються широкі можливості для дистанційного навчання, студенти залучаються до освітнього процесу (коментують, редагують, пропонують теми для обговорення, створюють власний контент), розвиваються інформаційні та комунікаційні компетенції.

5. Соціальні мережі доцільно використовувати для проведення позакласної роботи і для професійного розвитку.

Цікавою і перспективною, з точки зору використання у навчальному процесі, є соціальна мережа Instagram. Це безкоштовний додаток для обміну фотографіями і відеозаписами. Сторінки в Instagram мають художні музеї та

галереї світу, вони містять зображення і відео експонатів з різних куточків світу, розповідь, як і коли вони створювалися, а також що символізують.

6. Ще один інструмент для навчання, завдяки якому можливе поєднання тексту, зображення, відео, аудіо в інтерактивний формат – це віртуальна інтерактивна дошка Padlet. На дошці можна розміщувати текст, графічні зображення, мультимедійні файли, посилання на сторінки Інтернет, замітки. Padlet використовувати для узагальнення та систематизації знань; як майданчик для розміщення навчальної інформації; для розміщення завдань на пошук інформації; для спільного виконання домашнього завдання; як місце для збирання ідей для проектів та їх обговорення. Завдання легко інтегруються з Google Classroom та ними можна поділитися у соцмережах.

7. Google Classroom – онлайн клас для ефективного навчання це інструмент, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, допомагає створювати і впорядковувати завдання, виставляти оцінки, коментувати і організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу або в режимі дистанційного навчання.

Підводячи підсумки, можемо констатувати, що застосування інформаційно-комунікативних технологій в практиці викладання історії мистецтва:

- сприяє розвитку і саморозвитку студентів, вияву творчої ініціативи і самостійної діяльності в умовах сучасного інформаційного суспільства;
- розвиває навички оригінального мислення, творчого підходу до вирішуваних проблем;
- сприяє зміні методів і прийомів навчання, збільшення обсягу одержуваної в різних видах інформації;
- підвищує ефективність процесу навчання завдяки його індивідуалізації, наявності зворотного зв'язку, розширенню наочності;
- створює освітній простір, що включає навчальну аудиторію та віртуальний простір мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Буртовий С. В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики. Методичний посібник. – Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. – 48 с.
2. Вінницька Н. М., Стельмащук С. А. Можливості використання освітніх блогів. Технологія веб 2.0. // Інформатика в школі: Видавнича група «Основа». – 2012. – № 7 (43). – 80 с.
3. «Інформаційні технології – 2015». Збірник тез II Української конференції молодих науковців. – Київ, 2015.
4. Калініна Л.М., Носкова М.В. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка: Навчальний посібник. – Львів, ЗУКЦ, 2013. – 182 с.
5. Яцишин А.В. Застосування віртуальних соціальних мереж для потреб загальної середньої освіти / А.В. Яцишин // Інформаційні технології в освіті. – 2014. – № 19. – С. 119-126.

НОТАТКИ

Наукове видання

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ**

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Ю. Семенченко

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 21.12.2018. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 10,93. Тираж 100. Замовлення № 1218/37.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво «Молодий вчений»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
Телефон: +38 (0552) 39-95-30
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5761 від 09.11.2017 р.